

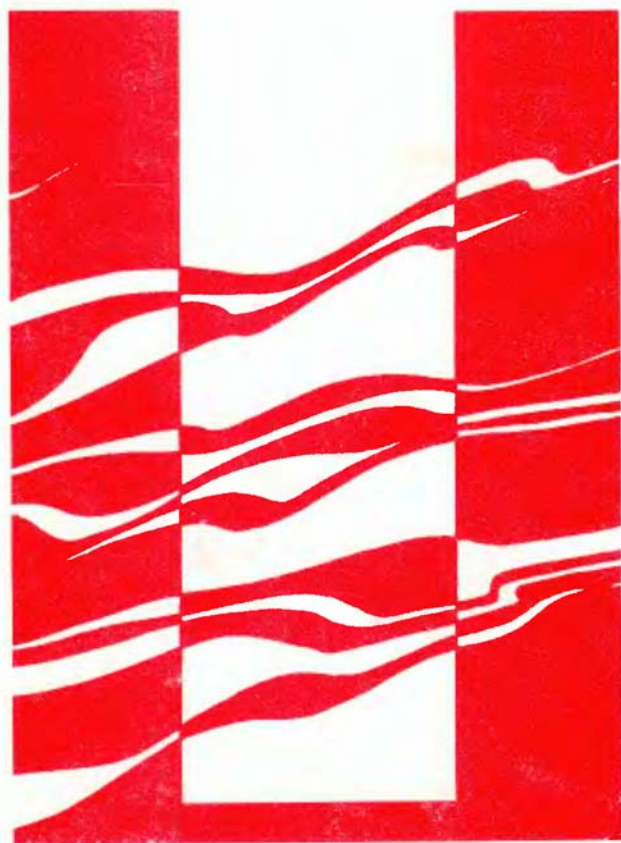
Володимир КОСИК

УКРАЇНА

В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

У ДОКУМЕНТАХ

Том 3

IVAN FRANKO STATE UNIVERSITY OF LVIV
MYKHAILO HRUSHEVSKY INSTITUTE OF THE UKRAINIAN ARCHEOGRAPHY AND
SOURCE STUDIES OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE
IVAN KRYPIAKEVYCH INSTITUTE OF UKRAINIAN STUDIES OF THE NATIONAL
ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE

UKRAINE IN THE SECOND WORLD WAR

IN THE DOCUMENTS

Collection of the German Archival Materials

(1942-1943)

Vol. 3

**Collected and compiled by
Wolodymyr KOSYK**

L'viv

1999

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. І.ФРАНКА
ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКОЇ АРХЕОГРАФІЇ ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА
ім. М. ГРУШЕВСЬКОГО НАН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНОЗНАВСТВА ім. І.КРИП'ЯКЕВИЧА НАН УКРАЇНИ

УКРАЇНА В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

У ДОКУМЕНТАХ

Збірник німецьких архівних матеріалів

(1942-1943)

Том 3

**Зібрав і впорядкував
Володимир КОСИК**

Львів

1999

УДК 94(477)
ББК 63.3 (4 Укр) 624
К71

*Надруковано за ухвалою вченої ради історичного факультету
Львівського державного університету ім. вана Франка*

К71 Україна в Другій світовій війні у документах. Збірник німецьких архівних матеріалів (1942-1943): Т.3 / Упоряд. В. М. Косика. — Львів: Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України; Львівський державний університет ім. І.Франка; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.Грушевського НАН України, 1999.— 384 с.
ISBN 966-02-1309-3

У збірнику професора Володимира Косика висвітлюються німецькі архівні документи 1942-1943 рр., які найточніше відображають період окупації України Німеччиною та розвиток національного руху опору. Більшість документів публікується в Україні вперше.

ББК 63.3 (4 Укр) 624

*Переклади німецьких документів виконали:
В.Лопушанський, Я.Лопушанський — викладачі Дрогобицького
державного педагогічного університету ім. Франка
та В.Мельник*

*Всі права застережені. При використанні матеріалів
пошання на книжку обов'язкове.*

ISBN 966-02-1309-3

© Володимир Косик, 1999

Про що говорять документи

Німецькі архівні матеріали третього тому належать в основному до 1943 р. Однак ми додали п'ять документів з кінця 1942 р., які творять певну органічну цілість з 1943 р.

У жовтні 1942 р. один із німецьких документів констатує, що німці створили *“винятково важкі умови існування для українців... Всі надії, які населення пов'язувало з приходом німців, всі розрахунки і плани розсіялися”*. Тим самим *“про якісь симпатії чи доброзичливість зі сторони населення взагалі не може бути й мови... загалом створюється враження, нібито українці володіють якимись автономними правами, але насправді це лише фікція”* (документ № 1).

У німецькій адміністрації краю працює багато поляків та росіян. Німці силою мобілізують робочу силу для Райху, поїзди з *“бліжні рабами”* вивозять молодь з України. Ситуація в галузі шкільництва і в церковному житті також погіршується (документ № 1). Про насильне вербування людей на роботу до Німеччини говорить, зокрема, документ № 49. Німці вивезли з України біля 2 200 000 осіб.

Директиви А.Розенберга від 16 грудня 1942 р. є сумішшю національного думання і оборони німецьких інтересів згідно з поглядами Гітлера. Тож треба розпалювати ненависть українців проти Москви, пригадувати голодомор, злиденне життя за радянської влади, але пояснювати, що врегулювання всіх справ на Сході залежить від Гітлера та вчинків самих українців і не може відбутися негайно, бо потребує *“довгорічного німецького управління”*. Німеччина може піти лише на деякі поступки, як ось *“під німецьким наглядом українцям буде надано право самим утворювати сільські та районні органи... і надалі будуть відкриватися народні школи...”* і т.д. (документ № 5).

Але пізніші інструкції райхскомісара України Еріха Коха від 20 лютого 1943 р. звучали інакше. Він писав підлеглим йому німецьким інстанціям: *“Для перемоги фронт потребує солдатів та зброї, батьківщина — робітників. Але фронт і батьківщина потребують хліба”*. Від цього залежало все інше, тобто супроти українців треба застосовувати принцип: *“жорсткість і справедливість”*. З України треба за всяку ціну брати хліб і робочу силу (документ № 12).

Документ № 47 і деякі інші говорять про помилки німецької політики в Україні від початку окупації до жовтня 1943 р.

У половині січня 1943 р. з'являються пропозиції зміни німецької політики на Сході, про що говорить доповідь для Гітлера: *“Військова*

необхідність, як і устрій окупованих східних територій, вимагають принципової зміни нашої поведінки супроти тих народів, сили яких необхідні для продовження війни". Гітлер повинен проголосити у декларації *"європейський порядок"* для народів СРСР. Пропонувалося, між іншим, створення національних комітетів народів і формування національних військових частин. Для України пропонувалося призначити на місце райхскомісара, *"чиє ім'я тісно пов'язане з теперішніми методами"*, намісника фюрера з титулом райхсрезидента. Райхсрезидент має скликати національний комітет, *"завданням якого є створення крайового уряду України"* (документ № 8).

Загальна ситуація в Україні (у тому числі на Сході) ускладнюється. На фронті німці зазнають невдач (програні битви за Сталінград і під Курськом), їхні армії починають відступати. Внаслідок цього, а також через погану поведінку німців з населенням, настрої останнього міняються не на користь німців. Однак Гітлер, Гімлер, а в Україні Еріх Кох вперто продовжують жорстоку політику експлуатації, насильного вивозу робочої сили до Німеччини, загального переслідування, масових розстрілів членів ОУН і радянських партизанів.

У цей час голова Українського Центрального Комітету (УЦК) з осередком у Кракові проф. В.Кубійович надіслав листа до генерал-губернатора Ганса Франка, в якому порушив справу німецьких репресій супроти українців. Він писав: *"якщо українці мають успішно працювати на користь остаточної перемоги"*, то їм треба дати певні гарантії, бо вони не впевнені ні в своїй власності, ні в житті, а загалом існує *"нелюдське поводження, дике використання робочої сили, необґрунтовані арешти і, врешті, масові розстріли"*. Тому в листі порушуються питання реприватизації (про неї говорить також документ № 5), методів набору робочої сили (*"дике безцеремонне полювання на людей"*), особистої безпеки, масових розстрілів, арештів, ліквідації *"асоціальних елементів"*. Лист з'ясовує також аномальну ситуацію в дистрикті Люблін, де діють польські *"банди"* не лише проти німців, але і проти українців, та застосування принципу колективної відповідальності *"з його жахливими методами, включаючи розстріли малих дітей"* (документ № 14). Про це говорять, зокрема, шістнадцять додатків до листа (ми публікуємо лише три додатки).

Велика частина опублікованих у цьому томі документів стосується української національної боротьби проти окупанта. У цьому питанні свідчення ворога має особливе значення для відтворення історичної правди, тому що ця боротьба або маловідома, або перекручена, зокрема в Росії і на Заході. Сталося це через пропагандистські заходи Москви, її чиновників при владі (росіян і не тільки).

Внаслідок цього світ повірив, що всі українці, а зокрема націоналісти, колаборували з німцями, вони ніколи не чинили опору окупантові; мовляв, боролися лише радянські партизани, комуністи. Та дійсність була іншою, і про це говорять німецькі секретні архівні матеріали.

Пригадаймо, про що свідчать документи, які є зовсім безсторонніми, бо тільки реєструють події. У другій половині вересня 1941 р. ОУН-Бандери прийняла рішення підняти проти німців повстання, але спочатку підготувати народ і вишколити молодь. Довідавшись про це рішення, німецька поліція безпеки і СД видала 25 листопада 1941 р. наказ по всій Україні арештовувати і таємно страчувати членів бандерівського руху (том 1, документ № 59). Масові розстріли бандерівців по містах України не зупинили реалізації плану повстання. Почався вишкіл молоді і відповідна пропаганда серед населення. Вже в квітні 1942 р. починають діяти озброєні відділи самооборони ОУН-Бандери (том 2, документ № 47). Націоналістичний рух опору, який почався на Волині й Поліссі (лісисті території вигідні для збройного опору), швидко перекинувся на Поділля, пізніше на Центральну Україну, Галичину та інші землі (том 3, документи № 9, 18, 26).

Невеликі військові групи діяли в “оперативних зонах” Волині і Поділля, нападали на німецькі господарські установи, здобували продукти і зброю. Подібно діяли і радянські партизани. Внаслідок цих нападів, згідно з повідомленням від 4 грудня 1942 р., у різних районах зменшилася заготівля зерна для німців (Німеччини і фронту) до таких розмірів: Пінськ — 28 %, Костопіль — 32-33 %, Сарни — 25-30 %, а в боротьбі з “бандами” німці зазнають втрат (документ № 4).

Організатором національного збройного опору і майбутнього повстання була Організація Українських Націоналістів (ОУН), якою — до його арешту 5 липня 1941 р., депортації до Берліна й запроторення в концтабір Саксенгаузен — керував Степан Бандера. Як провідник цієї організації, Степан Бандера залишився символом боротьби за волю і незалежність України. Німці називали діяльність цієї ОУН і повстанського руху “бандерівський рух” (або рух Бандери).

Малі озброєні групи членів ОУН-Бандери, які почали діяти вже ранньою весною 1942 р., вперше оформилися у великі військові з’єднання в жовтні 1942 р. Тоді німецьке командування повідомило, що “від 16.10.1942 р. вперше українські націоналісти зібралися в районі Сарн у більшу банду та постійно отримують поповнення” (документ № 2). Це і був початок повстанських з’єднань, які прийняли назву Українська Повстанська Армія (УПА). Через зиму 1942-1943 рр. відбулися військові навчання великими з’єднаннями, щоб нападати на німецькі залоги в містечках та опірні пункти на селах.

ОУН-Бандери розгорнула свою підпільну діяльність на території Райху, де перебували десятки тисяч українських робітників, утікачів і переселенців. У листопаді 1941 р. німці заарештували десятки членів ОУН у Німеччині. Схопивши одного з кур'єрів, який приїхав до Берліна зі Львова (том 2, документ № 50), німці перенесли свої розслідування до Львова, зайняли явочну квартиру бандерівців і арештовували один за одним п'ятьох членів цієї організації, які, нічого не підозріваючи, заходили на організаційну квартиру. Туди також зайшов один з головних керівників Дмитро Маївський. Він інстинктивно відчув небезпеку і, втікаючи, хоч був поранений, вбив офіцера СД штурмбанфюрера Шарффа (документ № 3).

На території Райху німці продовжували масові репресії проти членів ОУН-Бандери (яких часто видавали інші українці), арештовуючи їх десятками (документи № 6, 7, 10).

В Україні ОУН-Бандери зіткнулася з проблемою діяльності радянських партизанів. Уже в листопаді 1942 р. у Житомирі німцям потрапила в руки листівка, в якій український національний визвольний рух закликав партизанів боротися не за повернення радянської влади, а проти гітлерівського і російського імперіалізму, проти Гітлера і Сталіна, *“за повну свободу і самостійні держави поневолених народів”* (документ № 24). ОУН-Бандери розвивала ідею вільного фронту проти згаданого імперіалізму тому, що серед радянських партизанів були не лише вороги української нації, але й ширі українські патріоти.

Листівка пригадує, що *“нещодавно вони (гітлерівські і російські імперіалісти) об'єдналися в боротьбі проти народів і спільно поділили здобич”* (натяк на пакт неагресії Молотова-Ріббентропа від 23 серпня 1939 р.), *“допомагали одне одному знищити західноєвропейські держави, наш хліб постачали німецькій армії, нашим бензином забезпечували німецькі танки й літаки. Наша справа — війна проти обох режимів... тоді кожний народ зможе збудувати своє майбутнє за власними бажаннями. Самостійна держава, вільний народ і вільне робітництво — це нова епоха, за яку ми повинні боротися”* (документ № 3).

Враховуючи, що в Україні існував партизанський рух, ОУН-Бандери сформулювала свою позицію щодо партизанів у листівці, в якій сказано, що польські й більшовицькі партизани могли б існувати, якби не те, що вони діють не в Польщі чи в Росії, а на українській території і своєю діяльністю провокують німецькі репресії проти українського населення (а не проти населення Польщі чи Росії). Вони хочуть, щоб у такий спосіб німці відплатними акціями нищили український народ.

У листівці далі сказано: *“Ми думаємо виключно про українські інтереси. Ми боремося за українську державу, а не за чужий*

імперіалізм. Нам необхідно берегти свої сили, бо віримо, що війна у своїй кінцевій стадії дасть нам нагоду для боротьби та побудови української держави. Нам шкода кожної людини, яка вмирає за інтереси Москви чи Берліна. Ми вороже настроєні проти партизанів і тому боремося з ними. Наш час ще не настав. Він повинен застати нас об'єднаними під прапором ОУН і єдиним політичним проводом” (документ № 7). ОУН поширювала цю листівку, починаючи від червня 1942 р. (том 2, документ № 43), а її повний текст вміщений в німецькому звіті від 13 січня 1943 р. Про неї згадує в негативному розумінні у своїх споминах Т.Бульба-Боровець, який створив власний партизанський загін.

16 лютого **Червона армія зайняла Харків** і тримала у своїх руках один місяць. У цей час хтось поширив вістку, що німці збираються створити українську визвольну армію (таку ідею ніколи не підтримував Гітлер). **Андрій Мельник**, який жив у Берліні, в телеграмі до Гітлера писав, що український народ очікує роз'яснення воєнних цілей Німеччини стосовно України, і підкреслював, що утворення німцями української держави усуне московську небезпеку на майбутнє (документ № 15).

В окрузі Берестя, яка належала тоді до Райхскомісаріату Україна, відбувалися численні арешти поляків й українців. Останні, як каже документ, належали до *“руху Бандери”*, подаються прізвища деяких арештованих (документ № 13).

Відступ німецької армії на фронті, розстріли військовополонених та інші переслідування спричинили до погіршення ситуації. З'явилася велика кількість утікачів з околиць Сталінграда, Північного Кавказу, Харкова. Німецькі реквізиції харчування продовжуються (документ № 16).

У листі до А.Розенберга **Еріх Кох** оправдовує свою **жорстоку політику**, при тому згадує про арешт 140 українців у Кам'янці-Подільському. Він по-своєму представляє справу Багазія, якого німці заарештували в Києві в лютому 1942 р. (документ № 17).

Починаючи від березня 1943 р., документи виявляють поширення діяльності ОУН-Бандери та одночасно **потужне зростання повстанського руху**. Бандерівці дають відсіч німецькій пропаганді, засуджують співпрацю з німцями, створюють таємні склади зі зброєю, готують *“останній бій проти німецьких варварів”* (документ № 18). Німці визнають, що на Волині *“треба говорити про повстанський рух”* (документ № 25). У березні (документ № 21) і травні 1943 р. (документ № 29) у німецькі руки потрапляють звернення ОУН-Бандери до населення. У травневому зверненні сказано: *“Війна на Сході — це боротьба російського і німецького імперіалізму за панування та експлуатацію європейських народів, у тому числі й українського. Проте під час цієї боротьби вони ясно усвідомлюють,*

що українці не бажать бути чиймись колоніальними рабами, а самі прагнуть свободи і державної незалежності”. Листівка закінчується гаслом “Геть Москву і Берлін!” (документ № 29).

У повідомленні від 1 квітня 1943 р. сказано, що на Волині побіч більшовицьких партизанів вже існує міцний опір “націоналістично настроєних українців” і “цей загін постійно поповнюється великою кількістю людей”. Напади здійснюються навіть серед білого дня (документ № 22). Загальні знищення та економічні втрати величезні. Про них говорить Е.Кох, визнаючи, що за станом на березень 1943 р. “на Волині лише два райони вільні від банд”. У ніч з 20 на 21 березня “національно-українські банди” захопили всі районні сільськогосподарські пункти в Крем’янецькій окрузі, вбивши 12 німців (документ № 23). У березні-квітні український визвольний рух поширився на Поділля, в райони Проскурова, Летичева і Ярмолинці (документ № 26).

На нараді окружних комісарів (Гєбїтскомїсарїв) генерального комісарїату Волинь-Подїлля в присутності райхскомїсара А.Розенберга генеральний комісар Шене заявив, що “українські націоналісти завдають більших труднощів, ніж більшовицькі банди”. Гєбїтскомїсар Луцька повідомив, що в його окрузі більшість “банд” — це “українські національні банди”, які збираються у великі формування. Майже всі державні господарства перебувають в руках “банд”. Він звернув увагу на “ненависть до поляків”, не подаючи точніших даних.

Про ситуацію на Волині, арешти українських патріотів, масові розстріли в Рівному, спалення сіл влітку 1943 р. говорять повідомлення, отримані полковником Г.Геленом, шефом служби “Чужї армії на Сходї” (документ № 30). Деякі документи говорять про початки формування дивїзїї “Галичина” (документи № 30, 39). Щодо цієї справи цікаво буде процитувати такі слова Гїтлера: “Далї фюрер вказав на те, що російську Україну не можна порівнювати з австрїйською Галичиною; українці, які живуть в Галичинї, довгий час перебували під пануванням Австрїї. Цї австрїйсько-галицькї русини тїсно переплетенї з австрїйською державою. Отже, там, в Галичинї, можна дозволити управлінню СС-їв сформувати одну українську дивїзію” (документ № 32). Насправдї Гїтлер і Гїмлер вважали цю дивїзію галицькою, а не українською.

Документи про Тараса Бульбу-Боровця допоможуть історикам зрозумїти історичну дійсність, що була іншою від еміграційної пропаганди, котру дехто перенїс в Україну. Як про це говорить повідомлення з окупованих територїй Сходу № 55, Тарас Бульба-Боровець на чолї створеної ним “Полїської Сїчї” співпрацював з німецьким вермахтом, який озброїв його і доручив очистити лїси Полїсся й Волині від залишків Червоної армії та партизан (в одному з німецьких документів Т.Бульба названий Sonderführer — спецкомандир). Пїсля

двомісячного успішного “прочісування лісів” Т.Бульба запропонував німцям виконати подібні завдання в лісах Чернігівщини. Німці відмовили, і “Поліська Січ” була розпущена (15 листопада 1941 р.). Її люди спокійно розійшлися додому; їх СД почало турбувати набагато пізніше. Тому “Поліську Січ” 1940 р., яка виконувала завдання для німців, ніяк не можна уважати початком УПА, як це роблять деякі автори. Очевидно, Т.Бульба знав, що ОУН-Бандери готує повстання, тож коли взимку поширилися чутки, що СД буде арештовувати колишніх членів “Поліської Січі” і деякі з них дійсно були арештовані, Т.Бульба рішився піти в підпілля й організував у травні 1942 р. свій партизанський загін. Після цього він вів переговори з представниками радянської армії, потім з німцями. Але ці питання тут розглядати не будемо, залишаючи кожному можливість дослідити опубліковані документи.

Повідомлення СД № 55 (документ № 27) подає інформацію про німецькі розвідувальні проникання з’єднання Т.Бульби, про переговори з ним, причому німці пов’язують Т.Бульбу з ОУН-Бандери і її Проводом. Це не відповідає правді, хоча на початку своєї діяльності (мабуть, до червня 1943 р.) Т.Бульба обороняв ОУН-Бандери і в кореспонденції до німців вимагав звільнення С.Бандери. Але це питання не входить до тому документів. Цікавим є наступне речення німецького повідомлення: *“Командир СП і СД у Рівному дізнався під час легальної роботи Боровця та (нізніших) переговорів з бандою про велику частину провідних членів і тому міг своєчасно знешкодити їх”* (документ № 27). Отже, документ СД (німецької політичної поліції) стверджує, що німцям вдалося (через контакти з Т.Бульбою) *“своечасно знешкодити”* інших українців.

Про діяльність і хід переговорів Т.Бульби говорять також інші документи (№ 30, 33). Німецькі документи нічого не згадують про те, що влітку 1943 р. Головне командування УПА ультимативним способом зажадало об’єднання всіх національних сил опору і повело акцію прилучення до УПА з’єднань Т. Бульби і ОУН-Мельника (які дуже коротко існували літом 1943 р.) або їх роззброєння. Якраз у цей час співробітником і дорадником Т.Бульби став провідний член ОУН-Мельника О.Штуль-Жданович, який спрямовував діяльність Т.Бульби у “протибандерівському” дусі. Загони Т.Бульби були приєднані до УПА (Т. Бульба з однією сотнею покинув терен і створив 20 липня 1943 р. нову партизанську групу під назвою Українська Народна Революційна Армія — УНРА), два табори ОУН-Мельника були роззброєні, а один перейшов на службу німців (т. зв. “Волинський Легіон Самооборони”).

На початку листопада 1943 р. німці вже констатують, що *“в національному українському бандитському русі відбулися докорінні зміни, а саме: провідною в цьому русі є відтепер “Українська*

Повстанська Армія (УПА) — надпартійна народна організація, яка є військовим інструментом “Організації Українських Націоналістів (ОУН-Рух Бандери) у боротьбі за незалежність України”. При тому німці вважають, що “рух Тараса Бульби (поміркованого спрямування), який безупинно втрачає вплив, налічує начебто ще 5-6 тисяч осіб” (документ № 50).

У дійсності це вже наближався кінець руху Бульби. Тарас Бульба добровільно поїхав на переговори з німцями до Рівного, куди він прибув 19 листопада 1943 р. У Рівному його поінформували, що йдеться про політичні переговори, тому його відправляють у супроводі СД до Варшави, де справа може бути вирішена. Тарас Бульба виїхав до Варшави і прибув туди 22 листопада (документ № 52). Там йому сказали, що вони не компетентні, тому треба їхати до Берліна. Тарас Бульба і О.Штуль-Жданович поїхали в супроводі офіцера СД до Берліна, а там їх з вокзалу завезли до концентраційного табору Саксенгаузен, де вже віддавна сиділи С. Бандера і Я.Стецько.

На особливу увагу заслуговує документ № 28 про діяльність ОУН на Донбасі. Мережею ОУН на Донбасі і в Маріуполі керував Євген Стахів, який опублікував недавно свої спомини (*Крізь тюрми, підпілля і кордони. Київ, 1995*). Про його перебування говорить німецький агент, якому вдалося проникнути в мережу. Його звіти у дечому різняться від розповіді Є.Стахіва.

Документи № 34-36 належать до виявлення масових поховань замордованих НКВС у 1937-38 роках від 8 до 10 тисяч в’язнів у Вінниці. Подаються висновки обстеження трупів міжнародною лікарською комісією. Цікаво, що телеграма з Рівного від 18 червня 1943 р. в цій справі (документ № 36) подає вихідний пункт телеграми “Готенлянд” (дехто з німців планував перетворити Україну в “Готенлянд”, країну Готів, які перейшли цю територію до Криму в III столітті).

Документ № 37 подає інформацію про євреїв, а саме: “*Про єврейське питання ми чули цілком однозначні і лапідарні констатації. Серед 16 мільйонів населення території України під цивільною адміністрацією (тобто Райхскомісаріату, без Східної України, яка була фронтовою зоною, і західних земель, що ввійшли до Генеральної Губернії. — В.К.) було 1,1 мільйон євреїв. Вони цілковито ліквідовані. Фактично протягом усієї нашої подорожі ми бачили лише четверо євреїв...*”

Врешті, в липні 1943 р. німці видають наказ про приготування евакуації Києва (документ № 40). У вересні Гімmlер наказав під час відступу знищувати все дотла, отруювати колодязі і т.д. (документ № 44).

У серпні боротьба німців проти УПА ускладнилася тим, що багато військових з’єднань були вислані на фронт, а вищий Фюрер

СС і поліції Прюцманн був *“вимушений обмежитися залишками частин для придушення українського національного повстання на Волині”* (документ № 42). Звертаємо увагу на те, що німецький документ говорить про придушення не радянських партизанів, а *“українського національного повстання”*. Росія і комуністи навіть сьогодні цього не хочуть визнати.

Під кінець 1943 р. німці отримали досить широкі відомості про рішення Третього Надзвичайного Великого Збору ОУН-Бандери, який відбувся від 21 до 25 серпня 1943 р. (під цією датою ми й публікуємо документ № 41). Вони почали також отримувати інформацію про УПА, в тому числі наказ командира УПА Клима Савура на день 31 серпня 1943 р., в річницю здобуття Києва об'єднаною українською армією 31 серпня 1919 р. (документ № 43). Першу загальну інформацію про УПА німці отримали в середині вересня 1943 р. з Житомира, де оперували бойові підрозділи УПА, в тому числі і підрозділи інших національностей. Звіт характеризує УПА наступними словами: *“УПА бореться не лише з більшовицькою, але й німецькою армією. Підрозділи, які мають також і кінні загони, добре озброєні і, на відміну від більшовицьких банд, дисципліновані. Загони УПА поводяться з цивільним населенням коректно. Пограбування караються смертю”*. І ще така інформація: *“У повідомленнях, які надходять з комуністичних кіл, говориться, що Москва не згодиться на ніякі компроміси з УПА”* (документ № 45).

Звіт генерального комісара Волині і Поділля від 31 жовтня 1943 р. зазначає, що південна частина генерального округу *“перебуває під впливом національно-українських бандитів, які чисельно значно переважають радянські банди...”* (документ № 48). Документи говорять також про польський рух опору і український *“терор над польським населенням”* на Волині.

У листопаді-грудні 1943 р. німці вже мали досить точну інформацію про **структуру УПА** (документи № 50, 54, 55). Силу УПА вони оцінювали спочатку на 35-40 тисяч осіб (документ № 50), потім на 120-130 тисяч осіб тільки на Волині (документ № 55).

Надзвичайно цікавим є наказ УПА для впорядкування діяльності районних адміністрацій звільненого від німців округу *“Лісова Пісня”* з вимогою точного звітування про всі справи землеволодіння та взагалі про роботу районів (документ № 53). Це доказ того, що визволені УПА райони запроваджували українську адміністрацію, відновлювали школи, економічне життя. Про це існує мало документів.

У збірнику вміщено два документи про кількість вивезених з України сировини і продовольства (документи № 11, 19).

Врешті, не менш цікавим є зіставлення сил у війні на Сході за станом на 14 жовтня 1943 р. На східному фронті стояли одна проти

одної нерівні людські сили: біля двох з половиною мільйонів солдатів з німецького боку проти понад п'ятьох з половиною мільйонів на радянському боці. Перевага з радянського боку була також у танках й озброєнні гарматами (документ № 46). При тому відомо, як радянське командування не рахувалося з життям солдатів, втрати на фронті були величезними. Подані факти про помилки німецької політики в окупованих країнах, українські та інші рухи Опору, а також цифри про сили на фронті говорять, чому Гітлер війни виграти не міг.

*Володимир Косик,
доктор історичних наук
Сорбонського Університету (Париж)
і Українського Вільного Університету (Мюнхен).
Львів-Париж, жовтень-листопад 1999 р.*

№ 1

Німецьке повідомлення про ситуацію в Україні

20.10.42 р.

Стан справ в Україні (вересень 1942 року)

Адміністративні та господарські заходи, здійснені німецькою цивільною адміністрацією, створили винятково важкі умови існування для українців, що проживають на звільнених від більшовиків територіях. Всі надії, які населення пов'язувало з приходом німців, всі розрахунки і плани розсіялися. Німецьке правління на Україні приносить значні збитки власним інтересам Німеччини, оскільки ним стримується економічний ріст і знижується рівень виробництва, а про якісь симпатії чи доброзичливість зі сторони населення взагалі не може бути й мови.

Особи, які протягом серпня-вересня 1942 року мали змогу відвідати райони України, що перебувають під владою Німеччини, у зв'язку з цим повідомляють таке:

Самоврядування і підзвітні адміністративні органи

Порівняно з польською владою, українці можуть констатувати очевидний прогрес у плані самоврядування. Сільські старости, керівники районів, директори округів, місцеві судді, шкільні інспектори і т.д. — це переважно українці, проте вони лише виконують розпорядження своїх німецьких зверхників і не беруть ніякої участі у процесі прийняття рішень. Все залежить від окружних (німецьких. — *В.К.*) комісарів і окружних землевласників, котрі діють диктаторськими методами, користуючись вседозволеністю: для сьогоденної України поняття права в його західноєвропейському розумінні не існує, тому думка певних німецьких штатських службовців може кардинально змінити весь хід життя.

Німецьке командування все частіше залучає до керівництва районами і округами осіб з непевними національно-політичними орієнтирами та з сумнівним минулим, “перебіжчиків”, політиканів та ін. Нерідко здійснення адміністративних функцій

доручається тим українцям, які за часів польської влади зраджували українську ідею, ставали на польську службу і засилали своїх співвітчизників до концентраційного табору (Береза. — В.К.), а тепер змінили колір та стали німецькими довіреними людьми.
(...)

Загальне правління

Не набагато вище (за деякими винятками) в етичному та інтелектуальному плані стоять окружні комісари. Вони переважно взагалі не зважають на українців або ж вишукують для співпраці найгірших осіб, відмовляючи при цьому кращим, яких навіть намагаються компроментувати. Деколи можна зустріти лояльних та справедливих окружних комісарів, але це, на жаль, є рідкістю.

Відсутність погодженої одностайної німецької політики щодо України особливо впадає у вічі. Можна сказати, що кожен окружний комісаріат дотримується власної політичної лінії, що часто виявляється навіть наочно. Наприклад, якщо в одній області українська поліція як символ використовує тризуб, то в іншій він заборонений і замінений на свастику. Розбіжності виявляються і в питанні шкільної освіти: десь функціонують лише чотирьохкласні школи, а десь дозволено сім класів. У більшості округів терпляче ставляться до української символіки (тризуб, національний прапор), як і до українських установ та культурних організацій, але з часом вводиться все більше обмежень. Загалом створюється враження, нібито українці володіють якимись автономними правами, але насправді це лише фікція, дійсної автономії українці не мають. Вищевказаним українським культурним і господарським утворенням потрібна стабільність, бо можливості проводити серйозну багатогранну роботу на благо народу у них зараз немає. Будь-яка державна фінансова підтримка або субвенція українським інституціям майже не надаються.

В окружних комісаріатах, німецькій жандармерії, поліції та інших німецьких установах працює багато поляків, які під час польського панування відзначались шовіністичними та антиукраїнськими настроями. Вони зневажають українців і зловживають своїм службовим становищем. Наприклад, польські перекладачі навмисне неправильно перекладають, маючи

намір повернути справу так, щоб українці відчували багато незручностей і були озлоблені на німців. Залишається взагалі незрозумілим, чому поляки, які настроєні вороже як до німців, так і до українців, займають у німецькій адміністрації високі пости, отримують високу зарплату, щодо продовольчого постачання є рівними з німцями та, крім того, можуть насміхатися над українцями, говорячи: “Ось ви тепер маєте вашу німецьку Україну”.

Принцип “*divide et impera*”^{*} явно відіграє тут певну роль. Але постає питання, чи така політика припустима щодо українців? Все свідчить про те, що застосування вищевказаного принципу може бути не лише недоцільним, але й безпосередньо шкодити німецьким інтересам.

У канцеляріях окружних комісарів, відділах з питань праці, агрономів і т.д. українське населення зазнає дуже брутального і часто несправедливого обходження, яке деколи переходить в бездумну погордливість. Так, селянина деколи примушують через якусь незначну справу від 5 до 10 разів заходити в бюро для звернень, не рахуючись з тим, що кожного разу він мусить пройти 50 км і зовсім занедбує свої сільськогосподарські обов’язки. Зі свого боку поляки або росіяни, які займають довірені їм посади в канцеляріях, ускладнюють справи, щоб створити ще більше невдоволення.

Гноблення українського населення з метою витиснути з нього, на шкоду сільському господарству, всю наявну робочу силу досягнуло свого апогею. Сотні тисяч чоловіків і жінок вже доставлено в Німеччину, а мобілізація трудівників все продовжується. Щоденно в Україні можна побачити багато поїздів з вантажем “білих рабів”, які є здебільшого дуже голодними і майже роздягненими. Велика кількість таких людей, які примусово висилаються на захід, бачать свою батьківщину востаннє. Багато з них мусили пройти сотні кілометрів пішки, перш ніж їх, зовсім знесилених, садили у вагони; багато з них вмирало по дорозі. У селах Придніпровської України залишилися лише старі люди, діти та інваліди. Всі інші були або вивезені в Німеччину, або забрані більшовиками, або працювали в колгоспах і радгоспах, які всюди залишені під новою назвою. У силі

* “*діли і пануй*”.

залишилися також старі більшовицькі методи господарювання, незважаючи на те, що німецькі органи влади проголосили різні перетворення і нову аграрну політику. У дійсності все залишається ще по-старому.

Загальноприйнята протягом 23-річного панування більшовиків примусова праця під гнітом існує ще сьогодні. Селянин-землероб і надалі залишається підневільним, він не є власником і господарем свого обійстя, своєї землі, яким він сподівався стати з німецькою допомогою після краху єврейської комуні.

Спостерігаючи зі сторони, здається, що в Україні існує кооперація, навіть різні її типи, але їхня діяльність дуже обмежена офіційними розпорядженнями, що впливає із загальних рис німецької політики стосовно України. Торгові пункти неспроможні через нестачу товарів використовувати вигоди кооперативного членства. Але у випадках, коли кооперативи щось виробляють, весь їхній дохід вимагають німці. Всі намагання українців налагодити старі джерела виробництва або створити нові розбиваються об незламний опір німецьких адміністративних установ.

Культурна і освітницька діяльність більше не наштовхується в Україні на стільки багато перешкод, як за часів більшовиків або Польщі. Цей важливий факт не повинен приховуватися.

Майже в кожному районному містечку є товариство народної освіти "Просвіта". Воно має свої філіали і бібліотеки в навколишніх селах та місцевостях. Проте вплив вищезгаданих "Просвіт" внаслідок загальної німецької політичної спрямованості не є таким успішним, як це могло би бути у випадку іншої німецької загальної орієнтації. Тим не менше трудовий ентузіазм у цих культурних осередках, незважаючи на розчарування німецькою політикою стосовно України, є дуже великим.

Підсумуємо це ще раз: українське населення вбачало в німцях своїх визволителів і зустрічало німецькі війська із захопленням, квітами та сіллю, тріумфальними арками. На останніх було написано: "Гайль Гітлер-визволитель! Слава Україні!" Ще сьогодні залишені урочисті арки і написи свідчать про українську орієнтацію на німців. Про те, як на це відповідають німці, говорить трагічна сучасність, яка є занадто промовистою.

Школи

Система шкіл в Україні також викликає багато застережень. У цій ділянці, так само як і в більшості інших, панує повна анархія. Кожен округ проводить власну політику стосовно шкіл. Так, наприклад, у певних округах встановлені чотирьохрічні народні школи, в інших допускаються семирічні. Ті гімназії, які були відкриті до початку німецької окупації, незважаючи на сприятливий розвиток навчання і виховання, згодом були позакривані. З вищих шкіл є тільки спеціалізовані інститути, особливі технікуми, де також, хоча не всюди, встановлюються обмеження спеціальностей. Сьогоднішній стан системи освіти є невтішним і викликає невіру в українців.

Церковне і релігійне життя

Девіз “divide et impera”, проголошений німецьким управлінням в Україні, впроваджувався також і в церковному житті. В Україні діють дві православні церкви:

а) Українська Автокефальна Православна Церква на чолі з канонічним главою митрополитом Діонісієм, який здійснює адміністративне управління;

б) Автономна Православна Церква, що визнає головною духовною інстанцією з німецькою допомогою Московського патріарха Сергія, а управляється екзархом архієпископом Алексієм. Клерикали і світські особи обидвох церков ведуть між собою запеклу боротьбу, яка часом призводить до частих змін. Керівництво обидвох груп церков піднімають до сану священників або навіть єпископів — політично і морально небездоганних людей, які в жодному випадку не заслуговують на такі високі духовні відзнаки. Від тих сановників годі очікувати доброго впливу на віруючих.

Автономна Церква налічує в своїй вищій ієрархії і серед нижчих клерикалів багато росіян та русофілів. Місцеві синоди в більшості випадків традиційно визнають право діяльності цієї церкви (архієпископа Алексія). Українська Автокефальна Церква має більше ідеологічних і національних українських ознак та була б здатна, при належній підтримці світської влади, справляти великий моральний і дисциплінарний вплив на широкі українські народні маси.

Об'єднання цих церков, які ворогують між собою, але з релігійно-конфесійної точки зору цілком однакових, було б дуже небажаним для більшовиків, тому що таким чином вони могли б втратити можливість політичного впливу на українських землях. Тому вони всіляко підтримують Автономну Церкву, яка перебуває під зверхністю Московського православного патріарха Сергія, який сам є в'язнем кремлівської влади. Німецькі окупаційні власті, з огляду на стан війни, мали б підстави сприяти абсолютній самостійності церковної ієрархії стосовно Московського патріархату і здійснювати загальне православне церковне управління під єдиною владою. Мова Служби Божої і проповідей (церковнослов'янська чи сучасна українська) повинна обиратися кожною громадою на власний розсуд. Таким чином був би відновлений церковний порядок в Україні і відрізаний доступ більшовикам до церковних кіл.

Не беручи до уваги значення і моральний вплив православної церкви в Україні, німецькі власті заборонили викладання релігії як обов'язкового предмета в школах. Тільки у виняткових випадках, у вільний час, після закінчення обов'язкових занять, релігія може викладатись молоді і то виключно світськими особами. Боротьба проти релігії, пов'язана з більшовиком Губельманом-Ярославським на окупованих Німеччиною українських землях, продовжується. Крім того, ця схожість підтверджується ще й іншими фактами. Так, наприклад, у Дубно церква колишньої греко-католицької семінарії (а ще раніше російського монастиря) перетворена в склад зерна; там працюють євреї, а на церкві все ще залишається символ хреста. "Більшовицькі порядки", — бурмоче населення.

При необхідності додатково можна подати доповідь про фактичні бажання та потреби українського народу, яка базувалася би на численних і всебічних спостереженнях та даних.

DIE LAGE IN DER UKRAINE (September 1942) .

Die von der deutschen Zivilverwaltung ergriffenen administrativen und wirtschaftlichen Massnahmen haben für die Bevölkerung der vom Bolschewismus befreiten Ukrainischen Landem ausserordentlich schwere Daseinsbedingungen geschaffen. Alle Hoffnungen, die die Einwohnerschaft mit dem deutschen Einmarsch verband, alle Berechnungen und Pläne sind über den Haufen geworfen. Die deutsche Handhabung der ukrainischen Angelegenheiten bedeutet auch eine erhebliche Schädigung Deutschlands eigener Interessen, insofern als dadurch der wirtschaftliche Aufbau aufgehalten und die Produktion herabgesetzt wurden, vom Sympathieschwund und Hilfsbereitschaftsmangel inmitten der Bevölkerung gar nicht zu reden.

Personen, die im Laufe von August-September 1942 die unter deutscher Verwaltung stehenden ukrainischen Gebiete aufzusuchen Gelegenheit hatten, können in diesem Betreff folgendes berichten:

SELBSTVERWALTUNG UND UNTERGEORDNETE VERWALTUNGSINSTANZEN.

Im Vergleich zu den Verhältnissen unter der Polenherrschaft dürfen die Ukrainer in der Selbstverwaltungsfrage einen klaren Fortschritt verzeichnen. Die Gemeindegemeinschaften, Rayon-Leiter, Kreisdirektoren, Ortsrichter, Schulinspektoren u.s.w. sind meistens Ukrainer, doch sie führen lediglich die Anordnungen ihrer deutschen Vorgesetzten aus und haben an den Beschlussfassungen keinen Anteil. Alles hängt von den Gebietskommissaren und den Kreislandwirten ab, die mit diktatorischen Vollmachten auftreten. Ihnen ist jede Sache erlaubt: einen Rechtsbegriff im westeuropäischen Sinn gibt es in der heutigen Ukraine nicht. Das Gutdünken des betreffenden deutschen Zivilbeamten ist die Richtschnur des gesamten Lebenswandels.

Zur Bekleidung der Posten von Rayon- und Kreischefs beruft die deutsche Obrigkeit häufig (jedoch nicht immer) die schlimmsten Elemente, Leute, ohne deutliche national-politische Gesinnung und mit dunkler Vergangenheit, "Überläufer", politische Schieber u.s.w. Nicht selten werden zur Ausübung administrativer Betätigung solche Ukrainer herangezogen, die in der Polenzeit die ukrainische Sache verrieten, in polnische Dienste traten und ihre eigenen Volksgenossen ins Konzentrationslager geschickten. (11) /

ALLGEMEINE VERWALTUNG.

Nicht viel höher (von einigen Ausnahmen abgesehen) stehen in ethischer und intellektueller Hinsicht die Gebietskommissare. Oft sind sie den Ukrainern überhaupt nicht gewogen, oder suchen sich als Mitarbeiter die schlechtesten ukrainischen Elemente aus unter Zurückweisung der guten, die man sogar zu kompromittieren versucht. Ab und zu sind auch Volksliebende und billig denkende Gebietskommissare anzutreffen, doch nur in seltenen Fällen.

Die Uneinheitlichkeit der deutschen Politik in der Ukraine fällt dem Beobachter besonders auf. Jedes Gebietskommissariat folgt sozusagen seinen eigenen politischen Richtlinien, was manchmal auch in Ausserlichkeiten zum Ausdruck kommt. In dem einen Gebiet z.B. trägt die ukrainische Polizei den Dreizack, im anderen ist dieses Zeichen verboten und durch das Hakenkreuz ersetzt. Auch in der Schulfrage steht es verschieden: hier sind nur 4-klassige Schulen erlaubt, dort - 7-klassige gestattet. In den meisten Gebieten werden die ukrainischen Symbole: Dreizack, Nationalflagge und dergleichen wie auch ukrainische Einrichtungen und kulturelle Organisationen noch geduldet, doch treten mit der Zeit immer sehr Einschränkungen in Kraft. Die ganze Sache hat den Charakter einer Fiktion, einer Pseudo-Autonomie, denn eine wirkliche Autonomie geniessen die Ukrainer nicht. So entbehren die vorhererwähnten ukrainischen kulturellen und wirtschaftlichen Gebilde jede Selbständigkeit, jegliche ernste und umfassendere Tätigkeit zugunsten der Bevölkerung wird ihnen unmöglich gemacht. Irgendwelche Unterstützung aus öffentlichen Geldern bzw. Subventionen erhalten ukrainische Einrichtungen so gut wie nie.

Im Rahmen der Gebietskommissariate, der deutschen Gendarmerie, Polizei und anderer deutschen Behörden sind zahlreiche Polen tätig, die während der polnischen Herrschaft durch ihre chauvinistische, anti-ukrainische Einstellung überall bekannt waren. Letztere verhöhnen die Ukrainer und missbrauchen ihr Amt, indem z.B. die polnischen Dolmetscher absichtlich falsch übersetzen um den Ukrainern einen Strick zu drehen, sie in Ungelegenheiten zu bringen und so bei ihnen auch einen Groll gegen die Deutschen zu erzeugen. Es ist vollkommen unverständlich, weshalb solche Polen, die ebenso deutschfeindlich wie anti-ukrainisch eingestellt sind, in der deutschen Verwaltung höhere Posten bekleiden, bessere Gehälter beziehen, hinsichtlich

der Verpflegung den Deutschen gleichstehen und obendrein sich über die Ukrainer noch lustig machen dürfen mit Spässen wie etwa: "Da hebt ihr nun eure deutsche Ukraine!"

Das Prinzip: *divide et impera* spielt hier offensichtlich eine Rolle. Es fragt sich aber ob eine derartige Politik den Ukrainern gegenüber angebracht ist? Alles spricht dafür, dass die Anwendung obigen Grundsatzes nicht bloss unweckmässig, sondern den deutschen Interessen direkt schädlich sein könnte.

In den Büros der Gebietskommissaren, Arbeitsämter, Landwirte u.s.w. erfährt die ukrainische Bevölkerung eine sehr rohe und häufig ungerichte Behandlung, die manchmal in sinnlose Anmassungen ausartet. So zwingt man zuweilen einen Bauern, wegen einer geringfügigen Angelegenheit, 5 bis 10 mal das fragliche Büro aufzusuchen, ohne Rücksicht darauf, dass der Betreffende stets 50 km zurückzulegen hat und seine landwirtschaftlichen Pflichten ganz vernachlässigt. Die in den Geschäftsstellen betrauten Polen oder Russen erschweren ihrerseits die Angelegenheiten um noch mehr Unzufriedenheit zu schaffen.

Der Druck um aus der ukrainischen Bevölkerung, zum Nachteil der Landeswirtschaft, alle verfügbaren Arbeitskräfte auszupressen, hat seinen Höhepunkt erreicht. Hunderttausende von Männern und Frauen sind bereits nach Deutschland gebracht und die Mobilisierung der Fertigtätigen geht noch immer weiter. Täglich kann man in der Ukraine viele Eisenbahnzüge mit ihrer Fracht "weisser Sklaven", die zum Überfluss halbverhungert und kaum bekleidet sind, beobachten. Eine Anzahl dieser Leute, die zwangsweise nach den Festen abgeschoben werden, sehen ihre Heimat zum letzten Mal. Viele haben hunderte von Kilometer zu Fuss zurücklegen müssen, ehe sie, vollends erschöpft, in die Eisenbahnwagen verfrachtet wurden, viele sind unterwegs gestorben. In den Dörfern der Dnepr-Ukraine blieben nur Greise, Kinder und Invaliden übrig. Alle anderen Volksgenossen sind entweder nach Deutschland abtransportiert, oder von den Bolschewisten mitgenommen, oder auch in den Kolhospen und staatlichen Gütern tätig, die unter neuer Bezeichnung überall belassen wurden. In Kraft geblieben sind ebenfalls die alten bolschewistischen Wirtschaftsmethoden, obwohl die deutschen Behörden verschiedene Umwälzungen und eine neue Agrarpolitik ankündigten. In Wirklichkeit ist alles noch beim Alten!

Die dem Joch unterworfenen Zwangsarbeit, wie sie während der 25-

jährigen Bolschewistenherrschaft üblich war, besteht auch heute noch. Der Ackermann, der Bauer bleibt weiterhin ein Unfreier, er ist nicht Eigentümer und Herr seines Hofes, seines Grund und Bodens, wie er es nach dem Sturz der jüdischen Kommune mit deutscher Hilfe zu sein hoffte.

DAS GEOSSENSCHAFTSWESEN scheint, von aussen gesehen, in der Ukraine zu existieren, es sind sogar verschiedene Genossenschaftstypen vorhanden, doch ist deren Tätigkeit, dem allgemein Zug der deutschen Ukraine-Politik folgend, durch behördliche Anweisungen sehr begrenzt. Die dazu gehörenden Verkaufsstellen sind nicht fähig, wegen ständigem Warenmangel, die Interessen der Mitgliedschaft wahrzunehmen. In den Fällen aber wo die Genossenschaften etwas produzieren, wird der ganze Leistungsertrag von den Deutschen beansprucht. Alle Versuche der Ukrainer alte Produktionsstätten in Gang zu bringen oder neue zu eröffnen, scheitern an dem unerbitlichen Widerstand der deutschen Verwaltungsbehörden.

DIE KULTURELLE UND AUFKLÄRUNGSTÄTIGKEIT stösst in der Ukraine nicht mehr auf so viele Hindernisse, wie unter den Bolschewisten oder zur Polenzeit. Diese sachliche Feststellung soll nicht unterschlagen werden.

In fast jedem Bezirksstädtchen gibt es eine Gesellschaft für Volksaufklärung ("P r o s w i t a"). Diese hat ihre Zweigstellen und Büchereien in den umliegenden Dörfern und Ortschaften. Dennoch wirkt sich, infolge der allgemeinen deutschen politischen Ausrichtung, der Einfluss besagter "Proswitas" nicht so erfolgreich aus, wie es bei anderer deutscher Gesamteinstellung der Fall sein könnte. Immerhin ist die Arbeitsbegeisterung in diesen Kulturstätten, trotz der Enttäuschung hinsichtlich der deutschen Ukraine-Politik, eine sehr grosse

Um es nochmal zusammenzufassen: die ukrainische Bevölkerung erblickte in den Deutschen ihre Befreier und empfing die deutschen Truppen enthusiastisch, mit Blumenpenden, Salz und Brot, Triumphbogen. Auf letzteren stand geschrieben: "Heil Hitler - der Befreier! Heil Ukraine!". Auch heute noch zeugen Festbogen und Inschriften von der ukrainischen Einstellung den Deutschen gegenüber. Wie aber die Deutschen darauf erwiderten - darüber redet die traurige Gegenwart eine allzu deutliche Sprache.

SCHULEN .

Das Schulwesen in der Ukraine gibt auch zu vielen Beanstandungen Anlass. Auf diesem Gebiet, gleichwie auf den meisten anderen, herrscht völlige Anarchie. Jeder Bezirk betreibt seine eigene Schulpolitik. So sind, beispielweise, in gewissen Kreisen 4-klassige Volksschulen eingerichtet worden, in anderen - 7-klassige zugelassen. Die zu Beginn der deutschen Besetzung eröffneten Gymnasien wurden später, trotz aller Anzeichen einer günstigen Lehr- und Erziehungsentfaltung, sämtlich geschlossen und nicht weiter geduldet. Von den Hochschulen sind nur die Fachinstitute, insbesondere Technikums, gestattet und auch das unter Spezialitätsbeschränkungen und nicht überall, wo solche früher bestanden. Ein Zustand wie dieser im Bildungswesen kann niemanden befriedigen und ruft bei den Ukrainern Misstimmung hervor.

KIRCHLICHER UND RELIGIÖSES LEBEN.

Der Grundsatz "divide et impera" wird von der deutschen Verwaltung in der Ukraine auch in kirchlichen Angelegenheiten angewandt.

Es bestehen in der Ukraine zwei orthodoxe Kirchen: a) die Ukrainische Autokephale Orthodoxe Kirche, mit dem Metropoliten Dionysius als kanonisches Haupt und vom Erzbischof Polikarp administrativ geleitet, und b) die Autonome Orthodoxe Kirche, die, bei Anerkennung des Moskauer Patriarchen Sergius als höchste geistliche Instanz, vom Erzbischof Alexej als eines Exarchen verwaltet wird. Der Klerus und die weltlichen Glieder dieser beiden Kirchen führen untereinander einen heissen Kampf, der manchmal zu Ausartungen gelangt. Die Leitungen beider Kirchengruppen erhoben in verschiedenen Fällen zur Priester- oder sogar Bischofswürde politisch und sittlich nicht einwandfreie Personen, die eine so hohe geistliche Auszeichnung keineswegs verdienten. Von diesen Würdenträgern ist kein guter Einfluss auf die Gläubigen zu erwarten.

Die Autonome Kirche zählt unter ihrer höheren Hierarchie sowie dem niedrigeren Klerus viele Russen oder Russophilen. Die örtlichen Synoden erkennen in den meisten Fällen traditionsmässig den Leitungsanspruch dieser Kirche (des Erzbischof Alexej) an. Die Ukrainische Autokephale Kirche trägt ihrerseits ein mehr ideologisches und national-ukrainisches Gepräge und wäre fähig, bei entsprechender Unterstützung der weltlichen Macht, eine grosse moralische, disziplinarische Wirkung auf die breiten

ukrainischen Volksmassen auszuüben.

Die Vereinigung der beiden miteinander ringenden, sonst aber religiös-konfessionell betrachtet vollkommen gleichgearteten Kirchen, wäre den Bolschewisten sehr unerwünscht, denn somit ginge ihnen eine Möglichkeit der politischen Beeinflussung in den Ukrainischen Landen verloren. Daher versuchen sie auf jede Weise die Autonome Kirche, die vom Moskauer orthodoxen Patriarchen Sergius - selbst ein Gefangener der Kresal-Gewalten - in geistlicher Abhängigkeit steht, zu stützen. Die deutschen Okkupationsbehörden hätten Grund genug, im Hinblick auf den Kriegszustand, die absolute Selbständigkeit der ukrainischen Kirchenhierarchie bezüglich des Moskauer Patriarchats zu fordern und die Zusammenlegung der gesamten orthodoxen kirchlichen Verwaltung in der Ukraine unter einer Obrigkeit zu betreiben. Die Frage der Sprache im Gottesdienst und für die Predigt (kirchlich-slavische oder modern-ukrainische) dürfte jeder Gemeinde nach eigenem Gutdünken zu entscheiden überlassen bleiben. Somit wäre die kirchliche Ordnung in der Ukraine wiederhergestellt und den Bolschewisten der propagandistische Zugang durch Kirchenkreise abgeschnitten.

Ohne die Bedeutung und den sittlichen Einfluss der orthodoxen Kirche in der Ukraine zu berücksichtigen, verboten die deutschen Behörden den Religionsunterricht in den Schulen als Pflichtlehre. Nur in Ausnahmefällen darf in der Freizeit, nach Beendigung der obligatorischen Stunden, die Religionslehre, und dabei auch nicht von Geistlichen, sondern von weltlichen Kräften, der Jugend beigebracht werden. Die mit dem Bolschewisten Gubelmann-Jaroslawskij verbundene Religionsbekämpfung geht also auf dem deutscherseits besetzten ukrainischen Boden in gewissen Formen weiter. Die diesbezügliche Ähnlichkeit wird leider auch durch andere Tatsachen verstärkt. So z. B. ist in Dubno die Kirche des vormaligen Griechisch-Katholischen Seminars (und noch früher russisches Kloster) in einen Getreidespeicher umgewandelt; darin arbeiten Juden und an der Kirche haftet noch immer das Symbol des Kreuzes. "Bolschewistische Zustände" wurmt die Bevölkerung.

Falls erwünscht kann zusätzlich ein auf zahlreiche und vielseitige Beobachtungen und Angaben sich stützender Bericht über die tatsächlichen Wünsche und Bedürfnisse des ukrainischen Volkes eingereicht werden.

BA R 6/70

№ 2

Німецьке командування повідомляє, що українські націоналісти вперше сформувалися у велику “банду”

Територія Армії Б
Від. Іс № 539/42 г.

Гол. Кв. Армії, 29.10.42 р.

Таємно

Повідомлення про ворога

Час повідомлення: середина серпня до середини жовтня № 21.

I. Банди

1) Українські націоналісти.

За повідомленням Головного Командування України від 16.10.42 р. вперше українські націоналісти зібралися в районі Сарн у більшу банду та постійно отримують поповнення.

(...)

G E N Z I H

11)

Nachrichten über den Feind
Orientzeit Mitte August bis Mitte Oktober.
Nr. 21

I. Banden.

1) Ukrainische Nationalisten.

Nach Meldung W. Bth. Ukraine vom 16. 10. 42 haben sich erstmalig ukrainische Nationalisten im Bereich Sarny zu einer getrennten Bande zusammengeschlossen und erhalten dauernd Zugang.

2) Zivilbevölkerung.

Es ist festgestellt worden, daß auf Grund eines neuen Befehls aus Moskau die Zivilbevölkerung schonend behandelt werden soll, und daß auch in Zukunft die Bürgermeister und Kayenchefs, sowie die ukrainische Miliz nicht mehr erschossen, sondern ins Lager zwecks eingehender Vernehmung und Überprüfung mitgenommen werden sollen. Hier wird versucht, die Festgenommenen für die Banditen zu gewinnen. In den meisten Fällen gelingt dies, so daß die ukrainischen Zivilisten wieder in die Dörfer mit Geheimaufträgen entlassen werden. Es ist daher allen Zivilisten gegenüber in den bandengefährdeten Gebieten große Vorsicht geboten.

3) Fallschirmspringer.

Die Russen setzen neuerdings sogenannte Banditen-Kuriere mit Fallschirm ab, die einmal den Auftrag haben, die Banditen-Abt. propagandistisch zu bearbeiten und sodann den weiteren Auftrag, festzustellen, was die Banditen in den letzten Monaten geleistet haben. Diese Poststellungen geben die Banditen-Kuriere dann den Funkern ihrer Gruppe zwecks Weitergabe an die Befehlsstelle der Banditen-Abt.. Falls solche Banditen-Kuriere gefaßt werden, ist an Ia/AO beim Bth. H. G. S. D. zu melden.

Neuerdings setzen die Russen bei den Fallschirmspringergruppen auch Krankenschwestern mit voller med. Ausrüstung ein. Es wird angenommen, daß diese Krankenschwestern auch andere Aufträge haben und für den Nachrichtendienst der Banditen verwendet werden. Bei Vernehmungen derartiger Fallschirmspringerinnen ist zu versuchen, den Auftrag dieser Frauen herauszubekommen und an Ia/AO beim Bth. H. G. S. D. zu berichten.

4) Sondertruppe.

Nach Aussage eines eingebrachten Kriegsgefangenen werden bei 19. russ. S. D. Sondertruppe von je 10 - 20 Mann gebildet. Die Truppe erhalten eine Sonderausbildung in: Minenlegen, Funken, Fernsprechnist und im Umgang mit Sprengmitteln. Die Truppe sind in deutsche Uniformen eingekleidet und mit Dolmetschern versehen. Ihre Aufgabe ist: Vordringen bis 15 km hinter die deutsche Front, tagsüber Aufenthalt in Wäldern, nachts Sprengung von Brücken, Überfälle auf Transporte und Abhören des Fernsprechnistes.

5) Disanten-Divisionen.

Kriegsgefangenen-Vernehmungen haben ergeben, daß der Russen als Vorbereitung einer Winter-Offensive den verstärkten Einsatz von ausgebildeten Fallschirmspringern beabsichtigt,

BA-MA RH 22/175

№ 3

Провід ОУН-Бандери закликає радянських партизан до спільної боротьби проти німецького і російського імперіалізму. У Львові член Проводу ОУН-Бандери вбиває визначного гестапівця з Берліна

Шеф поліції безпеки і СД Берлін, 27 листопада 1942 р.
- Штаб команд - Секретно!

Повідомлення з окупованих територій Сходу № 31

(...)

Український рух опору

В оперативній зоні начальника поліції безпеки і СД Житомир були виявлені листівки ворожого до Німеччини скерування, виготовлені друкованим способом. В одній з листівок серед іншого говориться:

“Партизани, Ви залишили Ваші домівки і сім’ї та пішли на боротьбу. Ліс і поле є Вашим притулком, холод і голод — Ваші щоденні гості. Ваші шляхи постійно під загрозою нападу і бою. Ви залишили спокій та вигоди і вступили у жорстоку боротьбу. Не задля особистих багатств Ви ступили на ці шляхи. Ризикуючи власним життям, Ви боретесь проти загарбників за спільну справу. А те, що німецькі загарбники роблять з народом, волає про помсту і кличе до опору. Сплюндрована батьківщина, голод і безробіття, зневага до нашого народу, насилля і виселення тисячами цивільного населення — це те, що загарбник досі вчинив у нашій країні. Боротися проти цього є великою святою справою, і варто пожертвувати за неї свою кров та життя. Що ми бажаємо встановити замість німецької окупації? Чи має повернутись колишній радянський уряд? Чи був

московський режим набагато віддаленим від німецького? Вони подібні один до одного. Один і другий режими є диктатурами проти нашого народу.

Сьогодні гітлерівський і російський імперіалізм зіштовхнулися і обидва воюють за знищення та уярмлення народів. Нещодавно вони об'єдналися в боротьбі проти народів і спільно поділили здобич. У вересні 1939 року Сталін і гітлерівська Німеччина уклали союз та допомагали одне одному знищити західноєвропейські держави. Нашим хлібом вони постачали німецькі армії, нашим бензином забезпечували німецькі танки і літаки. Чи це справедливо — воювати за той чи інший режим? Ні, наша справа — війна проти обох режимів за будову нової епохи. Вона може бути збудована лише тоді, коли впадуть обидва режими. Тоді кожний народ зможе збудувати своє майбутнє за власними бажаннями. Самостійна держава, вільний народ і вільне робітництво — це нова епоха, за яку ми повинні боротися.

Партизани, не давайте себе втягувати на службу більшовицьких і німецьких імперіалістів. Розбудіть національно-революційний рух, організуйте самостійну політичну боротьбу. Боріться проти загарбників, але не поодинці, а в рядах національної масової організації за повну свободу і самостійні держави поневолених народів. Тоді наша боротьба буде увінчана перемогою.

Геть Гітлера і Сталіна! Хай живуть самостійні національні держави поневолених народів!”

Розслідуваннями, проведеними у Львові, вдалося спочатку здійснити арешт трьох українських студентів, яких слід розглядати як функціонерів групи Бандери. Вони займали в одному з львівських будинків, що належить місцевій катедрі, квартиру. У цій квартирі були знайдені численні, підготовлені до відправлення підпільні друковані матеріали. На горищі цього ж будинку були виявлені два апарати для відбитків, призначені для розмноження друкованих текстів. Три заарештованих студенти досі заперечували, що мають відношення до виявлених матеріалів і копіювальних апаратів. Один зі студентів визнав лише, що був зобов'язаний двома українськими поліцейськими нікому не говорити про існування цих друкованих матеріалів. У даному випадку йдеться, очевидно, про місце поширення нелегальних

друкованих матеріалів, куди, мабуть, прибували кур'єри, щоб забрати документи. У подальшому перебігу розслідування вдалося встановити, що друкарська і гравіювальна майстерня, в якій виготовлялись фальшиві перепустки, сфальсифіковані документи, печатки і т.д., також знаходилась у Львові.

Тим часом вдалося заарештувати заступника організаційного відділу головного центру у Львові Володимира Лобая, народженого 21.10.11 р. у Львові. Лобай був одночасно керівником всієї кур'єрської служби. Його основним заняттям була робота для групи Бандери, жодної іншої професійної діяльності він не виконував. У його квартирі, яка одночасно служила явкою, була організована засідка, що дала змогу заарештувати ще 6 осіб, серед яких український поліцейський — кур'єр з-за кордону.

Згідно з допитами місцем перебування головного центру (Проводу) групи є Львів. Йому підпорядковані крайові проводи. Існують крайові проводи для Східної України в Києві, для Західної України у Львові, для Волині і Полісся у Рівному або Луцьку, для Угорщини і Румунії у Чернівцях або Одесі, для території Німецького Райху у Берліні. Був захоплений великий матеріал з адресами.

У ході акції, проведеної 21.11.42 р. у пізні післяобідні години проти керівних функціонерів групи Бандери, у Львові членом цієї організації був смертельно поранений пострілом у голову штурмбанфюрер-СС і криміналь-секретар Гергард Шарфф. Інший службовець кримінальної поліції, який належить до державного поліцейського управління Брауншвейга, був поранений пострілами в литку і плече. Службовці перебували у явці і вже заарештували 5 бандерівських функціонерів по їх прибутті до згаданої квартири. Наступний, хто зайшов у квартиру, раптом витягнув пістолет, поранив брауншвейського службовця і смертельно влучив у Шарффа. Злочинцю вдалося, хоча і він був поранений двома пострілами, завдяки пануючій темряві втекти.

Акція ще продовжується.

Der Chef der Sicherheitspolizei
und des SD.
- Kommandostab -

Berlin, den 27.11.42

82

164/325

Meldungen aus den besetzten Ostgebieten

Nr. 31

Bei Rückfragen bitte
auf obige Nummer Bezug
nehmen!

Bei Cholny, das von mit schweren Waffen ausgerüsteten Banden umstellt war, und bei Awdejecka sind bei Feuergefechten 8 Polizeibeamte und 8 ungarische Soldaten gefallen.

Nördlich Piliptscha wurden von den Banditen die 40 Meter lange Strassenbrücke gesprengt und auf einer Strecke 300 Meter die Telefonmasten umgelagt. Es kam hierbei am 6.11.42 zu einem längeren Feuergefecht, bei dem den Banditen grössere Verluste zugefügt wurden und auf deutscher Seite 4 Wachtmeister der Schutzpolizei gefallen und 2 Angehörige der Sicherheitspolizei verwundet worden sind.

In Snamenk, Kommandeur-Bereich Nikolajew wurde ein deutscher Soldat durch Pistolenschuss verletzt und einige Tage darauf ein ukrainischer Schutzmann mit einem verkürzten Gewehr erschossen. Dem Schutzmann wurde nach Entkleidung der Leib aufgeschlitzt.

Ukrainische Widerstandsbewegung.

Im Bereich des Kommandeurs der Sicherheitspolizei und des SD Shitomir wurden im Druckverfahren hergestellte Flugblätter deutschfeindlicher Tendenz gefunden. In dem Flugblatt heisst es u. a.

"Partisanen, Ihr habt eure Häuser und Familien verlassen und seid in den Kampf gezogen. Wald und Feld sind eure Unterkunft, Kälte und Hunger euer täglicher Gast. Von Überfall und Kampf sind eure Wege stets bedroht. Ihr habt Ruhe und Bequemlichkeit verlassen und seid in den harten Kampf eingetreten. Nicht für persönliche Reichtümer seid Ihr diese Wege gegangen. Das eigene Leben riskierend, kämpft Ihr gegen die Eindringlinge für die allgemeine Sache. Und was die deutschen Eindringlinge mit unserem Volke machen, schreit nach Rache und ruft zur Gegenwehr. Die ausgeplünderte Heimat, Hunger und Arbeitslosigkeit, die Nichtachtung unseres Volkes, Zwang und Ausweisung tausender der Zivilbevölkerung sind das, was der Eindringling bisher in unserem Lande geschafft hat. Dagegen ankämpfen, ist eine grosse und heilige Sache, und es ist wert, sein Blut und Leben dafür zu opfern. Was wollen wir anstelle der deutschen Okkupationbewegung setzen? Soll die alte Sowjetregierung zurückkehren? War denn das Moskauer Regime weit von dem deutschen entfernt? Sie sind einander ähnlich, wie ein Tropfen Wasser dem anderen. Das eine und das andere Regime sind Diktaturen gegen unser Volk.

Heute ist der hitlerische und russische Imperialismus zusammengestossen und beide kämpfen für die Vernichtung und Versklavung der Völker. Unlängst hatten sie sich zum Kampf gegen die Völker vereinigt und gemeinsam die Beute geteilt. Im September 1939 haben Stalin und Hitler-Deutschland einen Bund geschlossen und sich einander geholfen, die westeuropäischen Staaten zu vernichten. Mit unserem Brot haben sie

164/331

die deutschen Armeen versorgt, mit unserem Benzin deutsche Tanks und Flugzeuge. Ist es recht, für das eine oder andere Regime zu kämpfen? Nein, unsere Sache ist gegen beide Regime für den Aufbau einer neuen Zeit. Diese kann nur aufgebaut werden, wenn beide Regime fallen. Dann kann sich jedes Volk seine Zukunft nach den eigenen Wünschen aufbauen. Ein selbständiger Staat, ein freies Volk und freies Arbeitertum, das ist die neue Zeit, für welche wir kämpfen müssen.

Partisanen, lasst Euch nicht in den Dienst der bolschewistischen und deutschen Imperialisten hineinziehen. Weckt die national-revolutionäre Bewegung, organisiert den selbständigen politischen Kampf. Kämpft gegen die Eindringlinge, aber nicht einzeln, sondern kämpft in den Reihen der nationalen Massenorganisation für die volle Freiheit und die selbständigen Staaten der versklavten Völker. Dann wird unser Kampf mit dem Siege gekrönt sein.

Fort mit Hitler und Stalin! Es leben die selbständigen nationalen Staaten der versklavten Völker!"

Durch die in Lemberg geführten Ermittlungen gelang zunächst die Festnahme von drei ukrainischen Studenten, die als Funktionäre der Bandera-Gruppe anzusprechen sind. Sie besaßen in einem Lemberger Gebäude, das zur dortigen Kathedrale gehört, ein Quartier. In dieser Wohnung wurde umfangreiches, versandfertigtes, illegales Druckschriftenmaterial gefunden. Auf dem Boden desselben Hauses wurden zwei Abziehapparate zum Vervielfältigen von Druckschriften sichergestellt. Die drei festgenommenen Studenten haben bisher geleugnet, mit den sichergestellten Schriften und Abziehapparaten etwas zu tun zu haben. Einer der Studenten hat lediglich zugegeben, durch zwei ukrainische Polizeibeamte in Uniform verpflichtet worden zu sein, zu niemandem über das Vorhandensein dieses Druckmaterials zu sprechen. Im vorliegenden Fall handelt es sich vermutlich um die Verteilungsstelle des illegalen Druckschriftenmaterials, wo offenbar Kuriere anliefen, um die Schriften abzuholen. Im weiteren Verlauf der Ermittlungen konnten Anhaltspunkte dafür erbracht werden, dass sich die Druckerei- und Gravieranstalt, in der die falschen Durchlass-Scheine, die gefälschten Papiere, Stempel usw. hergestellt wurden, ebenfalls in Lemberg befinden.

Inzwischen gelang es, den stellvertretenden Leiter der Organisationsabteilung der Hauptzentrale Lemberg, Wladimir L o b a j, geb. am 27.10.11, in Lemberg festzunehmen. L o b a j war

gleichzeitig Leiter des gesamten Kurierdienstes. Er arbeitete hauptamtlich für die Bandera-Gruppe und übte einen anderen Beruf nicht aus. Seine Wohnung, die gleichzeitig als Anlaufstelle diente, wurde besetzt und es konnten 6 weitere Personen, darunter ein ukrainischer Polizeibeamter als Kurier von auswärts, festgenommen werden.

Nach den Vernehmungen befindet sich der Sitz der Hauptzentrale der Bandera-Gruppe in Lemberg. Ihr sind Landesleitungen unterstellt. Es gibt Landesleitungen für das Gebiet Ostukraine in Kiew, das Gebiet Westukraine in Lemberg, das Gebiet Wolhynien und Polesien in Rowno oder Luck, das Gebiet Ungarn und Rumänien in Tschernowitz oder Odessa, und das Gebiet des Deutschen Reiches in Berlin. Umfangreiches Adressenmaterial wurde erfasst.

Bei einer am 21.11.42 in den späten Nachmittagsstunden durchgeführten Aktion gegen führende Funktionäre der Bandera-Gruppe in Lemberg wurde durch einen Anhänger dieser Organisation der Sturmscharführer und Krim.Sekretär Gerhard S o h a r f f vom Reichssicherheitshauptamt durch Kopfschuss tödlich getroffen. Ein weiterer Krim.Beamter, der zur Staatspolizeistelle Braunschweig gehört, wurde durch einen Hüftschuss und einen Oberarmschuss verletzt. Die Beamten hatten eine ermittelte Anlaufstelle besetzt und bereits 5 Banderafunktionäre bei ihrem Eintreffen in der fraglichen Wohnung festgenommen. Eine weitere Person, die die Wohnung anlief, zog unvermittelt eine Pistole, verletzte den Braunschweiger Beamten und traf Scharff tödlich. Der Täter konnte, obwohl er ebenfalls von zwei Schüssen getroffen wurde, infolge der herrschenden Dunkelheit flüchten.

Die Aktion ist noch im Gange.

BA R 58/699

№ 4

Наслідки діяльності “банд” на Волині

Шеф поліції безпеки і СД
- Штаб команд -

Берлін, 4 грудня 1942 р.
Секретно!

Повідомлення з окупованих територій Сходу № 32

(...)

В Україні активність банд не ослабла. Лише в оперативних зонах Рівне і Житомир за останніх 8 днів відбулися біля 150 бандитських нападів, які служили переважно для забезпечення банд продуктами. Але підриви і виходи з рейок все ще чисельні.

Наочну картину для дій по боротьбі з бандами дає дотеперішній результат акції із заготівлі зерна в оперативній зоні Рівне. В усіх областях, а також і в тих, що влітку були охоплені бандами, акція була реалізована на 80-100 %. Зате райони Пінськ, Костопіль і Сарни значно відстають у заготівлі через сильну діяльність банд: Пінськ — 28 % , Костопіль — 32-33 % і Сарни — 25-30 %.

Започаткована в рамках боротьби з бандами пропагандистська акція вже привела до успіхів. Після неї члени банд у різноманітний спосіб добровільно з'являються до німецьких службових інстанцій.

У звітний період в оперативній зоні командира поліції безпеки і СД Рівне повідомлялось про майже 100 бандитських нападів, які, в першу чергу, служили для постачання банд продуктами харчування. 4 державних господарства, численні магістрати, молочарні місцями були зовсім знищені. Більше 100 центнерів зерна, значну кількість худоби було пограбовано.

У бойових сутичках в рамках боротьби з бандами були застрелені 594 бандити, підірвано або частково зруйновано 2 підземних бункери і 13 баз для банд. З німецької сторони загинуло 3 члени охоронної поліції і 10 українських поліцейських.

(...)

-5- *Meldungen... Nr. 32
4.12.42*

Anlässlich einer Sonderaktion der Aussenstelle Dünaburg wurden mehrere Gestellungsbefehle, die die Banden an der lettisch-russischen Grenze an die Bauern verschickten, gefunden. Der Gestellungsbefehl lautete:

„Dem Kriegsverpflichteten....

Sie sind verpflichtet, sich am 25.9.42, um 2 Uhr mittags, zur Militäreinstellung im Dorfe Seledzowo in der Gemeinde Sadde-scheno zu stellen. Mitzunehmen sind: Dokumente, Schuhwerk und Verpflegung für 10 Tage.
Im Falle des Nichterscheinens tragen Sie die Verantwortung.

Befehlsstelle R.K.K.A.“.

In der Ukraine hat die Aktivität der Banden nicht nachgelassen. Allein in den Kommandeurbereichen Rowno und Shitomir haben sich innerhalb der letzten 8 Tage etwa 150 Bandenüberfälle, die hauptsächlich der Versorgung der Banden dienen, ereignet. Aber auch Sprengungen und Entgleisungen von Eisenbahnen sind noch sehr zahlreich.

Ein anschauliches Bild über die Auswirkung der Bandenkämpfung gibt das bisherige Ergebnis der Getreideerfassungsaktion im Kdr.-Bereich Rowno. In allen, auch in den im Sommer noch bandenverseucht gewesenen Gebieten konnte die Aktion zu 60 bis 100% durchgeführt werden. Dagegen stehen die Gebiete: Pinsk, Kostopol und Sarny wegen der starken Bandentätigkeit in der Erfassung weit zurück: Pinsk 28%, Kostopol 32 - 35% und Sarny 25 - 30%.

Die im Rahmen der Bandenkämpfung eingeleitete Propagandaaktion hat bereits zu Erfolgen geführt. Verschiedentlich melden sich Bandenmitglieder darauf hin freiwillig bei deutschen Dienststellen.

In der Berichtszeit wurden im Bereich des Kdrs. dsFudSD Rowno etwa 100 Bandenüberfälle gemeldet, die in erster Linie der Versorgung der Banden mit Lebensmitteln dienen. 4 Staatsgüter, mehrere Bürgermeistereien und Molkereien sind z.T. vollständig vernichtet worden. Mehrere 100 Zentner Getreide, grössere Mengen Vieh wurden geraubt.

Bei Feuergefechten im Rahmen der Bandenkämpfung sind 594 Banditen erschossen worden, 2 Erdbunker und 13 Bandenlager wurden gesprengt bzw. zerstört. Auf deutscher Seite sind 3 Schutzpolizeiangehörige und 10 ukrainische Schutzmänner gefallen. In Gebieten

BA R 58/699

№ 5

Директиви Розенберґа щодо німецької пропаганди в Україні

Райхсміністр окупованих
східних територій

Берлін, 16 грудня 1942 р.

Додаткові директиви щодо ведення пропаганди в Україні

Німецька пропаганда в Україні повинна проводитися таким чином, щоб недвозначність у всіх питаннях, пов'язаних з військовими потребами Німеччини, була поєднана з сумлінною доброзичливою поведінкою на територіях, на яких ми можемо це здійснити.

Надалі подаються кілька точок зору, якими повинні бути доповнені видані 10 листопада директиви для роботи преси і пропаганди в Україні:

1. Необхідно розпалювати ненависть до Москви — і не лише до більшовизму, який є винуватцем нинішнього жахливо злиденного становища країни, — а й ненависть до всього великоросійського взагалі, проти якого Україна боролася в часи Хмельницького і пізніше разом з Карлом XII.

2. Необхідно розбудити спогади про голодомор мільйонів, про двадцятирічну безперервну боротьбу більшовиків проти українських селян, які були колись свідомими власниками.

3. Потрібно вказувати, що рятунок від нинішнього злиденного становища потребує довгого часу і може відбуватися не за один день і не під час війни. Спочатку слід констатувати, що взагалі залишив в Україні двадцятирічний більшовицький терор.

4. Необхідно пояснити, що остаточне врегулювання фюрером українських справ може бути проведене лише після ознайомлення зі всією ситуацією, але перш за все лише на основі дій самих українців у сучасній війні.

5. Не підлягає сумніву вже тепер, що оздоровлення країни потребує у будь-якому випадку довгорічного німецького управління, що Німеччина більш ніж має право виконувати це

управління, проливаючи дорогоцінну німецьку кров, без якої українці були б знищені.

б. Німеччина готова вже нині, відразу ж після введення у країні цивільного управління, піти українцям на суттєві поступки:

а) під німецьким наглядом українцям буде надано право самим утворювати сільські та районні органи управління;

б) на змішано заселених територіях українці в органах управління будуть мати значну перевагу над московитами;

в) буде здійснюватися релігійна толерантність, у справи конфесійних утворень, якщо вони не будуть займатися політикою, ніхто не втручатиметься;

г) українській мові буде надаватися всіляка підтримка і сприяння;

д) і надалі будуть відкриватися народні школи, передбачено також роботу сільськогосподарських та ремісничих шкіл;

е) не виникає сумніву, що під німецьким керівництвом економічна міць населення сприятиме зростанню економічної винагороди;

є) у сільському питанні збільшення вдвічі приватних земельних володінь демонструє працьовитість українських селян, ці приватні володіння звільняються від податків, адже німецька адміністрація є на боці селянина. Доля українських селян, як і всіх українців взагалі, буде вирішена їхньою продуктивністю праці і бажанням працювати їхніх родин.

Der Reichsminister
für die besetzten Ostgebiete.

Berlin, den 16. Dez. 1942.

Er-gänzende Richtlinien für
die Führung der Propaganda in der Ukraine.
.....

Die deutsche Propaganda in der Ukraine soll so geführt werden, dass unmissverständlich deutlichheit in allen Fragen, die mit den deutschen Kriegsnotwendigkeiten zusammenhängen, mit einer gewissen wohlwollenden Haltung auf den Gebieten, auf denen wir uns das leisten können, gepaart ist.

Im folgenden werden einige Gesichtspunkte zusammengestellt, durch die die an I. O. V. ausgegebenen Richtlinien für die Arbeit der Presse und Propaganda in der Ukraine ergänzt werden sollen.

- 1.) Der Hass gegen Moskau ist zu schüren, und zwar nicht nur der Hass gegen den Bolschewismus, der den gegenwärtigen, unsagbar elenden Zustand des Landes verschuldet hat, sondern auch der Hass gegen das Grossrussentum überhaupt, mit dem die Ukraine zur Zeit Chmelnitzkys und später zusammen mit Karl XII geschichtliche Kämpfe geführt hat.
- 2.) Die Erinnerung an den Hungertod von Millionen, an den zwanzigjährigen fortwährenden Vernichtungskampf der Bolschewiken gegen die früher eigentumsbewussten ukrainischen Bauern ist immer wieder wachzurufen.
- 3.) Es ist darauf hinzuweisen, dass die Erlösung aus dem gegenwärtigen Elend mit allen seinen noch andauernden Härten nicht auf einen Schlag und nicht im Kriege erfolgen kann. Es gelte zunächst festzustellen, was die zwanzigjährige bolschewistische Schreckensherrschaft von der Ukraine überhaupt übriggelassen hat.

-2-

- 2 -

- 4.) Es ist klar zu machen, dass eine endgültige Regelung der ukrainischen Angelegenheiten vom Führer erst nach Kenntnis der ganzen Lage, vor allem aber erst auf Grund des Verhaltens der Ukrainer selbst im gegenwärtigen Kriege vorgenommen werden kann.
- 5.) Fest steht schon jetzt, dass die Gosumung des Landes auf alle Fälle eine langjährige deutsche Verwaltung erforderlich machen wird und dass Deutschland zur Ausübung dieser Verwaltung durch den Einsatz kostbaren deutschen Blutes, ohne den die Ukrainer verloren und ausgerottet wären, mehr als berechtigt ist.
- 6.) Deutschland ist bereit, den Ukrainern schon jetzt, kurze Zeit nach Übernahme des Landes in die Zivilverwaltung, wesentliche Zugeständnisse zu machen:
 - a) den Ukrainern wird unter deutscher Aufsicht eigene Gemeindegemeinde- und eigene Kreisverwaltung zugestanden.
 - b) in gemischt besiedelten Gebieten werden die Ukrainer in den Gemeindegemeinde- und Kreisverwaltungen grundsätzlich über die Moskowiter gesetzt.
 - c) Religiöse Toleranz wird geübt, konfessionelle Bildungen, soweit sie sich nicht politisch betätigen, werden grundsätzlich nicht gestört.
 - d) die ukrainische Sprache wird mit allen Mitteln gestützt und gefördert.
 - e) die Volksschulen werden wieder eröffnet. Die Zulassung von Fachschulen für Landwirtschaft und Handwerk ist vorgesehen.
 - f) Es steht mit völliger Sicherheit fest, dass unter der deutschen Verwaltung steigende wirtschaftliche Leistung der Bevölkerung steigende wirtschaftliche Entlohnung im Gefolge haben wird.

-3-

- 2 -

g) in der Landfrage zeigt die Verdoppelung des Privatlandbesitzes fleissiger ukrainischer Bauern und die Befreiung dieses Privatlandes von Steuern, dass die deutsche Verwaltung auf der Seite des Landmannes ist. Das Schicksal des ukrainischen Bauern, wie das aller Ukrainer überhaupt, wird von seiner Arbeitsleistung und von der Arbeitswilligkeit seiner Familie entschieden werden.

BA R 6/206

№ 6

Арешти бандерівців у Німеччині і Чехії

Шеф поліції безпеки і СД
- Штаб команд -

Берлін, 8 січня 1943 р.
Секретно!

Повідомлення з окупованих територій Сходу № 36

(...)

Український рух опору

У ході операції проти нелегальної групи Бандери відділення державної поліції Брауншвейга спільно з відділенням державної поліції Магдебурга та філіалом державної поліції Готи затримало 25 членів групи Бандери. Серед них — районний провідник Ватенштадта Іван Федорус, народжений 13.09.15 р. в Димитрові, районний Готи Михайло Ступка, народжений 19.09.16 р. в Озернихові, а також українець Володимир Костик, народжений 31.01.19 р. в Надвірній, який відав касою нелегальної бандерівської групи по округу Брауншвейг і одночасно був її зв'язковим.

Пізніше відділенням державної поліції Франкфурта-на-Майні було затримано:

Осипа Котельницького, народженого 16.04.20 р. в Гаях, якого вважають провідником групи Бандери Франкфурта-на-Майні та його околиць, що мав контакт з берлінським діячем керівних органів Михайлом Румесаком.

Павла Леника, народженого 9.11.20 р. у Дрищеві, у минулому керівника групи з п'яти осіб.

Степана Ковалишина, народженого 16.05.19 р. у Вошанцях, який також був керівником групи з п'яти осіб.

Наступному провідникові групи з п'яти осіб Миколі Величку, народженому 23.03.22 р. в Ойтулі, як і керівникові політнавчання Володимиру Ленику, народженому 14.06.22 р. у Дрищеві, вдалося втекти.

Командний пункт державної поліції Праги затримав окружного управляючого нелегальною бандерівською групою Василя Івановчика, народженого 17.12.12 р. в Дюкен-Галла (США), а також 5 українських студентів, які були зареєстровані в німецькому Карловому Університеті в Празі. Серед студентів, які вже давно відомі як прихильники Бандери, є такі особи:

Михайло Марунчак,
Олександр Лятишевський,
Богдан Околот,
Олександр Сидоряк,
Євген Кравчук.

Розслідування ще триває.

У зв'язку з цим варто уваги те, що 11.12.42 р. у Львові треба було заарештувати німецького священика Йозефа Петерса*, народженого 28.02.05 р. у Зідльонгсгаузені, який разом з українськими колами проводив діяльність проти Райху і не доніс про існування антинімецької організації (групи Бандери), що зобов'язаний був зробити.

* Німецький священик Йозеф Петерс, який допомагав ОУН-Бандери друкувати підпільні матеріали, був запроторений до концтабору, де перебував до кінця війни. Помер на початку 80-тих років у Західній Німеччині.

Berlin, den 8. Januar 1943
Meldungen an den Besetzten Ostgebieten
Nr. 36

9

(...)

Ukrainische Widerstandsbewegung.

Im Zuge der Aktion gegen die illegale Banderagruppe sind von der Staatspolizeistelle Braunschweig in Zusammenarbeit mit der Staatspolizeistelle Magdeburg und der Staatspolizei-Aussenstelle Gotha weitere 25 Banderagründer festgenommen worden. Unter ihnen befinden sich der Rayonführer von Watenstedt, Johann F e d o r u s , geb. 13.9.1915 in Dimitriw, der Rayonleiter für Gotha Michael S t u p k a , geb. 19.9.16 in Osornyehiw sowie der Ukrainer Wladimir K o s t y k , 31.1.19 in Nadworna geb., der für den Bezirk Braunschweig der illegalen Banderagruppe die Kassengeschäfte führte und gleichzeitig Kurierlaufstelle war.

Weiter wurden von der Staatspolizeistelle Frankfurt/M. festgenommen:

Osip K o t e l n i z k y , geb. 16.4.20 in Hasy, der als Führer der Banderagruppe für Frankfurt/M. und Umgebung anzusprechen ist und Verbindung zu dem Berliner Spitzenfunktionär Michael R u m e c o k hielt.

Pawlo L e n y k , geb. 9.11.20 in Dryschtschow, der Leiter einer Fünfer-Gruppe war.

Stefan Kowalyschyn, geb.16.5.19 in Weeschehenzi
der ebenfalls Fünfer-Gruppenführer war.

Ein weiterer Fünfer-Gruppenführer namens Nikola Walitschko,
geb.23.3.22 in Oitula sowie der politische Schulungsleiter
Wolodimir Lennyk, geb.14.6.22 in Druschtschow sind flüchtig.

Von der Staatspolizeileitstelle Prag wurde der Gebietswaller
der illegalen Bandern-Gruppe Wasyl Iwanowtschuk, geb.
17.12.12 in Dukasne-Halle/USA, festgenommen, desgleichen 5 ukraini-
sche Studenten, die bei der deutschen Karls-Universität in Prag im-
matrikuliert sind. Bei den Studenten, die seit langem als Bandern-
Anhänger bekannt sind, handelt es sich um

Michol Maruntschak,
Alexander Ljatschnewskyj,
Bohdan Okolot,
Alexander Sydorjak und
Eugen Krawtschuk.

Die Ermittlungen dauern noch an.

In diesem Zusammenhang ist bemerkenswert, daß am 11.12.42 in
Lemberg der kd. Pfarrer Josef Peters, geb.28.2.05 in Siedlungs-
hausen, festgenommen werden mußte, weil er zusammen mit ukrainischen
Kreisen eine reichsfeindliche Tätigkeit ausgeübt und eine pflicht-
gemäße Anzeige über das Bestehen einer deutschfeindlichen Organisa-
tion (Bandern-Gruppe) nicht erstattet hatte.

BA R 58/223

№ 7

Ставлення ОУН-Бандери до партизан. Арешти в Райху

Шеф поліції безпеки і СД
- Штаб команд -

Берлін, 13 січня 1943 р.
Секретно!

Повідомлення з окупованих територій Сходу № 37

(...)

Український рух опору

У Райхскомісаріаті Україна, а також у Генеральному Губернаторстві були виявлені друковані брошури підпільної бандерівської групи, в яких йдеться про особу недавно застріленого у Києві діяча бандерівського руху Дмитра Мирона. Брошури, що містять фото Мирона, передусім мають на меті зробити з цього застріленого партійного лідера українського національного героя.

У брошурах, зокрема, говориться:

“Польська в’язниця не скорила Мирона, НКВС не зміг спіймати його у свої тенета, він поліг у боротьбі проти німецького імперіалізму — жорстокого окупанта України. Німеччина, що видає себе за союзника і визволителя, не хоче бачити Україну самостійною та об’єднаною, не хоче, щоб існувала українська держава, вона хоче перетворити Україну в свою колонію, а український народ у кріпосних рабів. Однак ще нікому не вдалося закувати в кайдани волелюбний український народ. Він завжди боровся і буде боротися проти кожного, хто схоче його поневолити. Український народ здобуде в боротьбі самостійну українську державу супроти волі всіх імперіалістів, що хочуть загарбати багаті українські землі. Нехай тішитися сьогодні німецький окупант успіхами вбивства. Приголомшений перемогами на всіх фронтах, він не бачить, що безглузда політика пригноблення, насильств і вбивств веде його до власної катастрофи. Боротьба, яку ми зараз ведемо, — це боротьба всього українського народу за українську державу, за честь нації, за гідність і краще життя людей”.

Серед українського населення округи Ясло значну увагу привернула розклеєна на деревах, парканах, телеграфних стовпах

тощо листівка нелегальної групи Бандери, що виражає своє ставлення стосовно банд.

У ній, зокрема, зазначається:

"Поляки і більшовики можуть гратися в партизанів, скільки їм завгодно; нас би це не цікавило, якби вістря партизанської боротьби не було звернене проти нас. Територія, на якій діють більшовицькі партизанські загони, — це частково українська земля. Ні в Московії, ні в корінній Польщі немає партизанів. Сталін і Сікорський навмисне вибрали з цією метою наші райони. Вони передбачили, що німці будуть пацифікувати населення цих областей. Сталін і Сікорський хотіли оберегти російське та польське поселення від помсти з боку німців. Вони хотіли, щоб ми, українці, розплачувалися за безчинства послідовників їхньої партії. Всі зусилля Сталіна розгорнути партизанську боротьбу зразу ж після нападу німців не мали ніякого успіху. Це завдячується діяльності ОУН, яка веде народ у боротьбі за незалежну державу. Та це не стримає німецькі каральні експедиції від нових репресій, підпалів сіл і розстрілів неозброєних українців. Вони хочуть знищити нас при цій нагоді.

Яку позицію ми займаємо щодо партизанської боротьби?

Ми думаємо виключно про українські інтереси. Ми боремося за українську державу, а не за іноземний імперіалізм. Нам необхідно берегти свої сили, бо віримо, що війна у своїй кінцевій фазі дасть нам нагоду для боротьби та побудови української держави. Нам шкода кожної людини, яка вмирає за інтереси Москви чи Берліна. Ми вороже настроєні проти партизанів і тому боремося з ними. Наш час не настав. Він повинен застати нас об'єднаними під прапором ОУН і єдиним політичним проводом. Нашою метою є не заміна однієї окупаційної влади іншою, а самостійність, не партизанська боротьба, а національно-визвольна революція українських мас".

Під час акції проти підпільної групи Бандери підрозділами державної поліції Відня заарештовано таких активістів:

Ярослав Станко, 20.11.1914 р.н. та

Євген Гарабач, 03.01.1915 р.н.

Державна поліція Опельна також заарештувала активістів бандерівської групи. Тут йдеться про:

Стефан Боршовський, нар. 28.11.1911 р.

Олександр Бабич, " 05.09.1914 р.

Петро Горохвянка, " 11.07.1913 р.

Теодор Клек,	”	24.03.1916 р.
Єндрошин,	”	18.12.1913 р.
Пилип Бобошко,	”	15.07.1916 р.
Микола Дрегус,	”	10.05.1916 р.
Василь Парфемук,	”	04.04.1919 р.
Ваврик Романчук,	”	10.08.1921 р.
Роман Тустановський,	”	07.01.1916 р.

Підрозділи державної поліції Ганновера заарештували дотепер усього 55 осіб за особливо активну діяльність в інтересах нелегальної групи Бандери. Сімох з них було тим часом звільнено; троє наклали на себе руки. Серед заарештованих є:

Матвій Шалавага (окружний керівник Ганновера),	нар.	13.03.1913 р.
Василь Повшак (районний керівник трьохчлених груп),	”	09.02.1923 р.
Павло Когут (районний керівник),	”	16.06.1923 р.
Стефан Климус (керівник пропаганди і керівник груп у Гільдесгаймі),	”	18.01.1922 р.
Василь Баран (районний керівник і скарбник різних груп),	”	15.03.1922 р.
Стефан Прокоп'як (районний керівник),	”	30.12.1923 р.

А також керівники груп:

Михайло Лалак,	нар.	15.01.1917 р.
Йосиф Лесик,	”	27.03.1920 р.
Микола Сенік,	”	30.01.1920 р.
Григорій Шучман,	”	20.01.1918 р.
Ярослав Пришляк,	”	14.08.1921 р.
Володимир Макар,	”	21.03.1923 р.
Володимир Ірхар,	”	1924 р.
Стефан Хавтур,	”	05.01.1915 р.
Андрій Васков,	”	24.09.1916 р.
Антон Ботюк (наклав на себе руки),	”	17.08.1923 р.
Михайло Клепак (був кур'єром),	”	07.02.1921 р.

Berlin, den 15 Januar 1943
Meldungen aus den besetzten Ostgebieten
Nr 37

64

leicht abzuheben war, erfolgte eine Explosion, die auf Selbstverleumdung führte.

In Rann nördlich Ljeben fanden Kinder 2 Taschenuhren. Beim Spielen mit diesen Uhren explodierten diese und verursachten Brandwunden durch eine phosphorhaltige Substanz.

Von russischen Flugsongern sollen Salbstreuer abgeworfen worden sein, die bei Benützung explodieren.

Minen, die bei Sabotagehandlungen Verwendung finden sollten wurden für den Transport in Brot eingebakken.

Ein im Bereich des Kommandours der Sicherheitspolizei und des SD. Lottland festgenommener Fallschirmspringer war in Besitze gefälschter Dienstausweise der Außenstelle Libau. Es handelt sich um Totalfälschungen, die in den Fallschirmspringerschulen in Moskau und Petersburg hergestellt worden sind.

Ukrainische Widerstandsbewegung.

In Reichskommissariat Ukraine sowie in Generalgouvernement konnten eine Anzahl in Druckverfahren hergestellte Broschüren der illegalen Bandera-Gruppe erfaßt werden, die sich inhaltlich mit der Person des vor kurzem in Kiew erschossenen Bandera-Funktionärs Dnitro M i r o n befassen. Die Broschüren, die ein Lichtbild des Miron enthalten, haben vor allem den Zweck, den erschossenen Parteiführer zu einem ukrainischen Nationalhelden zu stempeln.

In den Broschüren heisst es unter anderem:

"Das polnische Gefängnis hat M i r o n nicht bezwungen. Das NKWD konnte ihn in seinen Schlingen nicht fangen, er fiel im Kampfe gegen den deutschen Imperialismus, den grausamen Okkupanten der Ukraine. Deutschland, das sich als Verbündeter und Befreier ausgibt, will die Ukraine nicht selbständig und vereint sehen, es will nicht, daß der ukrainische Staat existiert, es will die Ukraine zu seiner Kolonie und das ukrainische Volk zu leibigenen Sklaven machen. Es ist jedoch noch niemandem gelungen, das freiheitsliebende ukrainische Volk in Fesseln zu legen. Es hat immer gekämpft und es wird weiter gegen jeden kämpfen, der es knechten will. Das ukrainische Volk wird im Kampf den selbständigen ukrainischen Staat erobern gegen den Willen aller Imperialisten, die die reichen ukrainischen Länder an sich reißen wollen. Möge der deutsche Okkupant sich heute an den Erfolgen des Nordes ergötzen. Betäubt von Siegen an allen Fronten sieht er nicht, daß er durch seine törichte Politik der Unterdrückung, der Gewalttaten und Morde seine eigene Katastrophe herbeiführt. Der Kampf, den wir jetzt führen, ist der Kampf des ganzen ukrainischen Volkes für den ukrainischen Staat, für die Ehre der Nation, für die Würde und das bessere Leben der Menschen".

Unter der ukrainischen Bevölkerung des Kreises Jaalo hat ein an Bäumen, Zäunen, Telegrafentasten usw. angeheftetes Flugblatt der illegalen Bandera-Gruppe erhebliches Aufsehen hervorgerufen. Das Flugblatt nimmt zu der Grundeinstellung. In ihm wird unter

andere ausgeführt:

"Polen und Belarussisten können Partisanen spielen, soweit sie wollen; es würde uns nicht interessieren, wenn sich die Schärfe des Partisanenkampfes nicht nach gegen uns richtete. Das Gebiet belarussischer Partisanenaktivität ist teilweise ukrainischer Boden. Weder im Moskowerland noch in Kernpolen gibt es Partisanen. Stalin und Sikorski haben absichtlich für diese Zwecke unsere Gebiete ausgewählt. Sie haben vorausgesehen, daß die Deutschen die Bevölkerung dieser Gebiete pasifizieren werden. Stalin und Sikorski wollten die russische und polnische Bevölkerung vor den deutschen Vergeltungsmaßnahmen behüten. Sie wollten, daß wir Ukrainer die Rechnung für die Ausschreitungen ihrer Parteigänger bezahlen. Alle Bemühungen Stalins, gleich nach dem Einmarsch der Deutschen den Partisanenkampf zu lösen, haben keinen Erfolg gehabt. Dies ist dem Einsatz der OUN zu verdanken, die nur das Volk in Kampf für einen selbständigen führt. Das alles hält aber die deutschen Strafexpeditionen vor neuen Repressalien, dem Auslösen der Dörfer und dem Erschießen waffentragender Ukrainer nicht ab. Sie wollen uns bei dieser Gelegenheit vernichten.

Welche Stellung nehmen wir zum Partisanenkampf ein?

Wir haben lediglich ukrainische Interessen im Auge.

Wir kämpfen für einen ukrainischen Staat und nicht für einen fremden Imperialismus. Wir müssen unsere Kräfte schonen, da wir daran glauben, daß der Krieg in seiner Endphase uns die Gelegenheit zum Kampf und Aufbau des ukrainischen Staates geben wird. Für uns ist jeder Mann zu schade, der für die Interessen Moskaus oder Berlins stirbt. Wir sind den Partisanen gegenüber feindlich eingestellt und bekämpfen sie deshalb. Unsere Zeit ist noch nicht gekommen. Sie muß uns unter den Fahnen der OUN und unter einer politischen Führung geeint vorfinden. Nicht der Tausch einer Okkupationsmacht gegen eine andere, sondern die Selbständigkeit ist das Ziel, nicht der Partisanenkampf, sondern die nationale Befreiungsrevolution der ukrainischen Massen".

Im weiteren Verlauf der Aktion gegen die illegale Bandengruppe wurden von der Staatspolizeistelle Wien folgende Funktionäre festgenommen:

Jaroslav S t a n k o , 20.11.1914 geb. und

Eugen H a r n b a t s c h , 3.1.1915 geb.

Von der Staatspolizeistelle Opatowitz wurden ebenfalls weitere Funktionäre der illegalen Bandengruppe in Haft überführt. Es handelt sich um:

Stefan B o r s s o w s k i , geb. 28.11.1911,
 Alexander B a b y o s , " 5. 9.1914,
 Peter H e r o - h w i a n k a " 11. 7.1913,
 Theodor Z l e k , " 24. 3.1916,
 J o n d r o s s y n , " 18.12.1913,
 Philipp B o b o s c h k o , " 15. 7.1916,
 Nikolaus D r e h u s , " 10. 5.1916,
 Wasyl P a r f e m u k , " 4. 4.1919,
 Wawryk R o m a n e s u k , " 10. 8.1921,
 Roman T u s d a n o w s k i , " 7. 1.1916.

In Bereich der Staatspolizeileitstelle Hannover wurden bisher insgesamt 55 Personen wegen besonders aktiver Betätigung für die illegale Bandera-Gruppe festgenommen. Von diesen sind inzwischen 7 wieder freigelassen worden; 3 weitere haben Selbstmord begangen.

Unter den Festgenommenen befinden sich:

Mathias S c h a l a w a g a , geb. 13. 3.1913,
 (Bezirksleiter für Hannover),
 Wasil P o w s z a k , " 9. 2.1923,
 (Rayon - Führer dreier Gruppen)
 Pawol K o k u t , " 16. 6.1923,
 (Rayon - Führer)
 Stefan K l y n u s , " 18. 1.1922,
 (Propagandaleiter und Gruppenführer in
 Hildesheim)
 Basilius B a r a n , " 15. 3.1922,
 (Rayon - Führer und Kassierer versch.
 Gruppen)
 Stefan P r o k o p i a k , " 30.12.1923,
 (Rayon - Führer)

Ferner die Gruppenführer:

Michael L a l a k , " 15. 1.1917,
 Josef L e s i k , " 27. 3.1920,
 Nikolai S o n i k , " 30. 1.1920
 Gregor W s c h u t s c h m a n n , " 20. 1.1918,
 Jaroslaw P r y s c h l a k " 14. 8.1921,
 Wladimir M a k a r , " 21.. 3.1923,
 Wladimir I r o h a r , " 1924,
 Stefan C h a w t u r , " 5. 1.1915,
 Andreas W a s k o w , " 24. 9.1916,
 Anton B o t i u k , " 17. 8.1923,
 (hat Selbstmord begangen)
 Michael K l e p c k , " 7. 2.1921
 (war Kurier).

№ 8

Пропозиція зміни німецької політики на Сході

Повідомлення для фюрера

[Берлін, 16.01.1943 р.]

У східному поході німецьким силам загрожує надміра того, що можна перенести. Причини запеклого опору ворога та невдача швидкої перемоги над більшовизмом полягають не тільки у суто техніко-військовій силі та кількості противника, а передусім у нашій спробі здобути абсолютну військову перемогу, не враховуючи історично виняткових політичних можливостей, та створити таку систему економічної експлуатації, яка б одночасно діяла як система народного знищення і мала відповідні наслідки.

Замість того, щоб визволяти народи Сходу із ярма колективізму та від більшовицької держави-тирана, їх, які скрізь вітали нас з найбільшими надіями, зневажених і безправних, штовхнули в обійми більшовизму і партизанства. Тому ми сьогодні зустрічаємо на фронті найзапекліший опір червоноармійця, котрий завзято бореться за своє убоге радянське існування, поза як на іншому боці він бачить лише позбавлення прав та експлуатацію чужоземцями. В окупованих східних областях ми повинні все ж дивитися прямо в очі цілковитому краху політичних настроїв та економічних досягнень.

Спроба поповнити німецький фронт добровольцями на службу у вермахті із числа жителів з окупованих народів Сходу сьогодні ще здійснима. Однак вона може обернутися проти нас: бо марно сподіватися, що росіянин, українець, естонець чи грузин боротиметься і загине за нас, бачачи свій народ у стані принизливого рабства.

Військова необхідність, як і устрій окупованих східних територій, вимагають принципової зміни нашої поведінки супроти тих народів, сили яких необхідні для продовження війни. Ця зміна повинна бути принциповою і загальною, тому що завдяки найжорстокішим заходам ми зможемо знову завоювати довіру народів, яка була зруйнована півторарічним курсом експлуатації. У цьому і полягає однодушність усіх відповідальних інстанцій вермахту, SD (поліції безпеки — *В.К.*) і міністерства окупованих територій Сходу.

На випадок заперечення, що без “ідеологічного” визнання народів і лише завдяки концесіям в економічній сфері або у самоврядуванні у нижчому рівні можна було б досягти необхідного ефекту, то це означає:

1. Цілковите нерозуміння фактичного стану речей на фронті та на окупованих східних територіях.

2. Відмова від єдиного політичного засобу, який ми можемо протиставити більшовизму.

Змушений необхідністю народної діяльності, інтернаціональний марксизм, відійшовши від своєї ідеології, у Радянському Союзі розвинув розгалужену систему національностей. Але у нас думають, що всупереч цим народним реальностям можна управляти, в той час як ми тим відмовляємося від останнього засобу панування, який завдяки національним заходам Сталіна, в армії зокрема, нам уже вибивають з рук.

Потрібні заходи повинні бути з'ясовані в декларації фюрера, в якій би проголошувалося, що тепер після випробного терміну настав час надати також і народам Радянського Союзу новий європейський порядок (Magna Charta Europas проти Atlantic Charta — європейська співдружність народів проти Радянського Союзу), завдяки якому їх буде визнано рівноправними партнерами європейської співдружності народів.

Ця декларація може бути опублікована, із зрозумілих причин, лише після початку позитивного військового розвитку. Проголошена у декларації принципова перебудова нашої східної політики повинна негайно розпочатися рядом заходів, а саме:

1. Ліквідація всієї більшовицької системи господарювання, тобто повна і негайна реприватизація в Естонії, Литві, Латвії та ефективна заміна колгоспної системи в Росії, Україні, Білорусії та на Кавказі на поновлення селянського приватного майна, а також відновлення приватної власності у старорадянських областях, на кустарних та промислових підприємствах, наскільки є можливим відклик німецьких уповноважених.

2. Формування військових частин усіх народів для боротьби за волю, щоб виступити як союзник німецького вермахту.

Перебудова східної політики та диференційований підхід у поведінці з народами потребує призначення райхсміністра окупованих східних територій намісником фюрера у справах звільнених народів Сходу.

Він дає доручення райхскомісару Ostland переглянути структуру його райхскомісаріату, щоб замінити його в **Естонії, Литві та Латвії** крайовими урядами у межах і під охороною Райху та під керівництвом призначеного намісником фюрера резидента, наділеного повною автономією у всіх справах, які не повинні бути під час війни безпосередньо у віданні верховної влади Райху.

Для **Білорусії** формується національний комітет, завданням якого є розбудова самоврядування білоруського народу знизу і переймання на себе всіх адміністративних галузей, які при найсуворішій німецькій людській економії можуть бути передані в управління іншому народові. Білоруський національний комітет знаходиться під керівництвом уповноваженого намісником фюрера.

Райхскомісар **України**, чиє ім'я тісно пов'язане з теперішніми методами, заміняється підлеглим наміснику фюрера райхсрезидентом. Він скликає український національний комітет, завданням якого є створення крайового уряду України і підготовка до пізнішого формування уряду.

Найважливіше, що намісник фюрера закликає народ досі провідної держави, **росіян**, до формування російського національного комітету, який візьме на себе управління російськими областями під наглядом військової адміністрації відповідно до оголошених намісником фюрера політичних директив. Тимчасовим осідком буде визначено Смоленськ.

Щоб гарантувати нищівну дію цих заходів на ворожий фронт, російський національний комітет треба наділити усіма ознаками самостійного уряду і доповнити "Бойовим союзом визволення батьківщини" як політико-пропагандистським інструментом, так само як "російською визвольною армією".

Для народів **Кавказу** створюються подібні політичні форми організації під керівництвом намісника фюрера, завдання яких полягає у тому, щоб політично і військово сприяти визволенню їх батьківщини.

Враховуючи всю серйозність становища, я зробив підготовчі кроки щодо запропонованих тут заходів стосовно народів Сходу. Я прошу згоди фюрера на всі викладені пропозиції і про нагоду для детальної доповіді.

Entwurf einer Führervorlage .

Der Ostfeldzug droht die deutschen Kräfte über das Maß des Tragbaren in Anspruch zu nehmen. Die Gründe für den erbitterten Widerstand des Gegners und das Scheitern einer schnellen Niederringung des Bolschewismus liegen nicht nur in der rein technisch-militärischen Macht und Zahl des Gegners, sondern vor allem in unserem Versuch, unter Preisgabe der historisch einmaligen politischen Möglichkeiten einen rein militärischen Sieg zu erringen und ein System der wirtschaftlichen Ausbeutung aufzubauen, das zugleich als System der völkischen Vernichtung erscheinen mußte und sich entsprechend auswirkte.

Anstatt die Völker des Ostens aus dem Joch des Kollektiva und dem Zwangsstaat des Bolschewismus zu befreien, hat man sie, die uns überall mit den größten Hoffnungen begrüßten, zurückgestoßen und entrechtet und dadurch dem Bolschewismus und dem Partisanentum in die Arme getrieben. Wir stehen dadurch heute an der Front dem härtesten Widerstand des Rotarmisten gegenüber, der für sein elendes Sowjetdasein erbittert kämpft, weil er auf der anderen Seite nur die Entrechtung und Ausbeutung durch Fremde sieht. In den besetzten Ostgebieten aber müssen wir einem totalen Verfall der politischen Stimmung und der wirtschaftlichen Leistung ins Auge sehen.

Der Versuch, die deutsche Front mit Hilfwilligen aus den Ostvölkern zu ergänzen, ist heute noch durchführbar. Er kann sich aber gegen uns kehren: Denn es ist nicht zu erwarten, daß ein Russe, Ukrainer, Est oder Georgier für uns kämpft und stirbt, während er sein Volk in einem Zustand diffamierender Sklaverei sieht.

Die militärischen Notwendigkeiten ebenso wie die Ordnung der besetzten Ostgebiete erfordern daher eine grundsätzliche Änderung unserer Gesamthaltung gegenüber diesen Völkern, deren Kräfte für die Weiterführung dieses Krieges unentbehrlich

sind. Diese Umkehr muß grundsätzlich und total sein, da wir nur durch all-erdrastischste Maßnahmen das Vertrauen der Völker, das durch einen anderthalbjährigen Kurs der Ausbeutung zerstört worden ist, wiedergewinnen können. Hier bei besteht Einmütigkeit bei allen verantwortlichen Stellen, der Wehrmacht, dem SD wie dem RMfDbO.

Wenn hier der Einwand erhoben wird, man könne ohne eine "ideologische" Anerkennung der Völker lediglich durch Konzessionen auf wirtschaftlichen Gebiet oder in einer Selbstverwaltung in unteren Einheiten die nötige Wirkung erreichen, so bedeutet das

1. eine völlige Verkenkung der tatsächlichen Lage an der Front und in den besetzten Ostgebieten ,
2. eine Preisgabe des einzig wirksamen politischen Mittels, das dem Bolschewismus vor uns entgegengesetzt werden kann .

Gezwungen von den Notwendigkeiten der völkischen Tatsachen hat der internationale Marxismus unter Preisgabe seiner Ideologie in der Sowjetunion ein reichgegliedertes Nationalitäten-System entwickelt. Bei uns glaubt man aber gegen diese völkischen Tatsachen regieren zu können, während wir uns d. mit nur des letzter Herrschaftsmittels berauben, das durch Stalins nationale Maßnahmen insbesondere in der Armee uns bereits aus der Hand geschlagen wird.

Die zu treffenden Maßnahmen sind in einer Deklaration des Führers zusammenzufassen, in der verkündet wird, daß nach einer Pause der Erfahrung nunmehr die Zeit gekommen sei, die neue europäische Ordnung (Magna Charta Europas gegen Atlantic Charta - europäische Völkergemeinschaft gegen Sowjetunion) auch den Völkern der Sowjetunion zu verleihen, durch die sie als gleichberechtigte Partner der europäischen Völkergemeinschaft anerkannt werden.

Diese Deklaration kann aus naheliegenden Gründen erst mit dem Beginn einer positiven militärischen Entwicklung

veröffentlicht werden. Die in der Deklaration verkündete grundsätzliche Umstellung unserer Ostpolitik muß jedoch sofort durch eine Reihe von Maßnahmen eingeleitet werden. Hierzu gehören

1. Totaler Abbau des gesamten bolschewistischen Wirtschaftssystems, d.h. eine totale und sofortige Reprivatisierung in den Ländern Estland, Lettland und Litauen und eine effektive Ablösung des Kolchosystems in Rußland, Ukraine, Weißruthenien und Kaukasien durch Wiedereinführung des bäuerlichen Privatbesitzes, Wiederherstellung des Privateigentums, auch in den altsovjetschen Gebieten, in handwerklichen und industriellen Unternehmungen, soweit eine Zurückziehung deutscher Beauftragter angängig ist.
2. Bildung von militärischen Einheiten aller Völker zum Kampf um die neu gewonnene Freiheit, um als Verbündete neben die deutsche Wehrmacht zu treten.

Die Umstellung in der Ostpolitik und die Differenzierung in der Behandlung der Völker erfordert die Berufung des Reichsministers für die besetzten Ostgebiete zum Führer-Statthalter für die befreiten Ostvölker.

Er gibt dem Reichskommissar O e v l a n d den Auftrag, den Aufbau seines Reichskommissariats zu überprüfen, um es in E s t l a n d , L e t t l a n d und L i t a u e n abzulösen durch Landesregierungen im Rahmen und unter dem Schutz des Reiches unter der Führung je eines vom Führer-Statthalter zu ernennenden Residenten mit einer vollen Autonomie in allen Angelegenheiten, die während des Krieges nicht unmittelbar der Hoheit des Reiches unterstehen müssen.

Für W e i ß r u t h e n i e n wird ein Nationalkomitee aufgestellt, das die Aufgabe hat, die Selbstverwaltung des weißruthenischen Volkes von unten her aufzubauen und alle die Verwaltungsgelüste zu übernehmen, die bei strengster deutscher Menschenökonomie an die freien völkische Ver-

waltung abgegeben werden können. Das weißruthenische Nationalkomitee steht unter der Führung eines Bevollmächtigten des Führerstatthalters.

Der Reichskommissar für die U k r a i n e , dessen Name mit den bisherigen Methoden zu eng verbunden ist, wird durch einen dem Führer-Statthalter unterstehenden Reichsresidenten abgelöst. Dieser beruft ein ukrainisches Nationalkomitee mit der Aufgabe, die Landesverwaltung der Ukraine aufzubauen und die Bildung einer späteren Regierung vorzubereiten.

Das wichtigste, bisher staatstragende Volk, die R u s s e n werden durch den Führer-Statthalter zur Bildung eines russischen Nationalkomitees aufgerufen, das die Verwaltung der russischen Gebiete unter der Militärverwaltung in "Übereinstimmung mit den vom Führer-Statthalter ergehenden politischen Richtlinien übernimmt. Als vorläufiger Sitz wird Smolensk bestimmt.

Um die zersetzende Wirkung dieser Maßnahme auf die gegenrussische Front zu gewährleisten, ist das russische Nationalkomitee mit allen Attributen einer selbständigen Regierung auszustatten und durch einen "Kampfbund für die Befreiung des Vaterlandes" als politisch-propagandistisches Instrument sowie die " russische Befreiungsarmee" zu ergänzen.

Für die Völker K a u k a s i e n s sind ähnliche politische Organisationsformen unter der Leitung des Führerstatthalters zu bilden, die die Aufgabe haben, die Befreiung ihrer Heimat politisch und militärisch zu fördern.

Um dem Ernst der Lage Rechnung zu tragen, habe ich die vorbereitenden Schritte für die hier vorgeschlagenen Maßnahmen gegenüber den Ostvölkern eingeleitet. Ich bitte den Führer um seine Zustimmung zu den dargelegten Vorschlägen und um Gelegenheit zu einem eingehenden Vortrag.

BA R 6/6

№ 9

Інформація про ситуацію на Волині і Поділлі

Шеф поліції безпеки і СД
- Штаб команд -

Берлін, 22 січня 1943 р.
Секретно!

Повідомлення з окупованих територій Сходу № 38

(...)

Становище банд у межах компетенції головнокомандувача поліції безпеки і СД України.

Про діяльність банд на особливо небезпечних територіях Волині-Поділля та Житомира наявні останнім часом такі дані:

Бої:

Волинь-Поділля 47
Житомир 29

Напади на населені пункти:

Волинь-Поділля 42
Житомир 36

Напади на залізницях та інших транспортних спорудах:

Волинь-Поділля 26
Житомир 13

Напади на залізницях відбувалися майже кожного дня. Протягом останніх тижнів повністю зруйновано 3 залізничні вокзали.

Досить значної шкоди завдало часткове або цілковите зруйнування 6 державних підприємств (радгоспів).

Військові поліційні частини та підрозділи вермахту провели в північно-західній частині Житомирського генерального округу операції з метою оточення великих банд, осередки яких розташовані в Залісовці на півдні та Танці на півночі. Більшість банд вдалося відтіснити в північно-східному напрямку та призупинити приплив інших банд з півночі. Дотеперішні втрати ворога становлять 354 убитими і 12 полоненими.

Середньої чисельності банда, яка змогла втекти з місця бою у болотисті райони Прип'яті, мала б зазнати втрат 100 убитими і ще більше пораненими. Інша група банд, якій вдалося відступити на південь, намагається, ймовірно, пробратися на територію Сарн (Рівненський генеральний округ). Одна бандитська група, якій завдяки туману також вдалося заздалегідь уникнути оточення, була тим часом зненацька захоплена і втратила 20 чоловік, серед них — 4 радянські офіцери. У Житомирському генеральному окрузі виявлено ще 2 більші банди чисельністю 1000 та 2000 чоловік. Велика банда збирається на північ від Рівного.

Значного успіху досягла місцева жандармерія при підтримці підрозділів охоронної поліції. У районі Житомир-Санків-Беруска вони напали на одну банду, що відступала, і убили при цьому 33 її члени.

Berlin, den 22. Januar 1943
Meldungen aus den Besetzten Ostgebieten Nr 38

-4-

Bandenlage im Bereich des Befehlshabers 48. PzSSD Ukraine

Über die Bandenstärke in den besonders gefährdeten Gebieten Wolhynien - Podolien und Shitomir liegen neuerdings folgende Zahlen vor:

<u>Gefechte:</u>		<u>Überfälle auf Ortschaften:</u>	
Wolhynien-Podolien	47	Wolhynien-Podolien	42
Shitomir	29	Shitomir	36

Anschläge auf Eisenbahn und sonstige Verkehrsanlagen:

Wolhynien-Podolien	26
Shitomir	13

Anschläge auf Eisenbahnen haben durchschnittlich jeden Tag stattgefunden. In den letzten Wochen wurden 3 Bahnhöfe vollkommen zerstört.

Recht erheblicher Schaden entstand durch die teilweise oder vollkommene Zerstörung von 6 Staatsgütern.

- - -

Von Truppenpolizei und Einheiten der Wehrmacht wurden im nordwestlichen Teil des Generalbezirks Shitomir Operationen durchgeführt mit dem Ziel der Einkesselung starker Banden im Raum mit Mittelpunkt Salisowka im Süden und Toniez im Norden. Es gelang, die Masse der Banden in Nordost-Richtung abzurängen sowie den Tuzug weiterer Banden aus Nordrichtung abzustoppen. Bisherige Feindverluste 354 Tote und 12 Gefangene.

Eine mittelstarke Bandengruppe, die aus dem Kampfraum in das Pripjot-Sumpfgebiet entkommen konnte, soll über 100 Tote und weit mehr Verletzte mit sich geführt haben. Eine weitere Gruppe, der es gelang, sich nach Süden zurückzuziehen, versucht anscheinend in das Gebiet Sarny (Generalbezirk Rowno) auszuweichen. Eine Bandengruppe, die infolge Nebels ebenfalls frühzeitig der Einkesselung entging, wurde inzwischen gestellt und verlor 20 Tote, darunter 4 sowjetische Offiziere. Im Generalbezirk Shitomir sind noch 2 grössere Banden in Stärke von 1 000 und 2 000 Mann festgesetzt. Eine starke Bande sammelt sich nördlich von Rowno.

Einen beachtlichen Erfolg erzielten örtliche Gendarmeriekräfte unterstützt von Schutzmannschaften, die im Raum Shitomir-Sankow-Beruska eine nach Norden abziehende Bande angriffen und dabei 33 Bandenangehörige erschossen.

- - -

BA R 58/223

№ 10

Дальші арешти ОУН-Бандери в Райху

Шеф поліції безпеки і СД
- Штаб команд -

Берлін, 12 лютого 1943 р.
Секретно!

Повідомлення з окупованих територій Сходу № 41

(...)

Український рух опору

Під час заходів, вжитих проти Організації Українських Націоналістів — групи Бандери, гестапо Берліна заарештувало останнім часом 136 осіб за нелегальну діяльність. Арешти тривають. Допити виявили суттєві дані про організацію в масштабі Райху. Встановлено керівних функціонерів:

1. Безхлібник Василь, псевдонім Беркут, нар. 27.02.1913 р. в Сококові; був головним провідником ОУН — групи Бандери в Німеччині. Йому підпорядковувалися провідники областей, а також референти з питань навчання, контролю, фінансів і зв'язку.
2. Паук Михайло, псевдонім Сагір; був референтом з питань навчання. Він утік і до цього часу не заарештований.
3. Кордуба Дем'ян, псевдонім Ромко, нар. 11.04.1915 р. у Вістках; був референтом з питань контролю.
4. Пернеровський Микола, псевдонім Коваль, нар. 04.03.1912 р.; був референтом з питань фінансів.
5. Румецак Михайло, псевдонім Клим, нар. 21.01.1921 р.; виконував обов'язки референта з питань зв'язку.

Усіх, за винятком Паука, заарештовано. Крім того, виявлено Берлінську жіночу організацію групи Бандери і заарештовано таких провідних осіб:

1. Вітик Галина*, псевдонім Дарка-Хмара, нар. 08.05.1921 р. в Михайлевичах; призналася, що була провідником групи жінок руху Бандери.

* У німецькому тексті *Helene*, може бути теж *Олена*.

2. Укарма Лідія, нар. 01.04.1920 р. в Бартадоміці; була заступником провідника району і займала одночасно посаду референта з фінансових питань.

3. Білик Галина, нар. 31.06.1921 р. в Стрию; була провідником району, названого під пунктом 2.

Органами безпеки в Києві встановлено нелегальну пропаганду ОУН — групи Бандери за допомогою листівок. Вилучено такі листівки:

1. “За самостійну Україну” (“Національні свята українського народу”, листок 3 і 4, рік випуску 1942).

2. “Український народ: селяни, землероби, інтелігенціє”.

3. “Смерть німецьким окупантам! Волелюбні українці!”

4. “Смерть німецьким окупаційним військам! До всіх поліцейських, старост, бургомістрів і всіх інших, що перебувають на службі німецьких окупаційних військ”. Підписано: видання політичного управління фронту.

5. “За Українську державу. Хто розбудовує українську державність, а хто їй шкодить”.

6. “Ми йдемо слідами великого пророка”. (Пролом, березень 1943/1).

7. “Україна: якою вона була, якою є і якою буде”.

8. “До журналу “Молодь”: “Перемагає той, хто бореться!”.

9. “Українські селяни!” Підписано: обласний провід ОУН в Західній Україні.

10. “Слава Україні! Героям слава!” (“Прапор молоді” — публікується Українською націоналістичною молоддю Східної України, номер з датою від 01.07.1942 р.).

11. “До журналу “Молодь”: “За збройну силу українську”.

12. “Українці!” (Підписано: місцеве керівництво ОУН на східноукраїнських землях).

13. “Україна для українців. За самостійну Україну”. Червень 1942 р., видання ОУН на східноукраїнській області, рік випуску перший, № 3.

14. “Звернення організації Українських Націоналістів в першу річницю проголошення самостійної Української держави у Львові 30.06.1942 р.”. Підписано: Організація Українських Націоналістів.

15. “Свобода народам і людині!” (Бюлетень від 04.04.1942 р.).

Унаслідок арешту наступних 38 осіб з кіл інтелігенції ОУН — групи Бандери органи безпеки в Києві виявили, що організація володіє значними фінансовими засобами.

За конфіденційними повідомленнями, в останній час відбулося сильне зближення між прихильниками Бандери та Мельника*. Спільною метою є прагнення до незалежної України. Загалом спостерігається дальша сильна радикалізація руху ОУН.

* Великим прихильником зближення до ОУН-Бандери, зокрема в Києві, був О.Кандиба-Ольжич, член Проводу ОУН-Мельника, керівник цієї організації в Східній Україні.

Berlin, den 12 Februar 1943
Meldungen aus den besetzten Ostgebieten
Nr 41

223

- 8 -

212 AS

Ukrainische Widerstandsbewegung.

Im Zuge der Massnahmen gegen die Organisation Ukrainischer Nationalisten - Bandera-Gruppe hat die Staatspoliseilstelle Berlin in letzter Zeit 136 Personen wegen illegaler Betätigung festgenommen. Weitere Festnahmen sind im Gange.

Die Vernehmungen haben über die Organisation im Reichsstabsstab wesentliche Angaben zutage gebracht. Als Spitzenfunktionäre sind festgestellt:

1. B e s o h i b n i k , Wasyl, Deckname B u r k h u t , geb. am 27.2.13 in Sokolow; er war der oberste Führer der OUN - Bandera-Gruppe in Deutschland. Ihm unterstanden sämtliche Gebietsführer sowie ein Schulungs-, Kontroll-, Finanz- und Verbindungsreferent;
2. P a u k , Michael, Deckname S a h i r ; war Schulungsreferent. Er ist flüchtig und konnte bisher nicht festgenommen werden;
3. K o r d u b a , Damian, Deckname R o m k o , geb. am 11.4.15 in Wistky; war Kontrollreferent;
4. P e r n e r o w s k y j , Nikolaus, Deckname K o w a l , geb. am 4.3.12; war Finanzreferent;
5. R u m e s a k , Michael, Deckname K l i m , geb. am 21.1.21; fungierte als Verbindungsreferent.

Mit Ausnahme von P a u k sind sämtliche festgenommen worden.

Ferner wurde die Berliner Frauenorganisation der Bandera-Gruppe aufgedeckt und folgende führende Personen festgenommen:

1. W i t y k , Helene, Deckname D a r k a - C h m a r a , geb. am 8.5.21 in Mikulewitschi; sie gibt an, Führerin einer Frauengruppe in der Bandera-Bewegung gewesen zu sein.
2. U k a r m a , Lydia, geb. am 1.4.20 in Bartadumiza; sie war Unterrauführerin und übte gleichzeitig das Amt einer Finanzreferentin aus;
3. B i l y k , Helene, geb. am 31.6.21 in Stryj; sie war Rauführerin der unter 2. Genannten.

Durch den BdS für die Ukraine in Kiew wurde eine rege illegale Flugblattpropaganda der OUN-Bandera-Gruppe festgestellt. Folgende Flugschriften sind erfasst worden:

1. "Für eine selbständige Ukraine" ("Die Nationalfeier des ukrainischen Volkes", Blatt 3 und 4 d. Jahrganges 42);
2. "Ukrainisches Volk, Landleute, Bauern, Intellektuelle";
3. "Tod den deutschen Okkupanten! Freiheitliebende Ukrainer!"

4. "Tod den deutschen Besatzungstruppen ! An alle Polisten, Ältesten, Bürgermeister und an alle Übrigen, die im Dienst der deutschen Besatzungstruppen stehen." Unterzeichnet mit: Ausgabe der politischen Frontverwaltung.
5. "Für den ukrainischen Staat. Wer die ukrainische Staatlichkeit aufbaut und wer sie gefährdet."
6. "Wir folgen dem grossen Propheten nach." (Prolog, MBRZ 42/1).
7. "Ukraino, wie sie war, wie sie ist und wie sie sein wird."
8. "An die Zeitschrift "Jugend": "Es siegt derjenige, der kämpft !"
9. "Ukrainische Bauern !" Unterzeichnet mit: Gebietsleitung der OUN in der Westukraine.
10. "Heil der Ukraine ! Heil den Helden !" (Das Banner der Jugend - wird von der Ukrainischen Nationalistischen Jugend der Ostukraine veröffentlicht, Nr. vom 1.7.42).
11. An die Zeitschrift "Jugend": "Für die bewaffnete ukrainische Macht".
12. "Ukrainer !" Unterzeichnet mit: Ortsleitung der OUN in den ostukrainischen Ländern.
13. "Die Ukraine für Ukrainer. Für die selbständige Ukraine". Juni 1942, Ausgabe: OUN im ostukrainischen Gebiet, Jg.1 Nr.3.
14. "Aufruf der Organisation Ukrainischer Nationalisten am 1. Jahrestag der Verkündung des selbständigen ukrainischen Staates in Lemberg am 30.6.42". Unterzeichnet mit: Organisation der Ukrainischen Nationalisten.
15. "Freiheit den Völkern und Menschenen !" (Bulletin v.4.4.42).

Bei der Festnahme von weiteren 38 Personen aus den Intelligenz-Kreisen der OUN - Bandera-Gruppe durch den FdJ in Kiew ergab sich u.a., dass die Organisation über erhebliche Geldmittel verfügt.

Vertraulichen Meldungen zufolge ist in letzter Zeit eine starke Annäherung zwischen Bandera- und Melnyk-Anhängern erfolgt. Als gemeinsames Ziel wird eine unabhängige Ukraine angestrebt. Im allgemeinen ist eine weitere starke Radikalisierung der OUN-Bewegung zu beobachten.

BA R 58/223

№ 11

Повідомлення про отриману сировину до кінця 1942 р.

Берлін, 16 лютого 1943 р.

Протокольний запис для фюрера

Стосується: виробництва сировини в окупованих східних територіях.

В окупованих східних територіях від окупації до кінця 1942 р. вироблено важливої сировини:

марганцева руда	518 000 т
горючий сланець	804 000 т
сланцеве масло	58 000 т
нафта (включ. Сх.Галичину)	250 000 т
кам'яне вугілля	1,77 млн т
торф	2,60 млн т
буре вугілля	0,28 млн т
натуральний каучук	100 т
шкіра	4 500 т
льняне волокно	110 000 т
конопляне волокно	12 000 т
бавовна	8 500 т
целюлоза	20 500 т
папір (без картону)	52 000 т
цемент	300 000 т
віконне скло	900 000 кв. м
цегла	134 млн шт.

Добування кам'яного вугілля і марганцевої руди та виробництво натурального каучуку припадало виключно на українські області. Україна виготовила біля 6 000 тонн бавовни. Добування марганцевої руди в Нікополі в останні місяці могло сильно зрости. Повне задоволення потреб Німеччини в марганцевій руді видається гарантованим на майбутнє, якщо не виникнуть непередбачені перешкоди.

Notiz an Führer
21. 2.

Berlin, den 16. 2. 1943

171

Aktennotiz für den Führer.

Betrifft: Rohstoffproduktion in den besetzten Ostgebieten.

In den besetzten Ostgebieten sind seit der Besetzung bis Ende 1942 an wichtigen Rohstoffen erzeugt worden:

Manganerz	518 000 t
Ölschiefer	804 000 t
Schieferöl	58 000 t
Mineralöl (einschl. Ostgalizen)	250 000 t
Steinkohle	1,77 Mill. t
Torf	2,60 Mill. t
Braunkohle	0,28 Mill. t
Pflanzenkautschuk	100 t
Leder	4 500 t
Flachsfaser	110 000 t
Hanfaser	12 000 t
Baumwolle	8 500 t
Zellstoff	20 500 t
Papier (ohne Pappe)	52 000 t

Zement	300 000 t
Fensterglas	900 000 qm
Ziegel	134 Mill. Stck.

Die Erzeugung von Steinkohle, Manganerzen und Pflanzenkautschuk entfiel ausschließlich auf die ukrainischen Gebiete. An der Baumwollerzeugung war die Ukraine mit etwa 6 000 t beteiligt. Die Manganerzförderung in Nikopol konnte in den letzten Monaten stark erhöht werden. Die volle Deckung des deutschen Manganerzbedarfs erscheint für die Zukunft gesichert, falls keine unvorhergesehenen Störungen eintreten.

BA R 6/18

№ 12
Інструкція райхскомісара Еріха Коха

Копія

Райхскомісар України

Ровно, 20 лютого 1943 р.

Тільки для службового використання!

Усім генеральним комісарам,
комісарам округу,
управителям округу,
управителям районів,
керівникам служб праці.

Мої співпрацівники!

У цей момент Східний фронт зазнає великих перевантажень. Ми знаємо, що більшовикам знову вдалося захопити частини українських земель, але ми також знаємо, що в тих областях, де минулої осені ми сіяли, наступного літа знову почнемо збирати врожай.

Щоб досягти того рубежу, кожному німцеві потрібно персонально викладатися для фронту та для батьківщини. Ми пишаємося тим, що міра нашої відповідальності та участі в Україні є набагато більшою, ніж на батьківщині. Той з нас, що повністю виконує покладені на нього обов'язки, безпосередньо сприяє перемозі.

Для перемоги фронт потребує солдатів та зброї, батьківщина — робітників. Але фронт і батьківщина потребують хліба. З цих потреб впливають ваші обов'язки.

Тому в наступні місяці ви не повинні занадто багато займатися управлінською роботою, що можна зробити пізніше, а всі сили сконцентрувати на двох важливих завданнях:

- перше — це весняні польові роботи,
- друге — це набір робочої сили в Німеччину.

Мені дуже добре відомі всі труднощі, що перешкоджають виконанню цих завдань. Зовсім зайвим є те, щоб мій підлеглий апарат вказував мені на ці труднощі, можливо, з мотивом полегшити завдання, що вимагаються. Німецьке керівництво на Сході не так сильно потребує великого організатора, але йому терміново потрібен геніальний імпровізатор.

Я знаю, що для весняних польових робіт бракує пального, машин, коней, а в окремих місцевостях, можливо, і людей. І все-таки я вимагаю від кожного генерального і окружного комісара, від управителя округи і району, щоб весняні роботи були проведені на 100 %, якщо навіть вам доведеться обробляти величезні поля України вручну великою кількістю людей.

Ваш досвід став багатшим порівняно з минулою весною, і передусім ви знаєте, що сьогодні, більш ніж колись, перед вами стоїть термінова необхідність, і я з нетерпінням очікую, що ви, незважаючи на всі труднощі, зразково завершите весняні польові роботи.

У північних областях, де гущина лісів робить весняні роботи менш важливими, треба докласти всіх сил на вирубування лісу і особливо на його вивезення.

Я знаю, що та частина населення, що придатна для відправлення на роботи в Німеччину, стала менш чисельною, що сьогодні важче зібрати один поїзд, ніж минулого літа десять. Але ж покоління підрастають! Також цього року підріс новий річник українців та українок. Ваше завдання полягає в тому, щоб охопити сотні тисяч людей, всіх до одного. Я знаю, що на деяких військово важливих підприємствах, а також у сільському господарстві починає бракувати людей. Але я також знаю, що багато установ місцевого управління перевантажені людьми. У час, коли в Німеччині зменшується управління, в Україні допоміжне місцеве управління може обійтися однією десятою частиною свого особового складу із більшовицьких часів.

Якщо ви придивитесь, то знайдете робітників, що займаються непотрібною роботою, яких ви і могли б вислати в Німеччину. Особливо подивіться в містах! Набагато важливіше працювати в Німеччині заради перемоги, ніж переповнювати міські університети, школи, інститути тощо.

Передусім не збирайте робочу силу у власних інтересах. Такий вчинок прирівнюється до військового злочину. Окружний комісар (гебітскомісар. — *В.К.*), незважаючи на всі труднощі,

виконує свій обов'язок щодо постачання робочої сили, допомагає озброїти одну чи більше дивізій німецького війська на Сході. Відповідальність за виконання цього обов'язку повністю лягає на генеральних та окружних комісарів. Отже, покажіть, що ви справді маєте керівництво в руках!

Я поставив як принцип управління українцями вимогу: жорсткість і справедливість. Не думайте, що теперішні обставини дають вам привід бути менш суворими, ніж до того часу. Навпаки, хто вірить, що слов'яни будуть вдячні за поблажливе ставлення, політичний досвід того сформувався не в NSDAP (німецькій націонал-соціалістичній робітничій партії. — В.К.) чи на праці на Сході, а в якихось інтелектуальних клубах. Слов'янин завжди буде трактувати лагідне поводження як прояв слабкості. Численні випадки останніх днів доводять мені, що там, де німець вважає за потрібне через військовий стан потурати українцям поблажки у формі кращого харчування, полегшеної праці та політичної свободи, майже завжди у відповідь отримує зраду місцевих.

Під жорсткістю я розумію те, що ви повинні виконувати всі вимоги німецького керівництва, всіма засобами, якнайпослідовніше і негайно приборкувати найменший саботаж чи спротив. Я чітко встановив право окружних комісарів виконувати функції судової влади і значно розширив їх новим розпорядженням. У надзвичайному випадку, якщо хтось із місцевого населення буде підтримувати поширені тепер більшовицькі гасла саботажу, тоді кожен гебітскомісар має право судити його військово-польовим судом і зразу ж приводити вирок у виконання. Якщо ж цілі поселення підтримують ці гасла саботажу — підпільне вирізання худоби у власних цілях, знищення зернових запасів і т. ін. — ці місцевості підлягають знищенню, а населення — депортації до Німеччини на роботи.

Під справедливістю я розумію, що ви будете залучати в рівній мірі до обов'язків, зумовлених війною, всі прошарки населення, що ви не піддастесь впливам місцевих провокаторів, будете суворо ставитися до певних верств населення, а інших звільняти від цих обов'язків. Особисто слідкуйте за тим, як розподіляються військові вантажі, за відправленням зерна, худоби і робочої сили і не перекладайте це на ваші допоміжні управління. Хто добровільно співпрацює з нами і нас підтримує, повинен знаходитися під нашим захистом. Він не залишиться без визнання та нагороди.

Якщо ви керуватимете населенням із суворістю та справедливістю, будете підходити до роботи із гнучкістю, винахідливістю, використовуватимете місцеві особливості всі до останньої, тоді ви виконаєте обидва завдання, що я вам доручив на майбутній час, і, таким чином, зробите свій внесок в остаточну перемогу.

Отже, девіз звучить так:

Ми постачаємо нашому фюреру особистим вкладом необхідних робітників для Німеччини! Використовуючи всіх і до останньої хвилини, ми забезпечимо хлібом фронт і батьківщину!

Хай живе фюрер!

Підпис: Еріх Кох.

32
Abschrift
Rowno, den 20. Februar 1943

An alle Generalkommissare,
Gebietskommissare,
Gebietslandwirte,
Kreislandwirte,
Leiter der Arbeitsämter.

Nur für den Dienstgebrauch!

Das ist das Ergebnis
der nachfolgenden ganz
notwendigen Anordnungen
von Zschal!!!
(siehe Anlage)

Meine Mitarbeiter!

Die Ostfront ist im Augenblick einer starken Belastung unterworfen. Wir wissen, dass es den Bolschewisten gelungen ist, Teile der Ukraine wieder zu besetzen. Wir wissen aber auch, dass wir in diesen Gebieten, in welchen wir im vergangenen Herbst säten, im nächsten Sommer wieder ernten werden.

Um diese Wende zu erreichen, ist der volle Einsatz jedes Deutschen an der Front und in der Heimat notwendig. Wir sind stolz darauf, dass für unseren Einsatz in der Ukraine das Mass der Verantwortung um ein Vielfaches grösser ist als beim Einsatz in der Heimat. Derjenige von uns, der die von ihm geforderten Pflichten voll erfüllt, trägt unmittelbar zum Siege bei.

Zum Siege braucht die Front Soldaten und Waffen, die Heimat Arbeiter. Front und Heimat aber brauchen Brot. Aus diesen Notwendigkeiten leiten sich Eure Pflichten ab.

Ihr sollt Euch daher in den nächsten Monaten nicht mit überflüssiger oder später zu erledigender Verwaltungsarbeit beschäftigen, sondern Eure ganze Kraft nur auf zwei grosse Aufgaben konzentrieren:

die erste heisst **F r ü h j a h r s b e s t e l l u n g**

die zweite heisst **A r b e i t s e i n s a t z** nach Deutschland.

Mir sind alle Schwierigkeiten, die der Erledigung dieser Aufgaben entgegenstehen, genauestens bekannt. Es ist vollständig überflüssig, dass mich meine nachgeordneten Dienststellen auf diese Schwierigkeiten noch besonders hinweisen, möglichst noch mit der Begründung, die geforderten Aufgaben zu erleichtern. Die deutsche Führung im Osten braucht nicht so sehr den grossen Organisator, sie braucht aber dringend den genialen Improvisator.

Ich weiss, dass zur Frühjahrsbestellung Treibstoff, Maschinen, Anspanne und an manchen Orten vielleicht auch die Menschen fehlen. Ich verlange trotzdem von jedem Generalkommissar und Gebietskommissar, von

Jedem Gebietslandwirt und Kreislandwirt, dass die Frühjahrbestellung hundertprozentig durchgeführt wird, auch wenn Ihr die Riesenfelder der Ukraine durch zusammengeholte Menschen mit der Hand bestellen müsst.

Ihr seid an Erfahrung reicher geworden gegenüber dem vorigen Frühjahr und Ihr wißt vor allen Dingen, dass heute hinter Euch eine härtere Notwendigkeit steht denn je, und ich erwarte daher unnach-sichtlich, dass Ihr die Aufgabe der Frühjahrbestellung in mustergülti-ger Weise trotz aller Schwierigkeiten vollendet.

In den nördlichen Gebieten, deren Bewaldung die Frühjahrbe-stellung weniger wichtig macht, sind alle Kräfte für den Holzein-schlag und besonders für die Holzabfuhr einzusetzen.

Ich weiss, dass die für den Arbeitseinsatz nach Deutschland ge-eigneten Bevölkerungsteile schwächer geworden sind, und dass es heute schwerer fällt, e i n e n Zug zusammenzubringen als im vorigen Sommer z e h n Züge. A b e r M e n s c h e n w a c h s e n n a c h ! Auch in diesem Jahr ist ein neuer Jahrgang von Ukrainern und Ukraine-rinnen herangewachsen. Die Hunderttausende restlos zu erfassen, ist Eure Aufgabe. Ich weiss, dass in manchen kriegswichtigen Betrieben, auch in der Landwirtschaft, die Menschen zu fehlen beginnen. Ich weiss aber auch, dass viele Stellen der einheimischen Verwaltung noch mit Menschen übersetzt sind. In einer Zeit, in der in Deutschland die Verwaltung dezimiert worden ist, kann auch in der Ukraine die einheimische Hilfsverwaltung mit einem Zehntel ihres Personalbe-standes aus der bolschewistischen Zeit auskommen. Wenn Ihr Euch um-schaut, werdet Ihr auch noch weitere unnötig beschäftigte Arbeiter finden, die Ihr nach Deutschland schicken könnt. Schaut Euch beson-ders in den Städten um! Es ist heute wichtiger, in Deutschland für den Sieg zu arbeiten, als in den Städten Universitäten, Schulen, Institute usw. zu füllen.

Vor allen Dingen hortet nicht Arbeitskräfte im eigenen Interesse. Solche Handlung kommt einem Kriegsverbrechen gleich. Der Gebiets-kommissar, der sein Soll an Arbeitskräften trotz aller Schwierigkei-ten erfüllt, hilft die Bewaffnung für eine oder mehrere Divisionen des deutschen Ostheeres schaffen. Die Verantwortung für die Er-füllung dieses Solls liegt im vollen Umfang auf den General- und Gebietskommissaren. Zeigt also hier, dass Ihr wirklich die Führung in Händen habt!

Als Grundsatz für die Führung der Ukrainer habe ich die For-derung aufgestellt: Härte und Gerechtigkeit. Glaubt nicht, dass die augenblicklichen Umstände Euch etwa veranlassen müssen, weniger hart

is bisher zu sein. Im Gegenteil. Wer da glaubt, bei Slawen Dankbarkeit für milde Behandlung zu ernten, der hat seine politischen Erfahrungen nicht in der NSDAP, und im Osteinsatz geformt, sondern in irgendwelchen Intelligenzklubs. Der Slawe wird milde Behandlung stets als Schwäche auslegen. Zahlreiche Vorkommnisse aus den letzten Tagen beweisen mir, dass dort, wo ein Deutscher glaubte, wegen der militärischen Lage den Ukrainern Zugeständnisse in Form von besserer Ernährung, weniger Arbeit und politischer Freiheit machen zu müssen, der Verräter der Einheimischen fast immer die Quittung war.

Ich verstehe unter Härte, dass Ihr die Forderungen der deutschen Führung mit allen Mitteln und bis zur letzten Konsequenz durchsetzt und dass Ihr jede Sabotage und jeden Widerstand brecht. Ich habe die richterliche Strafgewalt der Gebietskommissare genau festgelegt und durch eine neue Verordnung erheblich erweitert. Wenn aber im Ausnahmefall Angehörige der einheimischen Bevölkerung den jetzt verbreiteten bolschewistischen Sabotageparolen folgen sollten, so hat jeder Gebietskommissar das Recht, sie im Standgerichtsverfahren abzuurteilen und die Strafen sofort vollstrecken zu lassen. Sollten ganze Ortschaften diesen Sabotageparolen für Schwarzschlachtung, Vernichtung des Saatgutes usw. folgen, so sind diese zu vernichten und die Einwohner nach Deutschland zum Arbeitseinsatz zu bringen.

Ich verstehe unter Gerechtigkeit, dass Ihr alle Teile der Bevölkerung gleichmäßig für die Pflichten des Krieges heranzieht, dass Ihr Euch nicht von einheimischen Provokateuren beeinflussen lasst, bestimmte Bevölkerungsteile hart zu behandeln und andere von diesen Pflichten auszunehmen. Achtet selbst darauf, wie die Lasten des Krieges, Getreideablieferung, Viehhablieferung, Arbeitseinsatz usw. verteilt werden und überlasst das nicht Euren Hilfsverwaltungen. Wer bereitwillig mitarbeitet und uns unterstützt, muss unter unserem Schutz stehen. Für ihn wird unsere Anerkennung und Belohnung nicht ausbleiben.

Wenn Ihr mit Strenge und Gerechtigkeit die Bevölkerung führt und wenn Ihr anpassungsfähig, erfindungsreich und, die örtlichen Gegebenheiten bis zum letzten ausnutzend, an Eure Arbeit geht, dann werdet Ihr die beiden Aufgaben, die ich Euch für die nächste Zeit gestellt habe, lösen und damit Euren Beitrag für den Endsieg leisten.

Die Parole heisst also:

Wir stellen durch unseren persönlichen Einsatz dem Führer die not-

31

65

wendigen Arbeiter für Deutschland! Wir schaffen durch die Aus-
nutzung aller und des letzten Morgens das Brot für Front und
Heimat!

E s l e b e d e r F ü h r e r !

gez. Erich Koch.

BA-MA RH 2/v. 2558

№ 13

Політична ситуація і настрої в окрузі Берестя

Окружний комісар
у Бересті-Литовському
Р-І/6К

Берестя-Литовське, 25 лютого 1943 р.

Конфіденційно!

Рукою: Відправлено 4.3.43 Найдіг

Пану Генеральному Комісару
Волині і Поділля
в Луцьку

Стосовно звіту про ситуацію від січня до лютого 1943 р.

1. Загальні політичні питання

Настрої населення значно погіршилися від часу останнього повідомлення. Особливо чітко помітний неспокій у місті Берестя-Литовське, причиною якого є частково великі політичні події, частково місцеві відносини. Становище на фронті знову оживило різні надії. Можна зауважити на вулиці зухвалі погляди, деякі лише неохоче звільняють дорогу в той час, коли раніше кожен непомітно зникав. Частина інтелігенції навіть зважилася на втечі. Цей неспокій посилився також тим, що СД арештувала осіб з польських та українських народних громад. Як я вже згадував у своєму спеціальному звіті, тут було заарештовано біля 60-ти поляків, що підозрюються в службі польському рухові опору. Різні ознаки вказують на те, що заарештованих слід пов'язувати із акцією визволення політичних в'язнів у в'язниці Пінська. 22 числа цього місяця було заарештовано 14 осіб з української громади, що підозрюються в приналежності до "руху Бандери". В обох випадках арешт відбувся після попереднього узгодження

зі мною. Серед заарештованих українців знаходиться, між іншим, головний священик православної церкви українського напрямку Жуковський, судові засідателі міста Берестя та округи Криницький і Нізієнко, редактор українського тижневика "Наше слово" Дутко, нотаріус Криницький та деякі інші відомі особи.

В інтересах заспокоєння населення я вважаю дуже необхідним, щоб розслідування у справі всіх заарештованих проводилося якнайшвидше, і невинні були якнайскоріше випущені на волю, бо через надто довге попереднє слідство люди озлоблені, і їх не можна більше використати в наших німецьких інтересах. Я хотів би при цій нагоді вказати ще й на те, що заарештований судовий засідателю у кримінальних справах Криницький був учасником поїздки українських суддів до Німеччини. Після повернення він робив надзвичайно цінні пропагандистські доповіді серед місцевих жителів, в яких він говорив населенню про свої враження від нової Німеччини і вплив яких був тільки в наших інтересах.

Місцевими причинами погіршеного настрою в місті Берестя-Литовське є насамперед забезпечення продуктами харчування. У тісному зв'язку з цим гірко скаржаться на низьку зарплату, що не відповідає загальному економічному становищу. Багато зовсім відкрито зізнаються в тому, що підшуковують собі додаткові роботи, щоб заробити найнеобхідніше для прожиття.

Як я вже повідомляв у моїх звітах від 15 і 22 числа цього місяця, харчування повинно бути переміщене на заводські кухні, бо місцеві запаси продуктів харчування більше не дозволяють наділяти стільки, як дотепер.

Нестача інших товарів щоденного вжитку також дуже позначається на настрої населення. Продаж залишку майна євреїв працюючому населенню зміг лише частково усунути нужду. Сюди додалося ще й те, що спекулянти і контрабандисти зуміли спритно включитися в продаж, а також скуплення речей, тому що за відсутністю достатніх німецьких сил не скрізь можна було здійснити суворий контроль.

На селі на настрої сильно впливає, з одного боку, примусове відправлення контингенту людей, з іншого боку, тиск, що здійснюється окремими бандами в деяких місцевостях на населення. Сюди додається ще й те, що елементи із найрізноманітніших народних груп, недобре настроєні до нас, вправно

використовують німецьке управління в своїй народній боротьбі один проти одного. Стаються поодинокі випадки, де, наприклад, сільський староста, якщо він поляк, використовує своє становище проти українця, або, якщо він українець, робить це саме проти поляка. Я, зокрема, переслідую такі випадки і притягую винних до відповідальності.

Банди з'являються у більшій кількості (40-50 чоловік) лише в районі Домачево і Мальорита. Вони обмежуються на цей час грабунком і плюндруванням.

(...)

Der Gebietskommissar
in Brest-Litowsk
P-1/GK

Brest-Litowsk, den 21. Febr. 1943

Entwurf

Vertraulich!

1. An den
Herrn Generalkommissar
für Wolhynien und Podolien
in L u s k .

*abgegangen
am 4. 3. 43* *Neidig*

Betrifft: Lagebericht für die Monate Januar bis Februar 1943

1. Allgemeine politische Angelegenheiten

Die Stimmung in der Bevölkerung hat sich seit dem letzten Bericht wesentlich verschlechtert. Besonders in der Stadt Brest-Litowsk macht sich deutlich eine Unruhe bemerkbar, die teils durch das grosse politische Geschehen, teils durch örtliche Verhältnisse ausgelöst wird. Die Lage an der Front hat offenbar verschiedene Hoffnungen neu aufleben lassen. Man merkt auf der Strasse herausfordernde Blicke, manche weichen nur ungern aus, während sich früher jeder unauffällig vorbei drückte. Ein Teil der Intelligenzschicht hat sogar Fluchtmöglichkeiten erwogen. Verstärkt ist diese Unruhe noch worden durch die Verhaftung von Persönlichkeiten aus der polnischen und der ukrainischen Volkgruppe durch den SD. Wie ich schon in meinem Sonderbericht erwähnt habe, sind hier ca. 60 Polen verhaftet worden, die im Verdacht stehen, im Dienste der polnischen Widerstandsbewegung zu stehen. Verschiedene Anzeichen deuten darauf hin, dass die Verhafteten in Zusammenhang mit der Befreiungsaktion der politischen Gefangenen im Pinsker Gefängnis zu bringen sind. Am 22. ds. Mts. wurden 14 Personen aus der ukrainischen Volkgruppe verhaftet, die im Verdacht stehen der "Bändera-Bewegung" anzugehören. In beiden Fällen erfolgte die Verhaftung nach vorheriger Fühlungnahme mit mir. Unter den Verhafteten Ukrainern befindet sich u.A. der Oberpriester der orthodoxen Kirche ukrainischer Richtung, Shukowski, die Schöffen für Brest-Stadt und Land Krinicki und Nisienko, der Schriftleiter der ukrainischen Wochenzeitschrift "Unser Wort" Rutko, der Notar Krinicki und einige andere bekannte Persönlichkeiten.

Im Interesse der Befriedung der Bevölkerung halte ich es für dringend notwendig, dass die Untersuchung gegen alle Verhafteten beschleunigt durchgeführt wird und dass diejenigen, die nicht belastet sind

sind, wieder möglichst bald auf freien Füssen gesetzt werden, da durch eine allzulange Untereuchenschaft die Leute verbittern und für unsere deutschen Interessen überhaupt nicht mehr zu gewinnen sind. Ich möchte bei dieser Gelegenheit noch darauf hinweisen, dass der verhaftete Strafschöffe Krinicki, Teilnehmer an der Deutschlandfahrt der ukrainischen Richter war. Er hat seit der Rückkehr von der Deutschlandfahrt ausserordentlich wertvolle Propagandavorträge unter der einheimischen Bevölkerung gehalten, in welchen er seine Eindrücke über das neue Deutschland der Bevölkerung vermittelte und deren Auswirkungen nur in unserem Interesse legen.

An örtlichen Ursachen der verschlechterten Stimmung in der Stadt Brest-Litowsk selbst steht im Vordergrund die Lebensmittelversorgung. Damit in engem Zusammenhang wird bitter über die geringe Entlohnung geklagt, die in gar keinem Verhältnis zu der allgemeinen wirtschaftlichen Lage steht. Viele geben ganz offen zu, sich Nebeneinnahmen zu verschaffen, um das Notwendigste zum Leben zu erwerben.

Wie ich auch in meinen Berichten vom 15. und 22. ds. Mts. bereits ausgeführt habe, müsste die Verpflegung durch die Werkküchen ein- bzw. umgestellt werden, da die örtlichen Lebensmittelvorräte die Zuteilung in bisheriger Höhe nicht mehr zulassen.

Auch der Mangel an sonstigen Gütern des täglichen Bedarfs wirkt sich sehr auf die Stimmung in der Bevölkerung aus. Der Verkauf des Judenrahlases an die arbeitende Bevölkerung hat nur zu einem Bruchteil die Notstände beheben können. Hier kam noch hinzu, dass Schwarz- und Schleichhändler es verstanden haben, sich geschickt in den Verkauf bzw. Aufkauf der Sachen einzuschalten, da mangelnde ausreichender deutscher Kräfte nicht überall eine scharfe Überwachung einsetzen können.

Auf dem Lande wird die Stimmung stark beeindruckt, einmal durch die Erzwingung der Kontingentesablieferungen, zum anderen aber auch durch den Druck, den die vereinzelt Banden in manchen Gegenden auf die Bevölkerung ausüben. Hinzu kommt, dass uns nicht wohlgesinnte Elemente aus den verschiedensten Volksgruppen geschieht die deutsche Verwaltung in ihrem Volkstumskampf gegen einander ausspielen. Es sind vereinzelt Fälle vorgekommen, wo z.B. der Dorfschulze, wenn er Pole ist, seine Stellung gegen die Ukrainer missbraucht oder soweit er Ukrainer ist, dasselbe gegen die Polen tut. Ich gehe solchen Fällen im Einzelnen nach und ziehe die Schuldigen zur Verantwortung.

Banden treten in grösserer Anzahl (40 bis 50 Mann) nur noch in dem Rayon Domtschewo und Maloryta auf. Sie beschränken sich z.Zt. auf Raub und Plünderung. (u)

№ 14

**Лист В.Кубійовича про німецькі репресії в
Західній Україні**

(документ Нюрнберзького процесу № 1526-PS)

**Лист професора доктора Володимира Кубійовича,
керівника Українського Центрального Комітету
до Франка від 25 лютого 1943 року з детальним
зображенням безчинств німців проти українського
населення. Шістнадцять додатків (доказ US-178)**

(...)

Відпис /Н1.

Професор доктор Володимир Кубійович,
керівник Українського Центрального Комітету

Краків, лютий 1943 р.

Пану генерал-губернатору
райхсміністру доктору Франку

Ексцеленці!

Відповідно до Вашого бажання пересилаю Вам цього листа, у якому я хотів би коротко представити незадовільний стан і прикрі інциденти, що викликають особливо важке становище українського населення в генерал-губернаторстві. Те, що торкається німецько-українських стосунків, а також загального становища українського народу, я вже підсумував у відомому Вам листі до пана державного секретаря доктора Бюлера в грудні 1942 року. У ньому я наголосив перш за все на занепокоєнні українського населення стосовно невпевненості їхнього майбутнього у новій Європі. Тут я хотів би навести кілька конкретних випадків і доповнити їх своїм міркуванням.

Суть цього міркування становить питання: якщо українці мають успішно працювати на користь остаточної перемоги, то їм для цього повинні бути надані в найбільшій мірі необхідні

гарантії, яких вони, на жаль, не мають, бо у сьогоднішніх умовах українці не впевнені ні у своїй власності, ні у своєму житті. Питання повернення приватної власності (реприватизації) до цього часу ще не врегульоване. Нелюдське поводження, дике використання робочої сили, необґрунтовані арешти і, врешті, масові розстріли не належать сьогодні до надто рідких явищ.

І. Питання реприватизації

Проблема реприватизації має основне значення для подальшого оформлення німецько-українських стосунків. Весь український народ пов'язував надію з німецькою перемогою на Сході, що після неї всі залишки більшовицького режиму будуть остаточно усунені.

Український народ основним чином налаштований на приватне господарство. Український селянин готовий до найбільших труднощів і жертв для держави, якщо він лише зможе спокійно працювати. Це почуття внутрішнього спокою може дати йому усвідомлення того, що клаттик землі, яку обробляли він та його предки, і в майбутньому залишиться його власністю. Українське населення з повною вдячністю сприйняло прокламацію Вашої ексцеленції від 1 серпня 1941 року, де Ви, пане генерал-губернаторе, в основному вирішили це питання і визначили реприватизацію головною лінією державної економічної політики. Але позиція деяких установ така, ніби реприватизація є ще під питанням, що в новому соціальному ладі нема місця для приватної власності. Цю ситуацію вміло використовує ворожа нашептана пропаганда. Особливо інтенсивно поширюється чутка про те, що приватну власність до цього часу не ввели тому, що очікується велика акція переселення українців з Галичини на Схід.

Такі акції, як доповнення (німецьких. — *В.К.*) великих господарств за кошти селянина-власника (в округах Тернопіль, Рава-Руська, Калуш та ін.), перемірювання селянських земель-володінь (в окрузі Чортків, Золочів та ін.) і стягнення податків за користування землею, надають цим чуткам видимості ймовірності (Додаток 1).

Зрозуміло, що внаслідок цього помітним стало сильне занепокоєння і нервовість сільського населення, що має шкідливий вплив на бажання працювати та продуктивність сільсько-господарського виробництва.

Невпевненості, а також фальшивим інтерпретаціям таких заходів нашептаною пропагандою могло б покласти кінець лише остаточне втілення в життя основної думки згаданої прокламації.

II. Методи набору робочої сили

Загальна нервовість ще більше посилюється неправильними методами “вербування” робочої сили, що все частіше застосовуються останніми місяцями.

Дике безцеремонне полювання на людей, що проводиться скрізь у містах і селах, на вулицях, площах, вокзалах, навіть у церквах, а також уночі у помешканнях, похитнуло в населення почуття безпеки. Кожен почуввається у небезпеці через те, що його будь-де і будь-коли може раптово і неочікувано затримати поліція та приволокти у збірний табір. І ніхто з його родини не знатиме, що з ним трапилося. Лише через кілька тижнів чи місяців хтось повідомить поштовою карткою про долю, що його спіткала.

Я дозволю собі навести декілька прикладів з відповідними доказами:

а) у Сокалі під час однієї з таких акцій загинув один учень, іншого учня поранено (Додаток 2);

б) 19 українських робітників з Галичини, що мали при собі особисті посвідчення, було приєднано в Кракові до групи “Російські військовополонені” і відправлено у штрафний табір у Граці (Додаток 3);

в) 95 українців з Галичини, завербованих через бюро праці для роботи в Райху, було переправлено через Східну Прусію до Пскова у Росії, де більшість з них загинуло через дуже важкі умови (Додаток 4);

г) захоплення робітників за допомогою імітованого медогляду призовників (Заліщики). Вилучення учнів під час занять (Біла Підляська, владава, Грубешів) (Додаток 5).

III. Питання особистої безпеки

Манери поводження з людьми

Вже те, як нижчі органи німецьких властей поведуться з нашими земляками, значною мірою сприяє погіршенню загального стану. Українці по праву очікували, що з ними, як з народом,

який ніколи нічого не робив проти німців та їхніх інтересів, будуть поводитися суттєво інакше, ніж з представниками тих націй, котрі активно боролися проти Німеччини. Однак тепер кожен українець неминуче прийде до переконання, що більшість німців не роблять жодної різниці і звикли поводитися з усіма народами Сходу однаково, незалежно від того, друзі вони чи вороги. У стосунках з нижчими службовцями українця занадто часто лають, ображають, з ним навіть поводяться жорстоко. Для пояснення такого способу поводження можна було б навести величезну кількість прикладів. У додатку я подаю лише малий відбір особливо яскравих випадків (Додаток 6).

Масові розстріли

Набагато гірший характер мають масові розстріли зовсім невинних людей, що траплялися у Любичі Королівському Рава-Руського району, де було розстріляно без суду 46 селян, серед них 31 українець (4 жовтня 1942 р.) (Додаток 7).

У другій половині листопада 1942 р. у Львові було також без суду розстріляно 28 українців, у Чорткові — 56 українців (Додаток 8).

Арешти у грудні 1942 р.

У грудні 1942 р. поліція розпочала акцію “чистки” серед так званих неспокійних елементів, що скоро призвела до масових арештів невинних спокійних громадян. Вони знаходяться під арештом, і їм загрожує небезпека втратити якщо не життя, то здоров’я напевно (Додаток 9).

Якими актуальними і доречними є такі побоювання, доводить випадок з шістьма українськими дівчатами з Коломиї, яких було заарештовано в лютому 1942 р., що безслідно зникли (Додаток 10).

Ревізія у кафедральному соборі св. Юра у Львові

У зв’язку з вищезгаданою акцією “чистки” відбулася ревізія навіть у кафедральному соборі св. Юра у Львові. Сам факт, а особливо поведінка поліцейських органів у цьому святому для українців місці, викликали глибоке роздратування і депресію серед населення. Це відразу було відповідно використано ворожою пропагандою. У цілому наголошується, що навіть під час

більшовицької окупації не було ніяких ревізій на горі Св. Юра, що різні візити більшовицьких професорів і студентів завжди відбувалися при великій повазі до місця і особи митрополита.

Особлива акція проти асоціальних елементів

З 15 січня в Галичині почалася особлива акція проти так званих асоціальних елементів. У цілому регіоні було заарештовано близько 5 тисяч людей. Мета цієї акції полягала в усуненні тих елементів, що не хочуть працювати, займаються спекуляцією, утруднюючи тим самим роботу органів влади. Але ця акція не досягла поставленої мети, і її жертвами стали провідні постаті українського культурного та господарського життя, а також службовці різних державних інстанцій та члени українського комітету допомоги.

Ці масові арешти викликали в представництвах наших комітетів та в широких колах українського населення надзвичайну нервовість та занепокоєння.

IV. Анормальні відносини і безчинство банд у дистрикті Люблін Загальні зауваги

Найскладніші життєві умови спостерігаються в дистрикті Люблін, де українців десятиліттями пригнічували росіяни, а згодом поляки. Але, на жаль, цей стан не набагато кращий і сьогодні. З переходом управління до рук німців пов'язувалися надії на зміну ситуації. Тим часом це було б можливим, навіть при добрій волі німецьких властей, якщо б у цій області не залишалися польські службовці та поліція. На кожному кроці вони прагнуть, з одного боку, завдати шкоди українському населенню та винищити його, з іншого боку, підігривають ненависть до всього німецького.

Банди

Найбільше загострення надзвичайних відносин в дистрикті Люблін було викликане діяльністю банд.

Спочатку банди з'явилися у Холмській області в 1940 році, а після 1941-го вони прагнули поширити свій вплив на Галичину,

що їм, правда, не вдалося, оскільки вони були знищені. Натомість вони спромоглися розпочати свою діяльність у дистрикті Краків (райони Ярослав і Сянок), де вони і до сьогодні безчинствують. Абсолютно очевидно, що там, де діє українська поліція, нічого не чути про банди. Але, на жаль, незважаючи на уявлення стосовно цього, у найбільш загрозливих українських областях немає української поліції.

Спочатку банди формувалися із радянських втікачів та полонених, до них приєднувалися парашутисти та диверсанти зі Сходу. З часом до них приєдналися євреї та поляки, що з різних причин бажали уникнути німецької поліції.

У зв'язку з акцією виселення, в основному в районі Замостя, банди збільшилися на сотні і навіть тисячі поляків. На сьогодні вони складаються майже виключно з поляків; цьому сприяє антинімецька ворожа пропаганда. Свобода пересування банд зараз обмежена через зиму, але треба зважати на те, що навесні вони можуть розгорнути свою діяльність у ще більшому масштабі. Об'єктом для банд є не тільки німецькі власті, а також у значній мірі українське населення, якому вони мстять за його прихильні до німців переконання. Це може бути доведено багатьма фактами.

У районі Білгорай за короткий час було пограбовано 18 українських спілок і молочних ферм (натомість лише 2 польських, хоч вони були і багатшими) (Додаток 13).

Насамперед банди обирають своїми жертвами українських вчителів та священнослужителів (Додаток 14).

Впадає в очі, що банди переважно осідають в областях, населених різними національностями (Холмщина, райони Ярослав та Сянок), причому вони користуються підтримкою польського населення і поліції, яка, крім цього, дезінформує німецькі власті, щоб звалити усю відповідальність на українців. Таким чином, українське населення цих областей терпить подвійний гніт: з одного боку — від банд, з іншого — від контракцій німців, що прислухаються до наклепів поляків (Додаток 15).

Німецька контракція та її наслідки

Згідно з чинним законом переховування військового полоненого або будь-яка інша допомога передбачає смертельний вирок із конфіскацією майна. Але при цьому слід враховувати, що дуже часто бандити отримують допомогу, тероризуючи беззахисне населення. Часто траплялися випадки, коли мирне українське

населення не тільки грабувалося бандитами, але також після цього страждало від штрафів німецької та польської поліції. Майно людей знищувалося, а їх розстрілювали. В одному селі бандити вбили старосту, а після цього німецька поліція ще й розстріляла його брата.

V. Колективна відповідальність за вчинок однієї особи

Загальні зауваги

Особливо болісно український народ сприймає застосування методів колективної відповідальності за вчинок однієї особи. Широкі народні маси зазвичай не мають жодного уявлення про принципи колективної відповідальності. Вони вбачають несправедливість у тому, що їх карають за дії, яких вони не тільки не здійснили, але навіть і не схвалюють. В основному принцип колективної відповідальності міг би вважатись справедливим, якщо б те ж саме поширювалося на якусь групу, наприклад, народну спільноту, що є однорідною. Тим часом, безчинства банд поширені саме в українсько-польських районах, і українська громада в жодному разі не повинна нести відповідальність за безчинства з боку поляків. І все-таки в областях з майже однорідним населенням, таких як, наприклад, Галичина, український народ міг би вважатись відповідальним за дії його членів тільки в тому випадку, коли б він мав стосовно них певні засоби виконавчої влади. Але на сьогодні народ таких засобів у розпорядженні не має. З наведених причин застосування принципу колективної відповідальності до українського народу на його теперішній стадії організації і особливо в області із змішаним населенням є несправедливим та недоцільним. Колективна відповідальність часто стосується провідного прошарку міста і села, що прихильно ставиться до німців, але повністю безсилий перед польськими диверсантами та власними безвідповідальними гарячкуватими та зневіреними людьми.

Тому трапляється, що колективна відповідальність, метою якої є винищення вороже настроєних до німців елементів, навпаки, знищує або послаблює прихильників німецької влади і викликає між ними незадоволення та озлобленість. У такий спосіб у дистрикті Люблін загинуло загалом близько 400 українців.

Тут згадаємо деякі із найяскравіших прикладів.

Масові розстріли

25 грудня 1942 року жандармерія оточила село Пржевалє, район Замостя дистрикту Люблін та зігнала до купи велику кількість українців і поляків. Після пояснення керівника земельного маєтку, що йому потрібні для роботи поляки, останніх було звільнено, а українці в кількості 16 осіб розстріляні; серед розстріляних була 15-річна дівчина Євгенія Тибичук (Додаток 15).

У селі Недосов (дистрикт Люблін) 8 українців, що прихильно ставилися до німецької влади та ще перед війною переслідувалися поляками через їхні патріотичні погляди, були розстріляні 30 жовтня 1942 року. 29 січня 1943 року у селі Сумин (селище Тарноватка, дистрикт Люблін) були розстріляні 45 українців, серед яких 18 дітей віком від 3 до 15 років; 2 лютого 1943 року у селах Панків і Шаровалє (селище Тарноватка) — 19 українців, серед них 8 дітей у віці від 1 до 13 років (Додаток 16).

Найбільше озлоблення викликає винищення невинних дітей, оскільки українське населення не може зрозуміти, що німецькі органи влади могли дати на це свою згоду або розпорядження. Про трагічні випадки у Королівському Любичі та Князівському Любичі (район Рава-Руська, дистрикт Галичина) вже згадувалося вище (Додаток 7).

Закінчення

Про наведені в цьому повідомленні випадки у Галичині доведено до відома і здано звіт губернаторові доктору Вехтеру та шефові служби Бауєру. Ми наводимо їх тут ще раз, щоб у цілому змалювати картину Генерального губернаторства.

Все сказане є лише вибраним із численних фактів. Це лише найважливіші нариси трагічної картини. Необхідно наголосити, що не так легко зібрати протокольні твердження і отримати їх на руки. Люди, яким було колись завдано болю, бояться зізнатися в цьому у протоколі, щоб не пережити це вдруге.

Мені відомо достатньо таких випадків. Це стан, який ще більше утруднює всі намагання врегулювати життя.

Наслідки такого стану є небезпечними. Український громадянин, що в своїх духовних поглядах є прихильним до німців і респектує закони, боячись за своє життя, втікає в ліс та потрапляє проти своєї волі і всупереч своїм попереднім поглядам

у нелегальне становище. Ясно, що на нього тоді впливає ворожа пропаганда, хоче він того чи ні.

Навесні, коли диверсійні центри здобувають більшу свободу пересування, вони, можливо, намагатимуться зміцнитися за допомогою таких людей, що проти своєї волі стали нелегальними. Вони можуть навіть силою примусити їх до співпраці.

Українська спільнота усвідомлює велику небезпеку, але безсила, щоб боротися проти неї. І, зважаючи на цю безпорадність, вона стає безвідповідальною за поширення безчинств банд. Це трагічний і парадоксальний стан, особливо тепер, оскільки порядок, спокій і продуктивна праця стають однією з важливих передумов перемоги над спільним ворогом українського і німецького народів — московським більшовизмом.

Щоб підтримати цей порядок в областях Генерального губернаторства, що заселені українцями, невід'ємною є сьогодні радикальна зміна в поведінці властей. Необхідно відновити приватну власність селян і знову ввести гарантію праці та особистої безпеки. Передумовою для цього є — замість безглузлого полювання на людей — планомірна мобілізація населення для праці в Райху, коректна поведінка нижчих органів влади щодо українського населення і — а це найголовніше — повинні бути припинені постійні, без розбору, арешти і розстріли, передусім на основі принципу колективної відповідальності з його жахливими методами, включаючи розстріли малих дітей, який в наших відносинах важко застосовувати.

Порядок і безпека життя та праці, встановлені у такий спосіб, стануть основою справді добровільної і жертвовної співпраці всього українського народу у розбудові нової Європи і в боротьбі, що ведеться німцями проти ворога цілої Європи, — більшовизму.

Краків, 25.II.1943

Перелік додатків

1. Акції обмірювання господарств громад у районі Чортків.
2. Випадки в Сокалі.
3. Поведінка польських службовців служби праці.
4. Протокол (доля українських робітників у Пскові).

5. Протокольний запис (неправильне вербування робітників у Райх).
 6. Протокольний запис (жорстоке поводження з українцями).
 7. Розстріл за законом воєнного часу 45 селян у Любичі Королівському, район Рава-Руська.
 8. Розстріли у Львові і в Чорткові в листопаді 1942 року.
 9. Арешти в Галичині в грудні 1942 року.
 10. Невідома доля заарештованих українських студенток з Коломиї.
 11. Список деяких відомих українських громадян, що були заарештовані в січні 1943 року в районах Коломия, Стрий і Камінка Струмілова.
 12. Арешти і розстріл банд у районі Білгорай.
 13. Діяльність банд у районі Біла Підляська в другій половині 1942 року.
 15. Розстріли 16 українців в селі Пржевалє.
 16. Список українців, розстріляних 29.01.1943 р. в селі Сумин, громада Тарноватка.
- (...)

Додаток 8

Розстріли у Львові і в Чорткові в листопаді 1942 року

Як покарання за вбивство одного члена німецької поліції у Львові, що був застрілений невідомим злочинцем у другій половині листопада 1942 року, розстріляно у Львові 28 і в Чорткові 56 українців, що в цей час перебували у в'язницях названих міст. Причину розстрілів не пояснено, а розстріли в Чорткові були проведені в білий день на очах у переляканого населення. Серед розстріляних були хворі на тиф, яких у непри- томному стані забрали з лікарні, навантажили в автомобілі та підводи і відвезли до місць страти.

Ці розстріли повинні розглядатися як покарання (за діяльність. — В.К.) так званої групи Бандери. Серед розстріляних були літні люди, що взагалі не причетні до діяльності цієї групи, як, наприклад, доктор Олекса Коссак, адвокат з Коломиї, інженер Андрій П'ясецький, головний лісничий в Янові біля Львова, яких не тільки я і доктор Кость Панківський, але й навіть німці Райху взяли на поруки.

Арешти в Галичині в грудні 1942 року

У грудні 1942 року поліція проводила арешти серед так званих неспокійних елементів.

В усьому дистрикті Галичина відбувалися арешти, особливо серед молоді, де шукали прихильників групи Бандери. З цього приводу було заарештовано літніх громадян, що мали дуже далекі зв'язки із запідозряними. Так, наприклад, були заарештовані власники квартири, яку винаймав підозрюваний, а також гості, що знаходилися в квартирі під час арешту. При втручанні представників Українського Центрального Комітету у Львові поліція пояснила, що вона нібито не має часу проводити так швидко розслідування щодо звільнення випадково заарештованих. З цього часу пройшло вже 2,5 місяці, а випадково заарештовані все ще перебувають у в'язниці. З ними поводяться там як із злочинцями і вони не певні за своє життя.

Яскравим прикладом цього є той факт, що у в'язниці в Чорткові померло 50 українців від нужди та голоду. Український комітет допомоги в Чорткові домагався дозволу щодо передання їжі українським заарештованим, проте це не мало успіху; хоча начальник поліції був згідний, начальник в'язниці твердив, що повинна бути згода для цього командування львівської поліції.

Невідома доля заарештованих українських студенток з Коломиї

5 лютого 1942 року було заарештовано 6 українських студенток і школярок з Коломиї, а навесні їх перевезено в Чортків. З цього часу члени їхніх сімей не можуть отримати жодної звістки про їхню подальшу долю.

Особисті дані заарештованих:

1. Марія Горбачовська, дочка Дмитра (помер) і Жозефіни, народжена 25.08.1919 р. в Семанівці біля Городенка.

2. Гоянюк Зеновія Любомира, дочка священника Миколи, народжена 15.11.1918 р. в Залучі на Пруті.

(...)

Sep.
612

DOKUMENT 1526-PS

BRIEF VON PROFESSOR DR. WOŁODYMYR KUBIJOWYTSCH, LEITER DES UKRAINISCHEN HAUPTAUSSCHUSSES AN FRANK VOM 25. FEBRUAR 1943 MIT AUSFÜHRLICHER SCHILDERUNG DEUTSCHER AUSSCHREITUNGEN GEGEN DIE UKRAINISCHE BEVÖLKERUNG. SECHZEHN ANLAGEN (BEWEISSTÜCK US-178)

80 154
963

BESCHREIBUNG:

sichtschnteilig | Die | mehrere kleine Verbesserungen Blei, außer im ersten S (Blei und Kop) und im dritten S (nur Kop)

Erstes S:

Abschrift/HL

Prof. Dr. Wolodymyr Kubijowytsh,
Leiter des Ukrainischen Hauptausschusses.

An den

Krakau, Februar 1943.

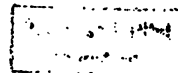
Herrn Generalgouverneur
Reichsminister Dr. Frank.

Exzellenz!

Ihrem Wunsche entsprechend, übersende ich Ihnen diesen Brief, in dem ich kurz die Mißstände und die peinlichen Vorfälle, welche eine besonders schwere Lage der ukrainischen Bevölkerung im GG. hervorrufen, darlegen möchte. Was die deutsch-ukrainischen Beziehungen und die allgemeine Lage des ukrainischen Volkes anbetrifft, dies habe ich bereits in meinem an den Herrn Staatssekretär Dr. Bühler im Dezember 1942 gerichteten und auch Ihnen bekannten Brief zusammengefaßt. Darin habe ich vor allem die Beunruhigung der ukrainischen Bevölkerung hinsichtlich der Unsicherheit ihrer nationalen Zukunft im neuen Europa betont. Hier möchte ich einige konkrete Fälle anführen und meine Reflexionen darüber hinzufügen.

Den Kern derselben bildet die Frage: sollen die Ukrainer erfolgreich zu Gunsten des Endsieges arbeiten, so muß ihnen die dafür überaus notwendige Sicherheit, die leider nicht vorhanden ist, gewährleistet werden. Denn in den gegenwärtigen Verhältnissen sind die Ukrainer weder ihres Besitzes noch ihres Lebens sicher. Die Angelegenheit der Reprivatisierung wurde bis jetzt nicht geregelt. Unmenschliche Behandlung, ein wilder Arbeitseinsatz, unbegründete Verhaftungen und zuletzt massenhafte Erschießungen gehören heute zu nicht allzu seltenen Erscheinungen.

298

19.4/1943

25.2.1943

1524-PS

I. Reprivatisierungsfrage.

Von grundlegender Bedeutung für die weitere Gestaltung der deutsch-ukrainischen Beziehungen ist das Problem der Reprivatisierung. An den deutschen Sieg im Osten hat das ganze ukrainische Volk die Hoffnung geknüpft, daß nunmehr alle Überbleibsel

— Seite 2 —

des bolschewistischen Regimes endgültig beseitigt werden.

Das ukrainische Volk ist grundsätzlich privatwirtschaftlich eingestellt. Der ukrainische Bauer ist zu den größten Entbehrungen und Opfern für den Staat bereit, wenn er nur ruhig arbeiten kann; dieses Gefühl der inneren Ruhe kann ihm nur das Bewußtsein geben, daß die Scholle, die er und seine Vorfahren bebaut haben, auch künftighin sein Eigentum bleiben wird. Die ukrainische Bevölkerung hat in voller Dankbarkeit die Proklamation Eurer Exzellenz vom 1. August 1941 aufgenommen, wo Sie, Herr Generalgouverneur, diese Frage grundsätzlich gelöst und die Reprivatisierung als Richtlinie für die staatliche Wirtschaftspolitik aufgestellt haben. Nun aber ist die Haltung mancher Behörden so, als ob die Reprivatisierung noch weiter in Frage gestellt würde und in der neuen sozialen Ordnung kein Platz für das Privateigentum wäre. Diese Sachlage wird von der feindlichen Flüsterpropaganda sehr geschickt ausgenützt. Besonders intensiv wird das Gerücht verbreitet, daß das Privateigentum bisher deshalb nicht wieder eingeführt worden ist, weil eine große Aktion der Übersiedlung der Ukrainer aus Galizien nach dem Osten zu erwarten ist.

Solche Aktionen, wie Abrundungsverfahren der Liegenschaften auf Kosten des Bauernbesitzes (in den Kreisen Tarnopol, Rawa Ruska, Kalusch u.a.), Vermessungen des bäuerlichen Grundbesitzes (im Kreise Czortkow) und Aushebung von Landnutzungsgebühren (Czortkow, Zloczow u.a.) verleihen diesen Gerüchten den Anschein einer Wahrscheinlichkeit (Anlage 1).

Es ist klar, daß infolgedessen eine starke Beunruhigung und Nervosität unter der Landbevölkerung sich bemerkbar macht, was von einem schädlichen Einfluß auf die Arbeitslust und die Ergiebigkeit der landwirtschaftlichen Produktion sein muß.

Der Unsicherheit, wie auch all den bewußt falschen Interpretationen solcher Maßnahmen durch die Flüsterpropaganda könnte nur die endgültige Durchführung des Grundgedankens der erwähnten Proklamation ein Ende machen.

200

II. Methoden des Arbeitseinsatzes.

Die allgemeine Nervosität wird noch mehr durch die unrichtigen Methoden des Arbeitseinsatzes, die in den letzten Monaten immer häufiger angewandt werden, gesteigert.

— Seite 3 —

Wilde rücksichtslose Menschenjagd, wie sie überall in Stadt und Land, auf Straßen, Plätzen, Bahnhöfen, ja sogar in Kirchen sowie nachts in Wohnungen durchgeführt wird, hat das Sicherheitsgefühl der Einwohner erschüttert. Jedermann ist der Gefahr ausgesetzt, irgendwo und irgendwann von den Polizeiorganen plötzlich und unerwartet gefaßt und in ein Sammellager geschleppt zu werden. Niemand von seinen Angehörigen weiß, was mit ihm geschehen ist, erst nach Wochen oder Monaten gibt einer oder der andere mit einer Postkarte vom Schicksal, das ihn ereilt hat, Kunde.

Einige Beispiele mit entsprechenden Belegen erlaube ich mir anzuführen:

- a) In Sokal ist während einer derartigen Aktion ein Schüler ums Leben gekommen und ein anderer verwundet worden (Anlage 2).
- b) 19 ukrainische Arbeiter aus Galizien, die alle mit Ausweisen versehen waren, wurden in Krakau zum Transport „Russische Kriegsgefangene“ zugeteilt und ins Straflager in Graz eingeliefert (Anlage 3).
- c) 95 Ukrainer aus Galizien, durch das Arbeitsamt Mitte Januar 1942 zur Arbeit ins Reich angeworben, wurden über Ostpreußen nach Pskow in Rußland geschickt, wo sie in sehr harten Verhältnissen größtenteils ums Leben gekommen sind (Anlage 4).
- d) Arbeitererfassung durch vorgetäuschte Musterung (Zaleszczyki) Fang der Schüler während des Schulunterrichts (Biala Podlaska, Wlodawa, Hrubieschow) (Anlage 5).

III. Frage der persönlichen Sicherheit.

Art der Menschenbehandlung.

Schon die Art und Weise, wie unsere Landsleute von den unteren Organen der deutschen Behörde behandelt werden, trägt viel zur Erschwerung der allgemeinen Lage bei. Die Ukrainer haben mit Recht erwartet, daß sie, als ein Volk, welches nie irgendwas gegen die Deutschen und deren Interessen unternommen, wesentlich anders behandelt werden, als die Angehörigen derjenigen Nationen, welche aktiv gegen Deutschland gekämpft haben. Nun muß aber ein jeder Ukrainer zu der Überzeugung kommen, daß die meisten Deutschen

keinen Unterschied machen und alle Völker des Ostens, ob Freund oder Feind, in der Behandlung gleichzustellen gewohnt sind. Der Ukrainer ist im Verkehr mit den unteren Dienststellen zu oft der Gefahr ausgesetzt, persönlich be-

— Seite 4 —

schimpft, beleidigt, ja sogar mißhandelt zu werden. Zur Veranschaulichung solcher Behandlungsweise könnten unzählige Beispiele angeführt werden. In der Anlage gebe ich nur eine kleine Auslese besonders krasser Fälle an (Anlage 6).

Massenhafte Erschießungen.

Viel schlimmeren Charakter tragen die massenhaften Erschießungen durchaus unschuldiger Menschen, wie sie in Lubycza Koroliwska und dann in Lemberg und Czortkow vorgekommen sind.

In Lubycza Koroliwska, Kreis Rawa Ruska, wurden 46 Bauern, darunter 31 Ukrainer, ohne Gerichtsverfahren fusiliert (4. Oktober 1942) (Anlage 7).

In der zweiten Hälfte des Novembers 1942 wurden in Lemberg 28 Ukrainer, in Czortkow 56 Ukrainer ebenfalls ohne Gerichtsverfahren erschossen (Anlage 8).

Verhaftungen im Dezember 1942

Im Dezember 1942 unternahm die Polizei eine Säuberungs-Aktion unter den sog. unruhigen Elementen, die bald jedoch zu massenhaften Verhaftungen von unschuldigen ruhigen Bürgern führte. Sie befinden sich in Haft und es droht ihnen die Gefahr, wenn nicht das Leben, so sicher die Gesundheit einzubüßen (Anlage 9).

Wie aktuell und am Platze solche Befürchtungen sind, beweist ein Vorfall mit 6 ukrainischen Mädchen aus Kolomea, die im Februar 1942 in Haft genommen wurden und spurlos verschwunden sind (Anlage 10).

Revision in der St. Georg-Kathedrale, Lemberg.

Im Zusammenhang mit der oben erwähnten Säuberungsaktion fand eine Revision sogar in der St. Georg-Kathedrale in Lemberg statt. Die Tatsache selbst, besonders aber das Benehmen der Polizeiorgane in diesem den Ukrainern heiligen Orte rief eine tiefe Mißstimmung und Depression unter der Bevölkerung hervor. Dies wurde sogleich durch die feindliche Propaganda entsprechend ausgenutzt. Allgemein wird es betont, daß sogar während der bolschewistischen Okkupation keine Revision auf dem Berge des St. Georgs stattgefunden hat, und verschiedene Besuche bolschewistischer Professoren und Studenten immer mit einer großen Achtung für den Ort und die Person des Metropoliten ternommen waren.

Besondere Aktion gegen die asozialen Elemente.

Seit dem 15. Januar begann in Gallzien eine besondere Aktion gegen die sog. asozialen Elemente. Im ganzen Gebiet wurden ungefähr 5.000 Menschen verhaftet. Der Zweck dieser Aktion sollte die Beseitigung derjenigen Elemente sein, welche nicht arbeiten wollen, Schleichhandel treiben, dadurch den Behörden ihre Arbeit erschweren. Diese Aktion hat aber das richtige Ziel nicht erreicht, und zum Opfer derselben sind leitende Persönlichkeiten des ukrainischen kulturellen und wirtschaftlichen Lebens wie auch Angestellte verschiedener staatlicher Stellen und Mitglieder der Ukrainischen Hilfskomitees geworden.

Diese Massenverhaftungen riefen in den Delegaturen unserer Komitees und in den weiten Kreisen der ukrainischen Bevölkerung eine außergewöhnliche Nervosität und Beunruhigung hervor.

IV. Anormale Verhältnisse und Bandenunwesen im Distrikt Lublin.

Allgemeine Bemerkungen.

Die schwersten Lebensverhältnisse herrschen im Distrikt Lublin, wo seit Jahrzehnten die Ukrainer von den Russen und dann von den Polen unterdrückt wurden. Leider aber haben sich die Zustände auch jetzt nicht viel gebessert.

Mit der Übernahme der Verwaltung durch die Deutschen erhoffte man eine gewisse Änderung der Lage. Indessen wäre dies, auch bei gutem Willen der deutschen Behörden, nur möglich, wenn in diesem Gebiet die polnischen Beamten und die polnische Polizei nicht belassen worden wären. Diese trachten auf Schritt und Tritt einerseits dem ukrainischen Element Schaden zuzufügen und dasselbe auszurotten, andererseits Hass gegen das Deutschtum zu entfachen.

Banden.

Die höchste Zuspitzung der durchaus unerträglichen Verhältnisse im Distrikt Lublin wurde durch die Tätigkeit der Banden hervorgerufen.

Die Banden erschienen im Cholmgebiet zuerst im Jahre 1940 und nach dem Jahre 1941 suchten sie ihr Treiben auch auf den Distrikt Galizien zu übertragen, was ihnen aber nicht gelang, da sie vernichtet wurden. Dagegen vermochten sie ihre Tätigkeit im Distrikt Krakau (Kreis Jaroslau und Sanok) aufzunehmen, wo sie bis heute ihr Unwesen treiben. Es ist durchaus ersichtlich, daß wo die ukrainische Polizei wirkt, man von Banden nichts

– Seite 6 –

hört. Leider gibt es, ungeachtet der diesbezüglichen Vorstellungen, in den am meisten bedrohten ukrainischen Gebieten keine ukrainische Polizei.

Anfangs bildeten sich die Banden aus sowjetischen Flüchtlingen und Gefangenen, diesen schlossen sich Fallschirmjäger und Diversanten vom Osten an. Mit der Zeit kamen noch Juden und Polen, die aus verschiedenen Gründen der deutschen Polizei entkommen wollten, hinzu.

Im Zusammenhang mit der Aussiedlungsaktion, hauptsächlich im Kreise Zamosc, vergrößerten sich die Banden um Hunderte und sogar Tausende von Polen. Heutzutage bestehen sie fast ausschließlich aus Polen; dazu verhilft die deutsch-feindliche Propaganda. Die Bewegungsfreiheit der Banden ist jetzt infolge des Winters beschränkt, doch ist damit zu rechnen, daß dieselben im Frühjahr ihre Tätigkeit in größerem Ausmaß werden aufnehmen können. Die Banden wenden sich nicht nur gegen die deutschen Behörden, sondern auch, und zwar in einem ausgiebigen Maß, gegen die ukrainische Bevölkerung, an der sie für ihre deutschfreundliche Gesinnung Rache üben. Dies kann durch viele Beweise belegt werden.

Im Kreise Bilgorei wurden in einer kurzen Zeit 18 ukrainische Genossenschaften und Molkereien ausgeraubt (dagegen nur 2 polnische, obwohl diese doch reicher sind).(Anlage 13)

Die Banden fallen vor allem ukrainische Lehrer und Geistliche zum Opfer. (Anlage 14).

Es ist auffallend, daß die Banden in national-gemischten Gebieten (Cholmland, Kreis Jaroslau und Sanok) hausen, wobei sie die Unterstützung der polnischen Bevölkerung und Polizei genießen, welche außerdem die deutschen Behörden falsch informiert, um die ganze Verantwortung auf die Ukrainer abzuwälzen. Auf diese Weise hat die ukrainische Bevölkerung dieser Gebiete doppelt zu leiden; einerseits von den Banden, andererseits von der Gegenaktion der Deutschen, die den falschen polnischen Einflüsterungen Gehör schenken (Anlage 15).

Die deutsche Gegenaktion und deren Folgen.

Nach einem bestehenden Gesetz ist auf Beherbergung eines Kriegsgefangenen oder anderweitige Hilfeleistung die Todesstrafe und Enteignung von Besitztum gesetzt. Es solle jedoch dabei berücksichtigt werden, daß oft den Banditen Hilfe unter

dem Terror von einer wehrlosen Bevölkerung geleistet wird. Es kamen nicht selten Fälle vor, wo die friedliche ukrainische Bevölkerung nicht nur von den Banditen ausgeraubt wurde, sondern darauf von der deutschen und polnischen Polizei Strafen zu erleiden hatte; das Besitztum der Leute wurde vernichtet und sie selbst erschossen. In einem Dorfe wurde der Schulze von Banditen getötet und daraufhin wurde noch sein Bruder von der deutschen Polizei erschossen.

V. Sammelverantwortung.

Allgemeine Bemerkungen

Besonders schmerzlich empfindet das ukrainische Volk die Anwendung von Methoden der Sammelverantwortung. Die breiten Volksmassen haben gewöhnlich für das Prinzip der Sammelverantwortung kein Verständnis, sie sehen eine Rechtlosigkeit darin, daß man für eine Tat bestraft wird, welche man weder begangen noch gutgeheißen hat. Im allgemeinen könnte das Prinzip der Sammelverantwortung als gerechtfertigt gelten, wenn dasselbe auf eine Gruppe, z.B. eine Volksgemeinschaft, Anwendung fände, die homogen ist. Indessen ist das Bandenunwesen gerade in den gemischten ukrainisch-polnischen Gebieten verbreitet, und die ukrainische Volksgemeinschaft kann keineswegs für die polnischerseits verübten Untaten die Verantwortung tragen. Jedoch auch in den Gebieten von annähernd homogener Bevölkerung, wie z.B. in Galizien, könnte das ukrainische Volk für die Taten seiner Mitglieder nur in dem Falle verantwortlich gemacht werden, wenn es diesen Mitgliedern gegenüber bestimmte Mittel der Exekutivgewalt besäße. Heutzutage aber verfügt es über solche Mittel nicht. Aus den angeführten Gründen ist die Anwendung des Sammelverantwortungsprinzips auf das ukrainische Volk in seinem gegenwärtigen Organisationsstadium und insbesondere in den gemischten Gebieten ungerecht und unzweckmäßig. Die Sammelverantwortung trifft oft die leitende Schicht in Stadt und Land, welche deutschfreundlich eingestellt, jedoch vollkommen machtlos den polnischen Diversanten und auch den eigenen unverantwortlichen Hitzköpfen und Verzweiflern gegenüber ist.

So kommt es, daß die Sammelverantwortung, welche den Zweck verfolgt, deutschfeindliche Elemente auszurotten, im Gegenteil positive deutschfreundliche Elemente vernichtet oder schwächt und unter ihnen Mißstimmung und Erbitterung hervorruft. Auf diese Weise sind im Distrikt Lublin insgesamt etwa 400 solche

— Seite 8 —

Ukrainer ums Leben gekommen.

Wir erwähnen hier nur einige der krassesten Beispiele:

Massenerschießungen.

Am 25. Dezember 1942 hat die Gendarmerie das Dorf Przewale, Krs. Zamosc, Distrikt Lublin, umzingelt und eine größere Anzahl von Ukrainern und Polen zusammengetrieben. Auf die Erklärung des Leiters des Liegenschaftsgutes, daß ihm die Polen für den Arbeits-einsatz notwendig seien, wurden die Polen entlassen, die Ukrainer aber, in der Zahl von 16 Personen, niedergeschossen; unter den Erschossenen befand sich auch ein 15jähriges Mädchen, Eugenie Tybyczuk (Anlage 15).

Im Dorfe Nedosow (Distrikt Lublin) wurden 8 deutschfreundliche Ukrainer wegen ihrer patriotischen Gesinnung noch in der Vorkriegszeit von den Polen verfolgt, am 30. Oktober 1942 erschossen. Am 29. Januar 1943 wurden im Dorfe Sumyn (Sammelgemeinde Tarnowatka, Distrikt Lublin) 45 Ukrainer, darunter 18 Kinder im Alter von 3 — 15 Jahren, und am 2. Februar 1943 in den Dörfern Pankow und Scharowola (Sammelgemeinde Tarnowatka) 19 Ukrainer, darunter 8 Kinder vom Alter von 1 — 13 Jahren, fusiliert (Anlage 16).

Die größte Erbitterung ruft das Abtöten von unschuldigen Kindern hervor, denn die ukrainische Bevölkerung kann garnicht begreifen, daß die deutsche Behörde ihre Zustimmung oder eine Anordnung dazu geben könnte.

Von den tragischen Vorfällen in Lubyca Koroliwska und Lubyca Kniazi (Kreis Rawa Ruska, Distrikt Galizien) war bereits oben die Rede (Anlage 7).

Schluß.

Die in diesem Bericht vorgebrachten Vorfälle aus Galizien sind dem Gouverneur Dr. Wächter und Amts-Chef Dr. Bauer gemeldet und vorgetragen worden. Wir bringen sie hier noch einmal, um das Gesamtbild über das GG. im ganzen erscheinen zu lassen.

All das Gesagte bildet nur eine Auswahl der zahlreichen Tatsachen, es sind dies nur die wichtigsten Umriss eines tragischen Bildes. Es muß betont werden, daß es nicht so leicht fällt, protokollarische Behauptungen zu sammeln und in die Hand zu bekommen. Leute, denen einmal ein Leid zugefügt wurde, haben Furcht, dasselbe protokollarisch zu bekennen, damit es sie nicht

— Seite 9 —

zum zweiten Male trifft, solche Fälle sind mir zur Genüge bekannt. Es ist dies ein Zustand, der alle Bemühungen zur Regelung des Lebens noch erschwert.

Die Folgen solch eines Zustandes sind gefährlich. Der ukrainische Bürger, in seiner geistigen Einstellung deutschfreundlich, er, ein Legalist, flieht, seines Lebens unsicher, in den Wald und gerät, gegen seinen Willen und im Widerspruch zu seiner früheren Einstellung, in eine illegale Lage. Daß auf ihn dann, ob er will oder nicht, die feindliche Propaganda einwirkt, ist klar.

Im Frühjahr, wo die Diversionszentren eine größere Bewegungsfreiheit gewinnen, werden dieselben wahrscheinlich bemüht sein, sich durch solche gegen ihre Willen illegal gewordenen Menschen zu verstärken. Sie können dieselben sogar gewaltsam zur Mitarbeit zwingen.

Die ukrainische Gemeinschaft ist sich der großen Gefahr bewußt, sie ist aber machtlos gegen dieselben zu kämpfen. Und ungeachtet dieser Ohnmacht wird sie für die Verbreitung des Bandenunwesens verantwortlich gemacht. Es ist ein tragischer, paradoxer Zustand insbesondere jetzt, da die Ordnung und die Ruhe produktive Arbeit zu einer der wichtigen Voraussetzungen des Sieges über den gemeinsamen Feind des ukrainischen und deutschen Volkes, über den Moskovitischen Bolschewismus wird.

Um diese Ordnung auf den von den Ukrainern bewohnten Gebieten des GG. aufrecht zu erhalten, ist heutzutage eine radikale Wendung im Verhalten der Behörden unentbehrlich. Man muß das Privateigentum des Bauern wiederherstellen, Sicherung der Arbeit und persönliche Sicherheit wieder einführen. Die Voraussetzung dafür wird eine planmäßige Mobilmachung — anstatt einer sinnlosen Menschenjagd — der Bevölkerung für die Arbeit im Reich, ein korrektes Benehmen der niederen Organe der Behörden der ukrainischen Bevölkerung gegenüber sein und vor allem — und dies ist das Wichtigste — es müßten die beständigen, wahllosen Verhaftungen und Erschießungen eingestellt werden, vorzugsweise auf Grund eines in unseren Verhältnissen schwer anzuwendenden Sammelverantwortungsprinzips mit seinen abschreckenden Methoden, bis zu den Erschießungen der kleinen Kinder einschließlich

Eine auf diese Weise begründete Ordnung und Sicherheit des Lebens und der Arbeit wird zur Grundlage einer wirklich frei- und opferwilligen Mitarbeit des ganzen ukrainischen Volkes

— Seite 10 —

beim Aufbau des neuen Europas und in dem von Deutschen geführten Kampfe gegen den Feind dieses Europas, gegen den Bolschewismus.

Krakau, den 25.II.1943.

Zweites S:

Verzeichnis der Anlagen.

1. Die Vermessungsaktion im Kreise Czortkow.
 2. Die Vorfälle in Sokal.
 3. Das Benehmen der polnischen Angestellten des Arbeitsamtes.
 4. Protokoll (Schicksal der ukrainischen Arbeiter in Pskow).
 5. Aktennotiz (Unrichtige Werbung der Arbeiter ins Reich).
 6. Aktennotiz (Mißhandlung von Ukrainern).
 7. Füsilierung von 45 Bauern in Lubyca Koroliwska, Kreis Rawa Ruska).
 8. Erschießungen in Lemberg und in Czortkow im November 1942.
 9. Verhaftungen in Galizien im Dezember 1942.
 10. Ungewisses Schicksal von verhafteten ukrainischen Studentinnen aus Kolomea.
 11. Verzeichnis einiger bekannter ukrainischen Bürger, die im Januar 1943 in den Kreisen Kolomea, Stryj und Kamionka Strumilowa festgenommen wurden.
 12. Verhaftungen und Erschießungen von Arbeitsunfähigen im Kreise Sanok.
 13. Ukrainerfeindliche Tätigkeit der Banden im Kreise Bilgoraj.
 14. Tätigkeit der Banden im Kreise Biala Podlaska in zweiter Hälfte des Jahres 1942.
 15. Erschießungen von 16 Ukrainern im Dorfe Przewale.
 16. Verzeichnis der am 29.I.1943 im Dorfe Sumyn, Gem. Tarnawatka erschossenen Ukrainer.
-

Drittes S:

Anlage 1.

Die Vermessungsaktion im Kreise Czortkow.

Im September vorigen Jahres wurde die Hauptlandinspektion in Czortkow errichtet mit dem gewesenen Kreislandinspektor H. König als Leiter.

Zum Dienst wurden der Jng.Feldmesser Jwanenko, ein Russe, und der Zeichner Sach, ein Pole, verpflichtet; außerdem kamen nach Czortkow die Landinspektoren aus Brzezany und Tarnopol und noch andere deutsche Angestellte. Während einer Reise im Czortkower Kreise fertigten sie Situationspläne der einzelnen Gemeinden mit Verzeichnung aller Wirtschaften an, wobei die besseren

1930-P8

eine der in der Kontingentsablieferung pflichtbewußten Gemeinden ausgezeichnet, was in einer amtlichen Verlautbarung bekanntgegeben wurde. (Lwiwski Wisti) (Lemberger Nachrichten vom 6.10.1942).

Die Gemeinde Lubyca ist vom Ort der Feuersbrunst 8 km entfernt. Der erwähnte Pferdestall befindet sich nicht im Gemeindegebiet der Gemeinde Lubyca Koroliwska.

Bei dieser Gelegenheit muß bemerkt werden, daß trotz vielmaliger Versicherungen des Kreishauptmanns die in Lubyca Koroliwska beschädigten Familien bis jetzt keine Entschädigung bekommen haben.

Diese Angelegenheit bleibt nach wie vor sehr aktuell.

Zehntes S:

Anlage 8.

Erschießungen in Lemberg und in Czortkow im November 1942.

Als Entgeltung für die Erschießung eines Mitglieds der deutschen Polizei in Lemberg, der von der Hand eines unbekanntes Täters in der zweiten Hälfte des Monats November 1942 fiel, wurden in Lemberg 28 und in Czortkow 66 Ukrainer, die zu dieser Zeit sich in Gefängnissen der genannten Städte befanden, erschossen. Niemandem wurde der Grund der Erschießungen angegeben und die Erschießungen in Czortkow wurden am hellen Tage vor den Augen der erschrockenen Bevölkerung durchgeführt. Unter den Erschossenen waren viele Typhusranke, die in bewußtlosem Zustande aus dem Krankenhaus geholt und auf Autos und Wagen verladen und an die Hinrichtungstätte gebracht wurden.

Diese Erschießungen sollten als Vergeltung der sog. Banderagruppe gegenüber betrachtet werden. Unter den Erschossenen befanden sich ältere Bürger, die überhaupt nichts mit der Tätigkeit dieser Gruppe zu tun hatten, wie z.B. Dr. Olexa Kossak, Rechtsanwalt aus Kolomea, Jng. Andrij Pjaseckyj, Oberförster in Janiw bei Lemberg, für die nicht nur ich und Dr. Kost Pankiskyj, sondern sogar Reichsdeutsche die Bürgerschaft übernommen hatten.

Elftes S:

Anlage 9.

Verhaftungen in Galizien im Dezember 1942.

Im Dezember 1942 führte die Polizei Verhaftungen unter den sog. unruhigen Elementen durch.

Im ganzen Distrikt Galizien, besonders aber unter der Jugend, unter welcher die Anhänger der Banderagruppe gesucht wurden, fanden Verhaftungen statt. Bei dieser Gelegenheit wurde eine Reihe von älteren Bürgern verhaftet, die mit den Verdächtigen nur ganz lose Beziehungen hatten. So z.B. wurden auch die Eigentümer der Wohnung, wo der Verdächtige als Untermieter wohnte, wie auch Gäste, die zur Zeit der Verhaftung sich in der Wohnung befanden, verhaftet. Bei den Interventionen der Vertreter des Ukrainischen Hauptausschusses in Lemberg erklärte die Polizei, daß sie dazu keine Zeit habe, so schnell die Untersuchungen durchzuführen, um die zufällig Verhafteten freizulassen. Seit der Zeit sind schon 2 1/2 Monate verstrichen und die zufällig Verhafteten befinden sich noch immer im Gefängnis. Sie werden dort gleich Verbrechern behandelt und sind ihres Lebens nicht sicher.

Ein krasses Beispiel dafür ist die Tatsache, daß im Gefängnis in Czortkow 50 Ukrainer vor Elend und Hunger gestorben sind. Das Ukrainische Hilfskomitee in Czortkow bemühte sich um die Erlaubnis, den ukrainischen Verhafteten Essen schicken zu dürfen, was aber keinen Erfolg hatte; obwohl der Leiter der Polizei damit einverstanden war, behauptete der Leiter des Gefängnisses, daß das Kommando der Lemberger Polizei die Genehmigung dazu erteilen müßte.

Zwölftes S:

Anlage 10.

Ungewisses Schicksal von verhafteten ukrainischen Studentinnen aus Kolomea.

Am 5. Februar 1942 wurden 6 ukrainische Studentinnen und Schülerinnen aus Kolomea verhaftet und im Frühjahr nach Czortkow überführt. Seit dieser Zeit können ihre Familienangehörigen keine Nachricht von ihrem weiteren Schicksal bekommen.

Die Personalangaben der Verhafteten:

1. Marie Horbatschewska, Tochter von Dymitr (gest.) und Josefina, geb. am 25.8.1919 in Semaniwci bei Horodenka.
2. Hojanluk Zenobie Lubomyra, Tochter des Priesters Nikolaus, geb. am 15.11.1918 in Zalucz am Prut.

IMT dok.1526-PS

№ 15

Телеграма А.Мельника до Гітлера

Прийнято
День Місяць Рік Час
8/3 43 1100
від L SD

Телеграф Німецького Райху

Телеграма з Берлінщенеберга 5 115/114 W 8/3 0940=LT=

Райхсканцлеру і фюреру

Німецького Райху

АДОЛЬФУ ГІТЛЕРУ

Штаб-квартира фюрера

У момент, коли згідно з Вашими розпорядженнями організовується Українська визвольна армія і совети на чолі з Сікорським ведуть дискусію про володіння українськими областями, український народ очікує роз'яснення воєнних цілей Німеччини стосовно України. Ми, українці, глибоко переконані в тому, що для захисту Європи від більшовизму необхідним і безумовним є негайне застосування до України основних положень, встановлених у спільній декларації Дуче та райхсміністра фон Рібентропа від 1 березня 1943 р. Утворення української держави зміцнить цей захист і виключить московську небезпеку для дальшого майбутнього.

Андрій Мельник

Вождь Українських Націоналістів

Aufgenommen Tag Monat Jahr Zeit 8/3 43 1100 *** L SD ***		✓ <i>S. Ang v. 10.3.</i>	Amt Berlin Haupttelegraphenamt
 Telegraphie des Deutschen Reiches		9	
Telegramm aus Berlinschoeneberg 5 115/114 W 8/3 0940 -LT-			
Reichskanzler und Fuehrer des Deutschen Reiches A D O L F H I T L E R Fuehrerhauptquartier			
<p>Im Moment, wo laut Ihren Anordnungen die Ukrainische Befreiungsarmee organisiert wird und die Sowjets mit Sikorski eine Dis-ussion ueber den Besitz der ukrainischen Gebiete fuehren, <u>erwartet das Ukrainische Volk</u> eine Klarstellung der Kriegsziele Deutschlands in Bezug auf die Ukraine. Wir Ukrainer sind tief davon ueberzeugt, dass eine sofortige Anwendung auf die Ukraine der in gemeinsamer Deklaration des Duce und des Reichsministers von Ribbentrop vom 1. Maerz 1943 aufgestellten Grundsaeetze fuer die Verteidigung Europas vor dem Bolschewismus unbedingt notwendig ist. Die Bildung des Ukrainischen Staates wird diese Verteidigung staerken und die moskovitische Gefahr fuer keine Zukunft ausschalten.</p>			
Andrij Melnyk Fuehrer der Ukrainischen Nationalisten.			

BA R 43 II/1504a

№ 16

Початок відступу. Настрій населення. Утікачі

Уповноважений
Міністерства Райху
окупованих територій Сходу
при Головному штабі групи
військ Південь
- Майор О.В.Мюллер -
№ 18/43 секр.

Г.Кв., 16 березня 1943 р.

Секретна справа Райху!

Міністерству Райху окупованих територій Сходу
- Головний відділ I -
Берлін W 8
Унтер ден Лінден 63

Звіт № 1/43

Загальне становище

Після того, як ворожі танки ще сильно просувалися вперед, становище відразу змінилося завдяки багатьом сприятливим передумовам. Наші війська здобували щоденно все нові і нові успіхи. Ворожі танкові сили, які просунулись далеко вперед, могли бути відрізані і знищені, після того як їм все-таки до цього в деяких місцях завдяки їхньому несподіваному наступу вдавалося шкодити і особливо занепокоювати населення в містах. Військове становище слід вважати сьогодні цілком безпечним. На півночі цієї групи армії діяльність банд припиняється. Населення дуже страждає від терору банд. Худобу забирають, запаси вивозять або знищують. У цей час банди здебільшого з'являються малими підрозділами. Цим самим їм не важко швидко з'являтися і зникати, а також забезпечувати себе продуктами харчування.

Настрій населення

Відступальні маневри армії, підсилені усною пропагандою, яка швидко поширювалася, та частинами союзників*, що реформувалися на окремі групи, частково продали свою зброю цивільному населенню і, позбавлені командування, у повністю запущеному вигляді відступали, були сильним душевним тягарем для населення. Можна було спостерігати, що тільки в малій частині населення було позитивне ставлення до Німеччини. Якщо навіть у більшості населення було побоювання перед поверненням червоних, то все ж воно поводитися дуже вичікувально. Видача продуктів харчування утруднювалася внаслідок недостатніх поставок і була тимчасово припинена. Коли наступ советів можна було зупинити і становище на фронті назвати міцнішим, до нас дуже повільно поверталася довіра населення. У районах, які були евакуйовані або розглядалися у небезпеці, доходило в деяких місцях до відмов виконувати роботу, до страйків, актів саботажу. Місцева поліція більше не мала влади і частково перебігла до ворога. На окремих великих підприємствах на роботу з'явилися лише 60-70 % колективу робітників. Добровольці втікають зі своїх підрозділів. Місцеві чиновники не з'являються на службу. Селяни чинять опір від транспортуванню худоби. Бажання селян працювати помітно впало.

Цей настрій частково перенісся на безпечну територію Райхскомісаріату України. Думка, що українців можна розглядати як колоніальний народ, і в основному зневажливе ставлення до населення особливо проявилися цими днями. Не можна недооцінювати небезпеки широкого пасивного опору.

Багато нібито необхідних заходів, спричинених відступом, наприклад розстріли полонених при евакуації та заарештованих у Ростові політичних і кримінальних в'язнів, підпал тюрми, позначилися на цивільному населенні і відповідно на ворожій пропаганді.

* Угорців та італійців.

Рух утікачів

У спеціальному повідомленні від 8.03.1943 р. — щоденник № 9/43 секр. — вже детально повідомлялося про рух утікачів. Тим часом не було зроблено жодних подальших констатацій, які б вимагали додаткових повідомлень. Встановлено, що названа спочатку кількість утікачів з Кавказу і з області Сталіно була дуже високо переоцінена. Найбільша частина втікачів шукала притулок під час евакуації у селах, які були розташовані поблизу потоку втікачів. Оскільки майже всі втікачі, особливо з села, мали при собі достатньо продуктів харчування, то вони були охоче прийняті. Як тільки призупинилися ворожі атаки і наш відступ через це затримався, відразу припинився і рух утікачів. Частина людей намагалася знову повернутися у свої рідні місця. Кількість утікачів з Харкова і Ворошиловграда є незначною. Незважаючи на жваву агітацію та спорудження складів для проміжного зберігання і пунктів харчування, населення не хотіло втікати.

У майбутньому двадцятикілометрова смуга вздовж головної лінії бою не повинна бути заселена цивільним людом. Станеться те, що місця для поселення, які лежать за цією зоною, будуть зайняті військовими частинами та перенаселятимуться через зростання кількості нових утікачів. Наскільки необхідним стане через це примусове переселення, ще невідомо.

Сільське господарство

Події останніх місяців були особливо важливими для сільського господарства. Під загрозою важких штрафів відступачі військові частини, особливо союзників, забирали у селян велику рогату худобу, овець і свиней. Тепер, для того щоб забезпечити харчування війська, керівництво сільського господарства повинно забирати у селянства останню корову зі стайні, якщо підвезення харчів з інших територій, які не є під тиском бойових дій, буде неможливим...

(...)

Beauftragter
 d. B. 2. Fernabtl. f. d. bes. Ostgebiete
 W. O. Ostabtl. d. Heeresgruppe
 S u d
 - Major O. W. M u l l e r -
Fr. 10/43 roh.

H. Qu., den 16. März 1943.
 z/v.

Geh. Insp. Reichswehr

An das
 Reichsministerium für die besetzten Ostgebiete
 - Hauptabteilung I -
 B e r l i n W 8
 Unter den Linden 63

B e r i c h t J r. 1/43.

Allgemeine Lage.

Nachdem Ende Februar die feindlichen Panzer noch stark in Vordringen waren, hat sich durch viele günstige Voraussetzungen mit einem Schlag die Lage geändert. Unsere Truppen hatten täglich wieder neue Erfolge zu verzeichnen. Weit vorgestoßene feindliche Panzerkräfte konnten abgeschritten und vernichtet werden, nachdem es ihnen jedoch vorher mancherorts gelungen war, durch ihren überraschenden Vorstoß Schäden anzurichten und besonders die Bevölkerung in den Städten stark zu beunruhigen. Die militärische Lage ist heute als völlig gekehrt anzusehen. In Norden der Heeresgruppe hält die Bändertätigkeit an. Die Bevölkerung hat unter dem Terror der Banden sehr zu leiden. Vieh wird weggetrieben, Vorräte fortgeschleppt oder vernichtet. Meistens treten n.ö. die Banden in kleinen Einheiten auf. Dadurch ist ihnen das rasche Auftreten und wieder Verschwinden sowie die Versorgung mit Lebensmitteln erleichtert.

Stimmung der Bevölkerung.

Die Rückzugsbewegungen, verstärkt durch rasch zu sich greifende Flüchterpropaganda und durch die in aufgelösten einzelnen Gruppen manichotrischen Teile der Verbündeten, die nun

Teil ihre Waffen an die Zivilbevölkerung verkauft hatten und führerlos plündernd in völlig verwahrloster Aufmachung sich auf den Rückzugstraßen bewegten, waren eine starke seelische Belastung für die Bevölkerung. Es war zu beobachten, daß nur bei einem kleinen Teil der Bevölkerung eine positive Einstellung zu Deutschland vorhanden war. Wenn auch bei der Masse eine große Befürchtung gegen eine Rückkehr der Roten festzustellen war, so verhielt sie sich doch sehr abwartend. Die Lebensmittel zuteilung war infolge des fehlenden Nachschubs erschwert und mußte auch vorübergehend ganz eingestellt werden. Als der Vormarsch der Sowjets aufgehalten werden konnte und die Lage an der Front als fest zu bezeichnen war, kehrte nur sehr langsam das Vertrauen zu uns zurück. In den Gebieten, die geräumt oder die als gefährdet angesehen werden mußten, kam es mancherorts zu Arbeitsverweigerungen, Streiks und Sabotageakten. Die einheimische Polizei hatte keine Gewalt mehr und ist zum Teil geflüchtet oder geschlossen zum Feind übergelaufen. In einzelnen Großbetrieben erschienen nur 60 - 70 % der Belegschaft zur Arbeit. Hilfwillige liefen von ihren Einheiten fort. Einheimische Beamte erschienen nicht mehr zum Dienst. Die Bauern setzten dem Abtransport des Viehs Widerstand entgegen. Die Arbeitslust der Bauern hat auffallend nachgelassen. Diese Stimmung hat sich auch in das ungefährdete Gebiet des RKU teilweise übertragen. Die Auffassung, daß die Ukrainer als Kolonialvolk zu betrachten sind und die zum Teil geringschätzige Behandlung der Bevölkerung hat sich in diesen Tagen besonders schlecht ausgewirkt. Die Gefahr einer weit um sich greifenden passiven Resistenz darf nicht unterschätzt werden. Mehrere durch den Rückzug anscheinend notwendige Maßnahmen, z.B. die Erschießung von Gefangenen auf dem Rücktransport, die infolge Entkräftung nicht mehr laufen konnten, und die Erschießung der in Rostow inhaftierten politischen und kriminellen Gefangenen, sowie die daran anschließende Inbrandsetzung des Gefängnisses, haben sich ebenfalls stimmungsmäßig auf die Zivilbevölkerung und für die Feindpropaganda entsprechend ausgewirkt.

Flüchtlingsbewegung.

Im Sonderbericht vom 8.3.1943 - Tgb.Nr. 9/43 geh. - wurde bereits eingehend über die Flüchtlingsbewegung berichtet. Inzwischen konnten keine weiteren Feststellungen mehr gemacht werden, die eine zusätzliche Berichterstattung erforderlich machen. Fest steht, daß die anfänglich genannten Flüchtlingszahlen aus dem Kaukasus und Stalinogebiet sehr hochgeschätzt waren. Der größte Teil der Flüchtlinge hat auf dem Rücktransport in den in der Nähe der für den Flüchtlingsstrom vorgesehenen Marschstraßen liegenden Dörfern Unterkunft gesucht. Da fast alle Flüchtlinge, besonders die vom Lande, genügend Lebensmittel bei sich führten, wurden sie bereitwilligst aufgenommen. Sobald die feindlichen Vorstöße aufgefangen waren und unserer Rückzugsbewegung dadurch Einhalt geboten wurde, hörte die Flüchtlingsbewegung mit einem Schlage auf. Ein Teil der Leute versuchte in ihre Heimatorte wieder zurückzukehren. Die Zahlen der Flüchtlinge aus Charkow und Woroschilowsgrad sind unbedeutend. Trotz lebhafter Werbung Errichtung von Zwischenlagern und Verpflegungsstellen wollte die Bevölkerung nicht flüchten.

Entlang der Hauptkampflinie soll ein Streifen von 20 km Tiefe künftighin nicht mehr von der Zivilbevölkerung bewohnt werden. Das wird zur Folge haben, daß die hinter dieser Zone liegenden Unterbringungsräume, die schon durch Truppen stark belegt werden müssen, durch das Anwachsen der neu hinzuziehenden Flüchtlinge überbelegt werden. In wie weit dadurch eine zwangsläufige Umsiedlung notwendig wird, ist noch nicht zu überschauen.

Landwirtschaft.

Für die Landwirtschaft waren die Ereignisse der letzten Monate besonders hart. Unter Androhung von schweren Strafen wurden den Bauern von der rückziehenden Truppe, insbesondere von den Verbündeten, Großvieh, Schafe und Schweine weggenommen. Jetzt muß die Landwirtschaftsführung, um die Ernährung der Truppe sicherzustellen, die letzte Kuh den Bauern aus dem Stall holen, wenn es nicht möglich sein wird, den Heceschub aus anderen, nicht unter dem Druck der Kampfhandlungen gestandenen Gebieten, heran-

(...)

BA R 6/52

№ 17

Райхскомісар Кох про потребу протиукраїнських репресій

(документ Нюрнберзького процесу № 192-PS)

**Пам'ятна записка райхскомісара України Коха до
Розенберга від 16 березня 1943 року про вжиті
у німецькому керівництві в Україні рішучі заходи
(Документ RO-13)**

—

(...)

Само собою зрозуміло, що з мого райхскомісаріату не може бути вивезено в Німеччину півтора мільйони людей, не виявивши при цьому жорстокості з боку німецького керівництва. Вербування проводиться законними засобами. При зловживанні владою я застосовую відповідні заходи. Непотрібно багаторазовими наказами Вашого міністерства і телефонними зауваженнями наголошувати на тому, що при вербуванні робітників слід утримуватися від будь-якого примусу. Керівник міністерства д-р Бройтігам вимагає, щоб йому було повідомлено про кожний випадок застосування насильства при вербуванні до Німеччини. У наказі від 20.05.1942 р. стосовно північноволинської лісної місцевості, де дійшло до відкритої непокори вербувальної комісії, я розпорядився, що для підтримки німецького авторитету при опорі вербуванню потрібно внести примусові засоби аж до спалювання дворів. Наказ направлено генерал-комісару, чим було гарантоване включення представників влади до цієї колективної кари. Проти цього наказу були усно і по телефону висловлені заперечення. Виникло побоювання, що "я спалив би дотла значну частину України". Як повинен я, власне, поводитися у країні, що кишить поліцією, в момент, коли моїм наказам, що я даю за дорученням верховних органів Райху, чинять рішучий опір, якщо я хоч раз не вжию суворих застережливих покарань? Те, що Україна в основному ще стоїть і не спалена дотла, засвідчують мої поставки зерна й

інших товарів, а добродії Вашого міністерства могли переконатися в цьому під час своїх службових поїздки.

Твердження про побиття українців проходить червоною ниткою через докори, що Ваше міністерство робить моему керівництву. Дійсно, одного разу в Києві в листопаді 1941 р. було побито приблизно 20 українців, тому що вони саботували важливе будівництво моста на Дніпрі. Якби я знав про цей акт, то, мабуть, схвалив би його, але з огляду на всілякі докори з приводу побиття я б, напевно, наказав розстріляти українців за вчинений саботаж. Ще задовго до Вашої заборони бичування я вже заборонив своїм керівникам адміністративного управління використання батога, оскільки не можу назвати батіг ознакою німецького панування. Якщо сьогодні якийсь українець, емігрант чи корінний житель, скаржиться Вам, що його били, то мені звеліли б доповісти про це. Так, наприклад, за наказом від 15.10.1942 р. І 3/1012 до мене потрапили 2 листи українців, що живуть в райхскомісаріаті, до їхніх родичів, які працюють в Райху. У цих листах українські адресанти повідомляють, що німці били їх гумовими палицями, що вони жили в кріпацтві і виконували примусові роботи. Ці два листи є для вищезазначеного наказу приводом, аби вимагати у райхскомісара категорично звернути увагу обласних комісарів, районних і обласних господарників на заборону використання тілесних покарань. Якщо я повинен своїм підлеглим відомствам настійно рекомендувати заборону тілесних покарань щоразу, коли якийсь українець стверджує, що його били, то я побоююся, що різко впаде мій авторитет перед підлеглими відомствами.

(...)

За цей час українським емігрантам вдалося досягти впливу як на бандерівський, так і на мельниківський рух, так що сьогодні обидва поводяться вороже супроти німців. Також "Просвіта" з часу її існування використовується як замаскована організація для українських шовіністів. Приклади цього пропоную взяти з СД-рапортів. Докази зібрані в Рівному, Дунайці, Кам'янець-Подільському і Києві. У Києві українці, що належали до "суспільних кіл", підготували отруєння з метою вбивства генерал-комісара. У групах опору були задіяні українські вчителі з "Просвіти", як, наприклад, в Камінь-Каширську (див. рапорт СД від 27 і 30 червня 1942 р.). З найсвіжіших СД-рапортів роблю висновок, що під поблажливою рукою німецького

керівництва в районі бойових дій міг сформуватися у Харківській “Просвіті” різновид українського національного уряду. Щодо цього я посилаюся на те, що в районі дій поруч з добродіями Вашого головного відділу “Політика” бували представники тилкових служб, що вимагали іншого поводження з українцями, ніж в моєму райхскомісаріаті. У ці дні українські націоналісти з Харкова були евакуйовані до Києва. Там вони повідомили надійним українським авторитетним особам, що найближчим часом відбудеться всесвітня конференція українців. Українські націоналісти говорять про зміну німецької політики щодо України в наступні тижні, вимагають для України окремих військ, а також щоб газети, які виходять у моєму райхскомісаріаті, ширили національні українські тенденції і були готові виявляти до німців відносно лояльність, якщо їхні вимоги будуть виконані.

У Кам’янець-Подільську комісар області в 1941/42 роках розпочав громадські стосунки з українцями. Він повністю довіряв бургомістру і українським авторитетним особам цього міста. Тепер ці самі пани намагалися при підтримці українських вчителів і студентів висадити в повітря своїх партнерів по громадських стосунках і німецьких солдатів, маючи намір кинути бомби під час сеансу в німецькому кінотеатрі для солдатів. У цей час мали бути усунені обласний комісар і його співробітники, а банківські грошові вклади — викрадені. Цей план міг назріти тому, що члени німецького управління до останнього моменту виявляли велику довіру місцевим жителям і були задіяні в українських товариствах, що зорганізувалися керівництвом таємної змови. В останню хвилину СД вдалося втрутитися і заарештувати 140 чоловік, серед яких була вся українська інтелігенція міста. Німці пояснили, що вони від українців такого ніколи не чекали. Я радий, що такі “суспільні відносини” були виявлені дотепер лише в одному випадку.

Окремим розділом моєї політичної роботи є українська еміграція. Потрібно, на жаль, відзначити, що і тут політична позиція між Вашим міністерством і мною різна. Моя негативна позиція супроти української еміграції склалася не на упередженості, а на основі багатого досвіду під час моєї діяльності в Україні.

Я пошлюся, наприклад, лише на новорічні привітання УНО (Українського Національного Об’єднання. — В.К.) з настанням нового 1943 року, що являють собою політичну нахабність. Вони

не містять жодних поздоровлень, а лише політичні вимоги національної свободи і державної незалежності та змішані з погрозами, якщо не будуть задоволені претензії українців.

(...)

Згідно з попередньою констатацією це торкається мене особисто тому, що східне міністерство виявляє готовність вжити охоронні заходи, якщо йдеться про українців. Так, наприклад, у Києві в лютому 1942 р. був заарештований український бургомістр Багазій* за зрадницькі інтриги. Ще до того, як цей факт став відомий райхскомісару, про нього довідалися Ви незрозумілим для мене чином, і 06.02.1942 р. я отримав телеграму з наказом розслідувати справу з Багазієм, але його самого не звільняти з посади. Зразу треба було доповісти про виконання. Тим часом генерал-комісар все-таки встановив, що Багазій був усунений зі своєї посади з повним правом. Про суть цього “протеже” стало відомо детальніше завдяки наявним СД-рапортам. За росіян Багазій був директором єврейської школи в Києві, був залишений із завданням поводитися перш за все як націоналіст, а втім, саботувати роботу німців. Під час німецької окупації він підтримував зв'язки з підпільною комуністичною партією, якій він надавав фінансову допомогу продовольством і постачанням матеріалів. Він видав заяву, що в межах його управління люди з комуністичної партії повинні зберігати спокій. Міське управління Києва під його проводом стало оплотом українського шовінізму. Компетентні члени нелегальної організації Бандери сиділи в усіх відділах міського управління. У районних управліннях були випущені нелегальні листівки проти німців. Багазій видав велику кількість посвідчень для звільнення від праці у Райху і виписав перепустки для залишення міста Києва. Західноукраїнських емігрантів він доставив до Києва і з допомогою організації Червоного Хреста, що він заснував підпільно, відправив у Харків, Рівне, Вінницю, Житомир, Кам'янець-Подільськ, Проскурів, Кременчук і т.д. Авторитетні службовці міського управління Києва були приведені ним таємно до присяги Мельнику.

Крім того, Багазій сприяв також прагненням українців до державної незалежності. Він намагався відокремити (українські.— В.К.) загони охоронної поліції від німецької поліції з

* Про В.Багазія див. том 2 документів, с.168-171.

метою центрального керівництва міліцією. Відомим є наступне висловлювання Багазія: “Якщо 5 німців протистоять 50 українським поліцейським, хто тоді сильніший? Потрібно поставити німців перед завершеним фактом”.

Певною мірою звинувачував себе Багазій щодо корупції. Поступово він прийняв у міське управління майже 20 000 чоловік і платив їм заробітну плату до 5 000 карбованців і більше. Привласнення державного майна і спекуляція в його управлінні були звичайним і частим явищем. Сам Багазій незаконно привласнив золоті і срібні речі, частково передав їх далі для своїх політичних цілей. Крім цього, він підпільно продав велику кількість шкіри на шкоду німецькому вермахту. При цьому він висловився: “Товари з міста не повинні в жодному разі потрапити в руки німців”.

(...)

Еріх Кох

DOKUMENT 192-PS
DENKSCHRIFT DES REICHSKOMMISSARS FÜR DIE UKRAINE
KOCH AN ROSENBERG VOM 16. MÄRZ 1943 ÜBER DIE BEI
DER DEUTSCHEN VERWALTUNG IN DER UKRAINE GETROF-
FENEN SCHARFEN MASSNAHMEN (BEWEISSTÜCK RO-13)

(...)

Es ist selbstverständlich, dass aus meinem Reichskommissariat nicht 1 1/2 Millionen Menschen nach Deutschland gebracht werden können, ohne dass hierbei die deutsche Verwaltung eine gewisse Härte zeigt. Die Werbung erfolgt mit gesetzlichen Mitteln. Bei Übergriffen schreite ich ein. Es ist nicht notwendig, dass durch mehrfache Erlasse Ihres Ministeriums und durch fernmündliche Vorstellungen immer wieder darauf hingewiesen wird, dass jeder Zwang bei der Arbeiterwerbung zu unterbleiben hat. Ministerialdirigent Dr. Bräutigam verlangt, dass bei jedem Fall von Zwangs-anwendung bei der Deutschlandwerbung ihm zu berichten sei. In meinem Erlass vom 20.5.1942 habe ich für die nordwolhynischen Waldgebiete, wo es in einem Kreisgebiet zu offenen Widersetzlichkeiten gegen die Werbekommission gekommen war, angeordnet, dass zur Aufrechterhaltung der deutschen Autorität bei Widerstand gegen die Werbung zu Zwangsmitteln bis zur Niederbrennung von Gehöften geschritten werden soll. Der Erlass war an den Generalkommissar gerichtet, damit war

— Seite 22 —

die Einschaltung der Hoheitsträger bei dieser Kollektivbestrafung genügend gewährleistet. Gegen diesen Erlass wurden mündlich und fernmündlich von Ihnen Gegenvorstellungen erhoben. Man befürchtete „ich würde wesentliche Teile der Ukraine niederbrennen“ Wie soll ich mich mit einer Hand voll Polizei in diesem Land eigentlich verhalten, in dem Augenblick, da man meinen Befehlen, die ich im Auftrag der Obersten Reichsbehörden gebe, Widerstand entgegensetzt, wenn ich nicht gelegentlich auch einmal mit harten exemplarischen Bestrafungen bei der Hand bin. Dass die Ukraine im wesentlichen noch steht und nicht niedergebrannt ist, beweisen ja meine Getreide- und sonstigen Lieferungen und die Herren Ihres Hauses haben sich bei ihren Dienstreisen davon auch überzeugen können.

Wie ein roter Faden zieht sich durch die Reihe der Vorwürfe, welche Ihr Ministerium meiner Führung macht, die Behauptung des Prügels der Ukrainer. Tatsächlich sind einmal in Kiew von der Polizei im November 1941 ca 20 Ukrainer verprügelt worden, weil sie den wichtigen Brückenbau über den Dnjepr sabotierten. Ich habe von dieser Massnahme nichts gewusst. Hätte ich's gewusst, so hätte ich sie wahrscheinlich gebilligt, hätte ich aber gewusst, welchen Rattenschwanz von Prügelvorwürfen dieser Akt bewirken würde, so hätte ich die Ukrainer wahrscheinlich wegen Sabotage erschossen

lassen. Ich habe lange bevor Ihr Verbot des Peitschens erging, bereits meinen Verwaltungsführern das Herumlaufen mit der Reitpeitsche

— Seite 23 —

verboten, weil ich die Peitsche nicht als ein Attribut des deutschen Herrtums bezeichnen kann. Wenn sich heute ein Ukrainer, sei er Emigrant oder Landeseinwohner bei Ihnen beschwert, er wäre geprügelt worden, dann werde ich zum Bericht aufgefordert. So erreichten mich z.B. mit Erlass vom 15.10.1942 I 3/1012 2 Schreiben von im Reichskommissariat lebenden Ukrainern an ihre im Reich als Arbeiter tätigen Angehörigen. In diesen Schreiben teilen die ukrainischen Absender mit, dass sie von Deutschen mit Gummiknüppeln geprügelt worden seien und dass sie in Leibeigenschaft und Frondienst lebten. Der obengenannte Erlass nimmt nun diese beiden Schreiben zum Anlass zu verlangen, dass der Reichskommissar die Gebietskommissare, Kreis- und Gebietslandwirte nochmals ausdrücklich auf das Verbot der Anwendung der Prügelstrafe aufmerksam machen soll. Wenn ich meinen nachgeordneten Dienststellen jedesmal das Verbot der Prügelstrafe dann nahelegen soll, wenn ein Ukrainer behauptet, geprügelt zu sein, befürchte ich, dass mein Ansehen bei meinen nachgeordneten Dienststellen erheblich zusammenschrumpft.

(...)

Den ukrainischen Emigranten ist es inzwischen auch gelungen, sowohl auf die Bandera- als auf die Melnikbewegung Einfluss zu erlangen, sodass sich beide heute bewusst deutschfeindlich gebärden. Auch die „Proswita“, soweit sie besteht, wird als Tarnorganisation für ukrainische Chauvinisten benutzt. Beispiele hierfür bitte ich den SD-Berichten zu entnehmen. Beweise sind erbracht in Rowno, Dunajezy, Kamenez-Podolsk und Kiew. In Kiew haben Ukrainer, die auch zu den „Gesellschaftskreisen“ gehörten, einen Giftmord auf den Generalkommissar vorbereitet gehabt. Ukrainische Lehrer aus der Proswita haben sich an Widerstandsgruppen beteiligt, so z.B. in Kamjen-Kaschirsk, siehe SD-Bericht vom 27. und 31.6.1942. Neuesten SD-Berichten entnehme ich, dass unter der milden Hand der deutschen Führung im Operationsgebiet sich in Charkow in der Proswita eine Art ukrainischer Nationalregierung bilden konnte. Ich weise in diesem Zusammenhang darauf hin, dass es neben den Herren Ihrer

— Seite 26 —

Hauptabteilung Politik immer wieder die Vertreter der rückwärtigen Dienste im Operationsgebiet waren, welche eine andere Behandlung der Ukrainer forderten als sie in meinem Reichs-

kommissariat geschah. Die ukrainischen Nationalisten aus Charkow sind nun in diesen Tagen nach Kiew evakuiert worden. Dort haben sie zuverlässigen ukrainischen Gewährsmännern gegenüber erklärt, dass in allernächster Zeit eine Weltkonferenz des Ukrainertums stattfinden würde. Sie sprechen von einer Wende der deutschen Ukrainepolitik in den nächsten Wochen. Sie fordern selbständige Truppen für die Ukraine. Sie verlangen, dass die in meinem Reichskommissariat erscheinenden Zeitungen national-ukrainische Tendenzen verfolgen und erklären sich bereit, wenn diese Forderungen erfüllt sind, den Deutschen eine bedingte Loyalität zu bezeigen.

In Kamenez-Podolsk hatte der Gebietskommissar von sich aus einen gesellschaftlichen Verkehr mit den Ukrainern im Jahre 1941/42 begonnen. Er vertraute dem ukrainischen Bürgermeister und der ukrainischen Prominenz dieser Stadt unbedingt. Dieselben Herren versuchten nun, unterstützt von ukrainischen Lehrern und Studenten ihre Partner im gesellschaftlichen Verkehr und deutsche Soldaten in die Luft zu sprengen, in dem sie bei einer Vorstellung im deutschen Soldatenkino Bomben zu werfen beabsichtigten. In der gleichen Zeit sollte der Gebietskommissar und seine Mitarbeiter beseitigt und die Bankeinlagen gestohlen werden. Dieser Plan konnte reifen, weil die Angehörigen der deutschen Verwaltung den Einheimischen

bis zum letzten Augenblick ein großes Vertrauen entgegenbrachten und sich an ukrainischen Gesellschaften beteiligten, die von dem Führer der Verschwörung veranstaltet wurden. Im allerletzten Augenblick gelang es dem SD zuzugreifen und 140 Mann festzunehmen, unter denen sich die gesamte ukrainische Intelligenz dieser ukrainischen Stadt befand. Die Deutschen erklärten, dass sie den Ukrainern so etwas nie zugetraut hätten. Ich bin froh, dass solche „gesellschaftlichen Beziehungen“ bisher nur in einem Fall aufgedeckt worden sind.

Ein besonderes Kapitel meiner politischen Arbeit bedeutet die ukrainische Emigration. Es muss leider festgestellt werden, dass auch hier die politische Haltung zwischen Ihrem Ministerium und mir eine verschiedenartige ist. Ich bin nicht durch ein Vorurteil zu meiner ablehnenden Haltung zur ukrainischen Emigration gekommen, sondern auf Grund zahlreicher Erfahrungen während meiner Tätigkeit in der Ukraine.

Ich weise z.B. nur auf den Neujahrsglückwunsch der UNO zum Jahreswechsel 42/43 hin, der eine politische Unverschämtheit darstellt. Er enthält keine Glückwünsche sondern krasse politische Forderungen, die Forderung zur nationalen Freiheit und staatlichen Selbständigkeit. Die Forderungen sind gleichzeitig mit Drohungen vermischt, wenn den ukrainischen Ansprüchen nicht Genüge geschähe.

(...)

192-PS

Forderungen, die Forderung zur nationalen Freiheit und staatlichen Selbständigkeit. Die Forderungen sind gleichzeitig mit Drohungen vermischt, wenn den ukrainischen Ansprüchen nicht Genüge geschähe.

272

(..)

Nach den vorhergegangenen Feststellungen berührt es mich umso eigenartiger, dass das Ostministerium sehr bereitwillig ist, Schutzmassnahmen zu ergreifen, wenn es sich um Ukrainer handelt. So wurde z.B. der ukrainische Bürgermeister Bagasi in Kiew im Februar 1942 wegen verräterischer Umtriebe verhaftet. Noch bevor diese Tatsache dem Reichskommissar bekannt war, ist sie auf mir unerklärliche Weise bei Ihnen bekannt geworden und ich wurde am 6.2.1942 mit Fernschreiben angewiesen, den Fall Bagasi zwar zu untersuchen, Bagasi selbst aber nicht abzusetzen. Vollzugsmeldung wäre sofort zu erstatten. Inzwischen hatte der Generalkommissar jedoch festgestellt, dass Bagasi

— Seite 42 —

mit vollem Recht von seinem Amt entfernt worden war. Über das Wesen dieses „Schützlings“ ist nun durch die inzwischen vorliegenden SD-Berichte Näheres bekanntgeworden. Bagasi war in der Russenzeit Direktor an der Judenschule in Kiew, wurde von den Russen

280

123

zurückgelassen mit dem Auftrag, sich zunächst nationalistisch zu gebärden und im übrigen die Arbeit der Deutschen zu sabotieren. Er unterhielt während der Zeit der deutschen Besatzung Verbindungen zur illegalen kommunistischen Partei, die er finanziell durch Materiallieferungen und Lebensmittel unterstützte. Er erliess eine Erklärung, dass innerhalb seiner Verwaltung KP-Leute unbehelligt bleiben sollten, um nicht Unruhe zu schaffen. Die Stadtverwaltung Kiew wurde unter seiner Leitung zu einer Hochburg des ukrainischen Chauvinismus. Massgebende Mitglieder der illegalen Banderaorganisation sassen in allen Abteilungen der Stadtverwaltung. In den Rayonverwaltungen wurden illegale Flugblätter gegen die Deutschen hergestellt. Bagasi hat massenhaft Ausweise zur Befreiung vom Arbeitseinsatz im Reich ausgegeben und Passierscheine zum Verlassen der Stadt Kiew ausgestellt. Westukrainische Emigranten wurden von ihm nach Kiew gebracht und von dort mit Hilfe einer Roten Kreuz Organisation, die er illegal gegründet hat, nach Charkow, Rowno, Winniza, Shitomir, Kamenez-Podolsk, Proskurov, Kremenschuk usw. weitergeleitet. Die massgeblichen Angestellten der Stadtverwaltung Kiew wurden von ihm insgeheim auf Melnik vereidigt.

Auch sonst förderte Bagasi alle eigenstaatlichen Bestrebungen der Ukrainer. Die Schutzmannschaften

— Seite 43 —

versuchte er von der deutschen Polizei abzuspalten mit dem Ziel einer zentralen Milizführung. Bekannt ist folgende Äusserung Bagasis:

„Wenn 5 Deutsche 50 ukrainischen Schutz Männern gegenüberstehen, wer hat dann die Macht? Man muss die Deutschen vor vollendete Tatsachen stellen.“

In besonderem Masse hat sich Bagasi der Korruption schuldig gemacht. Nach und nach nahm er bis zu 20 000 Köpfen in die Stadtverwaltung auf und zahlte ihnen Gehälter bis zu 5000 Rubeln und mehr. Unterschlagungen und Schiebungen in seiner Verwaltung waren an der Tagesordnung. Bagasi selbst hat sich widerrechtlich Gold und Silbersachen zum eigenen Gebrauch angeeignet, zum Teil für seine politischen Zwecke weitergegeben. Weiterhin verschob er grosse Posten von Leder zum Nachteil der Deutschen Wehrmacht. Er äusserte dabei:

„Die Waren aus der Stadt dürfen auf keinen Fall den Deutschen in die Hände fallen.“ (...)

Erich Koch

IMT dok.192-PS

№ 18

Діяльність ОУН-Бандери, пропаганда ОУН-Мельника

Шеф поліції безпеки і СД

- Штаб команд -

Берлін, 19 березня 1943 р.

Секретно!

Повідомлення з окупованих територій Сходу № 46

(...)

Український рух опору

З дистрикту Львів повідомляють про заснування національно-української групи. На початку листопада 1942 р. ця група вперше звернулася до громадськості під іменем “Українські борці за незалежність” з листівкою “Революція у поході”.

Листівки, виготовлені на ротаторі, розсилалися у великій кількості переважно українській інтелігенції. Встановлено, що містами відправлення були Львів і Тернопіль.

Зміст цієї листівки приблизно відповідає змістові листівок групи Бандери: побудувати незалежну Україну можна лише шляхом загального повстання всіх окупованих народів, тому український народ повинен підготуватися до цієї боротьби. Всі українці, що співпрацюють з німцями, — це кон’юнктурники.

Далі в листівці згадується стаття (німецької газети. — *В.К.*) “Schwarzen Korps” від 20.08.1942 р. про германізацію Сходу, про яку буде висловлене пізніше становище (організації. — *В.К.*). Крім цього, український робітник зображується в зухвалий спосіб як такий, що перевищує німецького робітника з усіх поглядів.

Щодо вищезгаданої національно-української групи можна сказати, що це переважно колишні члени ОУН, які незадоволені політикою груп Бандери і Мельника.

Прагнення зближення груп Бандери і Мельника, що недавно спостерігалися, можуть розглядатися як неуспішні. Рух Бандери принципово відхилив спільні дії з групою Мельника, обґрунтовуючи це тим, що “Мельник співпрацював улітку 1940 р. з німецькими службами”.

У групі Бандери і надалі спостерігається гостра радикалізація. Її члени збирають зброю і боеприпаси та створюють таємні склади. У наказах і директивах прослідковується тенденція, що встановлення вільної і незалежної України можливе лише шляхом збройного повстання. Коменданти української міліції, створеної після вступу німецьких військ, виконували ці накази і ховали частину згромадженої зброї та боеприпасів для цілей руху Бандери. Тим часом при ліквідації одного штабу руху Бандери в Сарнах, крім розпорядження про військовий вишкіл його членів, було знайдено також інструкцію про ведення бандитської війни. Подальшу радикалізацію руху Бандери можна побачити в чіткому зближенні з більшовизмом. На цю тему керівник Волинської області Гарабез* висловився наступним чином: “Ідею комунізму не слід відкидати. Ми можемо легко порозумітися з кожним комуністом, що сповідує комунізм з ідеалізму. Це повинно бути нашим завданням — залучати до роботи людей, що, безумовно, належать до найцінніших елементів”. Вже арештовано бандитські групи змовників, що склалися порівну із старих більшовицьких функціонерів і членів групи Бандери. В окрузі командира (СД. — В.К.) Харкова нелегальна група НКВС вела спільні переговори і цілком відкрито працювала разом з однією з груп Бандери.

Група Бандери тим часом перейшла до того, щоб втілити свою пропаганду бандитської війни в дію. Наприклад, у районі Сарни-Костопіль діє сильна банда Бандери під проводом українця **Боровця**, який є одночасно референтом партизанів у центральному проводі ОУН-Бандери**. Сильна банда із приблизно 1000 чоловік ні в якому разі не шкодить місцевому населенню, а спрямовує свої акції виключно проти німецьких служб і установ. Із перехоплених таємних наказів випливає, що банда концентрується на “спробах близького перевороту”. Центральний Провід ОУН наказує всім референтам пропаганди починати новий пропагандистський похід і “не повертатися

* Таке прізвище між керівниками ОУН невідоме.

** Т. Бульба-Боровець, організатор власної партизанської групи, вів переговори з представниками радянської армії і укладав з ними перемир'я на шість місяців. До Центрального Проводу ОУН-Бандери не належав.

раніше, поки не почнеться революція”. Звичні бойові заклики проти більшовизму відмінені і тепер говорять лише про “останній бій” проти “німецьких варварів”. За конфіденційними твердженнями ОУН-Бандери має в своєму розпорядженні понад 15 000 рушниць, 45 000 ручних гранат і 1 550 пістолетів.

Українська охоронна поліція в значній мірі відпадає від боротьби проти групи Бандери, бо в ній досить сильно укорінилися люди Бандери, і в різних випадках її члени перейшли на бік бандитів Бандери. В українській поліцейській школі у Львові на заняттях українськими офіцерами ведеться відкрита ворожа пропаганда проти Райху. Українська поліція безцеремонно саботує вербування робітників.

У Львові арештовано таких провідних людей Бандери з “військової організації”:

1. Дмитро Грицай, нар. 01.04.1907 р. в Дорошині, проживає у Львові, Обертінерштрассе, 23/7. З осені 1942 р. керував військовою організацією*.

2. Олександр Кузьмінський, нар. 17.08.1910 р. в Жульчині, проживає у Львові, вул. Жулинська, 12. Був офіцером, прихильником Бандери і нелегально викладав в Мостах-Великих.

3. Василь Ковальський, псевдонім Копач, нар. 13.02.1915 р. в Стрількові, проживає у Львові, вул. Жовківська, 33. Був комендантом військової школи в Мостах-Великих.

Потім у Київському командному окрузі (СД. — В.К.) були проведені численні арешти. У Розгізному і Малій Вільшанці затримано по одному вчителю, що належали до ОУН-Бандери, в Миколаєві заарештовано одного директора музею, одного ветеринара. У Розгізному арештовано 12 членів руху, серед них одного українського поліцейського; в Києві — понад 40 чоловік, в основному з кіл інтелігенції. В окрузі Острогож було заарештовано 22 членів ОУН-Бандери.

Тим часом рух Бандери перелаштувався на діяльність груп, що склалися не з п'яти, а з трьох чоловік, щоб цим самим обмежити втрати до мінімуму. Вони використовують безпечну нашептану пропаганду і поширюють її насамперед у сільських місцевостях.

* Дмитро Грицай, голова військового штабу ОУН-Бандери, був звільнений бойовиками ОУН із львівської тюрми з допомогою фальшивого ордера на перевезення його до Берліна. Бойовики ОУН звільнили подібним способом з дрогобицької тюрми Олексу Гасина.

Останнім часом у районі Крем'янець, командний округ Рівне, з'явилися бандитські групи, що здійснили збройні напади на державне майно. Їх можна віднести до діяльності одного підрозділу ОУН-Бандери, так званого "Фронту українських революціонерів". Велику кількість осіб уже затримано.

В Умані, командний округ Київ, було виявлено нові листівки групи ОУН-Мельника, в яких, між іншим, говориться, що німецька окупація в Україні може бути лише тимчасовою. В іншій листівці полковник Мельник звеличується як законний наступник вбитого провідника Коновальця. Група ОУН-Мельника намагається з усіх сил завоювати домінуюче становище над групою ОУН-Бандери і приєднати її до себе. Це вже мало би їй вдатися в Кам'янець-Подільській і Вінницькій областях.

Berlin, den 19 März 1943
Meldungen... Nr 46

Ukrainische Widerstandsbewegung

aus dem Distrikt Lemberg wird die Neugründung
einer national-ukrainischen Gruppe gemeldet. U.K.W.

164/436

- 2 -

Diese trat Anfang November 1942 unter dem Namen
"Ukrainische Selbstständigkeitskämpfer" mit einem Flug-
blatt "Die Revolution marschiert" erstmalig an die
Öffentlichkeit.

Die im Absugsverfahren hergestellte Druckschrift
wurde in grossen Massen vorwiegend an die ukrainische
Intelligenz versandt, als Absendungsorte sind bisher
Lemberg und Tarnopol festgestellt.

Der Inhalt entspricht etwa dem der Flugchriften
der Bandera-Gruppe: die Errichtung einer selbständigen
Ukraine könne nur auf dem Wege einer allgemeinen Er-
hebung aller okkupierten Völker erreicht werden. Des-
halb müsse sich das ukrainische Volk auf diesen Kampf
vorbereiten. Alle mit den Deutschen zusammenarbeiten-
den Ukrainer seien Konjunkturritter.

Ferner wird in dem Flugblatt der Artikel des
"Schwarzen Korps" vom 20.8.42 über die Germanisierung
des Ostens erwähnt und in diesem Zusammenhang eine
spätere Stellungnahme angekündigt. Ausserdem wird in
anmassender Weise der ukrainische Arbeiter dem deutschen
in jeder Hinsicht als überlegen dargestellt.

Bei der vorerwähnten national-ukrainischen Gruppe
dürfte es sich vorwiegend um ehemalige Mitglieder
der OUN handeln, die mit der Politik der Bandera-
und Melnyk-Gruppe unzufrieden sind.

Die kürzlich beobachteten Annäherungsbestrebungen
der Bandera- und Melnyk-Gruppe können als gescheitert
betrachtet werden. Die Bandera-Bewegung hat ein Zu-
sammengehen mit der Melnyk-Gruppe grundsätzlich mit
der Begründung abgelehnt, "Melnyk sei im Sommer 1940
mit deutschen Stellen zusammengegangen."

In der Bandera-Gruppe wird weiterhin eine scharfe
Radikalisierung beobachtet. Ihre Anhänger sammeln
Waffen und Munition und legen geheime Waffenlager an.
Befehle und Richtlinien enthalten die Tendenz, dass
die Errichtung einer freien und selbständigen Ukraine
nur durch einen bewaffneten Aufstand möglich sei.
Kommandanten der nach dem Einmarsch der deutschen Truppen

geschaffenen ukrainischen Milis befolgten diese Befehle und schafften Teile der gesammelten Waffen und Munition für die Zwecke der Bandera-Bewegung beiseite. Inzwischen wurde bei der Aushobung eines Stabes der Bandera-Bewegung in Sarny aussor einer Anweisung zur militärischen Schulung der Mitglieder auch eine Anweisung über die Führung des Bandenkrieges vorgefunden. Eine weitere Radikalisierung der Bandera-Bewegung ist in einer deutlichen Annäherung an den Bolschewismus zu erblicken. Zu diesem Punkte hat sich der Oblast-Führer von Wolhynien, Haraboz, unter anderen wie folgt geäußert: "Die Idee des Kommunismus an sich ist nicht zu verwerfen, wir können uns also mit jedem Kommunisten, der dem eigentlichen Kommunismus aus Idealismus nachging, leicht verständigen. Es muss unsere Aufgabe sein, diese Menschen, die unbedingt zu den wertvollsten Elementen gehören, zu uns herüberziehen und in unsere Armee einzuspannen." Es sind bereits bandenartige Verschwörergruppen ausgehoben worden, die fast zu gleichen Teilen aus alten bolschewistischen Funktionären und aus Bandera-Mitgliedern bestanden. Im Kommandourbereich Charkow hielt eine illegale NKWD-Gruppe mit einer Bandera-Gruppe gemeinsame Besprechungen ab und arbeitete ganz offen mit ihr zusammen.

Die Bandera-Gruppe ist darüber hinaus dazu übergegangen, ihre Propaganda vom Bandenkrieg in die Tat umzusetzen. Z.B. wirkt in den Gebieten Sarny-Kostopol eine starke Bandera-Bande unter dem Ukrainer B o r o w o t z, der zugleich Partisanenreferent in der Zentrallleitung des OUN-Bandera ist. Die etwa 1000 Mann starke Bande schädigt in keinem Falle die heimische Bevölkerung, sondern richtet ihre Aktionen ausschließlich gegen deutsche Dienststellen und Einrichtungen. Aus erfassten Geheimbefehlen geht hervor, dass man sich auf "den unmittelbar bevorstehenden Umsturzversuche konzentriert. Die Zentrallleitung der OUN berieht allen Propagandareferenten, den neuen Propagandefeldzug einzuleiten und "nicht früher zurückzukehren, bis die Revolution entfesselt ist." Die früher üblichen Kampf-

parolen gegen den Bolschewismus sind fortgefallen und man spricht nur noch vom "letzten Kampf" gegen die "deutschen Barbaren". Nach vertraulichen Feststellungen verfügt die OUN-Bandera über etwa:

15.000 Gewehre,
45.000 Handgranaten und
1.550 Pistolen.

Die ukrainische Schutzmannschaft scheidet in erheblichem Masse für die Bekämpfung der Bandera-Gruppe aus, da sie zum Teil stark von Bandera-Leuten durchsetzt ist und in verschiedenen Fällen ihre Angehörigen zu den Bandera-Banditen übergelassen sind. In der ukrainischen Polizeischule in Lemberg wird von ukrainischen Ausbildungsoffizieren im Unterricht offen reichsfeindliche Propaganda getrieben. Die ukrainische Polizei sabotiert den Arbeitseinsatz in größtmöglicher Weise.

Folgende führende Bandera-Leute aus der "Militärorganisation" sind in Lemberg festgenommen worden:

- 1.) Dimitri H r y c a j, geb. 1.4.1907 in Doroschin, wohnh. Lemberg, Obertinerstr. 23/7. Er hatte seit Herbst 1942 die Führung der Militärorganisation.
- 2.) Alexandra K u z m i n s k y j, geb. 17.8.1910 in Zuloyn, wohnhaft Lemberg, Zulinskastr. 12. Hat als Ausbildungsoffizier Bandera-Anhänger illegal in Mosty-Wielkie ausgebildet.
- 3.) Wasyl K o w a l s k i, Deckname Kopacz, geb. 13.2.1915 in Strilkow, wohnh. Lemberg, Zolkiewerstr. 33, war Kommandant der militärischen Ausbildungsschule in Mosty-Wielkie.

Weiterhin wurden im Kommandeurbereich Kiew zahlreiche Festnahmen durchgeführt. Unter anderem wurden in Roshosny und Klein-Wischenka je 1 Lehrer als Angehöriger der OUN-Bandera festgenommen und in Nikolajew 1 Museumsdirektor und 1 Tierarzt. In Rohosny gelangten 12 Mitglieder, darunter 1 ukrainischer Schutzmann, zur Festnahme; ferner in Kiew über 40 Personen, hauptsächlich aus Kreisen der Intelligenz. Im Bezirk Ostrog wurden 22 Anhänger der OUN-Bandera

verhaftet.

Die Bandera-Bewegung ist inzwischen dazu übergegangen, sich von dem Fünfer-Gruppen-System auf Dreier-Gruppen umzustellen, um dadurch die Verluste auf ein Minimum zu beschränken. Man bedient sich der ungefährlicheren Flüsterpropaganda und dehnt diese insbesondere auf die ländlichen Gebiete aus.

In der letzten Zeit traten im Gebiet Kromia-netz, Kommandeurbereich Rowne, Gruppen von Banditen auf, die bewaffnete Überfälle auf Staatsgüter verübten. Diese sind auf die Tätigkeit einer Abteilung der OUN-Bandera, der sogenannten "Front der ukrainischen Revolutionäre", zurückzuführen. Eine grössere Anzahl von Personen wurde bereits festgenommen.

In Uman, Kommandeurbereich Liew, wurden neue Flugblätter der OUN-Molnik erfasst, in denen es unter anderem heisst; dass die deutsche Besetzung der Ukraine nur vorübergehend sein könne. In einem anderen Flugblatt wird Oberst Molnik als der rechtmässige Nachfolger des gefallenen Führers Konowalez verherrlicht. Die OUN-Molnik-Gruppe bemüht sich mit allen Kräften, über die OUN-Bandera die Vormachtstellung zu gewinnen und diese sich anzuschliessen. Dies soll ihr bereits in den Gebieten Kamenez-Podolsk und Winniza gelungen sein.

BA R 58/224

№ 19

Повідомлення про отримане продовольство з України

Представник Міністерства закордонних
справ при Райхскомісарі України

Берлін, 26.03.1943 р.

Службові дані про заготівлю продовольства в Україні для Німеччини

Щоб представити зацікавленим німецьким інстанціям загальну картину отриманих на цей момент результатів німецької продовольчої політики в Україні, Райхскомісар України наказав підготувати звіт про вже відправлене продовольство з України на фронт та до Німеччини. Територія, що підлягає цьому звітові, охоплює Райхскомісаріат України включно з тиловою прифронтовою смугою на сході і знаходиться під наглядом німецького управління сільським господарством у Райхскомісаріаті, за винятком Кубані.

Райхскомісар дав мені в розпорядження дані цього звіту як конфіденційну інформацію Міністерства закордонних справ. Таким чином, до початку березня 1943 р. з України на фронт та до Німеччини було відправлено:

зерно і борошно	3,46 млн т
бобові	80 000 т
соняшникове насіння	610 000 т
велика рогата худоба або м'ясо	260 000 т
свійська птиця	8 000 т
риба	6 000 т
масло	35 000 т
мед	4 500 т
овочі	230 000 т
картопля	450 000 т
фрукти	10 000 т
цукор	90 000 т

повидло	10 000 т
сіно	400 000 т
солома	310 000 т
дрібне насіння	90 000 т
пиво	250 000 л
спирт	70 000 л
бавовна	5 100 т
шерсть	5 000 т
льон і коноплі	5 500 т
яйця	320 млн шт.

За дорученням
підп. фон Заукен

Der Vertreter des Auswärtigen Amtes
beim Reichskommissar für die Ukraine.

z.Zt. Berlin, den 26. März 43

Antliche Ziffern über die deutsche Ernährungswirtschaft in der Ukraine.

Der Reichskommissar für die Ukraine hat, um den hierfür interessierten deutschen Stellen eine Übersicht über die bisherigen Ergebnisse unserer Ernährungswirtschaft in der Ukraine zu verschaffen, eine Zusammenstellung über die bisherigen Lieferungen aus der Ukraine an Front und Heimat anfertigen lassen. Das Gebiet, für das diese Zusammenstellung gilt, umfaßt das Reichskommissariat Ukraine zuzüglich eines östlich hieran angrenzenden Streifens des rückwärtigen Heeresgebiets, der von der deutschen Landwirtschaftsführung des Reichskommissariats mit betreut wurde, jedoch nicht das Kubangebiet.

Der Reichskommissar hat mir die Ziffern dieser Zusammenstellung zur vertraulichen Information des Auswärtigen Amtes zur Verfügung gestellt. Die Ukraine hat demnach bis Anfang März 1943 an Front und Heimat geliefert:

Getreide und Mehl	3.460.000 t (Tonnen)
Hilfsfrüchte	80.000 "
Olisaaten	610.000 "
Großvieh oder Fleisch	260.000 "
Geflügel	8.000 "
Fische	6.000 "
Butter	35.000 "
Honig	4.500 "
Gemüse	230.000 "
Kartoffeln	450.000 "
Obst	10.000 "
Zucker	90.000 "
Kartoffelstärke	10.000 "
Hou	400.000 "
Stroh	310.000 "
Sämereien	90.000 "
Bier	250.000 hl
Sprit	70.000 "
Baumwolle	5.100 t (Tonnen)
Tierwolle	5.000 "
Hanf und Flachs	5.500 "
Eier	320.000.000 Stück.

In Auftrag
gez. V. H. Sacken

342263

AA Vertr.AAb.RK 2

№ 20
Лист армії до Міністерства Сходу
в справах листівки ОУН

Копія
Рукою: Секретно!

Райхсміністерству
окупованих територій Сходу

26 березня 1943 р.
М/Б.

Уповноважений головнокомандування
групи військ "Південь"
- Майор О.В.Мюллер -
№ 30/43 секр.

Райхсміністерству окупованих територій Сходу
- Головне відділення I -
Берлін В8

Стосовно: Організації Українських Націоналістів

Цим листом пересилаю копію перекладу однієї листівки "Організації Українських Націоналістів (ОУН)" для ознайомлення та використання. На цей момент, коли обслуговування і постачання населення всюди помітно покращується, подібні провокаційні листівки не мають більше впливу на населення краю. Зараз, звичайно, їм треба приділити ще увагу, щоб настрій населення не мав для нас надто несприятливих наслідків.

підпис О.В.Мюллер

Розподільник	
Головне відділення I	=2
z.d.A.	=1
Разом	<u> </u> =3

A b s c h r i f t !

11

Der Reichsminister
für die besetzten Ostgebiete

26. März 1943
M/B.

Beauftragter d. Obkdo. d. H. Gr. Sld.

- Major O. W. M i l l e r -

Nr. 30/43 geh.

An das
Reichsministerium für die besetzten Ostgebiete
- Hauptabteilung I -

B e r l i n W 8

Betr.: Organisation der ukrainischen Nationalisten

Hilffolgend übersende ich in Abschrift die Übersetzung eines Flugblattes der "Organisation der ukrainischen Nationalisten (O.U.N.)" zur Kenntnisnahme und Auswertung. Mit dem Augenblick, wo eine sichtbare bessere Behandlung und Versorgung der Bevölkerung überall durchgeführt wird, haben solche Hetzblätter keinen Einfluß mehr auf die Landeseinwohner. Zur Zeit allerdings ist ihnen Aufmerksamkeit zu schenken, damit sich die Stimmung nicht noch ungünstiger gegen uns auswirkt.

ges. O. W. Miller

Verteiler:

Hauptabteilung I = 2
z. d. A. = 1

 = 3

BA R 6/150

№ 21

Листівка ОУН-Бандери закликає населення до боротьби проти німецького і московського імперіалізму

Додаток до № 30/43 від 26.03.1943 р.
Уповноважений Головного командування
групи військ “Південь”

Відпис з копії перекладу

Прочитай і передай іншим! Ховай від ворога і зрадників!

Українці!

Цілий світ горить у полум'ї нової загарбницької війни! У нещадну війну вступили імперіалістичні гіганти (держави-імперії). Як ненажерливі хижі звірі, що жадають крові, кидаються вони перш за все на озброєні народи, щоб їх знищити і після цього провести між собою останню вирішальну битву. Вони поставили собі за мету здобути необмежене світове панування і купаються в морях невинно пролитої крові народів. Свої завойовницькі плани вони хочуть приховати за голосними гаслами про визволення, про справедливе міжнародне керівництво, про краще життя. У цей же час пригнічений народ ледь животіє в пазурах загарбників. Життя народу в окупації — все одно, що життя мух в павутинні злих павуків. Гарні обіцянки про щасливе життя в майбутньому — обман. Чи можливо, щоб гнобителі дали народам можливість жити кращим життям завтра, якщо вони вже сьогодні нічого, крім розрухи, з собою не приносять?

Серед переможених — і наш український народ. Та, живучи в ярмі, український народ все ж знає, що таке воля. Тому, коли світ здригався під ударами революції, він був першим, хто почав відбудовувати самостійне життя. Це не сподобалося більшовицьким імперіалістам. Українська держава, що постала в 1917-1920 рр., була знищена російсько-більшовицькою бандою.

Шляхом насильства, зради і підкупу вона заволоділа Україною і привела її до розрухи. Пошматована, закривавлена Україна поросла бур'яном, перетворилася на країну рабів, на пекло. Гнобителі хотіли цілковито винищити її дітей — український народ. Жахливий терор, колективізація, в'язниці, концтабори, заслання і розстріли — ось зброя більшовиків. І оскільки все це не дало бажаного результату, більшовики вигадали новий нечуваний метод масового знищення: голод.

Ніколи не зникнуть з пам'яті жодного українця 1932—33-ті роки штучно створеного більшовиками голоду. Лежить і помирає в агонії знесилена голодом мати. Батька розстріляли деспоти-більшовики, коли він із сотнями таких же голодних шукав у місті їжу. Опухлі від голоду діти жебрають хліб. Така жахлива картина була в тогочасній Україні.

У цей час, коли сільське населення України змушене було покидати свої села в пошуках хліба, більшовицька Москва вивозила мільйони пудів українського зерна за кордон. Тисячі людей помирали щодня на міських смітниках та помийних ямах, так і не знайшовши хліба. Коли більшовики розповідали всьому світові про “радянський рай на землі”, про досягнення могутнього соціалізму і розсилали запрошення на огляд багатого життя Москви, в Україні не вистачило людей, щоб поховати всіх померлих від голоду. За деякими даними більшовиків у 1932—33 рр. на Україні померло від голоду понад 5 млн людей. Ця невинно пролита кров мільйонів навіки затаврувала ганьбою більшовицьких деспотів. Ця кров кличе і завжди кликатиме прийдешні покоління до помсти за наругу над українським народом, за знищення і розруху, за пекло на українській землі.

Ті ж більшовицькі методи винищення продовжують застосовувати нові окупанти України — німецькі імперіалісти. Нищівна колоніальна експлуатація населення України, грабежі, страти, арешти, розстріли, приниження людської гідності, моральний розклад, вивезення людей до Німеччини на неминучу загибель і, нарешті, застосування більшовицького методу винищення голодом — все це “благодіяння”, що чинять німці пригнобленому українському народові. Штучно створений німцями на Україні голод є лише наслідком економічної неспроможності. Це — найганебніший метод політичної боротьби.

У той час, коли німці грабували українську пшеницю, зерно та хліб, яких цілком вистачило б, щоби прокормити населення

цілої України та половини Європи, українців годували голодним пайком з ячмінного хліба. Скільки поту і крові вклало населення України в оранку, сівбу і збір цього хліба. Українцям було заборонено брати зерно, що награвували більшовики, і, крім цього, хліб, який їм не вдалося вивезти. Не маючи можливості вивезти все зерно до Німеччини і побоюючись, що українці можуть захопити його силою, німці спалили сотні вагонів української пшениці, мотивуючи це тим, що вона нібито отруєна. Українцям не давали городини, хоча вона гнила у вагонах. Прохання українського населення засіяти частину колгоспних земель німці відхилили, хоча ці землі лежали необробленими. Німці зганяли українське населення на молотьбу зерна, щоб швидше вивезти все з України додому. За свою роботу українські колгоспники отримували від німців замість зерна копійки, за які не можна було нічого купити. Українських робітників Донбасу та інших промислових центрів змушували важко працювати по 12 годин щодня, не зважаючи на те, що вони жили на голодному пайку. Над усією Україною аж до Кавказу нависли загрозливі хмари нового голодомору.

Єднайтеся до боротьби проти нього в ім'я національної солідарності!

Українське село повинне допомогти міському населенню України в цій боротьбі.

Українське місто повинно допомогти українському селу обороняти його інтереси.

Несвідомі українці, що стали німецькими найманцями, повинні опам'ятатися! Німці кидають їм, як псам, тимчасово великий шмат хліба. Вони хочуть, щоб сліпі українці допомогли їм у знищенні своїх же братів через доноси, покарання і грабїж, у розкраданні нашої України, у такому веденні господарства, коли, за словами Шевченка, “з матері полатану сорочку знімають”.

Всіх, хто розуміє, що нам загрожує біда, закликаємо:

Українці: робітники, селяни, інтелігенціє!

Об'єднаймося для спільної боротьби проти голодомору!

В єдності ми переможемо — поодинці зазнаємо поразки!

Але ми будемо боротися не тільки проти голоду. Побачивши нашу рішучість, ворог може тимчасово відмовитися від методу винищення голодом, щоб у майбутньому знову повернутися до старих прийомів.

Ми хочемо боротися за такий соціальний устрій, при якому ніколи б не було голоду. Ми боротимемося за самостійну українську державу, яка охоронятиме своїх громадян від винищення. Ми будемо боротися за українську державу, в якій український народ буде господарем на прабатьківській землі.

Ми боротимемося за українську державу, яка дасть можливість всім націям, що чесно живуть і працюють на Україні, жити гідним людини життям!

Більшовизму не вдалося нас винищити, не знищить нас і імперіалізм. Ворог не принесе нічого доброго. Що ми самі собі створимо, те й матимемо.

Вступайте у

бойові групи

Організації Українських Націоналістів!
(ОУН)

Організуйтеся! Єдняйтеся!

Створюйте сильний фронт української національної революції проти імперіалістів!

Вперед!
Слава Україні!

До перемоги!
Героям слава!

Організація Українських Націоналістів.

За згідність
Підпис Гас
KV-службовець

За достовірність копії:
підпис
лейтенант

Abschrift

12

von Abschrift einer Übersetzung.

Lesen und gebe weiter!

Verberge vor Feinden und Ver-
rättern!

Ukrainer!

Die ganze Welt brennt in neuen Eroberungskriegen.

In einem schonungslosen Krieg sind die imperialistischen Riesen (Reiche) eingetreten. Wie unersättliche, nach Blut gierige Raubtiere stürzten sie sich in erster Reihe auf bewaffnete Völker, um sie zu vernichten und nachher unter sich die letzte entscheidende Schlacht zu schlagen. Die unbeschränkte Weltherrschaft haben sie sich als Ziel gesetzt und wandern in Meeren von unschuldig vergossenem Blut der Völker. Ihre Eroberungspläne wollen sie hinter schreienden Schlagwörtern (Parolen) verdecken, in Parolen über Befreiung, über eine gerechte internationale Führung, über ein besseres Leben. Zur selben Zeit hat das bedrückte Volk keine Möglichkeit zum Leben in den Krallen der Herköslinge. Das Leben eines Volkes in der Besetzung ist wie das Leben der Fliegen in den Netzen bössartiger Spinnen. Das schöne Versprechen über ein glückliches Leben in der Zukunft ist Lüge. Ist es wirklich möglich, daß die Bedrücker den Völkern morgen die Möglichkeit eines besseren Lebens bieten, wenn sie schon heute überall zur Zerstörung bringen?

Unter den Besiegten ist auch unser ukrainisches Volk. In der Bedrückung lebend weiß das ukrainische Volk aber, was Freiheit ist. Darum, als die Welt unter den Schlägen der Revolution erzitterte, war es das erste, daß es sein selbstständiges Leben aufzubauen begann. Das gefiel den bolschewistischen Imperialisten nicht. Das 1917 - 1920 entstandene ukrainische Reich hat die russisch - bolschewistische Horde vernichtet. Mit Gewalt, Verrat und Bestechung haben sie sich der Ukraine bemächtigt und sie in Zerrüttung gestürzt. Die zerissene, blutende Ukraine ist mit Unkraut überwuchert, sie wurde ein Land des Leibeigentums, eine Hölle. Seine Kinder, das ukrainische Volk, wollten die Bedrücker ganz vernichten. Ein schrecklicher Terror, Kollektivisierungen, Gefängnisse, Konzentrationslager, Verschickungen und Erschießungen - das sind die Waffen der Bolschewisten. Und weil das allen nicht den gewünschten Erfolg hatte, haben die Bolschewisten eine neue, unerhörte Methode der Massenvernichtung erdacht:

- 2 -

Den Hunger.

Unvergessen werden dem Gedächtnis eines jeden Ukrainers die Jahre 1932 - 33 bleiben - der von den Bolschewisten künstlich herbeigeführte Hunger. Es liegt die von Hunger entkräftete Mutter und stirbt im Todeskampf. Der Vater wurde von bolschewistischen Despoten erschossen, als er mit hunderten ebenso hungrigen in der Stadt Essen suchte. 13

Die von Hunger geschwellenen Kinder betteln nach Brot. Solch ein schreckliches Bild stellte damals die Ukraine dar.

In der Zeit, da die ukrainische Landbevölkerung ihre Dörfer auf der Suche nach Brot verlassen mußte, hat das bolschewistische Moskau Millionen Pud ukrainisches Getreide nach dem Ausland ausgeführt. Tausende Menschen starben täglich in den städtischen Ausritten, Kloaken, weil sie kein Brot fanden. Zur selben Zeit, als die Bolschewisten in der ganzen Welt über das "Sowjetparadies auf Erden", über die Errungenschaften des übermächtigen Sozialismus, schrieben und Einladungen zur Besichtigung des reichen Lebens Moskaus verschickten, fehlten in der Ukraine Leute, um alle vor Hunger Gestrübene zu beerdigen. Nach eigenen bolschewistischen Daten sind in den Jahren 1932 - 33 in der Ukraine über 5 Millionen Menschen vor Hunger gestorben. Dieses von Millionen Unschuldiger vergossene Blut gereicht den bolschewistischen Despoten zur Schmach für ewige Zeiten. Dieses Blut ruft, wird die kommenden Geschlechter zur Rache rufen für die Beschimpfung des ukrainischen Volkes, für die Vernichtung, Zerrüttung, für die Hölle auf der ukrainischen Erde.

Genauso fortgesetzt werden diese bolschewistischen Methoden der Vernichtung durch die neuen Okkupanten der Ukraine die deutschen Imperialisten. Die vernichtende koloniale Ausbeutung der Bevölkerung der Ukraine, Raub, Hinrichtungen, Arreste, Erschießungen, Erniedrigung der menschlichen Würde, moralische Zersetzung, Abtransport von Leuten nach Deutschland in den unvermeidlichen Tod und zu allerletzt in der Anwendung der bolschewistischen Methode der Vernichtung durch den Hunger, das sind alles Wohltaten, die die Deutschen dem bedrückten Volke brachten. Der durch die Deutschen in der Ukraine künstlich erzeugte Hunger ist nur die Folge der wirtschaftlichen Unfähigkeit. Das ist die schändlichste Methode des politischen Kampfes.

Zur selben Zeit, als die Deutschen den gesamten ukrainischen Weizen, das Getreide und das Brot raubten, das in genügender Menge für die Bevölkerung der ganzen Ukraine und halb Europa gereicht hätte, werden die Ukrainer mit einer Hungerration von Brotgerste abgespeist. Wieviel Schweiß und Blut hat die ukrainische Landbevölkerung in das Pflügen, Säen und Einerntens dieses Brotes hineinsteckt. Den Ukrainern ist verboten worden, Getreide, das die Bolschewisten zusammengeplündert hatten, ferner Brot, das fortzuschaffen ihnen nicht gelang, zu nehmen. In der Befürchtung, daß die Ukrainer sich dieses Getreide mit Gewalt aneignen könnten und in Ermangelung der Möglichkeit es nach Deutschland fortzuschaffen, haben die Deutschen Hunderte Eisenbahnwagen mit ukrainischem Weizen verbrannt. Angeblich sei er vergiftet gewesen. Der ukrainischen Bevölkerung wird kein Gemüse gegeben, trotzdem alles in Eisenbahnwagen verfault. Die Bitte der ukrainischen Bevölkerung, die einen Teil der Erde der Sowchosen zusäen wollte, haben die Deutschen abgelehnt, trotzdem dieses Land un bebaut (brach) lag. Die ukrainische Bevölkerung wurde von Deutschen zum Getreidedreschen gejagt, um alles schnell von der Ukraine nach Hause zu schaffen. Die Ukrainer - Kolchosniki (Kolchos-Arbeiter) erhalten für ihre Arbeit von den Deutschen statt Getreide Kopeken (Pfennige), wofür man nichts kaufen kann. Die ukrainischen Arbeiter des Don - Basses und anderer Industriezentren wurden gezwungen, 12 Stunden täglich schwer zu arbeiten, trotzdem sie von einer Hungerration leben. Über der ganzen Ukraine, bis an die Berge des Kaukasus, stehen drohende Wolken eines neuen Hungers.

Schließt Euch im Namen der nationalen Solidarität zum Kampf gegen ihn zusammen!

Das ukrainische Dorf soll in diesem Kampf der Bevölkerung der ukrainischen Stadt helfen!

Die ukrainische Stadt soll dem ukrainischen Dorf in der Verteidigung seiner Interessen behilflich sein!

Alle nichtverstehenden Ukrainer, die in deutschen Sold getreten sind, sollen sich besinnen! Ihnen wird vorübergehend, wie den Munden, von den Deutschen ein großes Stück Brot geworfen. Sie wollen, daß die blinden Ukrainer ihnen helfen in der Vernichtung der eigenen Brüder durch Anzeigen, Züchtigung, Raub, daß sie den Deutschen helfen möchten, unsere Ukraine auszulündern, daß man nach den Worten

Schawtschenkos helfen möchte, zu wirtschaften, in dem man der Mutter das geflickte Hemd aussieht.

Denen, die das Übel, das uns bedroht, verstehen, rufen wir zu:

Ukrainer, Arbeiter, Landbevölkerung, Intelligenz!

Stehen wir im Kampf mit dem Hunger gemeinsam zusammen!

Vereinigt werden wir siegen - einzeln unterliegen wir!

Aber wir werden nicht nur gegen den Hunger kämpfen. Wenn der Feind unseren Entschluß sieht, kann er vorübergehend die Methode der Vernichtung durch den Hunger aufgeben, um aber in Zukunft wieder zu den alten Methoden zurückkehren.

Wir wollen für eine solche Ordnung kämpfen, bei der es nie einen Hunger geben wird. Wir werden kämpfen für ein selbstständiges ukrainisches Reich, das die Bevölkerung vor Vernichtung bewahren wird. Wir werden kämpfen für ein ukrainisches Reich, in dem das ukrainische Volk der Wirt der ungroßväterlichen Erde sein wird.

Wir werden kämpfen für ein ukrainisches Reich, das allen in der Ukraine ehrlich lebenden und arbeitenden Nationen ein menschenwürdiges Leben ermöglichen wird!

Uns hat der Bolschewismus nicht zu vernichten vermocht, uns wird auch der Imperialismus nicht vernichten. Der Feind wird uns nichts Gutes bringen. Wir werden nur das haben, was wir uns selbst verschaffen.

Tritt ein in die

K a m p f g r u p p e
der

Organisation der ukrainischen Nationalisten!

(O.U.N.)

Organisiert Euch! Vereinigt Euch!

Baut eine gemeinsame Front der ukrainischen Nationalen

Revolution auf gegen die Imperialisten!

Vorwärts!

Zum Sieg!

Es lebe die Ukraine!

Ehre den Helden!

Organisation der ukrainischen Nationalisten.

F.d.R.

ges. Haas

KV.-Amtmann

--- Für die Richtigkeit der Abschrift:

ges. Unterschrift

Leutnant

BA R 6/150

№ 22

Німецьке свідчення про ситуацію на Волині

Копія

Витяг з листа Лісо-Гірничого Відділу Україна-дерево (Шенк)
від 01.04.1943 р.

Небезпека з боку партизанів чи банд

Нижчепідписаний мав нагоду докладно дізнатися в Рівному про ситуацію. Треба розрізнати:

1. Партизанів, що є справжніми більшовиками. Вони розташувалися на північ від траси Київ-Рівне-Ковель-Брест на просторих лісових та болотистих територіях по обидва береги річки Прип'ять. Кажуть, що до них нібито приєдналися кілька тисяч солдатів-червоноармійців, що пробилися сюди, повернувшись кілька тижнів тому з фронту. Однак нижчепідписаний все ж сумнівається в достовірності цього повідомлення. Цей партизанський загін налічує, згідно з оцінками, приблизно 20 тисяч осіб.

2. Існує велика кількість партизанів — націоналістично настроєних українців, що також знаходяться в цих лісах. Ці люди негайно вимагають вільної України і відступу німців. Ними керує відомий український провідник. Цей загін постійно поповнюється великою кількістю людей. Українська Служба Безпеки Ковеля та Рівного також перейшла до цього загону. Саме під час перебування пана Шенка у ГК підняли тривогу. Усіх службовців відразу озброїли і відвезли машинами до місця подій. Там начебто відбувся напад на товарний поїзд з метою звільнення робітників, яких захопила Організація Заукеля.

Кількість нападів, що здійснюються навіть серед білого дня, зростає. На зворотній дорозі Шенк змушений був затриматися біля Корця між Рівним і Житомиром, оскільки підозрювали, що шосе загрожує напад. Тут же було направлено декілька піхотних рот, а один командир роти порадив п. Шенку почекати,

поки війська не займуть деякі села і не досягнуть ближнього узлісся. Групи 1 і 2 ведуть боротьбу одна проти одної.

3. Існують також так звані банди, що знаходяться на південь від вищезгаданого шляху і перешкоджають рухові на шосе. У понеділок на трасі Житомир-Київ проїзд через лісову місцевість був можливим лише з військовою охороною. Серед цих банд ведеться сильна пропаганда української визвольної партії з метою отримання їхньої підтримки. Ці банди часто з'являються на трасі малими загонами і чинять напади навіть у білий день на окремі автомобілі. Коли прибуває поліцейський підрозділ, вони відразу зникають. Ці люди йдуть мирно продовжувати свою повсякденну роботу. Пересування автомобілем стало сьогодні вкрай небезпечним. Один офіцер поліції пояснив п. Шенку: "Якщо пощастить, то Вам вдасться "проскочити". Такі обставини надзвичайно негативно відбиваються на господарському житті. У багатьох районах німецького управління більше не існує. Відділення "Ліс-дерево" у Рівному повідомило, що здійснюються постійні підпали лісопилень і вбито вже близько 400 службовців та робітників.

Об'єднання гірничовидобувних та металургійних підприємств Схід з обмеженою відповідальністю
Відділення Україна-дерево.

підписав Шенк

A b s c h r i f t

Auszug aus dem Schreiben der BHU. Ukraine-
Holz (Schenk) vom 1.4.1943.

Partisanen- bzw. Bandengefahr.

Der Unterzeichnete hatte Gelegenheit, sich in Rowno genau nach der Lage zu erkundigen. Man muß unterscheiden: 1. Partisanen, die reine Bolschewisten sind. Diese halten sich nördlich der Bahn Kiew - Rowno - Kowel - Prest, also in den großen Wald- und Sumpfgebieten zu beiden Seiten des Pripjetflusses auf. Es wird behauptet, daß hierzu ein paar Tausend Mann der Roten Armee gestoßen seien, die sich vor einigen Wochen von der Front kommand durchgeschlagen haben. Der Unterzeichnete bezweifelt aber jedoch sehr die Richtigkeit dieser Nachricht. Diese Partisanengruppe wird auf rund 20 000 Mann geschätzt.

2. gibt es eine größere Anzahl Partisanen, die Nationalukrainisch eingestellt sind und ebenfalls in diesen Wäldern sich aufhalten. Diese Leute verlangen sofort eine freie Ukraine und Abzug der Deutschen. Sie werden von einem bekannten-ukrainischen Führer geführt. Diese Gruppe erhält ständig starken

-2-

Zulauf. Auch ist der ukrainische Sicherheitsdienst von Kowel und Rowno zu dieser Gruppe Übergelaufen. Gerade, als Herr Schenk beim GK weilte, war Alarm, und sämtliche Beamte wurden sofort bewaffnet und per Auto zu einem bedrohten Punkt gefahren; dort war angeblich ein Transportzug mit Arbeitern, die durch die Sauckel-Organisation erfaßt waren, überfallen, um sie zu befreien.

Die Überfälle mehren sich von Tag zu Tag, auch an hellen Tage. Auch bei der Rückfahrt mußte Herr Schenk bei Korzce, zwischen Rowno und Shtowir, anhalten, da die Rollbahn bedroht war. Es waren gerade mehrere Kompanien Infanterie angesetzt, und ein Kompanieführer riet Herrn Schenk, zu warten, bis die Truppe einige Dörfer besetzt und den nahegelegenen Waldrand erreicht hätte. Die Gruppen 1 und 2 bekämpfen sich auch gegenseitig.

3. gibt es auch sogenannte Banden, die sich südlich obengenannter Bahn aufhalten und den Verkehr auf der Rollbahn stören. Auch auf der Strecke Shtowir-Kiew war die Durchfahrt durch das Waldgebiet nur unter militärischem Schutz am Montag möglich. Bei diesen Banden findet eine starke Propaganda für die

- 3 -

ukrainische Freiheitspartei statt, um sie für ihre Ziele zu gewinnen. Diese Banden treten vielfach in kleineren Trupps auf und überfallen auch an hellen Tage einzeln fahrende Autos, und wenn dann eine Polizeitruppe erscheint, ist von den Leuten nichts mehr zu sehen. Sie gehen dann wieder friedlich ihrer Arbeit nach. Das Fahren mit dem Auto ist daher heute schon überall gefährlich, so daß ein Polizeioffizier Herrn Schenk erklärte, "wenn Sie Glück haben, kommen Sie durch". Das Wirtschaftsleben leidet unter diesen Umständen ungeheuer, so daß in vielen Gebieten eine deutsche Verwaltung gar nicht mehr vorhanden ist. Die Abt. Fo/Ho. in Konno erklärte, das ständig Sägewerke abgebrannt worden und von ihr schon rund 400 Beamte und Arbeiter umgebracht seien.

Berg- und Hüttenwerksge-
sellschaft Ost m.b.H.

Abt. Ukraine-Holz

gez. Schenk

BA R 6/492

№ 23

Звіт Еріха Коха про сільськогосподарські втрати

Копія

Райхскомісар України
ЕІв

Рівне, 4 квітня 1943 р.

Оперативне зведення про діяльність банд в Україні

У той час як до початку прориву фронту в Україні, крім північних лісистих місцевостей, на рівнинах панував спокій і не було загрози для роботи німецького управління сільським господарством, з січня 1943 р. ця картина повністю змінилася. Особливо ускладнилися відносини у відвойованих тим часом областях на схід від Дніпра, де росіяни майже систематично постачали сільському населенню зброю. Розчленовані* російські частини дійшли, як відомо, до Дніпра, а частина з них до території на захід від Дніпра. Одночасно з появою у тилу розчленованих російських військових частин почала проводитися надзвичайно активна пропаганда більшовиків. Населення, частково із страху, а частково з внутрішнього переконання, зайняло нерішучу позицію, залежно від спроможності більшовиків створити у відповідних областях банди або ж налагодити з ними контакт. Збитки, яких завдала, наприклад, одна з розпорошених російських військових частин, впливають з наступного списку.

По всій умиротвореній північній частині Миколаївського генерального округу проходили розчленовані російські частини: через Олександрію, Олександрівку, Новий Миргород, Первомайськ та Гайворон. З появою банди в одній місцевості жертвами нападу стали окружний комісар, його заступник та 30 людей організації Тодт.

* У розумінні — розділені німецькими протиударами.

Загальні збитки станом на 20.03.1943 р. складають:

1 493 коней,
9 породистих жеребців,
272 великої рогатої худоби,
319 ц зерна,
576 підвод,
58 саней,
898 кінських збруй.

Крім цього, втрати хомутів, сіна та соломи.

Ця банда із розчленованих військових частин подалася далі через Умань, Гайсин, Іллінці, Козятин, Білу Церкву, викликаючи повсюди занепокоєння населення та затримуючи весняно-польові роботи. Завдяки активним заходам поліції та вермахту банда була поступово ліквідована, а на південь від Києва остаточно винищена. Однак поодинокі рештки цих військових частин залишилися повсюди. Залишився перш за все й неспокій серед населення, що понад півтора року слухняно співпрацювало під німецьким керівництвом і ніколи не могло б подумати про якесь ще повернення більшовиків. Звичайно, через військовий стан і подібні до нього відносини стрімко зріс пасивний спротив населення. Внаслідок військових дій діяльність банд скрізь посилилася і навіть поширилася на безлісі південні області. При цьому не має суттєвого значення, чи йдеться про справжніх партизанів, відсталі регулярні російські військові частини, військовополонених втікачів, підсилених парашутистами, українців-націоналістів або польські банди, чи навіть про звичайні розбійницькі банди. Негативні наслідки має також переміщення угорських, словацьких та італійських частин у тиллові райони.

Список втрат живого і мертвого інвентаря

(станом на 24.11.1942 - 15.03.1943)

Господарське
командування

а) Чернігів

<u>Предмет</u>	<u>Банди</u>	через	
		<u>Італійці</u>	<u>Угорці</u>
коні	883 шт.	3 920 шт.	2 194 шт.
велика рогата худоба	166 шт.	44 шт.	41 шт.
свині	430 шт.	163 шт.	61 шт.

вівці	190 шт.	200 шт.	160 шт.
птиця	3 497 шт.	2 988 шт.	959 шт.
зерно та			
олійні к-ри	9 765 ц	190 ц	62 ц
картопля	3 585 ц	2 300 ц	5 025 ц
сіно	6 660 ц	8 600 ц	11 700 ц
солома	2 550 ц	1 150 ц	3 150 ц
дерев'яні			
вози	78 шт.	2 165 шт.	1 771 шт.
сани	26 шт.	482 шт.	394 шт.
упряж			
(збруя)	173 шт.	2 634 шт.	1 589 шт.

Крім цього, у колгоспників, ймовірно, були вилучені ще значні запаси і предмети, що могли бути охоплені у цьому повідомленні.

б) Київський генеральний округ

Внаслідок посилення діяльності банд і витіснення групи армій “Центр” з північних територій на південь, німецькі ляндрвірти (відповідальні за сільськогосподарські підприємства. — В.К.) змушені були відступити з місцевостей Шабне та Іванків в обласні центри і не ризикують вийти з цих міст. Проводяться широкі поліцейські заходи, але весняний період оброблення землі не буде використаний.

в) Житомирський генеральний округ

Подібною є ситуація в Житомирському генеральному окрузі на північ від залізничної колії Сарни-Житомир-Київ. Так само і в цих місцевостях всі керівники сільських господарств відступили в обласні центри і можуть залишити їх лише за умови посиленої поліцейської охорони. Постачання з цих територій великої рогатої худоби, зокрема, різко зменшуються і не мають більше ніякого значення.

Поставки з цих районів, зокрема корів, дуже зменшилися і їх вистачає здебільшого лише для того, щоб прогодувати німецькі цивільні та військові сили, тим більше, що старости, агрономи та керівники підприємств

змушені були також відступити в обласні центри. До того ж, словацькі військові підрозділи, що розташувалися на північ від Житомира, здійснювали надмірні напади на стійла коней і стоянки підвід корінного населення.

г) Генеральний округ Волинь-Поділля

Станом на 20 березня 1943 р., згідно з поданими повідомленнями, у Волинсько-Подільському генеральному окрузі бандами було розкрадено та знищено:

42 067 ц пшениці, дрібного зерна, олійних культур і т. д.,

21 454 ц соломи,

35 820 ц сіна,

989 коней і лошат, серед них цінні породи жеребців з кінських заводів,

3 336 великої рогатої худоби,

447 свиней,

1 869 овець.

Крім цього: 726 збруй, 431 сани, 424 вози, 35 сідел, а також кінські попони, вуздечки, ремені, спирт, пальне, нафту, мастило, дерево, вовну, тютюн, вулики, масло, молоко, сметану, сир, мед, сіль, цукор, яйця, крім того, трактори, молотарки, косарки, готівкові гроші, а також обладнання пограбованих службових приміщень керівників сільського господарства і друкарські та обчислювальні машини, велосипеди та, нарешті, одяг цих же керівників сільського господарства і т. д.

Бандами було спалено:

178 стаєнь,

57 комор, наполовину наповнених,

98 стогів, напівобмолочених,

12 зернових складів,

72 склади,

49 робітничих чи житлових будинків,

8 кузень,

2 239 м³ дерева.

Напади було вчинено на 405 державних господарств, 94 молокозаводи, сепараторні пункти і пункти з прийому вершків та сметани, 12 винокурень і спиртних заводів, 4 ставкові або рибні господарства, 21 канцелярію заготівельно-збутової контори, 34 зерносховища, сіновали, зернові скирти, 2 тартаки

(лісопильні. — В.К.) або дерев'яні склади, 4 яйцезаготівельні пункти, 7 млинів, 3 овочеві бази, 1 цукровий завод, 3 сільськогосподарські бази, 4 районні сільські господарства, а також на транспорти з великою рогатою худобою.

Зрозуміло, що найбільше страждають польові роботи, а відповідно і постачання товарами в небезпечних районах. Треба зауважити, що на Волині лише два райони вільні від банд. Особливо небезпечними є виступи національно-українських банд у районах Крем'янець-Дубно-Костопіль-Рівне. У ніч з 20 на 21 березня національно-українські банди захопили в Крем'янецькій області всі районні сільськогосподарські пункти та повністю знищили один службовий пункт. При цьому загинуло 12 німців — господарників, лісників, солдатів і поліцейських. Хоча сили поліції і вермахту були негайно надані в розпорядження, дотепер відвойовано лише 2 райони. Однак свобода керівників сільського господарства у цих районах ще не відновлена. Окружний керівник сільського господарства повідомляє, що через 10 днів після нападу роботи з оброблення поля ще не були розпочаті у повному обсязі, тим більше, що українці по-звірячому вбивають всіх поляків, котрі працюють для німецького управління, підпалюють їхні будинки та пљондрують господарства. Роботи з оброблення поля більш ніж у 500 державних господарствах на Волині знаходяться в небезпеці, тому їхні показники будуть різко падати.

Діяльність німецьких сільськогосподарських відомств

З початком діяльності в Україні німецьких керівників сільського господарства сталися наступні втрати:

Територія:

	<u>Райхскоміса-</u> <u>ріату України</u>	<u>зони Wi-In</u>	<u>Разом</u>
померлі та потерпілі	20 чол.	58 чол.	78 чол.
полеглі	26 чол.	54 чол.	80 чол.
		(з 01.19.42)	
пропали безвісти	3 чол.	14 чол.	17 чол.
		(з 01.12.42)	
		Всього:	<u>175 чол.</u>

Сюди треба додати близько 80-100 пораних у боях з бандами та під час рухливих бойових операцій.

Втрати керівників сільського господарства під час рухливих операцій свідчать, як визнають усі військові інстанції, що вони

протрималися до останньої миті і відступили лише з останнім військовим загоном. Але відразу з наступом перших танкових сил керівники сільського господарства повернулися на свої робочі місця і скрізь мужньо билися.

Втрати керівників сільського господарства починаються лише з літа та осені 1942 р., а найбільша частина — з січня 1943 р. Стрімко зростає загроза 2 000 керівникам опірних пунктів, у межах яких вони самостійно живуть у сільській місцевості. Таким чином, у серйозній небезпеці опинилася вся опірна система, великі успіхи якої у 1942 р. не піддавалися сумніву жодною із сторін. Керівник опірного пункту не впевнений у тому, що місцеві люди, з якими він співпрацює, справді віддані йому та, не довго думаючи, не знищать його вночі, бо вони або знаходяться під тиском банд, або належать до українського національного руху, або є поляками за національністю, або ж з власного переконання застосовують насильство проти німців.

Abschrift

Der Reichskommissar für die Ukraine Rowno, den 4. April 1943

E I b

L a g e b e r i c h t

über

die Bandentätigkeit in der Ukraine.

- - 0 - -

Während bis zum Beginn des Fronteinbruchs in der gesamten Ukraine - außer in den nördlichen Waldgebieten - auf dem flachen Lande Ruhe herrschte und keine Gefährdung der Arbeit der deutschen Landwirtschaftsführung festzustellen war, ist das Bild seit Januar 1943 gänzlich anders geworden. Besonders schwierig sind die Verhältnisse in den inzwischen wieder zurückeroberten Gebieten ostwärts des Dnjepr, wo die Russen die Landbevölkerung zum Teil systematisch mit Waffen beliefert haben. Versprengte Truppenteile der Russen sind bekanntlich bis an den Dnjepr gekommen und Teile auch bis in die Gebiete westwärts des Dnjepr. - Zu gleicher Zeit mit dem Auftreten versprengter russischer Truppenteile in Hinterland setzte eine außerordentlich aktive Propaganda der Bolschewisten ein. Die Bevölkerung hat zum Teil aus Angst, zum Teil aber auch aus innerer Überzeugung, in ihrer Haltung geschwankt, je nachdem, ob die Bolschewisten in der Lage waren, in den betreffenden Gebieten Banden zu bilden oder die Verbindung zu Banden herzustellen. Welchen Schaden zum Beispiel ein versprengter russischer Truppenteil angerichtet hat, geht aus der nachfolgenden Aufstellung hervor:

Durch den völlig befriedeten Nordteil des Generalbezirks Nikolajew zogen versprengte russische Truppenteile durch die Gebiete Alexandria, Alexandrowka, Nowo Mirgored, Perwomaisk und Gaiworon. In einem Gebiet fielen durch das Auftreten der Bande der Gebietskommissar, dessen Stellvertreter und 30 OT-Leute einem Überfall zum Opfer. An Gesamtverlusten wurden mit Stichtag 20.3. 43 gemeldet:

1493 Pferde
9 Zuchthengste
272 Stück Vieh
319 dt. Saatgetreide
576 Waren

- 1 -

56 Schlitten
898 Pferdegeschirre
dazu Verluste an Halftern,
Heu und Stroh.

G

Diese Bande aus versprengten Truppenteilen ist dann in nördlicher Richtung durch die Gebiete Uman, Caussin, Illirzi, Kasutin, Belaja-Torkow gezogen und hat überall Unruhe in der Bevölkerung und Störung der Frühjahrbestellungsarbeiten verursacht. Durch tatkräftige Bekämpfungsmaßnahmen von Polizei und Wehrmacht ist sie allmählich beseitigt und schließlich fast gänzlich aufgerieben worden. Einzelne versprengte Reste sind natürlich überall zurückgeblieben. Zurückgeblieben ist aber vor allem auch die Beunruhigung der Bevölkerung, die seit 1 1/2 Jahren unter deutscher Führung willig mitgearbeitet hatte und gar nicht daran glauben konnte, daß die Bolschewisten noch einmal zurückkommen. - Es ist selbstverständlich, daß der passive Widerstand der Bevölkerung durch die Frontlage und durch derartige Verhältnisse stark gewachsen ist. Durch die Kriegsergebnisse hat sich die Landentfremdung überall vervielfacht und sogar auf die kriegsfernen Südgebiete übergreifen. Dabei ist es unerheblich, ob es sich um eigentliche Artisanen, zurückgebliebene reguläre russische Truppenteile, entlaufene Kriegsgefangene - durch Fall, Schirmspringer verstärkt, Nationalukrainer oder polnische Banden, oder um gewöhnliche Überbunden handelt. Auch die Verletzung ungarischer, slowakischer und italienischer Einheiten in die rückwärtigen Gebiete wirkt sich sehr schädigend aus.

Aufstellung über in Verlust geratenes lebendes
und totes Inventar.

(In der Zeit v. 24.11.42 - 15.3.43)
durch

	<u>Gegenstand</u>	<u>Banden</u>	<u>Italiener</u>	<u>Ungarn</u>
a) <u>Li-Kdo</u> <u>Tschernigow</u>	Pferde	883 St.	3.920 St.	2.194 St.
	Rinder	166 "	44 "	41 "
	Schweine	430 "	163 "	61 "
	Schafe	190 "	200 "	160 "
	Geflügel	3.497 "	2.988 "	959 "
	Getreide u. Ölsaaten	9.765 dz	190 dz	62 dz
	Kartoffeln	3.585 "	2.300 "	5.025 "
	Heu	6.660 "	8.600 "	11.700 "
	Stroh	2.550 "	1.150 "	3.150 "
	Panjewagen	78 St.	2.165 St.	1.771 St.
	Schlitten	26 "	482 "	394 "

Geschirre 173 St. 2.834 St. 1.569 St.

Außerdem sind wahrscheinlich noch erhebliche Vorräte und Gegenstände von den Kolchosnien entwendet, die in der Meldung nicht erfasst werden konnten.

- b) Generalbezirk
K i e w
- Infolge der Zunahme der Bandentätigkeit vom nördlichen Gebiet der Heeresgruppe Mitte nach Süden drückend, mussten in den Gebieten Lohabnoje und Iwankow die deutschen Landwirte in die Gebietshauptstädte zurückgezogen werden und können sich nicht mehr aus diesen Städten herauswagen. Größere Maßnahmen der Polizei sind im Gange, jedoch wird die Frühjahrsbestellungszeit ungenutzt vorübergehen.
- c) Generalbezirk
S h i t o m i r
- Im Generalbezirk Shitomir liegen nördlich der Bukhlinie Sarny-Korosten-Kiew die Verhältnisse ähnlich. Auch in diesen Räumen sind die Landwirtschaftsführer restlos in die Gebietshauptstädte zurückgezogen und können nur unter schwerster polizeilicher Bewachung diese Gebietshauptstädte verlassen. Die Ablieferungen aus diesen Gebieten, besonders an Vieh, gehen stark zurück und fallen nicht mehr ins Gewicht. Meist reichen die Lieferungen nur gerade dazu aus, die deutschen zivilen und militärischen Kräfte zu ernähren, zumal auch die Starosten und Agronomen und Betriebsleiter sich mit in die Gebietshauptstädte zurückziehen mussten. - Die im Norden von Shitomir versammelten slowakischen Einheiten haben darüber hinaus enorme Eingriffe in die Pferde- u. Wagenstände der einheimischen Bevölkerung vorgenommen
- d) Generalbezirk
Wolhynien/Podolien

Im Generalbezirk Wolhynien/Podolien wurden nach dem Stande vom 20 März 1943 von den Banden nach den vorliegenden Meldungen geraubt und vernichtet:

42.067 dz Getreide, Sämereien, Ülsaaten usw.
21.454 dz Stroh
35.820 dz Heu
989 Pferde und Fohlen,
darunter wertvolle Zucht-
pferde aus Gestüten
3.336 Rinder.
447 Schweine
1.859 Schafe.

Außerdem: 726 Geschirre, 431 Schlitten 494 Wagen, 35 Sättel, sowie Pferddecken, Trensen, Treibriemen, Spirit, Treibstoff, Petroleum, Schieröl, Holz, alle, Tabak, Bienenstöcke, Butter, Milch, Sahne, Wark, Käse, Honig, Salz, Zucker, Eier, ferner Traktoren, Dreschmaschinen, Mähmaschinen, Bergfeld, sowie Einrichtungen der geplünderten Dienststellen der Landwirtschaftsführer wie: Schreibmaschinen, Rechenmaschinen, Fahrräder und schließlich die Kleidung usw. der Landwirtschaftsführer selbst.

Abgebrannt wurden von den Banden:

178 Ställe
57 Scheunen, teilweise gefüllt,
98 Schober, teilweise ungedroschen,
12 Getreidemagazine
72 Lagerhäuser
49 Arbeiterhäuser bzw. Wohnhäuser
8 Schmieden
2239 rm Holz.

Überfälle wurden ausgeführt auf insgesamt

405 Staatsgüter, 94 Molkereien, Rahmstellen, Separatorenpunkte und Sahnepunkte, 12 Brennereien und Spiritfabriken, 4 Teich- bzw. Fischwirtschaften, 21 Geschäftsstellen des Bezugs- und Absatzkontors, 34 Getreide- und Heupunkte, Getreidemieten, 2 Sägewerke bzw. Holzlager, 4 Eiersammelstellen, 7 Mühlen, 3 Gemüsebasen, 1 Zuckerfabrik, 3 landwirtschaftliche Stützpunkte
4 Kreislandwirtschaften, sowie auf Viehtransporte.

Es ist selbstverständlich, daß die Bestellung und damit die Ablieferung in den gefährdeten Gebieten aufs stärkste lei-

det. In olhynien sind nur noch 2 Gebiete als bandenfrei anzusehen. Besonders gefährlich ist das Auftreten der nationalukrainischen Banden in den Gebieten Kremianez-Dubno-Kostopol-Rowno. Die nationalukrainischen Banden haben in der Nacht vom 20. zum 21. März sämtliche Kreislandwirtschaftsdienststellen im Gebiet Kremianez zu gleicher Zeit angegriffen und dabei eine Dienststelle restlos vernichtet. 12 Deutsche - Landwirte, Förster, Soldaten und Polizeikräfte - haben dabei ihr Leben gelassen. Obwohl Polizeikräfte und auch ehmachtskräfte sofort zur Verfügung gestellt wurden, konnten bis jetzt nur 2 Kreise wieder besetzt werden. Die Bewegungsfreiheit für die Landwirtschaftsführer in diesem Gebiet ist jedoch noch nicht wieder hergestellt. Der Gebietslandwirt meldet, daß noch 10 Tage nach dem Überfall die Bestellarbeiten noch nicht wieder in vollem Umfange aufgenommen worden sind, zumal die Ukrainer alle Polen, die für die deutsche Verwaltung arbeiten, auf das bestialischste ermorden, ihre Häuser anzünden und ihre irtschäften plündern. - Die Bestellarbeiten auf den über 500 tanksgütern in olhynien sind auf das ernsteste gefährdet, so daß auch diese in ihren Leistungen stark abfallen werden.

Einsatz der deutschen Landwirtschaftsdienststellen.

Seit Beginn des Einsatzes der deutschen Landwirtschaftsführer in der Ukraine sind folgende Verluste eingetreten:

	<u>RKU-Gebiet</u>	<u>Wi-Ic-Gebiet</u>	<u>Zus.</u>
gestorben oder verunglückt	20 Mann	58 Mann	78 Mann
gefallen	26 "	54 " (ab 1.10.42)	80 "
vermisst	3 "	14 " (ab 1.12.42)	17 "
			<u>175 Mann</u> =====

Dazu kommen etwa 80 - 100 Verwundete bei Bandenkämpfen und im Verfolg der beweglichen Kriegführung.

Die Verluste der Landwirtschaftsführer während der beweglichen Kriegführung beweisen, was von allen militärischen Stellen anerkannt wird, daß diese bis zum letzten Augenblick ausgehalten haben und sich erst mit der letzten kämpfenden Truppe zurückgezogen haben. Sie sind aber auch mit den ersten wieder vorrückenden Panzerkräften wieder in ihre Dienstorte eingerückt und haben sich also überall tapfer geschlagen.

Die Verluste an Landwirtschaftsführer im Kf-Gebiet sind alle erst seit Sommer und Herbst 1942, der größte Teil erst seit Januar 1943, entstanden. Die Gefährdung der 2.000 Stützpunktleiter, die allein inmitten ihres Stützpunktes auf dem flachen Lande sitzen, steigt unehmend. Damit ist das gesamte Stützpunktsystem, dessen große Erfolge im Jahre 1942 von keiner Seite bestritten worden, in erster Gefahr. Ein Stützpunktleiter weiß ja bald nicht mehr, ob die ukrainischen, mit denen er zusammenarbeitet, wirklich treu ergeben sind, oder ob sie ihn nicht über Nacht kurzerhand umbringen, weil sie entweder unter dem Druck von Banden stehen, der nationalukrainischen Bewegung angehören, jüdischer Nationalität sind, oder aus eigener Überzeugung gegen den Deutschen Gewalt anwenden.

gen. Unterschrift

BA R 6/492

№ 24

Про звернення ОУН до радянських партизанів

Уповноважений
Міністерства Райху
окупованих східних територій
при Головному штабі групи
військ Південь
- Майор О. В. Мюллер -
№ 9/43 секр. спр. Р.

Н.Qu., 17 квітня 1943 р. 11/В
Секретна служба Райху!

Міністерству Райху окупованих східних територій
- Головний відділ I -
Берлін W 8

Звіт №4/43

А. Обговорення і досвід у групі військ А з 5 по 10 квітня
1943 р. (мій лист від 11.04.1943 р. - щоденник № 40/43. -)
(...)
В. Із сфери групи військ Південь

Загальне становище

На фронті — жодних особливих подій. Розширення позицій
набуває все більших масштабів.

У цей час діяльність банд, що скеровується радянською
стороною, на півдні сфери впливу цієї групи військ незначна.
Банди тут мало осідають, оскільки, з одного боку, населення
дуже негативно ставиться до цього, і, з іншого боку, сама місце-
вість є мало сприятливою для утворення банд.

ОУН (Організація Українських Націоналістів) востаннє
звертається зі своєю пропагандою до партизанів і закликає їх
боротися “проти Гітлера і Сталіна” заради української справи.
Розсудливі місцеві люди вбачають у цій пропаганді велику
небезпеку, оскільки теперішнє економічне становище і політичні
настрої серед українців створюють сприятливий ґрунт.

(...)

Bemittelter
d.Reichsm.in.f.d.bes.Ostgebiete
b.Oberkommando d. Heeresgruppe
S ü d
- Major O.W. M u l l e r -
- Nr. 9/43 geh.Rs. -

34

H.Qu., den 17. April 1943.
H/B.

Geheime Reichssache !

An das
Reichsministerium für die besetzten Ostgebiete
- Hauptabteilung I -
B e r l i n W 8 .
=====

B e r i c h t Nr. 4/43.

A. Besprechungen und Erfahrungen bei Heeresgruppe A vom 5.4.
bis 10.4.43. (Mein Schreiben vom 11.4.43 - Tgb.Nr.40/43.-)

(...)

- 4 -

37

B. Aus dem Bereich der Heeresgruppe Süd.

Allgemeine Lage.

An der Front keine besonderen Ereignisse. Der Stellungsausbau wird in großem Umfang vorwärtsgetrieben.

Die Bändertätigkeit, die von sowjetischer Seite gesteuert wird ist im Süden des Bereichs der Heeresgruppe zur Zeit gering. Die Banden können wenig Fußfassen, da einerseits die Bevölkerung sich sehr ablehnend dazu verhält und andererseits das Gelände wenig günstige Gelegenheit zur Bandenbildung bietet.

Die O.U.N. (Organisation ukrainischer Nationalisten) wendet sich neuerdings mit ihrer Propaganda an die Partisanen und fordert diese auf, "gegen Hitler und Stalin" für die ukrainische Sache zu kämpfen. Einsichtige landeseigene Persönlichkeiten sehen in dieser Propaganda eine große Gefahr, da die derzeitige Wirtschaftslage und die politische Stimmung unter den Ukrainern einen guten Nährboden schafft.

(...)

BA R 6/52

№ 25

Волинь: “Треба говорити про повстанський рух”

Генеральний комісар
Волині та Поділля
-Р І -

Луцьк, 30 квітня 1943 р.

II. Загальні політичні справи

На Поділлі не відбулося жодних значних змін у політичній ситуації, хіба що в Ярмолинцях та Кам'янець-Подільському вперше з'явилися невеликі банди — очевидно, українські націоналісти.

На Волині ситуація суттєво загострилася, про що свідчить сильне поширення діяльності банд. У той час як у північних та східних областях, особливо у Пінську, Столині, Сарнах та Костополі, терор застосовують переважно радянські банди, національно-українські банди домінують у західних та південних областях Волині. Доходить до того, що в таких районах, як Горохів, Любомиль, Дубно, Кременець та частково Луцьк, **треба говорити про повстанський рух**. Припускається, що частиною націоналістичних банд керує Москва, хоч вони про це і не здогадуються.

У той час як на Поділлі через зміцнення фронту настрої місцевого населення в цілому можна вважати щонайменше таким, що вже більше не настроений проти нас, націоналістична пропаганда на Волині підбурює широкі маси населення супроти нас і сприяє вищеписаному утворенню банд. Сьогодні можна сказати, що тут велика частина населення симпатизує бандам. Частина місцевого населення, яка ще співпрацює з німецьким управлінням, знаходиться під таким терором, що подальша лояльна співпраця, принаймні, є під сумнівом, тим більше що місцеві жителі піддаються вбивствам з боку банд. Щодо справ стосовно вбивств, вчинених українцями над поляками, дивіться документ VII.В... Внутрішнє управління (поліція).

На основі створеної відтепер ситуації українська інтелігенція намагається висунути свої вимоги до німецьких служб.

Для того щоби тривалий час здійснювати політичні цілі німецького вищого управління при теперішньому положенні, обов'язковою вимогою є наповнення цілої Волині густою системою опірних пунктів поліції або німецьких збройних сил (вермахту. — *В.К.*). Акціями меншого обсягу, уведенням в дію поліцейських батальйонів тощо вже не можна досягнути зміни ситуації. Якщо не вжити рішучих заходів, то в економічній, особливо сільськогосподарській галузі (забезпечення військ і батьківщини), це потягне за собою сьогодні непередбачувані наслідки.

Luzk, den 30. April 1943

2

II. Allgemeine politische Angelegenheiten.

In Podolien ist keine grundsätzliche Veränderung der politischen Lage eingetreten, mit der Einschränkung, daß in Jarmolinzy und Kamenez Podolsk erstmalig kleinere Banden offenbar ukrainische Nationalisten - aufgetreten sind.

In Wolhynien hat sich die Lage wesentlich verschärft, das beweist die starke Zunahme der Bandentätigkeit. Während in den nördlichen und östlichen Gebieten, insbesondere in Pinsk, Stolin, Sarny und Kostopol, vorwiegend sowjetische Banden Terror ausüben, haben in den westlichen und südlichen Gebieten Wolhyniens die nationalukrainischen Banden die Oberhand. Das geht so weit, daß in den Gebieten Gorochow, Luboml, Dubno, Kremianez und zum Teil auch Luzk. von einer Aufstandsbewegung gesprochen werden muß. Es ist anzunehmen, daß ein Teil der nationalistischen Banden von Moskau gesteuert wird, ohne daß diese es ahnen. -

Während in Podolien durch die Festigung der Front die Stimmung der einheimischen Bevölkerung im allgemeinen zumindest als nicht mehr gegen uns gerichtet angesehen werden kann, hat in Wolhynien die nationalistische Propaganda weite Teile der Bevölkerung gegen uns eingestellt und die oben dargelegte Bandenbildung bewirkt. Man kann heute sagen, daß hier ein großer Teil der Bevölkerung mit den Banden sympathisiert. Der Teil der einheimischen Bevölkerung, der noch mit der deutschen Verwaltung mitarbeitet, steht unter einem solchen Terror, daß ein weiteres loyales Mitarbeiten zumindest in Frage gestellt ist, zumal diese Einheimischen der Ermordung durch die Banden ausgesetzt sind. Bezüglich der von den Ukrainern durchgeführten Morde an Polen wird auf die Ausführungen unter VII. Innere Verwaltung (Polizei) verwiesen.

Auf Grund der nunmehr geschaffenen Lage versucht die ukrainische Intelligenz ihre Forderungen an die deutschen Dienststellen heranzubringen.

Um die politischen Ziele der deutschen Hoheitsverwaltung bei

der augenblicklichen Lage nachhaltig verwirklichen zu können, ist die Durchsetzung ganz Wolhyniens mit einem engmaschigen Stützpunktsystem von Polizei oder Wehrmacht unbedingtes Erfordernis. Mit Aktionen kleineren Umfanges, Einsätzen von Polizeibataillonen und dergleichen, ist eine Änderung der Lage nicht mehr herbeizuführen. Geschehen keine durchgreifende Maßnahmen, werden sich auch auf wirtschaftlichem, insbesondere landwirtschaftlichem Gebiete (Versorgung der Truppe und Heimat) heute noch nicht absehbare Folgerungen ergeben.

BA R 94/17

№ 26

Посилення боротьби українського руху опору

Генеральний комісар
Волині і Поділля
V-I

Луцьк, 30 квітня 1943 р.

(...)

Поліція. На передньому плані діяльності поліції протягом звітного періоду стояла посилена боротьба з бандами. Внаслідок несприятливих для нас подій на східному фронті під час зимових місяців та їх впливу на настрої діяльність банд посилилася. У зв'язку із радянською і національною українською пропагандою треба шукати те, що діяльність банд перекинулася з Волині на Поділля. Хоч у лютому завдяки уведенню в дію більших сил було розбито великі банди на півночі району Лунінець-Мікашевичі і на схід від Столина не з'явилося значних банд, зате на захід від Гориня аж до Камінь-Каширського і Луцької округи діяльність банд надзвичайно активізувалася. На півночі Волині банди також дуже активні. Щоденно змінюючи свої місця дислокації на великій відстані, вони тим самим суттєво ускладнюють успішне застосування поліції.

Незважаючи на зміцнення східного фронту, становище генеральної округи Волині і Поділля до середини березня погіршилося і діяльність банд все більше й більше переходила з Волині на Поділля. Ці області регулярно непокоять акти саботажу, напади, підпали, плюндрування. Український рух опору надзвичайно посилив свою боротьбу майже в цілому окрузі. Він проявився і в таких досі відносно спокійних областях, як Проскурів, Летичів і Ярмолинці.

Der Generalkommissar
für Wolhynien und Podolien
V-I 3 -

Luzk, den 30 April 1943 6

durch die Durchführung der Agrarordnung entstanden sind. Es sind dies die Vermessungen der zu gründenden Landbaugenossenschaften und der Hoflandzuteilungen. Von den 1 736 vorhandenen Gemeinwirtschaften Podoliens wurden im Jahre 1942 181 zu Landbaugenossenschaften erklärt, hiervon sind 111 fertig vermessen, während 70 noch in Bearbeitung sind.

Polizei. Im Vordergrund der polizeilichen Tätigkeit während der Berichtszeit stand die verstärkte Bandenbekämpfung. Infolge der für uns ungünstigen Ereignisse an der Ostfront während der Wintermonate und ihrer stimmungsmässigen Auswirkung hat die Tätigkeit der Banden weiteren Auftrieb erhalten. Hierin wird, in Verbindung mit der sowjetischen und nationalukrainischen Propaganda, auch der Grund des verstärkten Übergreifens der Bandentätigkeit von Wolhynien auf Podolien zu suchen sein. Wenn auch im Februar die Großbanden im Raum nördlich Luninez - Mikaschewitsche durch den Einsatz größerer Kräfte zerschlagen werden konnten und sich im Gebiet ostwärts Stolín keine nennenswerten Banden mehr zeigten, so hat nunmehr westlich des Horyn bis in das Kamen Kaschirsker und Luzker Gebiet hinein eine äußerst rege Bandentätigkeit eingesetzt. Auch im nördlichen Teil Wolhyniens sind die Banden sehr aktiv. Sie wechseln täglich ihren Standort über größere Strecken und erschweren hierdurch wesentlich den erfolgreichen Einsatz der Polizei.

Bis Mitte März hat sich trotz der inzwischen eingetretenen Festigung der Front im Osten die Lage im Generalbezirk Wolhynien und Podolien weiterhin verschlechtert und die Bandentätigkeit von Wolhynien mehr und mehr auf Podolien übergriffen. Flammfing werden die Gebiete durch Sabotageakte, Überfälle, Brandstiftungen und Plünderungen beunruhigt. Fast im gesamten Bezirk hat die ukrainische Widerstandsbewegung ihre Tätigkeit außerordentlich verstärkt. Auch in den bisher verhältnismäßig ruhigen Gebieten Proskurow, Letischew und Jarmolinzy tritt sie in Erscheinung.

Die propagandistische Tätigkeit der Banden ist auch auf die Schuma - Bataillone nicht ohne Erfolg geblieben. Selbst das bisher als zuverlässig anzusehende Bataillon in Mezozjemo

- 4 -

BA R 94/17

№ 27

Про Тараса Бульбу і його “Поліську Січ”

Шеф поліції безпеки і СД
- Штаб команд -

Берлін, 21 травня 1943 р.
Секретно!

Повідомлення з окупованих територій Сходу № 55

(...)

Виникнення і розвиток української банди Боровця — відомої під назвою “Тарас Бульба”

Уже у вересні 1942 р. було відомо, що в районі Сарни перебуває банда на чолі з її провідником Боровцем. На основі отриманих даних було встановлено, що Боровець діяв у проводі групи Бандери на Волині референтом банд, і група Бандери перейшла до військової підготовки своїх активних членів з метою їх подальшого польового навчання у бандах.

Боровець — син бідних селян, який самостійно навчився читати і писати. Завдяки наполегливій праці він зміг придбати каменоломню і отримував чималі замовлення від різних польських міст, серед них і Варшави. На цей час також припадає і його письменницька діяльність. Він написав, між іншим, під псевдонімом “Бистріченко” п’ятитомний твір “Людоїди”, в якому змальовує часи голодомору в Україні в 1933-1934 рр. і переслідування українського населення енкаведистами. У книзі “Пан депутат сейму” він піддає іронічній критиці парламентарно-демократичний устрій Польщі.

На основі висловлених у цьому творі нападів на високопоставлених польських осіб Боровця засудили до 3-х років концентраційного табору, та через 9 місяців його звільнили через добру поведінку. Він відправився до Варшави і приєднався до кіл УНР. Після закінчення війни з Польщею жив у місті Холм, де мав власну друкарню. В Україні Боровець здійснив спробу організувати рух опору під назвою “Вільні козаки”. Його вербувальна пропаганда в пунктах МТС, здається, мала успіх.

До окупації м. Сарни німецькими військами Боровець разом з кількома чоловіками, маючи лише один пістолет, роззброїли більшовицький загін цивільної самооборони в місті Сарни і таким чином заволоділи містом. Після прибуття німецьких військ він отримав за власною пропозицією завдання (від німців. — В.К.) сформувати особливий поліцейський загін для того, щоб розчистити ліси північної Волині від решток більшовиків.

Цей загін, який Боровець назвав “Поліська Січ”, поповнив з часом свій склад. Після різних успішних боїв з регулярними більшовицькими загонами Боровець вступив у контакт з Вермахтом, від якого отримував накази про подальші бойові дії, а також зброю та спорядження. Його загін налічував на той час 2-3 тис. чоловіків. Після “чистки” лісів на Поліссі і Північній Волині Боровець вів переговори з Вермахтом щодо нових завдань у лісах Чернігівщини. Але цей план зазнав невдачі через нестачу зброї та спорядження, і “Поліську Січ” було розпущено*.

Боровець, який спочатку сподівався на те, що його загін “Поліська Січ” стане основою майбутньої української армії, побачив крах усіх своїх планів і намірів. У лютому 1942 р. він знову вступив у переговори з німецькими службовими інстанціями стосовно відновлення “Поліської Січі”, які, однак, залишились безуспішними. Після цього Боровець відправився до Генерального губернаторства, де зробив собі фотографії, на яких він зображений в уніформі колишнього ватажка “Поліської Січі”. Ці фотографії він роздавав давнім однодумцям. Коли пізніше поширилися чутки про арешт колишніх членів “Поліської Січі”, Боровець утік з частиною своїх людей і створив з них основу банди. Він додав собі ім'я “Бульба” на честь відомої постаті з українських визвольних змагань Середньовіччя.

Щоб отримати точніші дані про плани, організацію і сили, а також про місця розташування банди, з кінця жовтня 1942 р. були направлені нами уповноважені і довірені особи, яким

* Причиною розпуску “Поліської Січі” (15 листопада 1941 р.) був з усією правдоподібністю опір німецьких політичних і поліцейських чинників (СД), а не нестача зброї та оснащення. Тоді вермахт ще не мав права використовувати для військової служби ненімецькі допоміжні підрозділи, хоча наступні спроби були зроблені в секторі армії “Центр” якраз для боротьби з залишками радянських військ і проти партизанів.

наказано вступити у контакт із Боровцем. І дійсно було розпочато переговори*, на яких Боровець пояснив, що разом зі своїми прибічниками він змушений був шукати притулку у лісах та готовий коли-небудь організувати кілька тисяч чоловік. Далі він наголосив, що внаслідок його попередньої діяльності не пролилася німецька кров, він цього б ніколи не допустив, оскільки сам боровся на боці німців. Попередні напади були здійснені виключно з метою постачання його групи. До більшовицьких банд у цих місцевостях він виявив зовсім негативне ставлення.

Боровець передав уповноваженим листа до райхскомісара, в якому він, між іншим, називає повітових чиновників грабіжниками і звертається до райхскомісара зі словами: “Я не хочу з Вами сперечатися про те, хто з нас є більшим бандитом — Ви чи я”.

При зустрічі уповноваженим поліції і служби безпеки вдалось отримати наказ під заголовком “Закон українського партизана”. У ньому йдеться про основи розпорядження щодо українського партизанства, видані “Поліською Січчю”. Особливо тут наголошується, що український партизан — не бандит, а вірний син і патріот України та партизанська війна — не грабіж, а початок української національної армії.

Пізніше відбувалися наступні зустрічі з Боровцем. При цьому він висунув вимоги самостійності України і поставив на майбутнє кожні подальші переговори про власну долю та долю своєї банди в залежності від виконання цієї вимоги або ж принаймні якогось зобов’язання стосовно цього.

Боровець виявив себе у цих переговорах фанатичним націоналістом і яскравим представником ОУН-Бандери. Він особисто виступив на захист Бандери в розмові і захищав проголошення самостійної України групою Бандери 28.07.41 р.** у Львові. Безмежні політичні вимоги, поставлені Боровцем, приводять до висновку, що як керівник банди він почувається зобов’язаним отримати вказівки від політичного керівництва ОУН перед переговорами.

* Після перших контактів, пізніше, переговори вів офіцер СД штурмбанфюрер Пюц.

** У німецькому документі друкарська помилка, має бути 30.06.41 р.

Найбільш відмітною рисою висловлювань Боровця є його гіркота через те, що були розпущені українські підрозділи, та з уведенням цивільного управління в Україні проводилася колоніальна політика. Оточення Боровця особливо ображене і обурене випадками обстрікування, які своїм змістом не обґрунтовані воєнною необхідністю. Тому вартим уваги є те, що, на відміну від матеріально мислячих політично недосвідчених дрібних селян, Боровець не вважав навіть конфіскацію останньої корови настільки важливою, як постійні образи національної гідності. Щодо цього він іронізував над теорією рабів і панів, посилаючись на цивільне управління.

Нові переговори вдалося відбутися завдяки введенню в дію колишнього шефа штабу “Поліської Січі” полковника Смородського як посередника та через передання листа від єпископа Мстислава, в якому він просив Боровця припинити його протинімецьку позицію, тому що вона може бути шкідливою для національних інтересів українського народу*.

Боровець заявив тоді про готовність віддати себе і свій відділ у розпорядження для боротьби проти більшовицьких банд, якщо будуть виконані такі передумови:

1. Звільнення політичних в'язнів, а саме всіх націоналістів, ув'язнених з політичних причин.

2. Припинення свавільних відплатних заходів проти українського населення, зокрема спалення сіл і садиб.

Під час переговорів Боровця зроблено наступні пропозиції:

1. Боровець підпорядкуватиметься командирі поліції безпеки (СП) і служби безпеки (СД) в Рівному та матиме можливість при цій установі з його досвідом сприяти в боротьбі проти більшовицького бандитизму.

2. Його люди будуть звільнені і зобов'язані зголоситися у пості місцевої жандармерії чи охоронної поліції, а також будуть у розпорядженні для боротьби проти більшовицьких банд.

Після деякого вагання Боровець поновив питання, що станеться із політичними в'язнями. На це він отримав пояснення,

* Згідно з інформацією Т. Бульби-Боровця, за “посередництво” в переговорах військовий суд “Поліської Січі” присудив єпископа Мстислава до смертної кари наприкінці грудня 1942 р. (див.: Бюлетень СВУ. Нью-Йорк 2/1982. С.8).

що члени “Поліської Січі”, які ув’язнені у Рівному, могли б бути помилувані, оскільки була б гарантія, що вони в майбутньому відстоюватимуть німецькі інтереси під його керівництвом. Зате звільнення всіх політичних в’язнів буде відхилене, бо вони займалися антинімецькою діяльністю і, подібно до більшовицьких банд, чинять саботажі та підбурюють до непослуху. Надалі було заявлено, що жорсткі економічні вимоги зумовлені лише війною і можуть бути послаблені. Спочатку українська економіка повинна зробити свій внесок у те, щоб досягти остаточної перемоги. Тоді Боровець висловив думку, що українці охоче виконають їхні економічні зобов’язання та все ж вимагають вияснення політичних питань.

Узгоджений з Боровцем 14-денний час на обдумування пройшов без того, щоб він прийняв зроблені йому пропозиції. У листі, переданому командирові СП і СД в Рівному, Боровець все ж таки визнав, що він зобов’язався перед політичним проводом ОУН-Бандери твердо триматися висунених ним умов.

З допомогою висланих туди агентів (V-осіб) прийнято наступні заходи:

1. Розвідати про настрої всередині “Банди Боровця”.
2. Створити внутрішню опозицію.
3. Виявити тих, хто стоїть позаду і спонукає Боровця до його відмовної позиції.

Одночасно направлено чітку пропагандистську вказівку службовим інстанціям областей Сарни, Костопіль і Рівне.

Розслідування встановили, що банда складається з 300-350 чоловік, але завжди може зміцнитися на 2-3 тис. чоловік. Здається, підтверджується тісна співпраця банди Боровця з більшовицькими бандами, як і підтримка більшовиків зброєю та амуніцією. Кажуть, що Боровець навіть отримав запрошення до Москви, однак активісти Бандери з його оточення перешкодили проведенню поїздки. З боку більшовиків Боровцю зроблено пропозицію перейняти верховне командування над усіма більшовицькими бандами у Північній Україні. Кажуть, що Боровець відхилив цю пропозицію і поставив умови, щоб йому через Москву зробили можливим зв’язок з Лондоном, де він міг би отримати запевнення щодо самостійності України у випадку перемоги Англії.

Невдача переговорів з СП і СД викликала велике незадоволення в самій банді Боровця, оскільки частина її членів прийняла

прихильно ідею боротьби спільно з німецькою поліцією безпеки проти більшовиків. Через переговори, які велися з більшовиками, Боровця покинула частина банди*.

Сам Боровець, як виглядає, підпав під вплив більшовицької пропаганди, начебто в Росії стався політичний перелом, що старий більшовицький режим вже не є при владі, і за таких обставин більшовицьке панування є меншим злом у порівнянні з німецьким, тому що при ньому може існувати перспектива здійснення національно-політичних інтересів українського народу.

Відтепер існує достатньо ознак того, що Боровець мобілізує свої резерви, тобто прикличе військово вишколену частину членів ОУН у зону банд. До того ж надалі слід відзначити, що за останніми даними вся насаджена українська адміністрація району Костопіль перебуває в руках ОУН і таким чином є у розпорядженні Боровця. Також майже всі бургомістри районів Людвиполя і Деражне мали б бути в зв'язку із Боровцем та чекати на його наказ, щоб виступити за вільну Україну.

Боротьба з бандою, як і з цілою організацією ОУН, відбувається за допомогою СП і СД найсуворішими засобами.

Командир СП і СД у Рівному дізнався під час легальної роботи Боровця та переговорів з бандою про велику частину провідних членів і тому міг своєчасно знешкодити їх. Так само завдяки своєчасному втручанню йому вдалося захопити велику частину кур'єрів і українців, призваних на службу в банді. Для активного поборення самої банди введена в дію бойова група, до якої приділено відповідні сили поліції безпеки.

* Боровець дійсно переговорював з більшовиками і підписав з ними перемир'я на шість місяців.

164/199

Bellin, den 21 Mai 1943
Meldungen aus den besetzten Ostgebieten
Nr 55

-4-

Gepplant waren fernosthin Sabotageakte an Eisenbahnlinien und Fern-
konstruktionen an wichtigen Verkehrsstrassen. Ausserdem wurden demoralisierende
Verbindungen mit Bandengruppen aus dem Gebiet zu Krowos unterhalten.

Die Entstehung und Entwicklung der Ukrainor-Lande B o r o w e t s
- genannt "Taras Bulba" -

Bereits im September 1942 wurde bekannt, dass sich im Gebiet
S a r n y eine Bande unter Führung des Bandenführers B o r o w e t s
befinde. Durch eingeschickte Erkundungen wurde festgestellt, dass Borowetz
in der Leitung der Bandora-Gruppe in Wolhynien als Bandenreferent wirkte
und die Bandora-Gruppe dazu übergegangen war, ihre aktiven Mitglieder
militärisch auszubilden, um sie dann zu Felddienstübungen bei den
Banden einzuborufen.

Borowetz ist der Sohn armer Bauersleute, der durch Selbstunter-
richt lesen und schreiben erlernt hatte. Durch fleissige Arbeit konnte
er sich einen eigenen Steinbruch erwerben und erhielt grössere Aufträge
verschiedener Städte Polens u.a. auch Warschaus. In diese Zeit fällt
auch seine schriftstellerische Tätigkeit. Er schrieb u.a. unter
Pseudonym "Rystritschenko" das 5-bändige Werk "Menschenfresser", in
dem er die Zeit der Hungernot in der Ukraine in den Jahren 1933/34
und die Verfolgung der ukrainischen Bevölkerung durch das NKWD behan-
delt. In seinem Buch "Der Herr Abgeordnete in Seln" unterzieht er das
polnisch-parlamentarisch-demokratische System einer ironischen Kritik.

Auf Grund der in diesem Werk enthaltenen Angriffe gegen bekannte
höhere polnische Persönlichkeiten wurde Borowetz zu 3 Jahren Konzen-
trationslager verurteilt, jedoch nach 9 Monaten infolge guter Führung
wieder entlassen. Er begab sich nach Warschau und schloss sich den
Kreisen der UNR an. Seit Beendigung des Polenfeldzuges wohnt er in
Cholm, wo er eine eigene Druckerei besass. In der Ukraine unternahm
er den Versuch, eine Widerstandsbewegung zu errichten unter der Be-
zeichnung "Freie Kosaken". Seine Werbetätigkeit in den MTS.-Werken
soll Erfolg gehabt haben. Vor Besetzung der Stadt Sarny durch deut-
sche Truppen hat er mit einigen Männern nur mit einer Pistole bewaff-
net die bolschewistische Bürgerwehr in Sarny entwaffnet und dadurch
die Stadt in seinen Besitz genommen. Nach Einrücken der deutschen
Truppen bekam er auf eigenen Vorschlag den Auftrag, eine besonde-
re polizeiliche Abteilung aufzustellen mit der Aufgabe, die Wälder
in Nord-Wolhynien von verstreuten Bolschewisten zu säubern.

-3-

Diese Einheit, die Borowetz "Polisska Sitsch" nannte, hat später grösseren Umfang angenommen. Nach verschiedenen erfolgreichen Kämpfen gegen reguläre bolschewistische Einheiten trat er mit der Wehrmacht in Verbindung. Er erhielt von dort den Befehl zu weiteren Einsätzen sowie Waffen und Ausrüstungen. Seine Einheit war seitweilig 2-3 000 Mann stark. Nach Säuberung der Wälder in Podolien und Nord-Wolhynien führte Borowetz mit der Wehrmacht Verhandlungen über neue Einsätze in den Wäldern bei Tschernigow. An Ausrüstungs- und Bewaffnungsschwierigkeiten scheiterte der Plan und die "Polisska Sitsch" wurde aufgelöst.

Borowetz, der ursprünglich mit der Bildung seiner Einheit der "Polisska Sitsch" den Stamm einer späteren ukrainischen Armee erhofft hatte, sah nacheinander seine gesamten Pläne und Absichten zerschlagen. Im Februar 1942 trat er erneut mit deutschen Stellen in Verhandlungen wegen Neuaufrüstung der "Polisska Sitsch", die jedoch erfolglos blieben. Borowetz begab sich daraufhin nach dem Generalgouvernement. Hier liess er sich Fotoaufnahmen anfertigen, die ihn in Uniform als ehemaligen Anführer der "Polisska Sitsch" zeigten. Diese Aufnahmen verteilte er unter früheren Gesinnungsgenossen. Als später das Gerücht auftauchte, daß die ehemaligen Angehörigen der "Polisska Sitsch" festgenommen würden, flüchtete Borowetz mit einem Teil seiner Männer und bildete mit ihnen den Grundstock der Hauptbande "Borowetz". Er legte sich den Namen "Bulba" zu, der eine bekannte Persönlichkeit aus den ukrainischen Freiheitskämpfen des Mittelalters ist.

Um die Pläne, Organisation und Stärke sowie die Lagerplätze der Bande näher in Erfahrung zu bringen, wurden seit Ende Oktober 1942 Beauftragte und Vertrauenspersonen angesetzt mit der Weisung, mit Borowetz Verbindung aufzunehmen. Tatsächlich kam es zu Verhandlungen mit Borowetz, in denen er erklärte, daß er und seine Anhänger lediglich dem Zwange gehorchend in den Wäldern Unterschlupf gesucht hätten und er jederzeit in der Lage sei, mehrere Tausend Mann aufzubieten. Er betonte ferner, daß durch seine bisherige Tätigkeit kein deutsches Blut geflossen sei und er dies auch nie zulassen würde, da er selbst mit den Deutschen zusammen gekämpft habe. Die bisherigen Überfälle dienten lediglich der Versorgung seiner Truppe. Gegen den bolschewistischen Banden in den gleichen Gebieten zeigte er eine absolut ablehnende Haltung.

Borowetz übergab dem Beauftragten ein Handschreiben an den Reichskommissar, in dem er u.a. die Kreislandwirte als Plünderer bezeichnet und sich an den Reichskommissar selbst mit den Worten wendet:

"Ich will nicht mit Ihnen darüber verhandeln, wer von uns der grössere Bandit ist, Sie oder ich".

Bei dem Treff gelang es dem Beauftragten der Sicherheitspolizei und des SD, einen Befehl mit der Überschrift "Das Gesetz der ukrainischen Partisanen" in die Hände zu bekommen. Es handelt sich hierbei um grundsätzliche Anordnungen über das ukrainische Partisanentum, herausgegeben von der "Polisska Sitsch". Darin wird besonders hervorgehoben, daß der ukrainische Partisan kein Bandit ist, sondern ein treuer Sohn und Patriot der Ukraine und der Partisanenkrieg kein Mäurerhandwerk, sondern der Anfang der ukrainischen nationalen Armee.

In der Folgezeit fanden weitere Treffs mit Borowetz statt. Er erhob hierbei die Forderung nach Selbständigkeit in der Ukraine und machte von der Erfüllung dieser Forderung bzw. wenigstens einer bestimmten diesbezüglichen Zusage für die Zukunft jede weitere Verhandlung über sein eigenes Schicksal und das seiner Bande abhängig.

Borowetz zeigte sich bei diesen Verhandlungen als fanatischer Nationalist und ausgesprochener Vertreter der OUN.-Banden. Er setzte sich in der Unterhaltung für Bandenführer persönlich ein und verteidigte die Ausrufung der Selbständigkeit der Ukraine durch die Banden-Gruppe am 28.7.41 in Lemberg. Die von Borowetz gestellten anlasslos politischen Forderungen lassen darauf schließen, daß er sich als Bandenführer verpflichtet fühlt, vor den Besprechungen Weisungen von der politischen Führung der OUN. einzuholen.

Das hervorstechendste Merkmal der Ausführungen des Borowetz ist die Verbitterung darüber, daß die ukrainischen freiwilligen Formationen aufgelöst wurden und mit der Einführung der Zivilverwaltung eine "kolonial-Politik" in der Ukraine betrieben würde. Die Kroisn und Borowetz sind insbesondere verletzt und empört durch Fälle differenzierender Behandlung, die in ihrem Sinne durch Kriegsnotwendigkeiten nicht begründet sind. Daher ist es beachtlich, daß Borowetz im Gegensatz zu den materiell denkenden politisch ungeschulten kleinen Bauern sogar die Wegnahme der letzten Kuh als nicht so bedeutsam hält, wie die ständige Verletzung der nationalen Ehre. In diesem Zusammenhang ironisierte Borowetz die Herren und Sklaven-Theorie unter Hinweis auf die Zivilverwaltung.

Durch Einsatz des ehemaligen Chefs des Stabes der "Polisska Sitsch" Oberst S m o r u z k i , als Unterhändler und durch Überwindung ei-

nes Schreibens des Bischofs M e t y s i a w , in dem dieser Borowets bittet, seine deutschfeindliche Einstellung aufzugeben, da diese für die nationalen Belange des ukrainischen Volkes nur von Schaden sein könne, gelang erneute Verhandlungsaufnahme.

Borowets erklärte sich hierbei unter folgenden Voraussetzungen bereit, sich mit seiner Einheit zur Bekämpfung der bolschewistischen Banden zur Verfügung zu stellen:

1. Freilassung der politischen Häftlinge, und zwar aller aus politischen Gründen einsitzenden Nationalisten,
2. Abstellung der willkürlichen Vergeltungsmaßnahmen gegen die ukrainische Bevölkerung, insbesondere die Niederbrennung von Dörfern und Gehöften.

In Verlauf der Verhandlungen wurden Borowets folgende Vorschläge unterbreitet:

1. Borowets habe sich dem Kommandeur dSPuSD in Rowno zu stellen und werde bei der dortigen Dienststelle Gelegenheit finden, aus seinen Erfahrungen heraus an der Bekämpfung des bolschewistischen Bandenwesens mitzuwirken.

Seine Männer würden entlassen und verpflichtet sich, sich bei den örtlichen Gendarmerieposten bzw. Schutzmannschaften zu melden und sich ebenfalls zur Bekämpfung bolschewistischer Banden zur Verfügung zu stellen.

Nach einigen Zögern stellte er die Gegenfrage, was mit den politischen Häftlingen geschehe. Ihm wurde hierauf erklärt, daß eine Begnadigung der in Rowno einsitzenden Angehörigen der "Polisska Sitsch" erfolgen könne, da bei ihnen die Gewähr gegeben sei, daß sie künftig wieder unter seiner Führung sich für die deutschen Interessen einsetzen würden. Eine Freilassung sämtlicher politischer Häftlinge müsse jedoch abgelehnt werden, da sie sich in ausgesprochen deutschfeindlichem Sinne betätigt haben und ebenso wie die bolschewistischen Banden Sabotage treiben und zum Ungehorsam aufhetzen. Es wurde weiterhin ausgeführt, daß besonders starke wirtschaftliche Anforderungen lediglich kriegsbedingt seien und später eine Lockung erfahren können. Zunächst müsse die ukrainische Wirtschaft dazu beitragen, den Endsieg zu erringen. Borowets brachte hierbei zum Ausdruck, daß die Ukrainer ihre wirtschaftlichen Verpflichtungen gern erfüllen wollen, jedoch Klärung der politischen Fragen verlangten.

Die mit Borowetz vereinbarte Bodenzeit von 14 Tagen verstrich, ohne daß er auf die ihm gemachten Vorschläge eingegangen wäre. In einem der Kommandeur dSPudSD in Rowne übermittelten Brief ließ Borowetz jedoch erkennen, daß er von der politischen Führung der OUN-Bandere zu einer Versteifung seiner gestellten Forderungen verpflichtet worden war.

Durch Einsatz von V.-Personen wurden nun folgende Maßnahmen ergriffen:

1. Erkundung der Stimmung innerhalb der "Borowetz-Bande".
2. Erzeugung einer internen Opposition.
3. Ermittlung der Hinteränner, die B. zu seiner ablehnenden Haltung bewegt haben.

Gleichzeitig wurde eine ausführliche Propaganda-Anweisung an die Dienststellen der Gebiete Sarny, Kostopol und Rowne gerichtet.

Die Ermittlungen ergaben, daß die Bande zunächst aus 3 - 350 Mann besteht, jedoch jederseits auf etwa 2 - 3000 Mann verstärkt werden kann. Die enge Zusammenarbeit der Borowetz-Bande mit bolschewistischen Banden sowie die Unterstützung der Bolschewisten mit Waffen und Munition scheint sich zu bestätigen. Borowetz soll sogar eine Einladung, nach Moskau erhalten haben, wurde jedoch von den ihn umgebenden Bandera-Funktionären an der Durchführung der Reise gehindert. Seitens der Bolschewisten wurde Borowetz der Vorschlag gemacht, den Oberbefehl über sämtliche bolschewistischen Banden in der Nord-Ukraine zu übernehmen. Er soll diesen Vorschlag abgelehnt und die Bedingung gestellt haben, ihm über Moskau nach London eine Verbindung zu ermöglichen, um sich dort evtl. Zusicherungen in Falle eines Sieges Englands für eine selbständige Ukraine zu holen.

Das Scheitern der Verhandlungen mit dSPudSD hat in der Borowetz-Bande selbst starke Unzufriedenheit ausgelöst, da ein Teil der Anhänger eine Bekämpfung der bolschewistischen Banden mit der deutschen Sicherheitspolizei begrüßt hätte. Durch die mit den Bolschewisten geführten Verhandlungen hat ein Teil der Bandenmitglieder Borowetz verlassen.

Borowetz selbst scheint der bolschewistischen Propaganda entgegen zu sein, daß in Russland ein politischer Umbruch stattgefunden habe, das alte bolschewistische Regime praktisch nicht mehr an Rudor und unter diesen Umständen die bolschewistische Herrschaft gegenüber der deutschen noch das kleinere Übel sei, da hierbei immer noch die Aussicht bestehe, daß die national-politischen Belange des ukrainischen Volkes zu ihrem Recht kommen könnten.

-8-

Es liegen nunmehr genügend Anzeichen dafür vor, daß Borowetz seine gesamten Reserven mobilisiert, d.h. der militärisch geschulte Teil der OUN-Mitglieder in das Bandengebiet einberufen wird. Hierzu ist weiterhin zu bemerken, daß nach den bisherigen Ermittlungen auch die gesamte im Gebiet Kostopol aufgesagene ukrainische Verwaltung in den Händen der OUN liegt und damit gegebenenfalls Borowetz zur Verfügung steht. Auch sollen fast alle in den Rayons Ladwipol und Borosno vorhandenen Bürgermeister mit Borowetz in Verbindung stehen und auf seinen Befehl zum Losschlagen für die freie Ukraine warten.

Die Bekämpfung der Bande sowie der gesamten OUN Organisation ist z.Zt. mit schärfsten Mitteln im Gange.

Der Kommandeur dSPadSD Rowno hat in der Zeit der legalen Arbeit von Borowetz und in der Zeit der Verhandlungen mit der Bande den größten Teil der führenden Köpfe erkundet und konnte sie deshalb rechtzeitig unschädlich machen. Dergleichen gelang es ihm durch rechtzeitiges Zupacken der Kuriers und die zum Wehrdienst in der Bande aufgerufenen Ukrainer zum größten Teil festzunehmen. Zur aktiven Bekämpfung der Bande selbst ist z.Zt. eine Kampfgruppe angesetzt, der entsprechende sicherheitspolizeiliche Kräfte zugeteilt sind.

BA R 58/224

№ 28

Про діяльність ОУН у Маріуполі

Відпис

Старший лейтенант доктор Гольтерман
16 Панцерна гренадерська дивізія
відділ Іс №149/43

9 червня 1943 р.

Шановний пане ротмістр!

У додатку я пересилаю три рапорти про розмови, які вів перший перекладач дивізійного штабу з українськими членами групи Бандери (ОУН). Якщо ці повідомлення становлять для пана ротмістра лише особистий інтерес, тоді, можливо, було б бажаним, щоб їх передали у Верховне командування вермахту — “Чужі армії на Сході”. Чи не міг би пан ротмістр назвати мені посадову особу у відділі “Чужі армії на Сході”, до якої я міг би звертатися безпосередньо у подібних справах?* Ми ще сидимо у наших старих нірках біля Азовського моря і надіємося, що гарний час спокою не так скоро пройде.

З найкращими побажаннями і сердечними вітаннями.

Дуже відданий Вам
Підпис.

* Згадані донесення зареєстровані у відділі “Чужі армії на Сході” під датою 29 червня 1943 р.

17 травня 1943 р.

Донесення перше

При підрозділі пропаганди — філіал Маріуполь — перекладачем призначений єфрейтор Гриців (Grusew). Гриців — українець, але має німецьке громадянство і проживає в Пісочному Дрогобицького дистрикту (генерал-губернаторство). З проведених з ним розмов я дізнався наступне.

В Україні, зокрема у генерал-губернаторстві, працюють під керівництвом організації “Бандери” українські націоналісти. Їхньою метою є створення незалежної України і боротьба проти німців, оскільки надії, покладені на німців, не виправдалися.

Завданням Г. (Гриціва. — В.К.) є поширення організації серед селян, а також у промислових центрах. Підготовча робота щодо розширення її сітки вже зроблена. У Маріуполі і на заводах Ілліча вже мали б бути створені відповідні групи. На моє бажання допомогти йому у його діяльності Г[риців] направив мене до зв'язкового на ім'я Фененко. Він має дати мені детальнішу інформацію про організацію в Маріуполі і придбати пропагандистський матеріал. Фененко працює в Маріупольському музеї, у відділі історії. До нього я маю приходити під псевдонімом “Далекий”.

Далі я дізнався від Г[риціва], що час від часу в Маріуполь приїжджають зв'язкові, які привозять пропагандистський матеріал та інструкції. З цією метою Г[риців] попросив мене дістати бланки з службовою печаткою та інші документи. Г[риців] сам ближчими днями має поїхати до Запоріжжя, а звідти до Берліна до свого підрозділу пропаганди. Його німецьке громадянство має послужити йому добрим маскуванням. На цей час організація займається лише пропагандою проти німців. В основному тут йдеться про державні постачання. Потім людям потрібно пояснювати, що Німеччина програє війну (Африка, Сталінград). Стосовно актів саботажу Г[риців] пояснив мені, що це питання ще недостатньо вияснене. У багатьох випадках організація вже співпрацює з партизанами*, бо вони мають у своєму розпорядженні потрібну зброю. У генерал-губернаторстві поліцаї мали б знову дезертирувати разом зі зброєю, а на цей

* Йдеться хіба про українських повстанців на Волині.

час переходять. Поблизу міста Ковеля (Волинь) мав би діяти сильний партизанський загін під керівництвом “Балки”. З цим загоном повинна мати зв’язок організація Бандери. Багато кур’єрів перебувають зараз у дорозі до Румунії та Угорщини з подібним, як і в Україні, завданням. У більшості випадків це мали б бути люди, які працюють у підрозділах пропаганди.

Від редактора “Маріупольської газети” я дізнався, що на днях має приїхати зв’язківець під псевдонімом “Євген”*. Коли я сказав про це [Гриціву], він відповів, що люди повинні бути обережнішими. І взагалі редакторам не потрібно занадто довіряти.

Через брак часу з Фененком я ще не розмовляв.

23 травня 1943 р.

Донесення друге

20 травня я мав розмову в музеї з Фененком. Він сказав мені, що Гриців йому все розповів про мене. У Маріуполі існує група, яку очолює чоловік під псевдонімом “Теодор”**. 22 травня Фененко хотів поговорити з цією людиною про справу. Я домовився з людьми про зустріч на 22 травня о 12 год. опівдні біля музею. 21 травня ми дійсно зустрілися. Фененко розповів, що він говорив з Теодором чи то Полтавцем 22 травня*** і здивувався, що той не був поінформований про мене. Через арешт Гриціва обоє мали дуже довгу розмову. Після цього Фененко розповів Теодору-Полтавцю про мене наступне: я є одним із своїх людей, який має зв’язок і працює в підрозділі контррозвідки (абвер. — В.К.). На це Теодор сказав, щоб я з’ясував, чи поінформоване гестапо про діяльність групи ОУН в Маріуполі. Теодор-Полтавець живе таємно в Маріуполі і забезпечений добрими документами, так що скрізь може вільно пересуватися. На моє прохання назвати мені імена тих, хто належить до групи,

* *Правдиве прізвище — Євген Стахів.*

** *Провідником у Маріуполі був Теодор Лічман (прізвище правдиве).*

*** *У донесенні дати алогічні. Зустріч автора донесення з Фененком відбулась, мабуть, 23 травня.*

щоб я не переплутав їх з партизанами, і з якими я міг би мати справу в своїй діяльності, він сказав мені, що не знає цих людей. Лише Теодору-Полтавцю, як районному провідникові, відомі імена і лише йому підпорядковуються люди. Було б найкраще, коли б я з приводу цього поговорив особисто з Теодором-Полтавцем. Поки що він ще в службовому відрядженні в своєму районі. У середу він повинен повернутися. Фененко домовився з ним про зустріч на базарі о 6.30. Я також повинен був прийти на цю зустріч. Я погодився на цю пропозицію. У середу о 6.30 я повинен бути біля музею. Звідти ми підемо далі до домовленого місця, тобто до місця продажу вугілля та дров на базарі.

21 травня перед розмовою з Фененком я був у друкарні з наміром замовити нотний папір. Від чоловіка, якого до цього часу я вважав редактором, але який насправді є директором друкарні (роз'яснення Фененка), я дізнався, що Євген повинен приїхати через два чи три дні.

З Маріуполя він поїде до Львова. Тут я виявив бажання поговорити з цим Євгеном для того, щоб я міг передати ним листа для своєї дружини. Я попросив директора друкарні послати Євгена до трупи артистів театру. Він повинен там питатися (за мною. — *В.К.*) словами “Переводчик Костя”. Спочатку він хотів знати моє прізвище, яке я йому назвав. Але я сказав йому, що було б краще викликати мене на ім'я Костя, оскільки під цим іменем мене знав кожен, хто належить до трупи. Директор друкарні також сказав мені, що Гриців заарештований. Про це він дізнався від німецьких жінок з оточення Гриціва. У зв'язку з цим арештом я говорив людям, що йдеться про звичайний арешт (тимчасове затримання? — *В.К.*), про який мені вже розповів Гриців*.

Загалом люди стали після його арешту дещо обережнішими. Я попросив директора друкарні, щоб той дізнався у жінок, хто заарештував Гриціва. Зі слів Фененка, директор друкарні є членом організації, а також і редактор ставить прихильно до української справи. Деякі люди з друкарні пов'язані з її директором.

* Це речення в оригіналі документа нерозбірливе.

7 червня 1943 р.

Донесення третє

5 червня в Маріуполі на вулиці заговорив зі мною якийсь солдат в німецькій уніформі, який відрекомендувався українцем і ніби знає мене зі Львова. З дальшої розмови я зробив висновок, що йшлося про “Євгена”, про якого було згадано в моєму другому донесенні. За браком часу спочатку я не міг з ним порозмовляти довше. Проте я домовився з ним про зустріч 6-го червня о 9.00 ранку і зустрів його в цей день поблизу кладовища героїв, від якого ми зійшли вниз до Геересштрассе (Армійської вулиці. — *В.К.*) біля вокзалу. “Євген” є керівником організації ОУН (Бандери) на Донбасі. Його справжнє ім’я я ще не зміг встановити. Він живе потай з підробленими документами і носить німецьку уніформу. Зброєю в нього є пістолет. Ми розмовляли на наступні теми:

1. Моя належність до військової частини. Євген цікавився передусім питанням, до якої армії належить моя дивізія. Він думав, що йшлося про 444 піхотну дивізію. Коли я йому сказав, що належу до 16 піхотної дивізії (моторизованої. — *В.К.*), то він зразу відповів, що ця дивізія належить до 6 армії, штаб якої знаходиться в Сталіно.

Далі він дуже цікавився настроєм в армії і відносинами між офіцерами та рядовим складом, а також чи є ознаки заколоту і незадоволення тривалістю війни. Врешті-решт він хотів знати, як впливають на настрої терористичні повітряні напади в Райху.

Я розповів йому, що наша дивізія є фронтовою, а настрої добрий. Де-не-де, мабуть, виникають бурчання, проте їх не слід сприймати серйозно. На це він розповів, що йому відомо, що загальний настрої фронтів військ є добрим, однак цього не можна стверджувати про тиллові служби. Наприклад: він бачив взимку, що всі без винятку тиллові служби відступали, бездумно тікаючи, хоча фронтові війська були ще в бою. Тому організація ОУН (Бандери) побудована для того, щоб постійно непокоїти тиллові служби, щоб остаточно відділити їх від фронтів військ. Якщо це вдасться організації, то тоді фронтові війська будуть змушені працювати пліч-о-пліч з організацією. Поки що організація є не дуже міцною, проте щоденно прибувають нові сили із Західної України, а також зі Східної України добірні люди, які поповнюють ряди організації. Особливо цінними є місцеві

українці, бо вони діють безпощадно і безстрашно, в той час як західні українці є більше організаторами. Хоча східні українці спочатку трохи недовірливі, проте, якщо їх залучили до справи, то віддаються їй усією душею.

Далі Євген цікавився новими розпорядженнями при видачі посвідчень цивільним і самими змінами посвідчень. Оскільки я сказав, що нічого не знаю, то запропонував йому довідатись про це в штабі дивізії. Євген запитав мене, чи я мав звістку з дому і який настрій панує тепер у Галичині. У відповідь на це я показав йому листа своєї дружини. Він розповів також, що у своїй роботі на південь від Сталіно він натрапив на слід двох англійських агентів, яких він мав намір передати перекладачеві штабу дивізії. Що сталося далі з цими людьми, він не знає.

2. На моє запитання, що я повинен робити, з ким встановити зв'язок і кому бути підпорядкованим, він відповів, що я маю встановити зв'язок з "Теодором", який вже був названий у моєму другому повідомленні. Сам же він їде 7 червня о 20.00 товарним поїздом у напрямку Сталіно у супроводі іншого цивільного, а той, що був з ним у місті, візьме тоді на себе його посаду. Ця зміна відбувається тому, що для самого Євгена стає тут вже небезпечно.

Євген попросив мене замовити для нього у директора друкарні посвідчення про відпустку і проїзні квитки вермахту. Сам він не хотів би туди йти, оскільки директор боїться, що його впізнають. Це я йому пообіцяв. Для цього я мушу придбати папір у Гриціва, тому що інакше директор друкарні буде змушений вимагати цей папір у доктора Краузе, що пов'язано з труднощами. Потім я повинен віддати видрукувані речі Теодорові або Гриціву*.

Приблизно о 10.30 ми пішли знову до міста і зустріли на головній вулиці двох цивільних. Виявилось, що один із них був вищезгаданим Теодором, а інший — тим, хто повинен був стати новим провідником організації замість Євгена. Новий провідник організації відразу ж розпрощався, після чого ми пішли далі утрюх. Я запитав Теодора, чому він не прийшов на останню зустріч. Він сказав, що через арешти комуністів на Азов-заводі

* Виходить, що Гриців або ще не був арештований, або був звільнений.

виникли труднощі. Євген сказав Теодорові, що я залишаюся з ним у зв'язку. Якщо Теодора тут не буде, тоді я повинен звернутись до Фененка. Далі Євген запитав мене, чи гестапо знає щось про організацію, оскільки я з нею не співпрацюю, а дивізія цікавиться нею. Відпускники розповідали лише, що на Волині з'являються групи партизан. Євген мені пояснив, що це не партизани, а українська революційна армія, можливо, під керівництвом Шухевича. Шухевич служив на початку війни в українському легіоні капітаном, проте взимку 1942/43, мабуть, втік з багатьма офіцерами та солдатами з цього легіону і переховується. На нього був розісланий розшукний наказ про арешт.

3. У східних областях України найкраще працює організація в Кривому Розі, яку можна було б порівняти з організацією в районі Стрий (Західна Україна). Організація мала вже важкі втрати, як, наприклад, Лемика і багато інших керівників. Найбільші труднощі виникають у Києві.

У боротьбі з Бандерою особливо допомагає німцям група Мельника. На російській стороні знають про існування організації Бандери в східних областях, тому дуже часто у передачах Московського радіо на хвилі 1225 або 1025 о 21.30 говориться про цю організацію та її діяльність.

Я дізнався від Теодора, що він хоче створити підрозділ, щоб знищити всіх тих, хто співпрацює з німецькими штабами. Поки що йому не вистачає підходящих людей. Далі він мене запитав, чи не міг би я реквізувати для організації друкарську машинку з українським шрифтом. Про адресу, де нібито знаходиться така машинка, він може мені повідомити. Я йому пообіцяв свою підтримку. Місцезнаходження друкарської машинки, адреси членів групи, а також літературу для мене він хотів принести 7 червня приблизно о 17.00 на зустріч біля музею. Туди має прийти і Євген. У цей же час я повинен ще зустрітись з Фененком, оскільки той передав Євгеном, що хоче зі мною поговорити. Для Теодора я повинен дістати цивільний одяг.

4. Приблизно о 19.00 6 червня я зустрів Гриціва біля театру. Коли я його запитав, чи йому відомо, що я був разом з Євгеном, він дав мені ствердну відповідь. Далі я вже не міг з ним спілкуватися.

Друковані тут донесення про ОУН у Маріуполі не підписані, і супровідний лист не подає жодного прізвища. Євген Стахів,

який керував мережею ОУН на Донбасі і у Маріуполі, твердить, що їх написав Ольго Вальчак, українець зі Львова, який служив перекладачем у німців. Про нього він пише: “Отже, провокатором був Ольго Вальчак і саме він спричинився до арештів— Лічмана, Гриціва, Гайдара, Стасюка, Жижури, інших. Він видав на смерть маріупольському гестапо майже двадцять членів нашого підпілля, наших товаришів. Вони всі були розстріляні” (Стахів Є. Крізь тюрми, підпілля і кордони. Київ, 1995. С.145-146). з донесень випливає, що цього агента увів офіційно у мережу ОУН у Маріуполі і поінформував про ОУН сам Євген Стахів. — В.К.

14 - 9
A b e s c h l u s s

2

57

Oberleutnant Fr. Holtermann
15. Pz.-Gren.-Division
Kbt. Im Nr. 149/43 Geh.

den 9. Juni 1943

Gen. St. A. S.	
Gen. Fremde Heere Ost	
29. JUNI 1943	
Nr.	Kat.

I/150/43

blief
Ja.
J. Bl.

Sehr verehrter Herr Rittmeister!

In der Anlage übersende ich drei Meldungen über Gespräche,
die der Ia - Dolmetscher des Divisionsstabes mit ukrainischen
Mitgliedern der Bandera-Gruppe (O.U.M.) geführt hat.
wenn diese Meldungen auch vielleicht kein sechliches, sondern
lediglich ein persönliches Interesse für Herrn Rittmeister haben
so erscheint es doch vielleicht erwünscht, daß sie dem O.K.W. -
Fremde Heere Ost weitergegeben werden. Können Herr Rittmeister
mir eine Stelle bei „Fremde Heere Ost“ angeben, an die ich mich
in ähnlichen Sachen direkt wenden kann? Wir sitzen noch in
unserem alten Lager am Asow - Meer und hoffen, daß die
schöne Zeit der Ruhe nicht so schnell vorübergeht.

Mit den besten Grüßen und herzlichsten Grüßen bin ich

Ihr sehr ergebener
ger. Unterschrift.

Rimp
blief

Abt. Ost (Zehr. abso.)

an O.K.W., Abt Fremde Heere Ost
meiner gerichte
tefern Richtigkeiten
Rabbiner.

303

den 17. Mai 1943

1. H e l d n e r

58

Bei der Propagandastaffel - Nebenstelle Mariupol - ist als Dolmetscher der Gefreite Grycow eingesetzt. G. ist Ukrainer, hat aber die deutsche Staatsangehörigkeit und ist in Pischasana, Distrikt Brohahitsch (Generalgouvernement) wohnhaft. Aus mit ihm geführten Gesprächen habe ich folgenden erfahren.

In der Ukraine und im Generalgouvernement arbeiten unter Führung der "Bandera" - Organisation die ukrainischen Nationalisten. Ihr Ziel ist die Schaffung einer selbständigen Ukraine und der Kampf gegen die Deutschen, weil die in die Deutschen gesetzten Hoffnungen nicht in Erfüllung gegangen sind.

Aufgabe von G. ist es, die Organisation unter den Bauern und auch in den Industriezentren zu verbreiten. Die Vorarbeiten zur Ausweitung des Netzes sind bereits getroffen. Auch in Mariupol-Stadt und in den Mliatsch - Werken sollen bereits entsprechende Gruppen gebildet worden sein. Auf meinen Wunsch, daß ich G. in seiner Tätigkeit behilflich sein würde, hat G. mich zu einem Verbindungsmann mit dem Namen Fencsko geeignet. Dieser soll mir nähere Auskunft über die Organisation in Mariupol geben und Propagandamaterial beschaffen. Fencsko arbeitet in Mariupol im Museum - Abt. Geschichte -. Zu diesem soll ich unter den Decknamen "Dalekyj" gehen.

Weiter habe ich von G. erfahren, daß von Zeit zu Zeit Verbindungslaute nach Mariupol kommen, die Propagandamaterial und Anweisungen bringen. Zu diesem Zweck hat G. mich gebeten, Papiere mit Diensteigeln, Vergleichsmitteln und andere Papiere zu beschaffen. G. selbst soll in den nächsten Tagen nach Sapozehje und von da aus nach Berlin fahren zu seiner Propagandaeinheit. Seine deutsche Staatsangehörigkeit soll ihm nur zur guten Tarnung dienen. Die Organisation beschäftigt sich z. St. nur mit Propaganda gegen die Deutschen. In der Hauptsache handelt es sich hier um die Staatslieferungen. Weiter soll den Leuten klar gemacht werden, daß Deutschland den Krieg verlieren wird (Afrika, Stalingrad). Bzgl. der Sabotageakte hat G. mir erklärt, daß diese Frage noch nicht einwandfrei geklärt ist. In mehreren Fällen arbeitet die Organisation bereits mit den Partisanen zusammen, weil diese die nötigen Waffen zur Verfügung haben. Im Generalgouvernement sollen wiederholt Polizisten mit ihren Waffen fahnenflüchtig geworden sein und sich z. St. versteckt halten. In der Nähe der Stadt Kowel (Wolhynien) soll eine sehr starke Partisanengruppe arbeiten, die unter der Führung eines "Balka" steht. Zu dieser Gruppe soll die Bandera - Organisation Verbindung haben.

304 30 4/ Zahlreine

Zahlreiche Kuriere sind z. St. in Rumänien und Ungarn mit den gleich
Aufträgen wie in der Ukraine unterwegs. Es soll sich meist um Leute
handeln, die bei den Propagandaabteilungen tätig sind.

Von dem Redakteur der "Mariupoler Zeitung" habe ich erfahren, daß
in den nächsten Tagen der Verbindungsmann mit dem Decknamen "Bogen
kommen soll. Als ich G. dies erklärte, sagte er, daß die Leute ver-
sichtiger sein müßten. Überhaupt sollte man den Redakteuren nicht
zu viel Vertrauen entgegenbringen.

Mit Fenonko habe ich wegen Zeitmangels noch nicht gesprochen.

305

Don 25. Mai 1943

59

2. B e l d u n g .

Am 20. Mai hatte ich in Mariupol eine Unterredung mit dem Penenko. Er sagte mir, daß Gryzew ihm alles von mir erzählt habe. In Mariupol besteht eine Gruppe, die sich Mann mit dem Becknamen "Theodor" führt. Mit diesem Mann wollte Penenko am 22. Mai über die Angelegenheit sprechen. Ich habe mich mit den Leuten für den 22. Mai um 12.00 mittags beim Museum verabredet. Am 21. Mai haben wir uns dann auch wirklich getroffen. Penenko erzählte, daß er mit Theodor oder Poltavov am 22. Mai gesprochen habe und wunderte sich, daß dieser nicht über mich unterrichtet gewesen sein. Wegen der Verhaftung des Gryzew haben die beiden Leute ein sehr langes Gespräch geführt. Danach hat Penenko dem Theodor - Poltavov folgendes über meine Person erzählt: Ich sei einer der eigenen Leute, der eine Verbindung habe und in einer Abwehrabteilung arbeite. Hierauf sagte Theodor, daß ich feststellen möchte, ob die Gestapo über die Tätigkeit der OUN-Gruppe in Mariupol unterrichtet sei. Theodor - Poltavov lebt geheim in Mariupol und ist mit guten Papieren versorgt, so daß er sich überall ruhig bewegen kann. Auf meine Bitte, mir die Namen der Angehörigen der Gruppe zu sagen, damit ich diese nicht mit Partisanen verwechsle, mit denen ich bei meiner Tätigkeit zu tun bekommen könnte, sagte mir dieser, daß er die Leute nicht kennt. Nur dem Theodor - Poltavov als Sayca-Führer seien die Namen bekannt und nur diesem seien die Leute unterstellt. Am besten wäre es, wenn ich diesbezüglich mit dem Theodor - Poltavov persönlich sprechen würde. Vorläufig ist dieser noch auf Dienstreise in seinem Rayon. Am Mittwoch soll er zurückkommen. Penenko hat sich mit ihm für 06.30 Uhr auf dem Bazar verabredet, zu dieser Verabredung sollte auch ich kommen. Ich war mit diesem Vorschlag einverstanden. Am Mittwoch soll ich um 06.30 Uhr beim Museum sein. Von hier aus gehen wir dann zur verabredeten Stelle, d.h. zum Kohlen- und Holzverkauf am Bazar.

Am 21. Mai war ich vor der Unterredung mit P. in der Druckerei gewesen mit der Absicht, Notenpapier zu bestellen. Von dem Mann, den ich vorher für den Redakteur gehalten habe, der aber in Wirklichkeit Druckereidirektor ist (Eklärung von Penenko), habe ich erfahren, daß Eugen in den nächsten zwei oder drei Tagen kommen soll. Von Mariupol aus fährt er dann nach Lemberg. Ich habe hierbei den Wunsch geäußert, mit diesem Eugen sprechen zu dürfen, damit ich ihm einen Brief für meine Frau mitgeben kann. Ich habe den Druckereidirektor gebeten, den Eugen zur Theatergruppe zu schicken. 3116

soll sich dann unter dem bekannten Kennwort "Perewotschik Kostj-
netscher Kostja-verlangen. Zuerst wollte er meinen Familiennamen
ben, den ich ihm auch genannt habe. Später aber sagte ich zu ihm,
daß es besser sei, sich unter dem Namen Kostja zu verlangen, denn
unter diesem Namen wäre ich bei jedem Angehörigen der Theatergrup-
pe bekannt. Der Druckereidirektor hat mir auch gesagt, daß Grycow ver-
haftet ist. Dieses will er von deutschen Frauen erfahren haben aus
der Umgebung von Grycow. Wegen dieser Verhaftung erzählte ich den Leuten
daß es sich um einen gewöhnlichen Arrest handelt, von dem mit Grycow
bereits erzählt hätte.

Im allgemeinen sind die Leute nach seiner Verhaftung etwas vor-
sichtiger geworden. Dem Druckereidirektor habe ich gebeten, von den
Frauen zu erfahren, was Grycow verhaftet hat. Nach den Worten von
Penenko ist der Druckereidirektor Mitglied der Organisation und der
Redakteur steht der Sache freundlich gegenüber. Einige der Leute mit
der Druckerei stehen mit dem Druckereidirektor in Verbindung.

307

Don 7. Juni 1943

Z. H. I. D. U. R. S. :

60

Am 5. Juni sprach mich in Mariupel auf der Strasse ein Soldat in deutscher Uniform an, der sich als Ukrainer vorstellte (tatsächlich aus Lemberg kommend) wollte. Aus der anschließenden Unterhaltung habe ich entnommen, daß es sich um den "Eugen" handelte, der im tschechischen zweiten Meldung erwähnt wurde. Aus Mangel an Zeit konnte ich mich zunächst nicht länger mit ihm unterhalten. Ich verabredete mich jedoch für den 6. Juni vormittags 09.00 Uhr und traf ihn an diesem Tage in der Nähe des Heldenfriedhofes von dem wir zum Heeresstrassenbahnhof hinuntergegangen sind. "Eugen" ist der Organisationsleiter der OUN (Bandera) für das Donez-Gebiet. Seinen wirklichen Namen habe ich noch nicht feststellen können. Er lebt verborgen mit gefälschten Papieren und trägt deutsche Uniform. Als Waffe hat er eine Pistole bei sich. Wir haben uns über folgende Themen unterhalten:

1. Meine Truppenzugehörigkeit, Eugen interessierte sich ~~am~~ vor allem für die Frage, zu welcher Armee meine Division gehört. Er war der Ansicht, daß es sich um die 44. Inf. Div. gehandelt hätte. Als ich ihm sagte, daß ich zur 16. I. B. (Got) gehöre, erwiderte er sofort, daß diese zur 8. Armee gehöre, deren Armeestab in Stalino läge.

Weiter interessierte er sich sehr für die Stimmung in der Truppe und über das Verhältnis zwischen Offizieren und Mannschaften sowie über Anzeichen von Meuterei und Unzufriedenheit über die Länge des Krieges. Schließlich wollte er auch wissen, wie sich die Terrorluftangriffe im Reich auf die Stimmung auswirkten.

Ich habe ihm erzählt, daß unsere Division eine Front-Div. ist, und daß die Stimmung gut sei. Fehl träten hier und da Meutereien auf, die aber nicht ernst zu nehmen seien. Darauf erzählte er, daß ihm wohl bekannt sei, daß die allgemeine Stimmung bei der Fronttruppe gut sei, was aber von den rückwärtigen Diensten nicht behauptet werden könne. Z.B. habe er in Lemberg gesehen, daß sämtliche rückwärtigen Dienste kopflös und fluchtartig zurückgegangen sind, obwohl die Fronttruppen noch im Knopf gestanden haben. Die Organisation OUN (Bandera) ist deshalb darauf aufgebaut, die rückwärtigen Dienste ständig zu stören, um schließlich die rückwärtigen Dienste von der Fronttruppe abzuspalten. Sollte das der Organisation gelingen, so sind dann die Fronttruppen gezwungen, mit der Organisation Hand in Hand zu arbeiten. Vorläufig ist die Organisation nicht sehr stark, doch Tag für Tag kommen neue Kräfte aus der Westukraine und auch hier aus der Ostukraine besonders ausgesuchte Leute, die die Reihen der Organisation füllen. Die Ostukrainen werden besonders geschätzt, weil sie rück-

308

sichtlos und furchtlos vorgehen, während die Westukrainer mehr Intellektuelle sind. Zwar sind die Ostukrainer zuerst etwas misstrauisch, doch wenn sie für die Sache gewonnen sind, sind sie mit ganzer Seele dabei.

Weiter interessierte sich Eugen über Streuregelungen bei der Ausgabe von Ausweisen an Zivilisten und Änderungen der Ausweise selbst. Da ich angab, dieses nicht zu wissen, bot ich ihm an, mich deshalb beim Div. Stab zu erkundigen.

Eugen fragte mich, ob ich Nachricht von zu Hause habe, und welche Stimmung jetzt in Westgalizien herrsche. Ich habe ihm daraufhin einen Brief meiner Frau gezeigt. Er erzählte auch, daß er bei seiner Arbeit endlich Staline auf die Spur zweier unähnlicher Agenten gestoßen sei, die er einem Dolmetscher eines Div. Stabes übergeben haben will. Was weiter mit diesen Leuten geschehen ist, weiß er nicht.

2.) Auf meine Frage, was ich machen solle, mit wen ich Verbindung aufnehmen und wen ich unterstellt werden solle, antwortete er, daß ich Verbindung hätte mit dem "Theodor", der ebenfalls bereits in meiner zweiten Meldung genannt ist, er selbst fahre am 7. Juni um 20.30 Uhr in Begleitung eines anderen Zivilisten mit dem Güterzug in Richtung Stalino. Ein anderer, der mit ihm in der Stadt gewesen ist, übernehme dann seinen Posten. Diese Änderung sei deswegen gekommen, weil für Eugen selbst der Boden hier schon zu heiß werde.

Eugen hat mich für ihn von dem Druckereidirektor Urlaubsscheine und Wehrmachtfahrtscheine zu bestellen, er selbst möchte deshalb nicht dorthin gehen, weil er befürchte, daß der Direktor Angst davor habe, daß man ihn erakumen würde. Ich habe ihm das versprochen. Dafür muß ich von dem Grycow Papier besorgen, denn sonst muß der Druckereidirektor von Dr. Krause dieses Papier anfordern, was mit Schwierigkeiten verbunden ist. Die gedruckten Sachen soll ich dann dem Theodor oder dem Grycow abgeben.

Um ungefähr 10.30 Uhr sind wir dann wieder zur Stadt gegangen und trafen auf der Hauptstrasse zwei Zivilisten. Es stellte sich heraus, daß einer von ihnen der vorerwähnte Theodor und der andere der an die Stelle von Eugen tretende neue Organisationsleiter waren. Der neue Leiter verabschiedete sich sogleich, worauf wir zu dritt dem Weg fortsetzten. Dem Theodor fragte ich, warum er zur letzten Vereinbarung nicht gekommen sei. Er sagte, daß durch Verhaftungen von Kommunisten auf dem dem Anstand Schwierigkeiten entstanden wären. Eugen hat dem Theodor gesagt, daß ich mit ihm in Verbindung bliebe, und wenn der Theodor nicht da sei, dann solle ich mich an Penanko wenden. Weiter hat mich Eugen gefragt, ob mir etwas bekannt sei, daß die

Gestapo etwas von der Organisation wisse, weil ich nicht damit zusammenarbeite und die Division interessiert sich dafür. Von Urlaubern sei lediglich erzählt worden, daß in Wolhynien Partisanengruppen aufträten. Darauf erklärte mir Eugen, daß diese keine Partisanen seien, sondern das sei die ukrainische revolutionäre Armee, wahrscheinlich unter Führung von Schuchewitsch. Schuchewitsch diente zu Anfang des Krieges bei der ukrainischen Legion als Hauptmann, ist aber wohl im Winter 1942/43 mit mehreren Offizieren und Soldaten von dieser Legion fortgelaufen und hält sich versteckt. Nach ihm sind Steckbriefe ausgeschiedet worden.

3.) In den Ostgebieten der Ukraine arbeitet am besten die Organisation in Kriwoirog, die man mit der Organisation im Raum von Strozj vergleichen könnte (Westukraine). Die Organisation hat schon schwere Verluste gehabt wie z.B. Ienyk und viele andere Führer. Die größten Schwierigkeiten treten in Kiew auf.

Bei der Bekämpfung der Bandera hilft den Deutschen besonders gut die Gruppe Melnik. Auch auf russischer Seite weiß man von dem Bestehen der Organisation Bandera in den Ostgebieten, und sehr oft ist in den Sendungen des Moskauer Rundfunks auf Welle 1225 oder 1025 um die Zeit 21.30 Uhr die Rede von dieser Organisation und ihrer Tätigkeit.

Von Theodor habe ich erfahren, daß er ein Kommando bilden will, um alle diejenigen, die mit Deutschen Dienststellen zusammenarbeiten, zu vernichten. Vorläufig fehlt es ihm aber an geeigneten Leuten. Weiter fragte er mich, ob ich für die Organisation eine ukrainische Schreibmaschine requirieren könne.

Die Adresse, wo sich eine solche Maschine befindet, könne er mir angeben. Ich habe ihm meine Unterstützung zugesagt. Die Adresse und Adressen von Mitgliedern der Gruppe sowie Literatur für mich will er mir am 7. Juni gegen 17.00 Uhr an einer Verabredung am Museum bringen. Zu dieser Verabredung soll auch noch Eugen kommen. Zur gleichen Zeit soll ich auch noch mit Fenenko sprechen, weil dieser durch Eugen gesagt hat, daß er mich sprechen will. Für Theodor soll ich Zivilbekleidungsstücke beschaffen.

4.) Gegen 19.00 Uhr am 6. Juni habe ich den Grycow am Theater getroffen. Ich habe ihn gefragt, ob ihm bekannt sei, daß ich mit Eugen zusammen war, was er mir bestätigte. Weiter habe ich mich mit ihm nicht unterhalten können.

№ 29

Листівка ОУН-Бандери проти Берліна і Москви

Ворожа пропаганда

[Травень 1943 р.]

Переклад з української мови

Свободу народам і людині.

Прочитай і передай іншим.
Ховай від ворогів і зрадників.

Перед лицем подвійної загрози

Війна на Сході — це боротьба російського і німецького імперіалізмів за панування та експлуатацію європейських народів, у тому числі й українського. Проте під час цієї боротьби вони ясно усвідомлюють, що українці не бажають бути чиймись колоніальними рабами, а самі прагнуть свободи і державної незалежності. Тому загрозу власним інтересам воюючі імперіалісти вбачають не лише один в одному, але й в українському народі та інших націях Східної Європи. Воюючи один з одним, вони одночасно жорстоко придушують рухи за незалежність поневолених народів.

У цей момент над українським народом нависає весь тягар німецького імперіалізму. Німці продовжують більшовицьку політику винищення і наслідують не лише їхню програму, але й їхні методи. Німецька колоніальна політика в основному спрямована, подібно до більшовицької, на знищення активної (політичної) частини українського народу. А ті, що змогли врятуватися від очей і куль більшовицького НКВС, тепер розшукуються і знищуються німецьким гестапо. Крім того, німці знищують великі маси населення, застосовуючи при тому випробуваний більшовиками метод організованого голодомору. До цього додаються ще власні методи, як, наприклад, відправлення в Німеччину на “роботу”, вбивство військово-полонених та ін.

Помиляється той, хто вірить, що ми лише в цей момент живемо під тиском німецького колоніального режиму. Хоча російські більшовицькі імперіалісти перебувають за межами України, вони все ж не перестають цікавитися Україною, українським народом, його життям і боротьбою. Вони не тільки цікавляться нами, але й також намагаються активно втручатися в наше життя з метою приборкання українського політичного руху за незалежність і знищення українського народу в цілому.

Інструментом більшовицької політики в Україні на цей момент є комуністична партія і партизанські відділи. У той час як червона армія воює на фронті з німецькою, першим завданням так званих червоних партизан і комуністів України є боротьба проти української національної революції. Такий розподіл ролей серед більшовицьких сил цілком влаштовує й німців. Це можна побачити в інструкціях німецької поліції, в яких головним ворогом Німеччини в Україні є українські націоналісти, а не комуністи. Тому націоналісти повинні бути знищені в першу чергу.

Комуністична партія України створюється перш за все не для боротьби з німцями, а для придушення визвольного руху українського народу. Тепер комуністи ведуть активну пропаганду проти націоналістів й ідеї української самостійності із застосуванням різних методів. Але, оскільки народ сприймає більшовицьку пропаганду як брехню, більшовики застосовують також інші методи та погрожують направо і наліво розстріляти всіх націоналістів, якщо вони повернуться.

Повернення советського панування — складна справа. Перш за все це залежить від політичних поглядів українського народу. Для цього недостатньо вести пропаганду проти націоналістів і погрожувати їм, їх необхідно знищити. І більшовики взялися до роботи. Оскільки в них немає достатніх сил і можливостей для знищення українського руху за самостійність, комуністи йдуть на провокації. Так, на Поліссі були випадки вбивства червоними партизанами українських націоналістів, у той же час в інших областях України провокації і доноси стали звичним явищем.

Особливу роль у цій роботі відіграють так звані більшовицькі партизани. Завданням партизанів є провокація, яка розрахована на знищення українського народу руками німців. Як відповідь на дитячі вихватки більшовицьких диверсантів, які, власне кажучи, не заподіюють відчутної шкоди, німці накидаються на беззахисне, невинне населення, вбивають його із звірчою жорстокістю

і спалюють дощенту його посілості та майно. На Поліссі минулої осені трапились такі речі, перед якими набіги степових орд на Україну відступають у тінь. Не можна стверджувати, що більшовицькі провокатори розраховували лише на німецьку політичну тупість і звирячу жорстокість, а також важко повірити, що німці не знають про справжній стан речей і несвідомі того, що українське населення не бере ніякої участі у діяльності банд. Тут ми маємо справу з мовчазною домовленістю, свідомою співпрацею обох ворогів в Україні. Німці використовують діяльність більшовиків для того, щоб виправдати масове знищення українського народу, а більшовики допомагають німцям знайти аргументи. Таким чином, це допомогло обом сторонам.

Ніхто не сумнівається, що більшовики застосовують такі методи. Криваві розрахунки, що відбувалися в останні роки в партії, показують нам у повній мірі не лише моральне обличчя Сталіна, Кагановича, Берії та інших “батьків” і вождів, але й всю гниль більшовицької системи. Фальш, підступність і провокація, досконало опановані більшовиками, застосовуються не лише у внутрішній, але й у зовнішній боротьбі. Більшовицька мораль допускає співпрацю з найзапеклішим ворогом, коли з цього можна отримати якусь користь. А вигода для більшовиків у провокаційній співпраці з німцями така — знищення українського руху за незалежність та українського народу. Німецькій стороні це також вигідно, тому їх спільна дія супроти українських націоналістів стала дійсністю.

Німецький і російський імперіалізми перебувають у стані смертельної боротьби один з одним і обидва хочуть поневолити та експлуатувати Україну. Вони знищують самі себе і наближаються до неминучої катастрофи. У цей момент вони усвідомлюють, яка небезпека загрожує їм з боку українського руху за незалежність. Проти цього руху обидві сторони використовують всі свої сили. У цій справі вони однодушні.

Антиукраїнський фронт існує не тільки як об'єктивна реальність, все більших форм набуває свідомо і спланована співпраця. Комуністична партія свідомо посилає своїх членів на співпрацю з німцями проти українських націоналістів, а німці свідомо приймають цю співпрацю. Фронт антиукраїнської співпраці збільшується за допомогою провокаційних дій більшовицьких саботажників та знищення німцями українського населення. Кампанії і терористичні заходи, які застосовуються і

німцями, набирають інтенсивності і гостроти. Так виглядають справи сьогодні і так буде в майбутньому. Чим більше виснажуються сили воюючих сторін (імперіалістів), тим реальнішою для них стає загроза революції поневолених народів і тим міцнішою співпраця імперіалістів проти руху за самостійність поневолених народів. Тому дуже помиляються ті українці, які вважають, що, наприклад, німці змінять своє ставлення до українського народу, коли стануть слабшими. Таку ж помилку роблять ті, які очікують те саме від більшовиків.

Німецько-російська війна триває вже півтора року, і за цей час обидві партії відчутно ослабли. Незважаючи на це, їхнє ставлення до українського народу не змінилося, як з німецької, так і з більшовицької сторони. Навпаки, ставлення погіршилось і погіршуватиметься надалі, як показують події. Прірва між імперіалістами і національною революцією тим швидше збільшуватиметься, чим слабшими ставатимуть одні і сильнішими інші.

Під час козацького визвольного руху не дійшло до жодного компромісу між українською революцією і польськими й російськими загарбниками. Зате польські та російські загарбники домовились в Андрусові в 1657* році і поділили між собою Україну. Новітні визвольні змагання знайшли свій епілог у Ризі в 1923 р., де знову ж таки польські і російські імперіалісти порозумілися не на користь Україні.

Інтереси двох імперіалізмів, держав, що борються за одну територію, відрізняються за своєю програмою і цілями, хоча по своїй суті подібні. Тому компроміс між ними можливий на основі двосторонніх поступок і “справедливого” поділу здобичі та навпаки, не існує компромісу між визвольною революцією та завойовниками. Можливою є лише капітуляція тої чи іншої сторони. На наш погляд, автоматично створюється німецько-більшовицький антиукраїнський фронт. Спираючись на об’єктивно існуючі спільні інтереси, цей фронт набирає характеру свідомої співпраці. Українська національна революція подвійно поборюється ворогом.

Опортуністи вбачають вихід з цього важкого становища в капітуляції одному з цих ворогів. Крім звичайного боягузтва чи політичної поступливості, тут існує наївна точка зору, що у боротьбі з лише одним ворогом можна зменшити число жертв.

* Помилка, мабуть, у перекладі. Правильна дата 1667.

Ми, націоналісти, не думаємо капітулювати перед кимось з них, бо не хочемо самі накидати зашморг на шию.

Більшовики і німці вбивають не лише нас, самостійників-революціонерів, але й фізично знищують всю українську інтелігенцію і широкі маси населення. Коли б ми відмовлялися від боротьби з одним з наших противників, щоб зменшити кількість жертв, ми не були б в змозі захистити свій народ від ударів й цього ворога. При такій тактиці ми могли б зменшити кількість жертв серед членів організації, проте сама організація не є нашою основною метою, наша мета — добробут народу. І коли від нас, націоналістів, вимагається найбільших жертв для визвольної справи народу, ми не лякаємося цього. При капітуляції перед одним з ворогів ми зменшуємо кількість жертв не нашого народу, а ворога, бо тоді ми даємо йому можливість знищувати наш народ без боротьби і при цьому без жертв з його боку.

Тому наша політична тактика на майбутнє залишається подібною до теперішньої — безкомпромісна боротьба з німецьким і російським імперіалізмом.

Новим зовнішнім труднощам можемо протиставити моральний і організовано зміцнений фронт української національної революції. Робота над моральною і організаційною розбудовою наших сил — це основне завдання на сьогодні. Розбудова основних елементів наших сил є необхідною для кінцевого розрахунку з ворогами.

Щоб зміцнити позиції назовні, нам треба об'єднатись з іншими народами, поневоленими німцями і більшовиками.

Коли ми таким чином просунемо вперед моральну і організаційну розбудову українського національного руху на українських землях та об'єднаємося з поневоленими народами інших європейських країн, тоді ми створимо силу, яка необхідна, щоб підірвати російсько-німецькі імперіалістичні імперії і побудувати самостійну українську державу.

Геть Москву і Берлін!

Геть імперіалістів!

Хай живе визвольна боротьба поневолених народів!

Хай живе українська національна революція!

Хай живе Українська Самостійна Соборна держава!

Організація Українських Націоналістів.

Feindpropaganda

17
27

Übersetzung aus dem ukrainischen.

Freiheit den Völkern und den Einzelnen.

Lies und gib es weiter.
Verstecke es vor den Feinden
und Verrätern.

Angesichts des doppelten Angriffs.

Der Krieg im Osten ist ein Kampf des russischen und deutschen Imperialismus um die Beherrschung und Ausbeutung der europäischen Völker, darunter auch des ukrainischen Volkes. Indem sie miteinander kämpfen, erkennen sie auch deutlich, dass die Ukrainer es nicht wünschen irgend jemandes koloniale Sklaven zu sein, sondern zur Freiheit und staatlichen Unabhängigkeit streben. Diese Gefahr für die eigenen Interessen sehen die kämpfenden Imperialisten nicht nur in sich gegenseitig, sondern auch im ukr. Volke und den anderen Nationen Osteuropas. In der gleichen Zeit, in welcher sie miteinander kämpfen, unterdrücken sie auch grausam die Unabhängigkeitsbewegungen der unterdrückten Völker.

Auf dem ukr. Volke lastet im gegebenen Moment die ganze Schwere des deutschen Imperialismus. Die Deutschen setzen die Vernichtungspolitik der Bolschewisten fort und ahmen nicht nur deren Program, sondern auch deren Methoden nach. Die deutsche Kolonialpolitik richtet sich, ähnlich der bolschewistischen hauptsächlich darauf, den aktiven Teil /politischen des ukr. Volkes zu vernichten. Was sich vor den Augen ~~XXX~~ und der Pistole des Gestapo aufgesucht und vernichtet. Ausserdem vernichten die Deutschen die Masse des Volkes, indem sie den durch die Bolschewisten erprobten Terror des organisierten Hungers anwenden. Dazu kommen noch ihre eigenen Methoden, wie Verschickung nach Deutschland zur "Arbeit", Ermordung der Kriegsgefangenen, u.a.

Es irrt derjenige, der nun glaubt, dass wir nur im gegebenen Moment unter dem Druck des deutschen kolonialen Regimes leben. Obwohl die russisch bolschewistischen Imperialisten hinter dem Grenzen der Ukraine sitzen, hören sie doch nicht auf, sich für die Ukraine, das ukr. Volk, dessen Leben und Kampf zu interessieren. Sie interessieren sich nicht nur für uns, sondern sie versuchen auch, sich aktiv in unser Leben einzumischen mit dem Ziele, die politische ukr. Unabhängigkeitsbewegung zu vernichten und das ukr. Volk in der Gesamtheit zu vernichten.

Das Instrument der bolschewistischen Politik in der Ukraine ist im gegebenen Moment die kommunistische Partei und die Partisanenabteilungen. Während die rote Armee an der Front mit der deutschen Armee kämpft, haben die sogenannten roten Partisanen und die Kommunisten in der Ukraine die Aufgabe, in erster Linie die ukr. nationale Revolution zu bekämpfen. Diese Verteilung der Rollen der bolschewistischen Kräfte wird auch von den Deutschen anerkannt. In den Instruktionen der deutschen Polizeibehörden heisst es, dass der erste Feind Deutschlands in der Ukraine die ukr. Nationalisten sind und nicht die Kommunisten. Daher müssen in erster Linie die Nationalisten vernichtet werden.

Die kommunistische Partei in der Ukraine wird deshalb nicht in erster Linie zum Kampf gegen die Deutschen gegründet, sondern zur Bekämpfung der Freiheitsbewegung des ukr. Volkes. Die Kommunisten führen jetzt eine lebhaft Propaganda, wobei verschiedene Methoden angewandt werden, gegen die Nationalisten und die Idee einer ukr. Selbständigkeit. Da aber die bolschewistische Propaganda als Lüge vom Volke betrachtet wird, wenden die Bolschewisten andere Methoden an und drohen nach links und rechts, alle Nationalisten zu erschliessen, wenn sie zurückkommen werden.

Die Rückkehr der Sowietherrschaft ist eine problematische Angelegenheit. Sie hängt vor allem von der politischen Einstellung des ukr.

Volkes ab. Daher genügt es nicht, gegen die Nationalisten nur Propaganda zu treiben, ihnen zu drohen, sondern sie müssen vernichtet werden und die Bolschewisten gingen zu Werke. Da sie nicht genügend Kraft und die Möglichkeit dazu haben die ukr. Selbstständigkeitsbewegung zu vernichten, greifen die Kommunisten zur Provokation, nur in Polesien, wo es möglich, wo die roten Partisanen die ukr. Nationalisten töteten, während in den übrigen Gebieten der Ukraine Provokationen und Anzeigen an der Tagesordnung sind.

Eine besondere Rolle in dieser Arbeit spielen die sog. bolschewistischen Partisanen. Die Aktion der Partisanen ist eine Provokation und darauf berechnet, die ukr. Bevölkerung durch die Deutschen vernichten zu lassen. Als Antwort auf diese kleinen Ausschreitungen der bolschewistischen Diversanten, die im Grunde genommen fast keinen Schaden anrichten, stürzten sich die Deutschen auf die wehrlose unschuldige Bevölkerung und morden sie mit tierischer Grausamkeit und brennen ihr Hab und Gut nieder. In Polesien ereigneten sich im vorigen Herbst Dinge, vor denen die Überfälle der Horden der Steppe auf die Ukraine in den Schatten treten. Man kann nicht sagen, dass die Bolschewistischen Provokateure lediglich auf die deutsche politische Stumpf sinnigkeit und tierische Grausamkeit recheneten, es ist auch nicht glaubhaft anzunehmen, dass die Deutschen nicht den wahren Sachverhalt kennen und sich unbewusst sind, dass die ukr. Bevölkerung an der Arbeit der Partisanen keinen Anteil nimmt. Hier haben wir es mit einem Still Schweigen und einer bewussten Zusammenarbeit beider Feinde in der Ukraine zu tun. Die Deutschen nutzen die Tätigkeit der Bolschewiken aus, um die massenhafte Vernichtung des ukr. Volkes zu entschuldigen, die Bolschewiken helfen den Deutschen, um Argumente in die Hände zu bekommen. Beiden Feinden ist damit geholfen.

Dass die Bolschewiken solche Methoden anwenden, daran zweifelt niemand. Die blutigen Abrechnungen, die in den letzten Jahren in der Partei vorgenommen wurden, zeigen uns in ausreichendem Masse nicht nur das moralische Gesicht der Stalins, Kaganowitsch, Berijos u.a. "Väter" u. Führer, sondern auch die ganze Pest des bolschewistischen Systems. Falschheit, Lüge und Provokation, welche die Bolschewiken meisterhaft beherrschen, werden sich nicht nur im Inneren, sondern auch im Kampfe nach aussen angewandt. Die bolschewistische Moral gestattet eine Zusammenarbeit mit den argsten Feinden wenn daraus nur irgend ein Nutzen zu ziehen ist. Der Nutzen der Bolschewisten in der provokatorischen Zusammenarbeit mit den Deutschen ist - die Vernichtung der ukr. Selbstständigkeitsbewegung u. des ukr. Volkes. Denselben Nutzen hat auch die deutsche Seite, deshalb ist auch die gemeinsame Aktion gegen die nationalen Ukrainer Wirklichkeit geworden.

Der deutsche und der russische Imperialismus stehen sich im tödlichen Kampfe gegenüber. Beide wollen die Ukraine versklaven und ausbeuten. Sie ruinieren sich selbst und nähern sich der unvermeidlichen Katastrophe. In diesem Augenblick wird beiden bewusst, welche Gefahr ihnen von der ukr. Unabhängigkeitsbewegung droht. Gegen diese Bewegung setzen beide Seiten alle ihre Kräfte ein. In dieser Angelegenheit sind sich beide einig.

Die antiukrainische Front besteht nicht nur als objektive Tatsache sondern nimmt immer grössere Formen einer bewussten und planmässigen Zusammenarbeit an. Die kommunistische Partei schickt bewusst ihre Mitglieder zur Zusammenarbeit mit den Deutschen gegen die ukr. Nationalisten und die Deutschen nehmen bewusst diese Arbeit an. Diese Front der antiukr. Zusammenarbeit wird vergrössert durch die provokatorische Aktion der bolschewistischen Saboteure und die Vernichtung der Bevölkerung durch die Deutschen. Die Aktionen und die Terrormassnahmen, welche von den Bolschewisten und den Deutschen besonders angewandt werden, nehmen an Intensität und Schärfe zu. So sieht die Sache heute aus und so wird es auch in Zukunft sein. Je mehr sich die Kräfte der kämpfenden Imperialisten erschöpfen, desto realer wird für sie die Gefahr der Revolution der unterdrückten Völker und umso grösser wird

die Zusammenarbeit der kämpfenden Imperialisten gegen die Unabhängigkeitsbewegung der unterdrückten Völker. Deshalb irren diejenigen Ukrainer sehr, die glauben dass die Deutschen z.B. ihr Verhalten dem Ukr. Volke gegenüber ändern werden, wenn sie schwächer geworden sind. Denselben Fehler begehen diejenigen, die dasselbe von den Bolschewisten annehmen.

Der deutsch-russische Krieg dauert schon 14 Jahre. In dieser Zeit sind beide Parteien erheblich geschwächt worden. Trotzdem hat sich ihr Verhalten dem ukr. Volke gegenüber nicht geändert, weder von der deutschen noch von der bolschewistischen Seite. Im Gegenteil, das Verhältnis hat sich noch verschlechtert. Es wird sich in Zukunft noch mehr verschlechtern, denn das zeigen die Ereignisse. Die Kluft zwischen den Imperialisten und der nationalen Revolution wird sich desto mehr vergrößern, je schwächer die Einen und je stärker die Anderen werden.

In der Periode des Freiheitskampfes der Kosaken kam es zu keinem Kompromiss zwischen der Ukr. Revolution und den polnischen und russischen Eroberern. Dagegen verständigten sich die polnischen und russischen Eroberer im Jahre 1657 in Andrusow und teilten unter sich die Ukraine. Die neueren Befreiungskämpfe fanden ihren Epilog im Jahre 1923 in Riga, wo sich die russischen und polnischen Imperialisten wieder auf Kosten der Ukraine verständigten.

Die Interessen zweier Imperialismen, die um ein Gebiet kämpfen, sind in ihrem Programm und in ihren Zielen verschieden, jedoch ihrer Natur nach einander ähnlich. Deshalb ist auch unter ihnen ein Kompromiss möglich auf Grund gegenseitiger Abtretungen und einer "gerechten" Verteilung der Beute, dagegen ist niemals ein Kompromiss zwischen der Befreiungsrevolution und dem Eroberer möglich. Hier ist nur die Kapitulation der einen oder der anderen Seite möglich. In unseren Augen entsteht automatisch eine deutsch-bolschewistische antiukrainische Front. Aus dem objektiv bestehenden gemeinsamen Interessen nimmt diese Front den Charakter einer wissentlichen Zusammenarbeit an. Die ukr. nationale Revolution wird von den Feinden doppelt bekämpft.

Die Opportunisten sehen einen Ausweg aus dieser schweren Lage in der Kapitulation vor einem dieser Gegner. Ausser der gewöhnlichen Feigheit oder der politischen Nachgiebigkeit spielt hier noch die naive Auffassung mit, dass im Kampf mit nur einem Gegner die Opfer verringert würden.

Wir Nationalisten denken nicht daran vor irgend jemandem zu kapitulieren, denn wir wollen uns nicht selbst den Strick um den Hals schlingen.

Die Bolschewisten und die Deutschen schlagen nicht nur uns Selbstständigkeitsrevolutionäre, sondern sie vernichten physisch den ganzen kulturellen aktiven ukr. Teil und die breiten Massen des Volkes. Indem wir den Kampf gegen einen unserer Gegner um Opfer zu vermeiden, aufgeben, so würden wir das Volk vor den Schlägen dieses Gegners doch nicht schützen können. Durch diese Taktik würden wir wohl die Zahl der Opfer der organisierten Mitglieder verringern, jedoch ist die Organisation nicht Selbstziel, sondern unser Ziel ist das Wohl des Volkes. Wenn deshalb von uns Nationalisten die größten Opfer für die Sache der Befreiung des Volkes verlangt werden, so schrecken wir davor nicht zurück. Durch Kapitulation vor einem Feinde würden wir nicht unserem Volke, sondern dem Feinde Opfer ersparen, denn dann geben wir ihm die Möglichkeit unser Volk ohne Kampf und daher ohne Opfer seinerseits zu vernichten.

deshalb ist unser politischer Weg für die Zukunft, ähnlich wie jetzt, kompromissloser Kampf mit dem deutschen und russischen Imperialismus.

Gegen die neuen küsseren Schwierigkeiten können wir die moralische und organisatorisch verstärkte Front der ukr. nationalen Revolution entgegenstellen. Die Arbeit am moralischen und organisatorischen Ausbau unserer Kräfte ist unsere Hauptaufgabe in der Gegenwart. Der Ausbau der Grundelemente unserer Kraft ist zur Endabrechnung mit unseren Feinden nötig.

Um unsere Positionen nach aussen zu kräftigen, müssen wir mit denjenigen Völkern verbinden, die von den deutschen und russischen Imperialisten unterdrückt werden.

Wenn wir auf diesem Wege des moralischen und organisatorischen Fortschreitens der ukr. nationalen Bewegung in den ukr. Ländern Fortschreiten und uns mit den unterdrückten Völkern der anderen europäischen Länder verbinden, so schaffen wir eine Macht, die nötig ist, den deutsch-russischen Imperialistischen Reifen zu sprengen und ein Selbständiges ukr. Reich aufzubauen.

Adieu mit Moskau und Berlin !
Fort mit den Imperialismen !
Es lebe der Befreiungskampf der unterdrückten Völker !
Es lebe die nationale ukr. Revolution !
Es lebe das geeinte selbständige ukr. Reich !

Die Organisation der Ukr. Nationalisten.

BA-MA RH 2/v. 2560

№ 30

Отримані армією повідомлення про незадоволення населення, дивізію “Галичина”, розстріли, отамана Бульбу *

Секретно
09.06.1943 р.

Штаб Валлі I
(Служба Баун)
Щоденник № 6399/43 секретно

Стосується: безпорядки в управлінні окупованих східних територій.

Посилання: майор Грюнер, капітан Штекман, штандартен-фюрер Беттінген.

Джерело: повідомлення від довірених осіб.

Додатки: 4

Пану шефу “Чужі армії на Сході”
полковникові Г.Гелену

У додатках подаються повідомлення про настрої з проханням про ознайомлення.

Із цих повідомлень стає зрозуміло, що озлоблення українського населення викликано наступним:

- а) методи вербування на добровільну працю в Райх;
- б) збереження колгоспної системи;
- в) експропріація земель і переселення на користь імпортованих фольксдойчів**;
- г) несправедлива практика заборони забою худоби і конфіскація її поголів'я;
- д) зловживання повноваженнями і некоректне поводження німецьких управителів та службовців;

* Публікуємо уривки із повідомлень військової розвідки (її довірених осіб), які отримав полковник Г.Гелен, шеф відділення “Чужі армії на Сході” (Fremde Heere Ost).

** Люди німецького походження, які не проживали в Райху.

- е) надання переваги росіянам і колишнім комуністам в управліннях;
- є) арешти всіх українців, будь-яким чином підозрюваних у націоналізмі;
- ж) заборона українських культурних заходів та театральних вистав;
- з) провокації комуністичних організацій і відсутність компетентних інституцій, в яких селянин міг би довести своє право.

Крім цього, за бажанням передаються копії інструкцій призовної комісії Галичини для добровольців дивізії СС “Галичина” і бланки для посвідчень.

(...)

Серед населення країни поширена думка, що все йде до хаосу і дійте до повстань. Інтелігенція повністю відмежувалась, оскільки багато професорів і лікарів були ув’язнені за вільнодумство. Як і в більшовицькі часи, у своєму ближньому вбачають агента гестапо і це тяжіє паралізуючо-гнітюче над країною.

Немає жодних культурних українських заходів. Немає українських театральних вистав. У Вінниці, наприклад, під керівництвом одного єфрейтора — художнього керівника — ставлять лише західні п’єси.

Високі пости в управліннях займають колишні комуністи або росіяни, останні з яких, як державотворчий елемент, володіють тепер повною довірою властей.

Ці елементи, природно, є найбільшими ворогами української нації і використовують виявлене їм довір’я для того, щоб за допомогою гестапо знищити всіх неугодних їм українців. Особливо колишні комуністи намагаються в такий спосіб продемонструвати свою лояльність. Можна лише здогадуватися, що ці комуністи одночасно прагнуть знищити також запеклих ворогів комунізму.

Такі замасковані комуністи займали керівні посади у Харкові і підігравали советській владі. Керівництво об’єднання “Просвіта” у Харкові перебувало в руках колишніх комуністів. Коли совети підійшли до міста, об’єднання “Просвіта” виявилось партизанським штабом.

Так звана українська поліція в Харкові була утворена з російських військовополонених, оскільки вони називали себе лише українцями, щоб вийти з табору. Через те, що не відбулося національного просіювання, ця орда зразу ж перебігла до советів.

Травень 1943 р.

Настрої у Галичині

V-Mann Петро повідомляє:

Останніми днями відбулася невеличка зміна настроїв на користь Німеччини, обумовлена формуванням української добровільної стрілецької дивізії СС.

Результати запису добровольців можна вважати цілком добрими. До 22.05.43 р. зголосилося 62 000 чоловік. Найбільший успіх виявився в області довкола Коломиї, як стосовно кількісної участі, так і кваліфікації добровольців, для привітання яких 21 травня у Коломию приїхав сам генеральний губернатор Вехтер.

Ці результати необхідно оцінювати вище, ніж відбір, який проводиться дуже строго комісією СС з Берліна (ріст 165 см, вибір раси: голубі очі, світле волосся).

Однак кількість добровольців значно зросла б, якщо б вербування проводилося вермахтом, тому що серед усіх прошарків населення Галичини панує сильна антипатія до служб поліції СС.

З боку праворадикального руху Бандери, а також поляків відбувається сильна агітація проти формування українських підрозділів.

Терор польських і комуністичних банд щодо українства загострився і щодня буває по 2-3 вбитих.

Повідомлення з Холмської і Люблінської областей свідчать про пошвавлення діяльності банд.

Українська національна група "Тарас Бульба" також відійшла від пасивності і розпочала напади на німців, з того часу як стало відомо, що, як "захід помсти", було спалено близько 30 українських сіл з жінками і дітьми.

(...)

У Кракові знаходиться приблизно 240 українських поранених. Коли вони добровільно зголосились, було сказано, що їхні сім'ї отримають підтримку. Цієї обіцянки не було дотримано. Крім того, пораненим стало відомо, що після одужання вони будуть вислані у табір військовополонених, оскільки вони ще не є звільненими як військовополонені. У такому таборі у Кракові знаходяться поранені українські добровольці, які вже одужали.

Наступний багато разів обговорений випадок — це справа близьких родичів загиблого під Сталінградом капітана Дикого.

Сім'я складається з жінки та двох дітей, що живуть на цукровій фабриці у Переворську (генерал-губернаторство). З січня цього року його дружина вже більше не отримує їй належного, як отримувала до цього. У відповідь на рекламацію в інстанцію у Любліні, звідки родині 2 роки регулярно пересилались гроші, було повідомлено, що там нібито ніякого капітана на ім'я Дикий не знають.

У Львові 28 квітня було урочисто проголошено формування української стрілецької дивізії "Галичина". Прикро вражає у цій ситуації посвідка, яка видавалася кожному добровольцеві після запису. Там дослівно говориться: "Оскільки названий зголосився протягом встановленого терміну, він згідно з наданими губернатором Галицького дистрикту вказівками звільняється від кримінального переслідування через недотримання попереднього розпорядження про виїзд робочої сили до Райху"...

Деякі молоді студенти, які захоплено зголосились на цю акцію, відмовились від запису і обґрунтували це тим, що вони через посвідку не хочуть бути з самого початку затаврованими як помилувані злочинці, не хочуть належати до війська, до якого, очевидно, не входять ідеалісти. Студенти заявили про свою готовність вступити в інше німецьке фронтове об'єднання.

Цей розбрат почуттів був вміло використаний крайніми радикальними націоналістами руху Бандери. Тепер їм зовсім неважко проводити пропаганду, оскільки вони спираються на факти, про які не треба багато говорити, щоби підкорити серце або інстинкти.

(...)

Травень 1943 р.

Ситуація на Волині

V-Mann Георг повідомляє:

Після розстрілів доктора Пощенського та інших українців у Кременці ця звістка блискавично поширилась у всій Волині і викликала паніку. Багато українців увечері покинуло свої помешкання, щоб ночувати в інших місцях. Фактично подальші арешти продовжувались 23 лютого в Рівному та околиці.

Серед заарештованих знаходились 63 українці, яких привезли в Рівне і там усіх розстріляли.

Серед страчених були директор гімназії з Костополя Бечківський (син розстріляного більшовиками у Рівному директора гімназії), священник Роман Данилевич, пані Малішевська (службовець у обласного комісара) та інші 17 українських службовців.

26 лютого через Костопіль з Сарн їхали три потяги, в яких транспортували заарештованих у Сарнах. З вагонів було чути крики: “Нас женуть, напевно, на розстріл!”

28 лютого о п'ятій годині ранку в місті Березно було розстріляно 25 українських сімей з жінками та дітьми. Це був каральний захід, тому що українець убив людей з СД, коли вони хотіли його затримати.

У ніч з 9 на 10 лютого деякі полонені у в'язниці в Рівному вчинили бунт. Там було заарештовано приблизно 1 000 осіб з Рівненської, Костопільської та Сарнської областей. Всі були розстріляні. Серед них знаходився і видатний український бактеріолог та вчений, колишній лікар абесинського негуса та інші представники інтелігенції.

Населення Волині тремтить щоденно за своє життя не тільки від страху перед німецькими органами, але й також перед комуністичними провокаціями та партизанами.

Комуністичні партизани найбільше переслідують українських поліцейських. У Костопільській області вони замордували 13 українських поліцейських, після того як вирізали їм носи, вуха та геніталії.

У лісах Костополя і Сарн, по той бік річки Случ стоять повсталі націоналістичні загони отамана Тараса Боровця, відомого на прізвисько Тарас Бульба. Шефом його штабу є якийсь Кривоніс (кличка). Тарас Бульба має у своєму розпорядженні понад 2 000-2 500 добре озброєних чоловіків, які живуть в недоступних лісах.

На німецьких солдатів Тарас Бульба не нападає, навпаки, він бореться проти партизанських груп “Ленін” і “Сталін”. 22 лютого відбулася дводенна зустріч (з ними) у двох приблизно на 30-40 км віддалених один від одного пунктах на кордоні областей Костопіль-Сарни. Щодо зброї, то партизанські групи “Сталін” переважають Тараса Бульбу, оскільки комуністи мають танки та гармати.

Після партизанських нападів на Дубно та Кременець було розстріляно 14 українських поліцейських, які були в цей час на варті, мабуть, не дуже обережними. З цими українцями була

велика кількість німецького рядового складу, яка, на думку населення, мусила зазнати такого ж самого покарання. Після цього розстрілу вся українська поліція втекла з Дубна, Кременця та частково Рівного у повному озброєнні до партизан.

Після двох акцій розкидання листівок з літака поліцейських, що втекли, закликали зголоситись з гарантією звільнення від покарання. До дня подання звіту (15 травня) не зголосився жоден.

Велике озлоблення панує серед селян, яких було побито під час вилучення в них передбаченого для здавання контингенту продуктів харчування.

У перші дні травня 1943 р. були спалені села Святе та Деражне в районі Здолбунова, а також село Ремель в районі Рівного разом із жителями, включно з жінками та дітьми. Це був каральний захід, оскільки з перших сіл деякі юнаки пішли в партизани, а в селі Ремель було знайдено зброю.

93
Dienststelle W a l l i I
(Dienststelle Baum)
Tsch.Nr. 6299/43 Geh.

Geheim

646 A. 107 14. 10
O.U., den 9.8.1943

Betrifft: Missstände in der Verwaltung
der besetzten Ostgebiete.

Bezug: Major Grüner - Hptm. Steckmann
Sdf.(K) Boettiger.

Quelle: V.Mann - Meldungen.

Anlagen: - 4 -

An

Herrn Chef Fremde Heere Ost
Oberst i. G. G e h l e n

In der Anlage werden Stimmungsberichte aus der Ukraine
mit der Bitte um Kenntnismahme vorgelegt.

Aus obigen Berichten ist ersichtlich, daß die Erbitterung
der ukrainischen Bevölkerung durch Nachstehendes hervorgerufen
wurde:

- a) Die Methoden der Werbung zum freiwilligen Arbeitseinsatz
ins Reich.
- b) Die Beibehaltung des Kolchosensystems.
- c) Die Bodenenteignungen und Umsiedlungen zugunsten
importierter Volksdeutscher.
- d) Die ungerechte Handhabung des Schlachtverbotes und
Beschlagnahme der Viehbestände.
- e) Die Übergriffe und das unkorrekte Verhalten der deutschen
Verwaltungsbeamten und Angestellten.
- f) Die Bevorzugung von Russen und ehemaligen Kommunisten
in den Ämtern.
- g) Die Verhaftung aller irgendwie als Nationalisten
verdächtiger Ukrainer.
- h) Die Unterbindung ukrainischer kultureller Veranstaltungen
und Teatervorführungen.
- j) Die Provokationen kommunistischer Organisationen und
das Fehlen zuständiger Institutionen bei denen der Bauer
sein Recht geltend machen könnte.

Ausserdem werden Satzungen des Wehrausschusses Galizien
Merkblatt für Freiwillige der SS-Schützen Div. Galizien und ein
Vordruck für Bescheinigungen in Ablichtung wunschgemäss überreicht.

(...)

Es kommt hinzu, dass die meisten ukrainischen Anestellten
... ihre Lebensjahre leben ihrer Verpöchteten sehen, während sie
... auch die Schließungen anderer Vorposten, um einen geübten
... versuch auch teilzunehmen. Der schleichende blut.

Unter der Landesbevölkerung ist die Meinung verbreitet, dass
alles dem Chaos entgegen geht und dass es zu Aufständen kommen werde.
Die Intelligenz hat sich ganz zurückgezogen, da viele Profe-
soren und Kräfte wegen eines offenen Wortes verhaftet wurden. Wie zu
bolschewistischen Zeiten sieht man in ~~jeder~~ seinem Nächsten den
Agenten des Gestapo und es lastet ein lähmender Alpdruck auf dem
Land.

Es gibt keine kulturellen ukrainischen Veranstaltungen. Ukra-
inische Theatervorführungen gibt es nicht. Es werden z.B. in Winni-
za unter Leitung eines Gefreiten als Theaterintendant, nur westliche
Stücke aufgeführt.

~~In Ämtern und Würden sitzen ehemalige Kommunisten oder Russen,
welche letztere nunmehr als staatsbildendes Element das volle Ver-
trauen der Behörden besitzen.~~

Diese Elemente sind naturgemäß die größten Feinde der Ukra-
inischen Nation und nützen das ihnen entgegengebrachte Vertrauen aus
um alle ihnen unliebsamen Ukrainer durch den Gestapo vernichten zu
lassen. Besonders ehemalige Kommunisten versuchen auf diese Art und
weise den Nachweis ihrer Loyalität zu erbringen. Es ist nur zu er-
warten, dass diese Kommunisten gleichseitig auch die glühendsten
Feinde des Kommunismus zu vernichten trachten.

Solche getarnte Kommunisten saßen auch an leitenden Stellen
in Charkow und spielten den Sowjets in die Hände. Die Leitung des
Vereins "Proswita" in Charkow lag in Händen ehemaliger Kommunisten.
Als die Sowjets sich der Stadt näherten entpuppte sich der Verein
"Proswita" als Partisanen-Stab.

Die sogenannte ukrainische Polizei in Charkow war aus russi-
schen Kriegsgefangenen zusammengestellt worden, soferne sich diese
nur als Ukrainer bezeichneten. Um aus dem Lager zu entkommen meldeten
sich auch Russen als Ukrainer. Da eine nationale Siebung nicht er-
folgte, ist es verständlich, dass diese Horde zu den Sowjets sofort
überlief.

99

16

Mai, 1943.

Stimmungsbericht aus Galizien.

Für Weitergabe
außerhalb der Abt.
nicht geeignet

V.-Mann Peter meldet:

In den letzten Tagen konnte ein kleiner Umbruch der Stimmung zu Gunsten des Deutschlands festgestellt werden. Der durch die Aufstellung der ukrainischen Freiwilligen im SS-Schützen-Division bedingt ist.

Die Meldungsergebnisse der Freiwilligen können durchwegs als gut bezeichnet werden. Bis zum 22.V.43 hatten sich 62.000 Freiwillige gemeldet. Den größten Erfolg brachte das Gebiet um Kolomen sowohl hinsichtlich zahlenmäßiger Beteiligung als auch bezüglich Qualifikation der Freiwilligen. Am 21.V. war Generalgouverneur Höcker zur Begrüßung der Freiwilligen selbst nach Kolomen gefahren.

Diese Ergebnisse sind umso höher zu werten, als die Auswahl, welche durch eine SS-Kommission aus Berlin sehr streng getroffen wird (Größe 165 cm, rassistische Auswahl: Blau Augen, blonde Haare/.

~~Die Freiwilligenzahl würde jedoch wesentlich höher steigen, wenn die Verbände durch die Wehrmacht geführt worden wären, da in allen Bevölkerungsschichten Galiziens eine starke Antipathie gegen die Polizeidienststellen SS herrscht.~~

Von Seiten der rechtsradikalen Bandenbewegung sowie von den Polen wird gegen die Aufstellung der ukrainischen Formationen stark agitiert.

Der Terror polnischer und kommunistischer Banden gegen das Ukrainertum hat sich verschärft und es gibt täglich 2-3 Tote. Nachrichten aus dem Cholmer und Lubliner Gebieten berichten von der Zunahme der Bandentätigkeit.

Auch die ukrainische nationale Gruppe Tarnobulba soll ihre Zurückhaltung aufgeben und Überfälle auf Deutsche unternehmen haben, seitdem es bekannt worden ist, dass als "Vergeltungsmassnahme" etwa ~~1000~~ 30 ukrainische Dörfer mit Frauen und Kindern verbrannt worden waren.

- 2 -

In Krakau befinden sich etwa 240 ukrainische Verwundete. Als sie sich freiwillig meldeten, war gesagt worden, dass ihre Familien unterstützt werden würden. Dieses Versprechen ist nicht gehalten worden. Ausserdem wurde den Verwundeten bekannt, dass sie nach Genesung in ein Kriegsgefangenenlager abgeschoben werden würden, da sie noch nicht als Kgf. entlassen worden sind.

Im Kgf.-Lager in Krakau befinden sich bereits ausgeheilt verwundete ukrainische Freiwillige.

Ein weiterer vielbesprochener Fall ist die Angelegenheit der Hinterbliebenen des bei Stalingrad gefallenen Hptm. Dakyj. Die Familie besteht aus Frau und zwei Kinder, die in der Zuckerfabrik in Pereworak /Generalgouvernement/ leben. Seit Januar d.J. erhält die Frau nicht mehr die bisher empfangenen Gehälter.

Auf Reklamation bei einer Dienststelle in Lublin, von wo aus zwei Jahre lang regelmässig Geldüberweisungen an die Familie stattfanden, wurde erklärt, dass dort ein Hauptmann mit Namen Dakyj nicht bekannt sei.

In Lemberg ist am 28. April die Aufstellung der ukrainischen S.S.-Schützendivision "Galizien" feierlichst proklamiert worden. Feinlich berührt bei dieser Angelegenheit die Bescheinigung, die jedem Freiwilligen nach Meldung überreicht würde. Es heisst darin wörtlich: ".....Da sich der Genannte innerhalb der gesetzten Frist gemeldet hat, wird nach der unter dem 28. April 1943 vom Gouverneur des Distriktes Galizien gegebenen Weisungen von der Strafverfolgung wegen Nichtbefolgung der Vorausgegangenen Beorderung zum Arbeitseinsatz im Reich Abstand genommen." / Siehe Anlage /.

Einige junge Studenten, die sich begeistert zu der Aktion gemeldet hatten, traten von der Meldung zurück und begründeten dies damit, dass sie durch diese Bescheinigung nicht von vornherein zu begnadigten Verbrechern gestempelt sein wollen und dass sie nicht einer Truppe angehören wollen, zu der anscheinend Idealisten nicht gesucht werden. Die Studenten haben sich später um die Aufnahme in einer anderen deutschen Fronteinheit gemeldet.

Diese Zwietschheit der Gefühle werden nun von den radikalen Nationalisten der Banderabewegung geschickt ausgenutzt. Sie haben es jetzt nicht schwer Propaganda zu treiben, denn sie halten sich dabei an Tatsachen, um die nur wenig Worte gemacht werden müssen, um Herzen oder Instinkte aufzuwecken.

Situationsbericht aus Wolhynien.V.-Mann Georg meldet:

Nach den Erschiessungen der Ukrainer Dr. Foschtschenskyj und anderer in Kremenez verbreitete sich diese Kunde Blitzschnell in ganz Wolhynien und rief eine Panikstimmung hervor. Viele Ukrainer verliessen abends ihre Wohnungen um an anderen Stellen zu nchtigen. Tatsächlich folgten am 23. Februar weitere Verhaftungen in Rowno und Umgebung.

Unter den Verhafteten befanden sich 63 Ukrainer, die nach nach Rowno gebracht wurden und dort sämtlich erschossen wurden.

Unter den Hingerichteten befanden sich der Gymnasialdirektor aus Kostopol, Retschkiwskyj /Sohn des von den Poltschewisten erschossenen Gymnasialdirektors in Rowno/, der Pfarrer Roman Danalerwitsch Frau Malischewska /Beamtin beim Gebietskommissar/ und weitere 17 ukrainische Beamte.

Am 26. Februar fuhren aus Sarn kommend drei Züge durch Kostopol, in denen die im Sarner Gebiet Verhafteten transportiert wurden. Aus den Waggons hörte man schreien: "Man verschleppt uns wahrscheinlich zur Erschiessung!"

Am 28. Februar wurden in der Stadt Beresno 25 ukrainische Familien mit Frauen und Kindern um 5 Uhr früh erschossen. Dies geschah als Vergeltungsmassnahme, weil ein Ukrainer S.D.-Leute erschossen hatte, als sie ihn verhaften wollten.

In der Nacht vom 9/10. Febr. neuterten einige Gefangene im Gefängnis Rowno. Es waren dort etwa 1000 Personen aus dem Gebiete Rowno, Kostopol und Sarn inhaftiert. Alle wurden erschossen. Unter den Erschossenen befand sich ein bekannter ukrainischer Bakteriologe und Gelehrter, der ehemalige Arzt des abessinischen Negus und andere Intelligenzler.

Die Bevölkerung Wolhyniens zittert täglich um ihr Leben nicht nur aus Angst vor den deutschen Organen sondern auch aus Angst vor kommunistischen Provokationen und den kommunistischen Partisanen.

Die kommunistischen Partisanen haben es besonders auf ukrainische Polizisten abgesehen. Im Gebiet Kostopol ermordeten sie 13 ukrainische Polizisten nachdem sie ihnen Haaren, Ohren und die Geschlechtsteile abgeschnitten hatten.

Im Waldgebiet Kostopol und Sarn, jenseits des Flusses Slutsch stehen die aufständischen Nationalistischen Abteilungen des Ataman Taras Korowetz, der unter den Taranamen Taras Bulba bekannt ist. Chef seines Stabes ist ein gewisser Erewonia /Deckname/. Taras Bulba soll über 2000 - 2500 gut bewaffnete Mann verfügen, die in den unzugänglichen Wäldern leben.

Deutsche Soldaten werden von Taras Bulba nicht angegriffen, dagegen kämpft Bulba gegen die Partisanengruppen "Lenin" und "Stalin". Am 22. Februar kam es zu einem 2-tägigen Treffen an zwei etwa 30 - 40 Km voneinander entfernten Punkten, an der Gebietsgrenze Kostopol - Sarn. Taras Bulba ist den Partisanengruppen "Stalin" hinsichtlich der Ausrüstung unterlegen, da die Kommunisten auch über Tanks und Geschütze verfügen.

Nach den Partisanenüberfällen auf Dubno und Kremenez wurden 14 ukrainische Polizisten erschossen, die zu dieser Zeit Dienst gemacht und angeblich nicht aufgepasst hatten. Mit diesen Ukrainern hatte eine grössere Anzahl deutscher Mannschaft auch Dienst gemacht.
Dienst gemacht

Mienst gemacht und hatten nach den Empfinden der Bevölkerung daher die gleiche Strafe erfahren müssen. Nach dieser Erschießung floh die gesamte ukrainische Polizei aus Dubno und Kremonez, teilweise aus Roma vollbewaffnet zu den Partisanen.

In zwei Flugzettelaktionen wurden die flüchtigen Schutzleute aufgefordert sich zurückzumelden, wofür ihnen Straffreiheit zugesichert wurde. Bis zum Tage der Berichterstattung /15.V./ hat sich niemand zurückgemeldet.

GROSSE Erbitterung herrscht auch unter Bauern, die bei der Eintreibung des zur Abgabe vorgezeichneten Lebensmittelkontingentes geschlagen wurden.

Mit den ersten Tagen des Monats Mai 1943 wurden die Dörfer Swjata und Derashnja im Kreise Sdolbunow, sowie das Dorf Remel im Kreise Rowno mit samt den Einwohnern, Frauen und Kindern, verbrannt.

Dies war als Vergeltungsaktion geschehen, weil aus den ersten Dörfern einige Burschen zu den Partisanen gefangen waren und weil im Dorf Remel Waffen gefunden worden waren.

BA-MA RH 2/v. 2560

№ 31

Волинь і Поділля: організація робочої сили і питання безпеки

Короткий (тезисний) протокол наради у Генерального комісара Волині та Поділля в Рівному 5 червня 1943 р.

Райхсміністр Розенберг

11⁰⁰ - 11³³

Подяка за виконану роботу. Перепланування роботи на триваліший термін війни. Зростання наслідків, пов'язаних з труднощами зтяжної війни. На основі цього:

1. Мобілізація робочої сили. Великі труднощі української економіки. Потрібні жорсткі методи. Ніяких примусових заходів не лише щодо східних народів, але й усіх інших, як, наприклад, голландців і т. п. Заснування центрального управління у справах східних народів з метою усунення труднощів та забезпечення належного ставлення до оstarбайтерів з обох сторін. Посилання на інструкцію партійної канцелярії. Зачитування частини цієї інструкції. Необхідність застосування основного положення.

2. Постачання провідних закордонних спеціалістів і кваліфікованих робітників. Підсилення германської крові за рахунок голландців і норвежців. Періодичні призупинення датчан. Стимулювання французів не до великого поселення, а до господарського освоєння регіону, і завдяки цьому краща пропаганда серед народів шляхом зростання їх інтересу до Сходу.

Указ 1942 р. про землевпорядкування з метою підтримання трудового ентузіазму населення. Землевпорядкування не повинно бути лише пропагандою, воно має приносити результати. Схвалений фюрером новий порядок повинен підтримувати надію східних народів. Якомога швидше поступове впровадження нового указу. Докладне посилення на пункт указу, в якому сказано, що селяни, які перебувають на службі в Червоній армії, також повинні враховуватися.

3. Поведінка німців на Сході.

У багатьох приватних листах критикується влада та господарські підприємства. Скарги на надмірне вживання спиртних

напоїв. Цим самим відбувається русифікація німців ще до змішування крові.

Прохання до обласних комісарів доповідати про свої переживання і клопоти за такою схемою: спочатку поведінка населення, потім виконання розпоряджень та їхні результати, а також поведінка німців.

Шене
11³⁵ - 11⁴⁵

Посилання на важке становище Генерального комісаріату Волині та Поділля між неспокійними областями Білорусії і Житомира. Українські націоналісти завдають більших труднощів, ніж більшовицькі банди. Жорстокість банд, особливо щодо поляків, частково пов'язана з радянськими бандами. Кращою є ситуація на Поділлі; лише у північних лісистих районах неспокійно.

Вербування робітників, коли було допущено свого часу багато помилок, на які цивільне управління не мало ніякого впливу, ще дотепер має негативні наслідки. Прохання не давати відпусток оstarбайтерам з Волині та Поділля. До кінця 1942 р. з генерального округу до Райху було доставлено 233 тис. осіб, а впродовж 1943 р. — ще 52 тис. робітників. Добре підтвердження річних поставок.

Труднощі з Вермахтом. Конфіскація радіотрансляційних мереж. Незважаючи на обіцянки не надано літаків для пропаганди, яка є єдиним засобом успіху серед населення. Українці ставлять дуже високі політичні та економічні вимоги, хоча вони багато заробили при махінаціях з євреями. Їхні вимоги постійно зростають. Паювання землі мало гарні пропагандистські успіхи. Замовлення хороші. Сільськогосподарські товариства працюють напрочуд добре. Незадоволеними є лише ті люди, які з нічим залишилися дотепер у селах. Сильний протест проти позиції співробітників.

Не можна, щоб регіональні керівництва Райху перетворювалися в місце скарг стосовно речей, які відбуваються на Сході.

*Комісар Округи
Воля (?)
Округа Сарни
11⁴⁵ - 12⁰⁰*

Повідомлення про першу вербувальну акцію

Розбудова за допомогою українських сил. В органах цивільного управління лише сім керівників сільського господарства в області. Від самого початку податки сплачуються неохоче. Відразу почали поширюватися чутки, передусім з Генерального губернаторства. Для проведення подальших заходів на заготівлі сільськогосподарських товарів необхідно обов'язково умирити всю територію, підняти авторитет німців. З осені 1942 р. різко збільшилася кількість партизанів при дуже вмілій пропаганді. Масове знищення сільськогосподарських та лісових багатств. Вермахт зовсім безпорадний у лісистих місцевостях. На цій території загинуло понад 100 німців і більше 100 місцевих жителів. Міста також обстрілюються з великокаліберної зброї. Села, які здавали гарний збір, було повністю винищено. Українська охоронна поліція спочатку діяла добре, але потім поступово перейшла на бік противника. Вплив комісара округи на місцевий загін охоронної поліції дуже незначний. Ефективна боротьба можлива, якщо хоча б добре споряджений взвод перебував у кожному районі і підпорядковувався окружному комісару. Чоловіки могли б бути відкомандировані на роботу, оскільки вони, так чи інакше, не числяться в поліції. Використання робочої сили для Німеччини можливе лише у примусовому порядку. Є надія виконати спричинені війною завдання за умовою, якщо зростатиме вплив окружного комісара. Перенесення верховної влади партії на окружного комісара має дуже позитивні наслідки.

*Окр. комісар
Ліндер
Округа Луцьк
12⁰⁰ - 12²⁰*

Інформація про банди, передусім українських націоналістів, які проводять сильну пропаганду на укріплених позиціях уздовж лінії кордону Генерал-губернаторства. Об'єднання банд у більші

угруповання. Перехід (у ліс. — *В.К.*) підрозділів поліції охорони та сільськогосподарських службовців. Спроба використати Вермахт проти цивільного управління.

Терор проти аполітичних українців, підпали церков разом з православними священиками. Велика ненависть до поляків. Помітно зменшилися поставки сільськогосподарської продукції. Поля, щоправда, оброблені добре, але врожай не вдасться зібрати. Великий спад у вивезенні деревини. Успіхи у вербуванні робітників (до Німеччини. — *В.К.*) незначні. Тих, що бажають працювати, вбивають, шойно набраних робітників звільняють банди.

Добування торфу також перебуває у повному занепаді. Лише в Луцькій області видобуто цього року на 10 тис. тонн торфу менше, ніж у 1942 р. Внаслідок цього — відсутність пального для населення та господарств. Трудова дисципліна дуже погана. Населення не забезпечене продуктами харчування. Необхідно термінове спорудження заводських кухонь, а також забезпечення тих, хто на нас працює, одягом та предметами першої необхідності. Майже всі державні господарства перебувають в руках банд. Залізниці підривають, по шляхах можна їздити лише з конвоєм. Наші сили не можуть взяти верх над бандами. Тому і населення більше з нами не співпрацює. Не ясне домовлення про командні повноваження між поліцією та Вермахтом. В економічній сфері товариства з обмеженою відповідальністю не оправдали себе, оскільки вони працюють приватно задля доходу. До найнижчої інстанції мало б бути зосереджено все в руках окружного комісара. Необхідність підпорядкування командувача СС та поліції окружному комісарові. Потрібна активна і сильна пропаганда. Місцевих пропагандистів важко знайти, оскільки їм нічого не можна дати. Кращі німецькі сили треба відправити на Схід. Для цього потрібні ліпші передумови стосовно зарплати, яку не можна порівняти із зарплатою в кооперативних товариствах. Присвоєння воєнних медалей без меча службовцям органів цивільного управління, які відзначилися у боротьбі з бандами, сприймається як велика несправедливість.

Наступне є обов'язково необхідним:

1. Прочісування всієї території та спорудження опорних пунктів.
2. Задоволення потреб населення...
3. Підвищення повновладдя окружних комісарів.
4. Кращий вибір німецьких сил.

*Окр. комісар
Шмеербек
Окр. Проскурів
12⁰⁰ - 12³⁷*

(...) Треба значно більше зміцнити кордон з Генерал-губернаторством, оскільки звідти іде поганий вплив. Нестача німецьких співробітників у той час, як економіка зберегла всіх своїх молодих військовозобов'язаних чоловіків. Населення інертне, і його треба заохочувати. Розбудова партії потребувала на початковому етапі чимало роботи, але ця робота себе всюди оправдала.

*Окр. комісар
?
Окр. Летичів
12³⁵ - 12⁴⁰*

До березня 1943 р. обстановка в окрузі була спокійною. Тепер ОУН дає про себе знати. Населення знаходиться переважно на боці німців. Стан посівів через посуху не дуже добрий. Проте врожай фруктів обіцяє бути гарним. У 1942 р. вдалося забезпечити стовідсоткову здачу зерна. Важко буде населенню щодо поставок великої рогатої худоби, тому що майже кожному доведеться віддати останню корову. На роботі в Німеччині перебуває 14 % усього населення. Цим самим мобілізація остаточно вичерпана, оскільки вже охоплено людей віком від 23 до 25 років. Останнім часом вербування відбувається справедливо. У зв'язку із зняттям робочої сили ситуація з роботою дуже напружена. Особливо страждають фабрики. Промисловість, порівняно з сільським господарством, виходить на задній план. Не вистачає керівників сільського господарства. Подібно до цього і в обласного комісара майже немає співробітників. Було засновано 23 землеробські товариства, з яких лише 3 змогли приступити до роботи. Наділення присадибними ділянками сприймається дуже вдячно. Прохання про зміцнення центральної влади окружного комісара. Поведінка німців поліпшилася з того часу, як окружний комісар став одночасно носієм верховної влади.

(...)

S t i c h w o r t p r o t o k o l l
über die Dienstbesprechung beim Generalkommissar
Wolbyrien und Podolien in Rowno am 5. Juni 1943.

Reichsminister
Reichsberg
" - 1133;

Dank für die geleistete Arbeit. Umstellung der Arbeit auf eine längere Kriegsdauer, steigende Auswirkung der Schwierigkeiten des längeren Krieges. Aus diesem Grunde

1. Aufbringung der Arbeitskräfte. Große Beeinträchtigung der ukrainischen Wirtschaft. Neue Methoden nötig. Keine Zwangsmaßnahmen gegen die Ostvölker allein, sondern auch für die übrigen Völker wie die Holländer usw. Gründung der Zentralstelle für die Ostvölker, um Schwierigkeiten zu beseitigen und nach beiden Seiten richtige Behandlung der Ostarbeiter zu gewährleisten. Hinweis auf das Merkblatt der Partei-Kanzlei. Vorlesen eines Teils des Merkblattes, Notwendigkeit der Anwendung dieses Grundsatzes.
2. Versorgung von ausländischen Führern, Fachkräften und Spezialarbeitern. Stärkung der germanischen Blutes durch Einsatz von Holländern und Norwegern. Zeitweise Abstopfung der Dänen. Anhebelung bei den Franzosen nicht zur Großsiedlung sondern zur wirtschaftlichen Erschließung des Gebietes. Dadurch bessere Propaganda bei den Völkern durch Steigerung ihres Interesses an Osten.
1942 Erlass der Agrarordnung zur Erhaltung der Arbeitsfreudigkeit der Bevölkerung. Die Agrarordnung darf keine Propaganda allein sein, sondern muß Tatsachen bringen. Die vom Führer genehmigte Neuordnung muß die Hoffnung der Ostvölker erhalten. Möglichst schnelle schrittweise Durchführung des neuen Erlasses. Ausführlicher Hinweis auf die Klausel, daß auch in der Roter Armee stehende Soldaten berücksichtigt werden sollen.

28/7/66
-2-

3. Die deutsche Haltung im Osten. 43

In vielen Privatbriefen Kritik an den Behörden und Wirtschaftsgesellschaften. Klagen über Ausmaß des Alkoholgenusses. Hierdurch erfolgt die Russifizierung der deutschen Menschen schon vor der blutlichen Vermischung.

Briefe an die Gebietskommissare um Schilderung ihrer Probleme und Sorgen, und zwar nach folgendem Schema: zuerst Haltung der Bevölkerung, dann Durchführung der Bestellungen und ihrer Auswirkungen sowie Haltung der Deutschen.

Schoeng
11. - 11⁴⁵:

Hinweis auf die schwierige Lage des Generalkommissariats Wolhynien und Podolien zwischen den unruhigen Gebieten Weißruthenien und Szytomir. Die ukrainischen Nationalisten machen größere Schwierigkeiten als die bolschewistischen Banden. Große Brutalität der Banden, vor allem gegen die Polen; die teilweise Verbindung mit den Sowjetbanden. In Podolien sind die Verhältnisse besser, nur in den nördlichen Grenzgebieten sei es unruhig. Die Arbeiterwerbung mit den vielen damals gemachten Fehlern auf die die Zivilverwaltung keinerlei Einfluß hatte, wirken sich jetzt noch sehr aus. Bitte, keinerlei Ostarbeiter aus Wolhynien und Podolien in die Heimat zu beurlauben. Bis Ende 1942 wurden 233 000 Mann, im Laufe des Jahres 43 noch 52 000 Arbeiter aus dem Generalbezirk ins Reich gebracht. Gute Bewährung der jahrgangsmäßigen Erfassung. Schwierigkeiten mit der Wehrmacht. Beschleunigung der Druckfunktion. Trotz Versprechung keine Bereitstellung von Flugzeugen zur Propaganda, die das einzige Mittel bleibt, das bei der Bevölkerung Erfolg verspricht. Die ukrainischen Ukrainer stellen sehr weitgehende politische und wirtschaftliche Forderungen, obwohl sie viel an dem Schaden mit den Juden verdient haben. Ihre Forderungen steigen ständig weiter. Die Landzuteilung hat gute propagandistische Erfolge gehabt. Die Bestellung ist gut. Auch die Landbaugenossenschaften arbeiten überragend gut. Wer in den Dörfern bisher leer ausgegangen ist, bildet ein Moment der Unzufriedenheit. Starker Protest gegen die Haltung seiner

Es sei auf die Dauer unmöglich, daß die Gauleitungen im Reich sich aus Beschwerdeannahmestellen für Dinge, die im Osten geschehen, herausbilden.

Geb. Kommissar
Zolla (?)
Geb. Sarny
11⁴⁵ - 12⁰⁰:

Bericht über die erste Werbungsarbeit:
Sicherung des Aufbaus mit ukrainischen Kräften und in der Zivilverwaltung lediglich 7 Landwirtschaftsführer im Gebiet. Die Abgaben wurden von Anfang an nur sehr ungern geleistet. Die Gerichtsmacherei trat sofort ein, und zwar vor allem aus dem GG. Unbedingt muß der gesamte Raum befriedet und das deutsche Ansehen gehoben werden, wenn die weiteren Erfassungsmaßnahmen durchgeführt werden sollen. Seit Herbst 1942 rapide Zunahme der Partisanen bei sehr geschickter Propaganda. Große Verrichtung von Landwirtschafts- und Forstwerten. Die Wehrmacht ist in den Waldgebieten völlig machtlos. Über 100 Deutsche und weit über 100 Einheimische sind in dem Gebiet gefallen. Auch Städte wurden mit schweren Waffen beschossen. Die Dörfer, die gute Abgaben leisteten, wurden mit Stumpf und Stiel ausgerotet. Die ukrainische Schutzmannschaft war zuerst gut, ist dann aber in steigendem Maße übergelaufen. Der Einfluß des Geb. Kommissars auf die einheimische Schutzmannschaft ist fast gleich Null. Eine wirksame Bekämpfung ist unmöglich, wenn mindestens ein gut ausgerüsteter Zug in jedem Wagon liegt und dem Geb. Komm. unterstellt ist. Die Männer könnten alle zum Arbeitseinsatz abgestellt werden, da sie bei der Polizei sowieso nicht mitrechnen. Arbeitseinsatz für Deutschland ist nur mit Zwang möglich. Es besteht die Hoffnung, die kriegsbedingten Aufgaben durchzuführen, wenn Einfluß des Geb. Kommissars gehoben wird. Die Übertragung der Hoheitsgewalt der Partei an den Geb. Kommissar wirkt sich sehr gut aus.

Geb. Kommissar
Linder
Geb. Lutzk
12⁰⁰ - 12²¹:

Bericht über die Banden, vor allem die National-Ukrainer, die in befestigten Stellungen längs der G.-Grenzlinie sehr starke Propaganda machen. Sammlung der Banden zu größeren Einheiten. Starkes Überlaufen der Schutzmannschaften und des ukrainischen Landdienstes. Versuch, die Wehrmacht gegen die Zivilverwaltung auszuspielen.

Terror gegen unpolitische Ukrainer, Verbrennung von Kirchen mitsamt den orthodoxen Pfarrern. Starker Haß gegen die Poln. Die Erfassung der landwirtschaftlichen Produktion ist stärker zurückgegangen. Die Felder sind zwar gut bestellt, aber die Ernte wird nicht zu erhasen sein. Großer Ausfall in der Holzabfuhr. Die Arbeiterwerbung hat nur wenig Erfolg. Die Arbeitswilligen werden ermordet, die bereits Lingezogenen von den Banden wieder befreit.

Auch die Torfstecherei liegt völlig nieder. Im Gebiet Lutzk werden dieses Jahr allein 10 000 Tonnen Torf weniger gestochen als 1942. Dadurch kein "rennstoff für die Bevölkerung und die Wirtschaft. Die Arbeitsdisziplin ist sehr schlecht. Die Bevölkerung hat keine Lebensmittel. Einrichtung von Werksküchen dringend notwendig. Ebenso Versorgung der für uns Arbeitenden mit Kleidern und Gebrauchswaren. Die Staatsgüter sind fast alle in der Hand der Banden. Die Eisenbahnen werden gesprengt, die Straßen sind nur in "eleitzug zu befahren. Unsere Kräfte können sich gegen die Banden nicht durchsetzen. Die Bevölkerung arbeitet daher nicht mehr mit. Unklare Abmachung der Befehlsbefugnis zwischen Polizei und Wehrmacht. Auf wirtschaftlichem Gebiet haben sich die G.m.b.H.s nicht bewährt, da sie nur privatkapitalistisch auf Gewinn arbeiten. Es müßte schon in der untersten Instanz alles in der Hand des Geb.Kommissars zusammengefaßt werden. Notwendigkeit der Unterstellung des SS- und Polizeiführers unter den Geb.Kommissar. Aktive und schlagkräftige Propaganda ist notwendig. Einheimische Propagandisten sind schwer zu bekommen, weil ihnen nichts gegeben werden kann. Bessere deutsche Kräfte müßten nach den Osten geschickt werden. Dazu ist nötig bessere Voraussetzungen in gehaltlicher Hinsicht. Die Gehälter stehen zu denen der Wirtschaftsgesellschaften in gar keinem Verhältnis.

Die Verleihung von KVKs ohne Schwerter an die in Bandenkampf ausgezeichneten Angehörigen der Zivilverwaltung werden als große Ungerechtigkeit empfunden.

Folgendes ist unbedingt notwendig:

1. Durchkämpfung des gesamten "ebietes und Einrichtung von Stützpunkten. (...)

(...) beseitigt werden. Die Grenze zum GO muß erheblich verstärkt werden, da von dort ein schlechter Einfluß kommt. Mangel an deutschen Mitarbeitern, während die Wirtschaft all ihre jungen wehrpflichtigen Männer behalten hat. Bei der Trägheit der Bevölkerung muß diese dauernd angetrieben werden. Der Aufbau der Partei hat anfangs sehr viel Arbeit gebracht, doch hat diese Arbeit sich überall sehr gelohnt.

Geb. Kommissar
? Geb. Letitschew
13³⁷ - 12⁴⁶:

Bis zum März 1943 war die Lage im Gebiet ruhig. Jetzt macht sich UNO bemerkbar. Die Bevölkerung steht meistens auf deutscher Seite. Der Saatensand ist nicht sehr gut durch die Trockenheit. Dagegen scheint die Obsternte sehr gut zu werden. 1942 konnte das Getreidesoll hundertprozentig aufgebracht werden. Drückend wird die hohe Rindviehlieferung empfunden, da es sich fast überall um die letzte Kuh handelt. Im Arbeitsersatz in Deutschland stehen 14 % der gesamten Bevölkerung. Die Anforierung ist damit restlos erschöpft, da auch die Jahrgänge 23 bis 25 schon erfasst sind. Die Werbung wird in letzter Zeit gerecht durchgeführt. Durch die starke Abziehung ist die Arbeitslage sehr gespannt. Die Fabrikanten haben besonders darunter zu leiden. Die gewerbliche Wirtschaft tritt gegenüber der Landwirtschaft zurück. Die Zahl der Le-Führer ist völlig unzureichend. Vergleichbar sind beim Geb. Kommissar kaum noch Mitarbeiter. 23 Landbau genossenschaften sollen eingerichtet werden, von denen aber erst 5 übergeben werden konnten. Die Zuteilung von Hofland wurde sehr dankbar aufgenommen. Bitte um Stärkung der Zentralgewalt des Gebietskommissars. Die Haltung der Deutschen hat sich gebessert, seitdem der Gebietskommissar zugleich Hoheitsträger ist. (...)

BA R 6/310

№ 32

**Гітлер: “Україна — ненька Росії. Галичани — не
українці і з них можна створити дивізію”
(уривки з протоколу Бормана)**

III B 1 R Eic/Pu
III-13

Берлін, 10.06.43 р.

- 1) До
III A6
Особисто СС-Штурмбанфюреру Мальцу
- 2) До
III CR
Особисто СС-Гауптштурмфюреру др. Гірху
- 3) До III D Схід
Особисто СС-Гауптштурмфюреру Ганушу
в Будинку

Стосується: Протокол наради Бормана
Додатки: - 1 -

До цього листа додається протокол Бормана з наради (у Гітлера. — *В.К.*) про позицію фюрера щодо конфлікту між Розенбергом і райхскомісаром Кохом та гострих питань політики на Сході.

Райхсфюрер (Гімлер. — *В.К.*) і групенфюрер Берген уже поінформовані.

(...)

Підпис:
СС-штурмбанфюрер

Відпис

19.05.1943 р. о год. 15.00 д-р Ляммерс і я подали фюреру резюме про обговорення з райхсміністром Розенбергом і райхсляйтером Кохом; о год. 17.15 уведено панів Розенберга і Коха.

(...)

На закінчення **фюрер** висловив свою позицію таким чином.

Особисті справи фюрер регулюватиме в загальному порядку. З приводу ділових розбіжностей треба сказати наступне.

Заклики до населення окупованого Сходу можуть обнародуватися лише фюрером або з його дозволу, а не якоюсь там собі особою війська чи армії.

(...)

Далі фюрер вказав на те, що партизани аж в ніякому випадку не боролися добровільно; переважно їх ставили перед вибором: або брати участь у партизанському русі, або отримати кулю у потилицю. Таким чином, партизанське питання — це в дійсності одне з питань засобів, які наша держава може протиставити.

Фюрер наголосив на тому, що, керуючись ліберальними принципами, ми втратимо всяку можливість набору робочої сили для робіт у Райху, припиниться вивезення до Райху продуктів харчування та будь-які інші у примусовому порядку нормовані поставки. На противагу цьому нам необхідно усвідомити, що поставки були можливі лише завдяки примусу, тому що ми не можемо компенсувати те, що постачається, ніякими товарами, оскільки аналогічних товарів ми вже більше не виробляємо.

Таким чином, нам необхідно усвідомити, що лише демонструючи найбільшу суворість, ми зможемо існувати, а так званий принцип лагідної поведінки і всі надії на нього безглузді та далекі від дійсності.

(...)

Далі фюрер вказав на те, що російську Україну не можна порівнювати з австрійською Галичиною; українці, які живуть в Галичині, довгий час перебували під пануванням Австрії. Ці австрійсько-галицькі русини тісно переплетені з австрійською державою. Отже, там, в Галичині, можна дозволити управлінням СС-ів сформувати одну українську дивізію.

(...)

Фюрер переконливо наголошував, що не можна, керуючись усім попереднім історичним досвідом, трактувати та використовувати підкорені народи як союзників. Надто розумні люди повинні нагадати собі про римлян, які пробували це колись з галлами (галлійцями).

На противагу цьому треба констатувати, що правильною є та політика, яка гарантує нам найбільше продуктів харчування і т.п. Отже, райхсміністр Розенберг повинен прислухатися до місцевих органів та їхнього практичного досвіду. Найбільший друг українців попередньої світової війни фельдмаршал Айхгорн був ними вбитий*.

Потім фюрер розповів про досвід, який Німеччина мала з Польщею. Так само й тоді дуже розумні люди думали, що схилять поляків на свою сторону, якщо нададуть їм якомога більше свобод, озброять їх, а вони гарантуватимуть польську державу і т. д. Були б сформовані польські батальйони, які пізніше стали б основою польської національної армії.

Фюрер, зрештою, посилається, мабуть, на одну пам'ятку, яку він колись давно читав; її автором був українець, який мешкав у Німеччині. Він вказував на те, що українці та великороси ні в якому разі не протилежності, а навпаки, Україна — ненька Росії, а українці — найбільш ревні представники великоруської імперії.

Далі фюрер наголосив: “Ми підкоряємося суворому закону війни; цей закон вимагає “викачати” з України продукти харчування і робочу силу. Лише слабі духом генерали можуть повірити, що якимось красномовством ми зможемо здобути робочу силу”.

(...)

* Герман Айхгорн, німецький фельдмаршал, головнокомандувач німецьких військ в Україні у 1918 р., був убитий у Києві російським соціал-революціонером у липні 1918 р.

1.) An
III A 6
z.Hd. #-Sturmabführer M a l z

Geh. 10.6.43

2.) an
III C R
z.Hd. #-Hauptsturmführer Dr. H i r c h

AK	...	Dates: 10.6.43
Am: III	Anlagen: 1	
Gef.	...	
e 327	...	

3.) an III D Ost
z.Hd. #-Hauptsturmführer H a n u s c h
im Hause

Betr.: Bormann-Besprechungsprotokoll.

Anl.: - 1 -

Beiliegend wird das Bormann-Besprechungsprotokoll über Stellungnahme des Führers zum Streitfall Reichsminister Rosenberg - auch noch und zu akuten Fragen der Ostpolitik überreicht. Reichsführer- und #-Gruppenführer Berger wurden bereits unterrichtet.

(...)

(...)

Der Führer nahm abschließend folgendermassen Stellung:

Die persönlichen Dinge werde der Führer generell regeln. Zu den sachlichen Differenzen sei folgendes zu sagen: Aufrufe an die Bevölkerung des besetzten Ostens könnten nur vom Führer oder mit Genehmigung des Führers erlassen werden, nicht aber von irgendeinem Würstchen des Heeres oder einer Armee.

(...)

(...)

Der Führer wies weiter darauf hin, dass die Partisanen ja nun keineswegs freiwillig kämpften; meistens seien sie ja vor die Wahl gestellt worden, entweder sich als Partisanen zu betätigen oder einen Genickschuss zu bekommen. Die Partisanenfrage sei also tatsächlich eine Frage der Machtmittel, die seitens unserer Staatsaut nicht angewandt werden könnten.

Der Führer betonte weiter, wenn wir die milde Tour laufen würden, dann würde damit jede Möglichkeit, Arbeitskräfte zu Arbeiten nach dem Reich auszuheben, aufhören, es würde

(...)

12

aufhören jede Ausfuhr von Lebensmitteln ins Reich und jedes zwangsweise Ablieferungs-Soll. Demgegenüber müssten wir uns darüber klar sein, dass Ablieferung nur durch Zwang erreicht würde, denn wir könnten als Entgelt für das Abzuliefernde keinerlei Waren geben, weil wir dergleichen gar nicht mehr produzierten.

Wir müssen uns also darüber klar sein, dass wir nur bei äußerster Härte bestehen können und dass die sogenannte milde Tour und alle Hoffnungen hierauf töricht und wirklichkeitsfremd sind.

(...)

Der Führer verwies weiter darauf, dass die russische Ukraine nicht mit den österreichischen Galizien zu vergleichen sei; die in Galizien lebenden Ukrainer seien sehr langunter österreichischer Herrschaft gewesen. Diese österreichische-galizischen Ruthenen seien mit dem österreichischen Staat eng verflochten. Dort in Galizien sei es also möglich, durch die # eine Ukrainer-Division aufstellen zu lassen.

(...)

Der Führer betonte eindringlich, man könne nach allen geschichtlichen Erfahrungen die unterworfenen Völker nicht als Bundesgenossen einstellen und verwenden. Die super-klugen Leute sollten sich einmal an die Römer erinnern, die das schon mit den Galliern versucht hätten.

Dagegenüber sei festzustellen, dass jene Politik richtig sei, die uns die meisten Lebensmittel etc. garantiere. Reichsminister Rosenberg müsse also auf die örtlichen Stellen hören und auf deren praktische Erfahrungen. Der grösste Ukrainer-Freund des vergangenen Weltkriegs, der Feldmarschall Eichhorn, sei von den Ukrainern ermordet worden.

Der Führer schilderte dann die Erfahrungen, die Deutschland mit dem polnischen Staat machen musste; auch damals hätten superkluge Leute gemeint, man werde die Polen gewinnen, wenn man ihnen möglichst viele Freiheiten gebe, wenn man sie bewaffne, wenn man den polnischen Staat garantiere usw. usw. Man habe polnische Bataillone aufgestellt, die dann den Grundstock der national-polnischen Armee gebildet hätten.

Im übrigen müsse der Führer auf eine Denkschrift verweisen, die er schon vor langer Zeit einmal gelesen habe; ihr Verfasser sei ein in Deutschland lebender Ukrainer gewesen. Er habe darauf hingewiesen, dass Ukrainer und Gross-Russe keineswegs Gegensätze seien, sondern im Gegenteil sei die Ukraine das Nützlichste des Auslands und die Ukrainer seien die stärksten Vertreter des grossrussischen Weltreichs.

Der Führer betonte weiter: "Wir unterliegen dem harten Gesetz des Krieges; dieses Gesetz verlangt, dass wir uns aus der Ukraine Lebensmittel und Arbeitskräfte herausholen. Nur schwächliche Generale können glauben, dass wir durch irgend welche schönen Redensarten Arbeitskräfte gewinnen könnten."

BA R 58/1005

№ 33

До переговорів Тараса Бульби з вермахтом

Рукою:
Walli III
D 3440/43 g

11.06.1943 р.

До питання про рух "Тарас Бульба"

За повідомленням однієї надійної довіреної особи* провідник руху "Тарас Бульба" готовий до переговорів з німецьким вермахтом, якщо той зі свого боку зацікавлений у включенні руху (до боротьби. — В.К.) і має відповідні повноваження. (Цю інформацію довірена особа, що прибула з табору руху "Тарас Бульба" безпосередньо від його керівника Боровця, передала довірній особі з Валлі III).

Б. (Бульба. — В.К.) відмовляється від будь-яких переговорів з органами цивільного управління та виконавчої влади. Характерним щодо цього є листування Б[ульби] з керівником служби безпеки Волині та Поділля, копії якого додаються. (Копії оригіналів було передано V-манну вищезгаданою V-особою за згодою Б[ульби]).

Постає питання, чи вермахт використовує цю нагоду?

(Б[ульба] запропонував доставити 22.06.43 р. у свій табір офіцера німецької інформації (розвідки. — В.К.) в супроводі вищезгаданого V-манна. Він зобов'язується взяти на себе відповідальність за безпеку офіцера та осіб, що його супроводжують, від визначених територіальних меж).

За наявними відомостями, які, звичайно, спираються тільки на свідчення V-манна і повинні відтепер об'єктивно перевірятися, можливими є наступні позитивні варіанти:

1. Умиротворення визначеної відмежованої території силами руху Бульби за умовою, що Б[ульбі] буде дозволена широка самостійність під контролем вермахту.

* В оригіналі V-Mann, тобто Vertrauensmann, що означало довірена особа, секретний співпрацівник, часто просто агент.

2. Участь значних українських сил руху Бульби для боротьби проти радянських банд.

3. Залучення пропаганди Бульби для вербування у східні військові частини.

(Варто б зважити на небезпеку, що визнання певної незалежності створило б одночасно прецедент для решти України, і Б[ульба] став би як безперечний фактор сили...).

У випадку відхилення пропозиції про переговори треба правдоподібно рахуватися з наступним розвитком подій:

1. Різде зміцнення вже самого по собі значного руху поза будь-яким контролем німців.

2. Посилення боротьби з німецькими органами безпеки.

3. Перехід руху Бульби до активних військових дій проти вермахту, тобто в звичайний бандитизм.

4. Зростання концентрації українських сил опору поміркованого спрямування у бік Бульби.

5. Об'єднання з більш екстремально настроєними елементами бандерівського руху, ставлення до яких на цей момент є ще різко негативним.

6. Активізація зусиль радянської сторони в бік Бульби і послаблення його активної ворожості до радянських банд.

Walli III
D 3440/43 g.

14-d

11.6.1943

5

Zur Frage der "Taras Bulba"-Bewegung

Nach Mitteilung eines zuverlässigen V-Mannes ist der Leiter der "Taras-Bulba"-Bewegung bereit, über seine Bewegung mit der deutschen Wehrmacht zu verhandeln, wenn diese von sich aus ein Interesse an einer positiven Einschaltung der Bewegung und entsprechende Vollmachten hat.

(Die Nachricht wurde von einer V-Person, an die unmittelbar von Borowez, dem Leiter der Bulba-Bewegung, aus dessen Lager kam, einem V-Mann von Walli III gegeben.)

Irgendwelche Verhandlungen mit Organen der Zivilverwaltung und der Exekutive lehnt B.ab. - Bezeichnend für die Einstellung in dieser Hinsicht ist ein Briefwechsel zwischen dem SD-Leiter von Wolhynien und Podolien und B., der in Abschrift beiliegt. (Eine Originalabschrift wurde dem V-Mann von der erwähnten V-Person unter Billigung von B. gegeben.)

Es erhebt sich die Frage, ob vonseiten der Wehrmacht diese Gelegenheit wahrgenommen wird.

(B. machte den Vorschlag, daß ein dtsh Informationsoffizier mit dem betreffenden V-Mann am 22.6.43. in sein Lager gebracht wird. Von einer bestimmten Gebietsgrenze ab will er für die Sicherheit des Offiziers und seiner Begleitung von sich aus Sorge tragen.)

Nach bisheriger Kenntnis - die allerdings lediglich auf V-Mannaussagen beruht, die nunmehr objektiv überprüft werden müßten - könnten sich event. folgende positive Möglichkeiten ergeben:

1. Befriedung eines bestimmten abgegrenzten Gebietes durch die Kräfte der Bulba-Bewegung, wenn B. in diesem Gebiet eine weitgehende Selbständigkeit zugestanden werden könnte, unter Kontrolle der Wehrmacht.
2. Ansatz beträchtlicher ukrain. Kräfte der Bulba-Bewegung zum Kampf gegen die Sowjetbanden.
3. Einsatz der Bulba-Propaganda für die Osttruppenwerbung

(Zu beachten wäre die Gefahr, daß beim Zugeständnis einer gewissen Unabhängigkeit gleichsam ein Präzedenzfall für die übrige Ukraine geschaffen werden und B. zunehmend als ein gewisser Machtfaktor in Er-

Im Falle der Ablehnung des Angebotes zur Verhandlung ist wahrscheinlich mit folgender Entwicklung zu rechnen:

1. Rasch zunehmende Verstärkung der an sich schon nicht unbedeutenden Bewegung ohne jede dtsh. Kontrolle.
2. Zunehmend Kämpfe mit den dtsh. Sicherungsorganen.
3. Übergehen der Bulba-Bewegung zu aktiven Unternehmungen gegen die Wehrmacht im Sinne der sonstigen Bandenbetätigung.
4. Wachsende Konzentrierung ~~gegen~~ der ukrain. Widerstandskräfte gemäßigter Richtung auf Bulba.
5. Zusammenschluß mit den extremeren Elementen der Bandenbewegung, denen gegenüber augenblicklich das Verhältnis noch stark ablehnend ist.
6. Zunehmende sowj. Bemühungen um Bulba und Nachlassen der aktiven Feindschaft Bulbas gegen die Sowjetbanden.

BA-MA RH 2/v. 2339

№ 34

Виявлення масових поховань у Вінниці

гтобр нг. 1926 від 11.06.43 р. 1630

Райхскомісар Рівне для подальшої передачі для:
пана посла фон Заукена, представника Міністерства закордонних справ при райхскомісаріаті Україна, в цей час у Рівному.

З метою обстеження місць поховань у Вінниці, де, як вважається, закопані тисячі українців, замордованих ГПУ, три дні тому туди через Рівне відправилася комісія Міністерства пропаганди під керівництвом пана Тауберта. Зважаючи на важливість заходу для преси і пропаганди прошу відразу зв'язатися з Таубертом і за узгодженням з місцевими інстанціями представляти Міністерство закордонних справ у цьому ділі. При розслідуванні йдеться передусім про підтвердження таких пунктів:

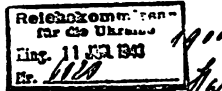
- 1) час виявлення могил;
- 2) орієнтовне число розстріляних;
- 3) походження і національність;
- 4) чи довго трупи лежать у землі.

Очікується, що за вказаними вище пунктами складатимуться докладні протоколи на основі виявленого матеріалу, допитаних свідків з місцевого населення, судмедекспертів. Протоколи повинні стати підставою для можливого розгортання пропагандистської акції. До того часу за узгодженням з відділом преси Міністерства східних територій у всій державній і місцевій пресі будь-які повідомлення заблоковані.

Телеграфну відповідь прошу надіслати цим же каналом через відділ преси Міністерства східних територій в Міністерство закордонних справ.

Міністерство східних територій
Браунштумм

+++ rmoop nr. 1926 vom 11.6.43 1630==
reichskommissar rowno zur weitergabe an:

herrn gesandten von sauken, vertreter des auswaertigen amtes
beim reichskommissariat ukraine ,z. zt. r o w n o ==

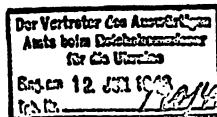
zur untersuchung graeberfelde in winniza, wo angeblich
tausende von gpu ermordeter ukainer verscharrt sind, begab sich
vor drei tagen kommission des propagandaministeriums unter
fuehrung von herrn taubert ueber rowno nach winniza. im
hinblick auf bedeutung des unternehmens fuer presse und propaganda
bitte sofort verbindung mit taubert aufnehmen und in uebereinstim-
mung mit dortigen behoerden auswaertiges amt in angelegenheit
vertreten. bei untersuchung kommt es vor allem auf nachweisliche
feststellung folgender punkte an:

1. zeitpunkt des auffindens der graeber .-
2. vermutliche zahl der erschossenen.-
3. herkunft und nationalitaet.-
4. wie lange liegen die Leichen bereits in der erde.-

es wird erwartet, dass ueber vorstehende punkte genaue
protokolle auf grundlage des vorgefundenen sachverhalts, vernom-
mener zeugen der ortsansaessigen bevoelkerung, gerichtsmedizin
aufgenommen werden. protokolle sollen grundlage fuer entscheidung
ueber evtl. zu startende propaganda- aktion bilden. bis dahin
sind in uebereinstimmung mit presse- abteilung des ostministeriums
in gesamter presse und lokalpresse saemtliche nachrichten gesperrt.
drahtantwort bitte auf gleichem wege ueber presse- abteilung
des ostministeriums an das auswaertige amt.==

ostministerium -

braunstumm++++++

342545

AA Vertr. AA b. RK4

№ 35

Медичний звіт про масові розстріли у Вінниці

Вінниця, 16 червня 1943 р.

Копія

Перший судово-медичний протокол

За дорученням Міністерства пропаганди Райху я у Вінниці (Райхскомісаріат Україна) оглянув виявлені у безпосередній близькості від міста масові могили замордованих українців (в міру того, як вони були вже розкриті), ініціював відкриття подальших могил і у співпраці з численними німецькими та українськими лікарями провів обстеження трупів.

1. Розташування трупів: у розкритих досі 20 масових могилах, які, в основному, прямокутної форми і мають розміри 2,5х3 метри, на глибині від 2 до 2,5 метрів за шар накриття служить безліч предметів одягу. Під ними лежать здебільшого безладно розкидані і кількома шарами нагромаджені один на одному трупи. В ямах, котрі вже очищені, можна встановити загальну глибину — біля 3 метрів. Трупи лежать переважно в положенні на животі зі зв'язаними за спиною руками, але багато в положенні на спині і на боці.

2. Кількість дотеперішніх знахідок: досі повністю були вивільнені 4 масові могили, в кожній з яких виявлено приблизно 100 трупів. П'ята могила ще незавершена, але вивільнено вже 109 мертвих. На території досі були виявлені в одному ряді 16 масових могил, частково вивільнених (див. вище), частково розкопаних до шару одягу або трупів. У цьому ж ряді через просідання ґрунту і могильних вибіркових проб можна очікувати наявність ще 1-2 масових могил указаних вище розмірів. Аналогічний ряд був виявлений на іншому краї території і досі лише частково підданий дослідженню на предмет наявності могил. Положення цієї, названої другою, ділянки та її ширина відповідають приблизно розмірам названого першого ряду. Між цими двома, ймовірно, зовнішніми обмежувальними рядами поля масових могил віддає складає приблизно 60 метрів. Уже зараз

в цій зоні можна зауважити осідання ґрунту, під яким слід очікувати наявності подальших масових могил. Пробні розкопки вже розпочаті. Беручи за основу понад 500 виявлених трупів у п'яти масових могилах, можна за обережною оцінкою припустити, що лише в названому першому ряду масових могил знаходяться 1500-1800 мертвих. Другий (зовнішній ряд) при цьому не враховується. Якщо у проміжку між рядами пробні розкопки наштовхнуть на аналогічні розташування могил, то тут можна було б розраховувати на появу додаткових 3-4 рядів.

3. Причина смерті: з 509-и досі виявлених і частково знову похованих трупів на 86-х проведений розтин голови, а ще 85 піддані ефективному обстеженню з встановленням причини смерті. Це 171 дослідження дозволило констатувати, за невеликим винятком, постріли в потилицю, які частково проникли у головну порожнину, а частково пошкодили хребет у районі шиї. У більшості цих випадків причиною смерті слід вважати параліч мозку або шийного відділу хребта. У 13 випадках поряд з пострілами у потилицю були виявлені сильні руйнування черепної коробки, які здебільшого дозволяють припустити застосування важкого інструмента, подібно до рушничного приклада, а в одному випадку чогось видовженого та вузького (міцна палиця, залізна труба чи щось подібне). У випадку поранень при вистрілах йдеться виключно про кулі, що застрягли в тілі. Поряд з великою кількістю сильно деформованих рештків свинцевих куль були знайдені три ще в доброму стані кулі. По них і за розмірами кульових отворів добре видно, що йдеться виключно про боеприпаси малого калібру, а саме про видовжені кулі калібру 5,6 + 6 мм. Ця примітна особливість, що принципово відрізняється від спостережень у випадку Катиня*, пояснює частоту багатократних пострілів у потилицю (в багатьох випадках — 2, в деяких — 3, в одному єдиному випадку — 4 постріли в потилицю) на одному трупі. Очевидно, через малий калібр перший постріл не завжди був смертельним, тому застосовувалися ще постріли або вказані вище руйнування черепа.

4. Момент вбивства: трупи виявляють найрізноманітніші види розкладу (муміфікація на поверхні, вологі залишки розкладу в середньому і глибокому заляганні, жирові скупчення). На трупах

* Місцевість у Білорусії, де радянська влада розстріляла понад 10 тисяч польських офіцерів, взятих у полон у вересні 1939 р.

цілковито були відсутні комахи або їхні рештки. Впадало у вічі, що у значній кількості розтинів черепа була виявлена характерна вапняна багат шарова інкрустація передньої частини мозку, яка в Катині траплялася лише в поодиноких випадках. З цього можна констатувати, що вбивство і поховання трупів відбулося щонайменше 3-4 роки тому або, найімовірніше, ще раніше. З цих висновків і свідчень населення визначається як найбільш вірогідний період 1938 рік (для деякої частини можливий 1939-й).

5. Упізнання: упізнання вбитих було успішним лише на основі предметів, які лежали на нашаруваннях трупів. Окремі факти, які заслуговують на увагу, такі, як записки українською, російською, польською, латвійською (біблія) і німецькою мовами, чекають на докладніше розслідування. Вони дозволяють припустити поряд з переважно українськими вбитими ряд інших національностей. На трупах, безпосередньо в одному випадку, був виявлений як суттєва ознака старий ампутаційний залишок, очевидно, знайомий рідним, про що буде повідомлено в українській пресі.

6. Віддаль пострілу: здебільшого в ході обстежень були виявлені димові пустоти і відкладення на місці кульових поранень. Розривних ран немає як і слід було сподіватися при використанні куль малого калібру. Таким чином, постріли були зроблені здебільшого з приставленим отвором зброї. Чи відбувався розстріл на території розташування масових могил, чи деінде, неможливо встановити точно. Той факт, що в одній масовій могилі між трупами був знайдений цілий патрон вказаного вище калібру, дозволяє припустити, що він упав у яму при заряджанні. Висновок про те, що, можливо, в окремих випадках розстріли відбувались на краю ями, слід залишити відкритим, тим більше, що був знайдений лише один патрон. Напрямок стрільби здебільшого проходить від потилиці вперед. Однак часто виявлялись відхилення вбік, а також постріли, які проходили дотично вздовж зовнішньої сторони основи черепа і не ушкоджували ні головний, ні спинний мозок.

7. Вік і стать: на основі систематичних обстежень щелеп можна констатувати, що переважна частина вбитих належала до старшого віку — понад 35-40 років, а в одній частині мертвих — більше 50 років. Були знайдені лише один молодий чоловік у віці 20-22 років та одна особа жіночої статі. Остання констатація може бути зроблена лише з деяким застереженням,

бо розслідування стосовно чоловічої або жіночої статі базувалось у першу чергу на одязі, крім того, в багатьох випадках статеві органи були деформовані внаслідок змін, викликаних гниттям.

Узагальнюючі висновки

Під Вінницею було піднято з масових могил 509 убитих, з яких 171 могли бути детальніше обстежені. Приблизно половині з них було зроблено розтин голови. Ідентифікація мертвих удалася досі лише в декількох випадках.

Причиною смерті майже в усіх випадках були постріли в потилицю, із застосуванням боєприпасів малого калібру (5,6 - 6 мм). Поряд з цим у багатьох випадках констатовано роздроблення черепної коробки високого ступеня з допомогою інструмента, подібного до рушничного приклада, а в одному випадку — з допомогою чогось подібного до труби. З показань свідків і з урахуванням часових змін трупів можна зробити висновок, що вбивства, по суті, відбулися *перед* катинськими, а саме в роках 1938-му, а також, можливо, у 1939-му.

Професор, доктор медицини Шрадер
(Галле/Заале)
Голова Німецького товариства судової
медицини і криміналістики
Спеціальний уповноважений Міністерства
народної освіти і пропаганди
Райху

Розкопки і обстеження трупів продовжуються під моїм керівництвом. Мій ближчий співробітник, пан штабс-лікар д-р медицини Камерер в п'ятницю або суботу (18-19 червня), чи в неділю (20 червня), особисто доповість Міністерству.

Erstes gerichtsarztliches Protokoll.

In Auftrag des Reichspropagandaministeriums habe ich in Winniza (Reichskommissariat Ukraine) die dicht vor der Stadt aufgefundenen Massengräber von ermordeten Ukrainern besichtigt (soweit sie bereits geöffnet waren), die Öffnung weiterer Gräber eingeleitet und in Zusammenarbeit mit mehreren deutschen und ukrainischen Ärzten die Leichenuntersuchungen vorgenommen. Die bisher gewonnenen Ergebnisse sind folgende:

1.) Lagerung der Leichen: In den bisher rund 20 geöffneten Massengräbern, die allgemein rechteckiger Art sind und 2,5 mal 3 Meter messen, findet sich in einer Tiefe von 2 bis 2,5 Meter als Deckschicht eine Unmenge von Kleidungsstücken. Darunter liegen meist regellos durcheinander geworfen und in mehrfachen Schichten übereinander gestaffelt die Leichen. An den bereits entleerten Gruben ließ sich eine Gesamttiefe von rund 3 Meter feststellen. Eine besondere Schichtung oder gleichmäßige Anrichtung, wie in Katyn gefunden, war hier nicht festzustellen. Die Leichen liegen meist in Bauchlage mit auf dem Rücken gefesselten Händen, vielfach aber auch in Rücken- oder Seitenlage.

2.) Zahl der bisherigen Funde: Es wurden bisher vier Massengräber völlig entleert und darin jeweils je rund 100 Leichen festgestellt. Ein fünftes Grab enthielt bisher bei der noch nicht völlig abgeschlossenen Entleerung bereits 109 Tote. Auf dem Gelände wurden bisher in einer Reihe 16 Massengräber festgestellt, teils entleert (s. vorher), teils bis zur Kleider- bzw. Leichenschicht freigegeben. In derselben Reihe sind aus Bodeneinsenkungen und Grabstichproben noch mindestens ein bis zwei weitere Massengräber der vorgeschriebenen Größe zu vermuten. Eine gleichartige Reihe wurde an anderer Hand des Geländes aufgefunden und bisher erst zum Teil in Grabversuchen angegangen. Die Lage dieser zweitgenannten Strecke und ihre Breite entsprechen ungefähr den Ausmaßen der erstgenannten Reihe. Zwischen diesen beiden vermutlich äußeren Begrenzungslinien des Massengräberfeldes besteht ein Abstand von ^{ca} 40 Metern. Man erkennt schon jetzt in diesem Areal verschiedentlich Bodeneinsenkungen, unter denen weitere Massengräber zu erwarten sind. Probegrabungen sind bereits im Angriff genommen. Unter Zugrundelegung der über 500 Leichenfunde in fünf Massengräbern läßt sich bei

342537

vorsichtiger Schätzung annehmen, daß allein in der erstgenannten Massengraberreihe 1500 bis 1800 Tote liegen. Die zweite (äußere Reihe) ist dabei unberücksichtigt geblieben. Falls in dem dazwischen liegenden Areal die Probegrabungen auf gleichartige reihenförmige Gräberanordnung stoßen, so könnte hier mit drei bis vier weiteren Reihen noch gerechnet werden.

3.) Todengursache: Von den bisher geborgenen und zum Teil schon wieder beigelegten 509 Leichen waren bisher 86 teilweise geöffnet (Kopfsektion) und weitere 85 einer mangelhaften Leichenschau nebst Todengursachenfeststellung unterworfen. Diese 171 Untersuchungen ließen bis auf ganz wenige Ausnahmen durchweg Genickschüsse feststellen, die teils in die Kopfhöhle eingedrungen waren, teils das Halsmark verletzt hatten. Als Todengursache ist in der Mehrzahl dieser Fälle Hirnlähmung bzw. Halsmarklähmung anzusehen. In 13 Fällen fand sich neben den Genickschüssen noch eine schwere Schädelzertrümmerung, die in der Mehrzahl auf ein gewehrkolbenähnliches wuchtiges Liebinstrument, in einem Falle auf ein länglich schmales Instrument (kräftiger Stock, Eisenrohr oder Ähnliches) schließen läßt. Bei den Schußverletzungen handelt es sich durchweg um Steckschüsse. Neben einer Vielzahl von stark deformierten Bleigeschoßresten wurden bisher drei noch gut erhaltene Geschosse gefunden. Aus ihnen wie auch aus den Ausmaßen der Schußlöcher ist zu ersehen, daß es sich ausschließlich um Kleinkalibermunition, und zwar Langgeschosse von Kaliber 5,6 bis 6 mm, handelt. Diese auffallende und von den Katyner Beobachtungen grundsätzlich abweichende Feststellung erklärt auch die auffallende Häufigkeit von mehrfachen Genickschüssen (vielfach 2, in einigen Fällen 3, in einem einzigen Falle 4 Genickschüsse) an einer Leiche; offenbar hat der erste Schuß infolge des kleinen Kalibers wiederholt nicht tödlich gewirkt, sodaß weitere Schüsse bzw. die vorgenannten schweren Schädelzertrümmerungen noch in Anwendung kamen.

4.) Zeitpunkt der Tötung: Die Leichen wiesen die verschiedensten Arten von Leichenzersetzung auf (Desinfizierung an der Oberfläche, feuchte Kaceration in den mittleren und tiefen Lagen, Fettwachsbildung). Es fehlten gänzlich an den Leichen Insekten oder Insektenreste. In einer auffallend großen Zahl der Schädelsektionen fand sich die charakteristische kalktuffartige mehrschichtige Inkrustation der Gehirnoberfläche, die in Katyn nur ganz vereinzelt festzustellen war. Hieraus ist zu schließen, daß die Ernüchterung und Verscherung der Leichen

342538

mindestens 3 - 4 Jahre zurückliegt, höchstwahrscheinlich noch länger. Aus diesen Befunden und den Bekundungen aus der Bevölkerung ergibt sich als wahrscheinlichster Zeitpunkt das Jahr 1938 (evtl. bei einem Teil 1939).

5.) Identifizierung Eine Identifizierung der Ermordeten ist bisher nur in geringem Maße an Hand der Kleidungsstücke, und zwar meist aus solchen, die auf den Leichenschichtungen lagen, geglückt. Bemerkenswerte Einzelheiten wie Schriftstücke in ukrainischer, russischer, polnischer, lettischer (Bibel) und deutscher Sprache harren noch der näheren Untersuchung. Sie lassen neben den überwiegend ukrainischen Ermordeten auch eine Reihe von anderer Nationalität vermuten. An den Leichen selbst war in einem Fall ein alter Amputationsstumpf des Unterarms als wesentliches Merkmal festzustellen, das sicherlich den Angehörigen bekannt ist und noch über die ukrainische Presse der Bevölkerung mitgeteilt wird.

6.) Schußentfernung In großer Mehrzahl wurden bei den Untersuchungen Schmauchhöhlen bzw. Schmauchniederströme an den Schußverletzungen der Schädell Knochen bzw. der Halswirbelsäulenknöchel festgestellt. Platzwunden fanden sich, wie bei dem kleinen Kaliber auch nicht zu erwarten war, nicht. Die Schüsse sind somit in der Mehrzahl mit aufgesetzter Waffenmündung erfolgt. Ob die Erschießungen auf dem Gelände der Massengräber oder anderswo vorgenommen wurden, läßt sich nicht sicher entscheiden. Die Tatsache, daß in einem Massengrab zwischen den Leichen eine noch vollständige Patrone des vorgenannten Kalibers gefunden wurde, läßt vermuten, daß sie beim Laden in die Grube gefallen ist. Ob daraus die Schlußfolgerung zu ziehen ist, daß vielleicht in einzelnen Fällen auch Erschießungen am Rand der Grube stattfanden, muß offengelassen werden, zumal auch nur eine Patronenhülse aufgefunden wurde. Die Schußrichtung ist meist von hinten umher in Pfeilrichtung nach vorn. Doch fanden sich öfters auch Abweichungen zur Seite hin, sowie auch Schüsse, die außerhalb der Schädelgrundfläche entlang gegliitten sind und weder das Gehirn noch das Rückenmark verletzt haben.

7.) Lebensalter und Geschlecht An Hand von systematischen Gesichtserhebungen war festzustellen, daß die überwiegende Mehrzahl der Ermordeten aus dem höheren Lebensalter stammt, schätzungsweise oberhalb 35 bis 40 Jahren, ein kleiner Teil der Toten auch oberhalb 50 Jahren. Ein einziger jüngerer Mann etwa

342539

in dem Alter von 20 bis 22 Jahren wurde gefunden und nur eine einzige weibliche Person. Letztgenannte Angabe kann nur mit gewissem Vorbehalt gemacht werden, da sich die Unterscheidung ob männliche oder weibliche Person in erster Linie auf die Kleidung stützte, außerdem mehrfach die äußeren Geschlechtsteile durch Fäulnisveränderungen hochgradig zerstört waren.

Zusammenfassendes Gutachten:

Bei Winniza wurden bisher aus Massengräbern 509 Ermordete geborgen, von denen 171 genauer untersucht werden konnten. Etwa die Hälfte von diesen ist seziert worden (Kopfsektion). Die Identifizierung der Toten glückte bisher in geringer Zahl.

Als Todesursache fanden sich fast durchweg Genickschüsse, und zwar mittels Kleinkalibermunition (5,6 bis 6 mm). Daneben wurden in mehreren Fällen hochgradige Schädelzertrümmerung durch gewehrkolgenähnliches Hiebinstrument, in einem Fall durch schmales röhrenähnliches Hiebwerkzeug, nachgewiesen. Aus Zeugenaussagen und dem zeitlichen Ausmaß der Leichenveränderungen ist zu schließen, daß die Ermordungen wesentlich vor den Katynor Ereignissen lagen, und zwar in den Jahren 1938, vielleicht auch 1939.

Prof. Dr. med. Schrader (Halle/S)
Vorsitzender der Deutschen Gesellschaft
für gerichtliche Medizin und
Kriminalistik,
Sonderbeauftragter des Reichsministeriums
für Volksaufklärung und
Propaganda.

Die Ausgrabungen und Leichenuntersuchungen werden unter meiner Leitung fortgesetzt. Mein engerer Mitarbeiter, Herr Stabsarzt Dr. med. habil. Canerer wird am Freitag oder Samstag (18./19. 6.) oder Sonntag, 20.6., dem Ministerium persönlich Bericht erstatten.

AA Vertr. AA b. RK4

№ 36

Вісім - десять тисяч замордованих у Вінниці

Телепер. Готенлянд № 72 19.06.0200

Телеграма (телепередавач)

Міністерство закордонних справ, Берлін
Через Міністерство східних територій, Берлін

00418 на телеграму посла Брауна фон Штумма від 11 червня. Оглянув поле поховань у Вінниці і після переговорів з суд-медекспертом професором Шрадером (з Галле), який за дорученням Міністерства пропаганди очолює розкопки, встановив таке: поле поховань було виявлене місцевими мешканцями 25 травня на території, розташованій на східній окраїні Вінниці, яка за радянських часів була відгороджена дощаним парканом. Поле поховань за дотеперішнім оглядом складається з 80 - 100 одиночних могил, кожна з яких на глибині 2,5 м містить до 100 трупів. Враховуючи це, передбачувана загальна кількість покійних — приблизно 8 - 10 тис.

На основі огляду трупів у досі розкритих могилах час поховань слід допустимо віднести на 4 роки тому, отже, на кінець 1938 — початок 1939 року. Ця оцінка підтверджується відповідними свідченнями населення, а також результатами впізнань.

Саме впізнання утруднене через сильний ступінь розкладу тіл, однак воно може бути полегшене, можливо, на основі предметів одягу покійних, а також багатьох виявлених листів і записів, які перебували в окремій ямі.

Національність покійних за дотеперішніми оцінками переважно українська. Проте на основі знайдених записок польською, латвійською і німецькою мовами слід припускати наявність представників інших національностей.

Причиною смерті майже у всіх випадках є постріл у потилицю кулею малого калібру 6 мм, причому у багатьох випадках були виявлені два і навіть три вхідних отвори від куль.

Більшість покійних зв'язані. Співчуття з боку населення є сильним. Поле поховань постійно відвідують особи, які на основі особливих прикмет покійних або предметів одягу роблять спроби впізнань. Розкопки, очевидно, вимагатимуть ще багато тижнів. Якщо бажаним є біжуче інформування, рекомендую направити особливого представника до Вінниці, тому що райхскомісар потребує моєї присутності в Рівному.

Рівне, 18 червня 1943 р.
Заукен

fs gotenland nr 72 19.6.0200

telegramm(fernschreiber)

auswaertiges amt berlin
ueber ostministerium berlin

00418 auf fernschreiben des gesandten braun von stumm vom 11.juni.
habe graeberfeld in winniza besichtigt und nach ruecksprache
mit dem im auftrage des propagandaministeriums die ausgrabungen
leitenden gerichtsmediziner professor schrader (aus halle)
folgendes festgestellt:
graeberfeld wurde am 25. mai durch einheimische entdeckt, auf
einem am ostrand von winniza belegenen gelaende, das zur sowjetzeit
durch hohen bretterzaun abgesperrt war.graeberfeld besteht nach
bisheriger uebersicht aus 80 bis 100 einzelgraebern,die in
2 1/2 meter tiefe je etwa 100 Leichen enthalten. voraussichtliche
gesamtzahl demnach etwa 8000 bis 10000.
nach Leichenbefund in bisher geoeffneten graebern ist zeitpunkt
der vergrabung als etwa 4 jahre zurueckliegend anzunehmen,
also auf ende 1938 anfang 1939 anzusetzen. diese schaeztung wird
durch entsprcxxxxx entsprechende bekundungen der bevoelkerung,
sowie durch identifizierungen bestaetigt.
identifizierung ist an sich durch stark vorgeschrittene verwesung
erschwert, wird aber moeglicherweise durch die den toten beigelegten
bekleidungsstuecke sowie eine menge von aufgefundenen briefen
und schriftstuecken, die in einer besonderen grube lagon, erleichtert
werden.
nationalitaet der toten ist nach bisherigen feststellungen ueberwieg
ukrainisch. nach aufgefundenen schriftstuecken in polnischer,
lettischer und deutscher sprache ist jedoch auch mit angeheerigen
anderer nationalitaeten zu rechnen.
todesursache ist in fast allen faellen genickschuss mit klein
kaliber 6 mm ,sedass vielfach zwei,sogar drei einschuesse im
einzelfall festgestellt wurden.die meisten toten sind gefesselt.
anteilnahme der bevoelkorung ist stark.graeberfeld ist staendig
von personen besucht,die an hand von besendoren merkmalen der
toten oder kleidungsstuecken identifizierungen versuchen.
ausgrabungen werden sicher noch viele wochen in anspruch nehmen.
falls laufende berichterstattung darueber erwuenscht ist,empfehle
entsendung eines besonderen vertreeters nach winniza,da reichs
kemmisar mich in rowme beneetigt.

342541

rowme, den 18. juni 1943.
szucken++

AA Vertr. AA b. RK4

№ 37

Ситуація в Україні: збройний опір, депортація робітників, знищення євреїв

Берлін, 26 червня 1943 р.

**Строго конфіденційне повідомлення про мою подорож
на Україну і в Крим у період з 3 по 22 червня 1943 року**

(...)

Центр партизан розташований на Волині-Поділлі, тобто на північ від лінії Ковель-Рівне-Львів-Житомир і Києва — наскільки це охоплює українську територію. На Волині-Поділлі налічується приблизно 70 000 партизан, які складаються з поляків, українських націоналістів і радянського військового контингенту.

(...)

... До цього часу з України в Райх було переправлено понад один мільйон робітників. Кох має доручення набрати контингент ще в півмільйона людей.

(...)

... Кох розглядає Україну як справжню колонію. Він не хоче щоб українців мучили, проте бажає їх повністю залучити до роботи. Упродовж цієї подорожі ми дізналися, що наказом райхс-комісара було відмінено покарання **побоями**, яке в перший рік німецького цивільного управління ще практикувалося в тих випадках, коли була зруйнована німецька власність, особливо машини і т.п., внаслідок грубої недбалості і тупості. У такому разі давали 25 ударів нагаєм. Тим часом німецьке цивільне управління змушене було переконатися, що почуття гідності українця робило недоцільною подальшу практику побоїв як публічного покарання. Хоча совети катували багато українців у в'язницях, проте побиття ніколи не відбувалося публічно. Але і на сьогодні покарання нагаєм вважається підлеглими (німецькими. — *В.К.*) інстанціями доцільним і дійовим.

... Біологічний потенціал українства також майже не порушується через кровозмішування з іноземцями. Німецьким

цивільним чиновникам і службовцям заборонено мати статеві стосунки з українками.

...Було би безглуздо, говорив Кох, застосовувати щодо України принцип національного суверенітету і приймати її в європейську сім'ю. Україна ніколи не належала до Європи, вона була передмістям кожного всеслов'янського руху, тому для неї, як і для всіх слов'ян, чинний лише принцип переможців і переможених.

(...)

...У середньому на Україні добровільно зголосилося на роботу тільки 16 %, тому треба було приступити до насильного набору, який радикально проводився шляхом облав сіл. Жахливі сцени відбувалися при депортації захоплених, яких не відправляли відразу до Німеччини, а спочатку перебували вони ще багато днів на українській землі у збірних пунктах за колючим дротом. У такі дні збиралися цілі села, пронизливо голосячи над "бідними, вигнанцями". Якщо вони втікали від вербування у степи і ліси, то необхідно було спалювати села. Тоді українські чоловіки та жінки поверталися і благали помилування. Найгірші наслідки цього набору прагнули усунути, однак було ясно, що не завжди можна уникнути жорстокості. Німецькі окружні комісари вважали, що від поводження з українцями у Райху багато залежить. Українці вже не повинні більше жити за колючим дротом, їх необхідно достатньо годувати, у противному разі занадто погані новини прийдуть в Україну і ускладнять подальший набір.

(...)

Українцям дають тільки 4-річну народну школу. Діти починають вчитися лише у віці 8 років. З 12 до 14 років вони роблять перерву, щоб відвідувати ремісничу або технічну підготовчу школу примітивного характеру. (...) При цьому весь український народ дуже прагне освіти.

(...)

Про єврейське питання ми чули цілком однозначні і лапідарні констатації. Серед 16 мільйонів населення території України під цивільною адміністрацією було 1,1 мільйон євреїв. Вони цілковито ліквідовані. Фактично протягом усієї нашої подорожі ми побачили лише 4 євреїв, але й ті працювали кравцями у виправному таборі служби безпеки (SD). Залежно від обставин наостанку були ліквідовані єврейські ремісники.

Під час деяких ексекуцій угорські або словацькі офіцери зробили фотографії, які потім потрапили до Америки. Це було сприйнято особливо болісно. Українці спостерігали за знищенням євреїв досить байдуже. Під час останніх ексекуцій минулої зими деякі села чинили опір. Високопоставлений чиновник райхскомісаріату підсумував ексекуцію словами: “Євреїв знищували, як клопів”.

(...)

Доктор Ганс-Йоахім Кауш

Berlin, den 26. Juni 1943

**Streng vertraulicher Informationsbericht
über meine Reise nach der Ukraine und nach der Krim
in der Zeit vom 3. bis 22. Juni 1943.**

(...)

... Das Zentrum der Partisanen befindet sich in Wolhynien-Podolien, also nördlich der Linie Kowel-Rowno-Lemberg-Shitomir, und im nördlichem Raum von Kiew - soweit es also ukrainisches Territorium betrifft. In Wolhynien-Podolien gibt es ungefähr 70.000 Partisanen, die sich aus Polen, ukrainischen Nationalisten und sowjetischen Heereskontingenten zusammensetzen... (...) (S. 1)

... Bisher sind über eine Million Arbeitskräfte aus der Ukraine ins Reich gewandert. Koch hat den Antrag, ein Kontingent von einer weiteren halben Million herauszupressen... (...) (S. 3)

(...) Koch betrachtet die Ukraine als reine Kolonie. Er wünscht nicht, dass die Ukrainer gequält werden, aber er wünscht ihren totalen Arbeitseinsatz. Wir erfuhren im Verlaufe dieser Reise, dass durch Erlass des Reichskommissars die **Prügelstrafe** abgeschafft wurde, die im ersten Jahr der deutschen Zivilverwaltung noch Gang und Gebe war in Fällen, wo deutsche Eigentum, insbesondere Maschinen usw., durch grobe Fahrlässigkeit und Stumpfsinn zerstört wurden. Es gab in solchen Fällen 25 mit der Peitsche. Die deutsche Zivilverwaltung hat sich inzwischen überzeugen müssen, dass das Ehrgefühl des Ukrainiers den weiteren Vollzug der Prügelstrafe als einer öffentlichen Strafe unzulässig erscheinen liess. Die Sowjets haben zwar viel Ukrainer in Gefängnissen usw. gequält, niemals aber eine Prügelstrafe öffentlich vollzogen. Von unterordneten Instanzen wird auch heute noch die Prügelstrafe als zweckmässig und wirksam bezeichnet... (...) (S. 4)

(...) Die biologische Kraft des Ukrainertums wird auch kaum gestört durch fremde Blutzufuhr. Den deutschen Zivilbeamten und Angestellten ist es verboten, mit Ukrainerinnen geschlechtlich zu verkehren. (...) (S. 5)

... Es sei unsinnig, so sagte Koch, für die Ukraine das Nationalitätenprinzip anzuwenden und die Ukraine in die europäische Völkerfamilie aufzunehmen. Die Ukraine habe nie zu Europa gehört, sie sei ein Vorort jeder allslawischen Bewegung gewesen und für sie gelte wie für alle Slawen lediglich der Grundsatz von Siegern und Besiegten. (...) (S. 6)

... Im Durchschnitt hatten sich in der Ukraine freiwillig zum Arbeitseinsatz nur 16% gemeldet. Man musste daher zu Aushebungen schreiten, die radikal durch Umstellung der Dörfer durchgeführt wurden. Grässliche Szenen ergaben sich beim Abtransport der Aufgehobenen, die nun nicht gleich nach Deutschland geschafft wurden, sondern erst mehrere Tage in Auffanglagern hinter Stacheldraht auf ukrainischem Boden verblieben. Während dieser Tage versammelten sich ganze Dörfer heulend und kreischend um diese "armen Verbannten". Flohen die Betroffenen vor der Aushebung in die Steppen oder Wälder, so mussten die Dörfer angezündet werden. Flohend kehrten dann die betroffenen ukrainischen Männer und Frauen aus den Steppen usw. Zurück und bettelten um Gnade. Man ist bestrebt, diese schlimmsten Auswüchse dieser Aushebungen zu beseitigen, ist sich aber klar darüber, dass Härte nicht immer zu vermeiden ist. Auf die Behandlung der Ukrainer im Reich komme, so meinten die deutschen Gebietskommissare, sehr viel an. Die Ukrainer im Reich dürften einfach nicht mehr hinter Stacheldraht leben, sie müssten ausreichend ernährt werden, sonst kommen zu schlechte Nachrichten nach der Ukraine zurück, die dann die Aushebungen weiter erschweren. (...) (S. 14-15)

Man gibt den Ukrainern auch nur vierjährige Volksschule. Die Kinder beginnen erst mit dem 8. Lebensjahr etwas zu lernen. Vom 12. Jahr ab pausieren sie wieder bis zum 14., um dann

eine Handwerkerschule oder technische Fortbildungsschule primitiven Charakters besuchen zu können... Dabei ist das ganze ukrainische Volk bildungs- und lesehungrig ohne Beispiel...(...)

Über die **Judenfrage** hörten wir ganz eindeutige und lapidare Feststellungen. Unter den 16 Millionen Einwohnern des Zivilverwaltungsgebiets Ukraine gab es 1,1 Mill. Juden. Sie sind restlos liquidiert. Wir sahen tatsächlich auf unserer ganzen Reise nur 4 Juden, und diese waren in einem Straflager des SD als Schneider tätig. Jeweils zuletzt wurden die jüdischen Handwerker liquidiert. Bei einigen Exekutionen hatten ungarische oder slowakische Offiziere Aufnahmen gemacht, die dann nach Amerika gelangten. Dies wurde als besonders peinlich empfunden. Die Ukrainer haben der Exekution der Juden ziemlich gleichgültig zugesehen. Bei den letzten Exekutionen im vergangenen Winter wurde von einigen Dörfern Widerstand geleistet. Ein höherer Beamter vom Reichskommissariat fasste die Exekution mit den Worten zusammen: "Juden wurden wie die Wanzen vertilgt". (...) (S. 16)

Dr. Hans-Joachim Kausch

BA R 55/1463

№ 38
Ситуація в Галичині

Управління озброєнь у Львові
Райхсміністра озброєнь
і воєнної промисловості

Відпис

Львів, 1 липня 1943 р.

**Донесення керівника службової інстанції до пункту 2 с
щоденника бойових дій**

У другому кварталі 1943 р. були призвані (сюди. — *В.К.*) на службу лише кілька німців, здатних до дійсної служби, бо посади зараз ще не зайняті призовниками молодшого віку. Якщо такі ще і залишились на оборонних підприємствах і важливих воєнних виробництвах, то йдеться про незамінних працівників на ключових позиціях.

Ринок робочої сили у другому кварталі зазнав надзвичайно сильного навантаження. Планові завдання Генерального вповноваженого з питань трудової повинності для різних програм, гірничої промисловості, залізниці, сільського господарства тепер уже не можуть бути виконані. Переміщення працездатного населення до Райху продовжує зменшуватися.

Формування стрілецької дивізії СС “Галичина” з політичної точки зору може розглядатись як великий успіх. Однак це спричинило значну втрату робочих годин, оскільки більшість добровольців мали роботу і внаслідок з’явлення, огляду, передсвяткових і післясвяткових днів втратили багато робочого часу. Частина людей у подальшому не з’явилась після цих заходів на місце праці, тому необхідними були найсуворіші погрози, аж до звільнення з посад, а також інші покарання, щоб змусити більшість повернутись на робочі місця. Ще не доведено, в якій мірі справжній ентузіазм спонукав добровольців зголоситися на заклик і перспективу доброго улаштування, одягу, харчування і оплати на відміну від нестачі всього необхідного на сучасних робочих місцях. Доказ щирості своїх переконань це військове формування зможе продемонструвати щойно в бою.

У дистрикті Галичина за минулий квартал спокій у цілому зберігався. Загалом безпека не була порушена в жодному випадку, після того як поліції вдалося заарештувати деяких провідних осіб з польського та українського опору і знешкодити їх. У північній і північно-східній частині дистрикту з'явилися банди, з якими борються поліція і вермахт. Населення (польське. — *В.К.*) тут не є таким радикально налаштованим в націоналістичному дусі, як у колишній конгресовій Польщі (дистрикти Радом і Варшава). Цим пояснюється відносний спокій у дистрикті Галичина, тоді як у вказаних вище дистриктах відбулися тяжкі бої з бандами і численні пограбування.

Харчування населення у 2-му кварталі в значній мірі ще залишалося залежним від контрабандної торгівлі, тому що постачання продуктів для населення є недостатнім. Все ж таки з наближенням сезону ціни спекулятивної торгівлі сильно знизились. Показовою є ціна масла у підпільній торгівлі (на чорному ринку. — *В.К.*). Вона становила в червні у Львові 50 райхсмарок (РМ) за кілограм проти 150 РМ в середині зими. Інші ціни встановлюються відповідно. З часу забезпечення територіальних норм, які впровадила інспекція з питань озброєнь за підтримки райхсміністра озброєнь і боеприпасів, вже не можна говорити про нужду робітників оборонних підприємств. Залучення їхніх сімей до постачання продуктами також могло б мати сприятливі наслідки. У робітника тепер вже немає причини цілими днями ухилятися від роботи, щоб діставати продукти для своєї сім'ї. Органи соціального забезпечення на заводах виводяться на значний рівень. Це створює сильне притягання у рекламі. Фактично такі заводи, як "Metrawatt" і "Jan Vujak", що можуть запропонувати відносно легку працю, особливо для жінок, завжди мають достатньо пропозицій.

Єврейське питання вже не є проблемою. Єврейська робоча сила, яка все ще використовується на оборонних підприємствах і в акціонерному товаристві "Karpathen ÖL A.G.", повинна, зрештою, в будь-якому випадку берегтися, бо заміна її місцевими робітниками видається в цей час неможливою.

За вірність документа
(підпис)
Гауптман

Член економічного штабу
підпис: Штернагель

Lemberg, den 1. Juli 1943

B e r i c h t

des Dienststellenleiters zu Ziffer 2 c des Kriegstagebuches.

Im zweiten Vierteljahr 1943 wurden nur noch wenige waffendienstfähige Deutsche eingezogen, weil die Stellen jetzt kaum noch von kv. Wehrpflichtigen jüngerer Jahrgänge besetzt sind. Sofern solche noch in Rüstungsbetrieben und in Betrieben der kriegswichtigen gewerblichen Wirtschaft vorhanden sind, handelt es sich um unentbehrliche Schlüsselkräfte.

Der Arbeitsmarkt war im zweiten Vierteljahr außergewöhnlich stark beansprucht. Die Auflagen des GBA für verschiedene Programme, Bergbau, Eisenbahn, Landwirtschaft, sind nicht mehr zu erfüllen. Die Neigung der arbeitsfähigen Bevölkerung nach dem Reich zu gehen, hat weiter abgenommen.

Die Aufstellung der SS-Schützen-Division Galizien mag politisch gesehen einen großen Erfolg darstellen. Sie hat aber einen großen Ausfall an Arbeitsstunden mit sich gebracht, da die Mehrzahl der Freiwilligen in Arbeit stand und durch Meldung, Musterung, Vor- und Nachfeiern viele Arbeitsstunden versäumt wurden. Ein Teil der Leute ist zunächst nicht wieder zur Arbeit erschienen und es hat schärfster Drohungen bedurft - Ausschluß von der Einstellung und anderer Strafen - um die Mehrzahl zur Rückkehr an die Arbeitsplätze zu bewegen. Es bleibt dahingestellt, inwieweit echte Begeisterung die Freiwilligen bewogen hat, sich zu melden und inwieweit die Aussicht auf gute Unterbringung, Bekleidung, Ernährung und Bezahlung im Gegensatz zum Mangel an allem im gegenwärtigen Arbeitseinsatz. Den Beweis für die Aufrichtigkeit ihrer Gesinnung wird die Truppe erst im Kampf erbringen müssen.

Im Distrikt Galizien blieb die Ruhe im vergangenen Vierteljahr im allgemeinen aufrecht erhalten. Die Sicherheit war im Großen gesehen nie gefährdet, nachdem es der Polizei gelungen war, einige führende Köpfe der polnischen und auch der ukrainischen Widerstandsbewegung festzunehmen und unschädlich zu machen. Im nördlichen und nordöstlichen Teil des Distrikts sind Banden aufgetreten, welche von der Polizei und Wehrmacht bekämpft wurden. Die Bevölkerung ist hier nicht so radikal -nationalistisch eingestellt wie

im ehemaligen Kongreßpolen (Distrikte Radom und Warschau). Daraus ist die verhältnismäßige Ruhe im Distrikt Galizien zu erklären, während in den vorerwähnten Distrikten schwere Bandenkämpfe und zahllose Raubüberfälle stattfanden.

Die Ernährung der Bevölkerung war im 2. Vierteljahr noch zum allergrößten Teil vom Schleichhandel abhängig, weil die Zuteilung an die Zivilbevölkerung noch völlig unzureichend ist. Immerhin sind die Schleichhandelspreise mit vorrückender Jahreszeit stark gefallen. Maßgeblich ist der Butterpreis im Schwarzhandel. Er betrug im Juni in Lemberg RM 50,-- pro Kilo gegenüber etwa RM 150,-- im Hochwinter. Die anderen Preise stellen sich entsprechend ein. Seit Gewährung der Warthegausätze, welche die Rüstungsinspektion mit Unterstützung des Reichsministers für Bewaffnung und Munition durchgesetzt hat, kann von einer Notlage der Rüstungsarbeiter nicht mehr gesprochen werden. Die Einbeziehung ihrer Familien in die Verpflegung dürfte sich ebenfalls günstig auswirken. Der Arbeiter hat jedenfalls jetzt keinen Grund mehr, tagelang von der Arbeit weg zu bleiben, um Lebensmittel für seine Familie anzuschaffen. Die Sozialeinrichtungen auf den Werken werden auf eine beachtliche Höhe gebracht. Sie bilden einen starken Anreiz in der Werbung. Tatsächlich haben die Werke wie Metrawatt und Jan Bujak, welche verhältnismäßig leichte Arbeit, besonders auch an Frauen, zu vergeben haben, immer genügend Angebot.

Die Judenfrage ist kein Problem mehr. Die noch eingesetzten jüdischen Arbeitskräfte bei den Rüstungsbetrieben und bei der Karpathen Öl A.G. müssen allerdings auf jeden Fall erhalten bleiben, weil ihr Ersatz durch einheimische Arbeitskräfte z.Zt. unmöglich scheint.

F.d.R.d.A.

Hauptmann

m.d.W.d.G.b.

gez.: Sternagel.

BA-MA RW 23/14

№ 39
Формування СС-дивізії “Галичина”

Німецьке бюро новин (НБН) секретний первинний матеріал

№ 199 власна служба 18 липня 1943 р. Лист - 54 -

Львів, 18 липня (представник НБН). — Приблизно 25 тисяч українців зі Львова, його ближчих і дальших околиць сьогодні були присутні при від'їзді до навчального табору 200 офіцерів та 1 700 чоловік особового складу, що склали першу військову частину добровольців стрілецької дивізії СС “Галичина”. За неповних три місяці не менше 84 тисяч українців добровільно відгукнулися на заклик до створення стрілецької дивізії “Галичина”, з них 54 тисячі були прийняті, а 25 тисяч на цей час визнані здатними до військової служби і поступово будуть відправлені на навчання.

На великому зборі, організованому з цього приводу військовим комітетом Галичини на площі ім. Адольфа Гітлера у Львові, керівник українського комітету констатував, що український народ протягом тисячі років боровся з азіатськими кочівниками за власну духовну сутність і європейську форму свого існування. Розкриті тепер масові могили у Вінниці є таким же символом цієї боротьби, як і спільна боротьба в рядах австро-угорського війська, а також військові походи УГА. Українці Галичини, як було сказано, пізнали, що лише ті матимуть гідне місце в новій Європі, хто спільно з європейськими народами боровся за цю нову Європу проти її найгіршого ворога.

Губернатор д-р Вехтер у ролі глави дистрикту Галичина наголосив у короткій промові, що українці Галичини пізнали, що в цей час ціниться не лише видобуток з надр всього найкращого для Європи, що бореться, і не лише праця за ковадлом чи верстаком, але і виступ зі зброєю в руках. Населення Галичини попрощалося зі своїми добровільними борцями за батьківщину і український народ, за справедливість і новий порядок в щасливій Європі, висловлюючи найкращі побажання...

DNB vertrauliches Rohmaterial

133

Nr. 199 Eigendienst 18. Juli 1943 Blatt - 54 -

Lemberg, 18. Juli. (DNB-Vertreter.) - Rund 25 000 Ukrainer aus Lemberg, seiner näheren und weiteren Umgebung wohnen heute dem Abmarsch des ersten aus 200 Offizieren und 1 700 Mann bestehenden Trupps der Freiwilligen der SS-Schützendivision Galizien in ein Ausbildungslager bei. In knapp drei Monaten haben nicht weniger als 84 000 Ukrainer freiwillig dem Ruf zur Aufstellung einer SS-Schützendivision Galizien Folge geleistet, von denen 54 000 angenommen und 25 000 bis jetzt assentiert worden sind, die nun nach und nach gleichfalls zur Ausbildung in Marsch gesetzt werden.

Bei dem auf dem Adolf-Hitler-Platz zu Lemberg aus diesem Anlass von dem Wehrausschuss Galizien veranstalteten Grossappell stellte der Leiter des ukrainischen Komitees fest, dass das ukrainische Volk ... tausend Jahre gegen das asiatische Nomadentum für seine geistige Gestalt und für eine europäische Form seines Lebens kämpft. Die jetzt geöffneten Massengräber von Winniza seien ebenso für diesen Kampf Symbol wie der gemeinsame Kampf in den Reihen des Österreichisch-ungarischen Heeres oder die Feldzüge der ukrainisch-galizischen Armee. Die Ukrainer Galiziens hätten erkannt, dass nur denen ein würdiger Platz im neuen Europa gehören werde, die gemeinsam mit den europäischen Völkern für dieses neue Europa gegen seinen schlimmsten Feind kämpften.

Gouverneur Dr. Wächter als Chef des Distrikts Galizien betonte in einer kurzen Ansprache, dass die Ukrainer Galiziens erkannt hätten, dass es in dieser Zeit nicht nur gelte, aus dem Boden das Beste für das kämpfende Europa herauszuholen oder hinter Amboss und Schraubstock für das gigantische Ringen zu schaffen sondern auch mit der Waffe in der Hand anzutreten. Galiziens Bevölkerung begleite seine freiwilligen Kämpfer für Heimat und ukrainisches Volkstum sowie für die Gerechtigkeit und für die neue Ordnung eines glücklichen Europas mit den besten Wünschen. ...

...f.f. auf Blatt 55 ...

H. Wächter *W. Wächter*

BA R 6/70

№ 40

Приготування евакуації Києва

Секретно

28.07.1943 р.

Командувач території
військ “Південь”
Ia Nr. 5503/44 g

Головному командуванню групи армій “Південь”. Начальнику тилу / 2 відділ квартирмейстера

Посилання: Група армій “Південь” Ia Nr 788/43 g від 26.02.43 р. та
Група армій “Південь” O Qu/Qu 2 Nr. F 1760/43g від 18.07.43 р.

У справі поданих вище посилань повідомляється, що визначені наказом підготовчі заходи згідно з донесенням командувача території військ “Південь” Ia Nr. 4797/43 g від 4 липня були виконані Головною польовою комендатурою і бойовими комендантами. Бойовий комендант Дніпропетровська повідомляє, що графік евакуації може бути поданий щойно на 15.08.43 р., оскільки потреба у вагонах буде узгоджена з залізницею Райху лише до того часу. Всі підготовчі заходи підлягають відповідно тим змінам, які зумовлені біжучими наступами і відступами військ в окремих місцевостях.

При визначенні потреби у вагонах досі застосовувалися різноманітні способи. Вони не привели до задовільного результату, тому що, по-перше, неможливо заздалегідь визначити, скільки часу є в розпорядженні для здійснення евакуації, а по-друге, залізниця не знає, які вимоги повинні бути виконані одночасно, крім того, в зоні завантаження, а також і в інших місцях (наявна транспортна зона).

Так, наприклад, бойовий комендант Києва повідомляє про потребу 495 потягів, кожний по 50 вагонів. При наявності 6 залізничних вокзалів з денною спроможністю відправлення всього 33 потягів час на завантаження становить біля 15 днів. При одночасному процесі вивантаження можливою є лише денна

спроможність в 24 потяги, що означало б загальний час на завантаження — 21 день.

З огляду на вагони, підготовчі заходи повинні обмежуватись тим, визнанням загальної потреби, причому беруться до уваги відхилення відповідно до пори року (погоди, врожаю, робочої сили). Така загальна потреба повинна поділятися на окремі ступені нагальності. Як пізніше відбуватиметься транспортування, залежить від конкретної ситуації.

Очевидним є те, що сухопутний марш і евакуація колонами автомобілів здійснюються одночасно.

За командувача території військ “Південь”
Начальник Генерального штабу:
(підпис)

Копія для:
квартирмейстер

(Un 1 Handstsch) ~~Geheim~~
Geheim

Bfh.H.Geb. Süd
Ia Nr. 5500/43 S

H.u., 28.7.1943

Es seien mir die Vorgangsbefehle

Me

Bfh.H.Geb. Süd
Abt. Qu.
23 JULI 1943
2164/43 g
Me

An
Obkdo. der Heeresgruppe Süd O Qu/Qu 2

IC/Qu 9/1.8.
Bezug: Heeresgruppe Süd Ia Nr. 788/43 g vom 26.2.43 und
Heeresgruppe Süd O Qu/Qu 2 Nr. F 1760/43 g vom 18.7.43

Fw Horn

nicht hallen

Zu obigen Bezügen wird gemeldet, dass die befohlenen Vorbereitungen gemäss Meldung Bfh.H.Geb. Süd Ia Nr. 4797/43 g vom 4.7. von den OFK und Kampfkommandanten getroffen wurden. Kampfkommandant Dajepropetrowsk meldet, dass der Räumungskalender erst zum 15.8.43 vorgelegt werden kann, da der Waggonbedarf mit der Reichsbahn erst bis dahin geregelt werden kann. Alle Vorbereitungen unterliegen entsprechend den laufenden Zu- und Abgängen in den einzelnen Ortschaften dem Wechsel.

Bei Feststellung des Waggonbedarfs wurden bisher verschiedene Wege eingeschlagen. Sie führten zu keinem befriedigenden Ergebnis, weil es einerseits nicht vorher zu übersehen ist, wieviel Zeit zum Abtransport zur Verfügung steht, zum anderen die Bahn nicht weiss, welche Anforderungen zur gleichen Zeit ausserdem im Einladerraum und an anderen Stellen (zur Verfügung stehender Transportraum) zu befriedigen sind.

So meldet z.B. Kampfkommandant Kiew einen Bedarf von 495 Zügen zu je 50 Waggonen. Bei 6 Bahnlinien mit einer Tagesleistung von insgesamt 33 Zügen bedeutet das eine Verladezeit von 15 Tagen. Bei gleichzeitigem Ausladebetrieb ist nur eine Tagesleistung von 24 Zügen möglich, was eine Gesamtverladezeit von 21 Tagen bedeuten würde.

Die Vorbereitungen müssen sich also hinsichtlich der Waggonen darauf beschränken, den Gesamtbedarf festzustellen, wobei Schwankungen je nach Jahreszeit (Wetter, Ernte, Arbeitskräfte) berücksichtigt werden. Dieser Gesamtbedarf ist in die einzelnen Dringlichkeitsstufen aufzuteilen. Wie dann gefahren wird, hängt von der jeweiligen Lage ab.

Selbstverständlich wird Landmarsch und Abtransport durch Kfs.-Kolonnen gleichzeitig durchgeführt.

Durchschlag an:
Qu

Für den Bfh.H.Geb. Süd
Der Chef des Generalstabes

Vfm der unvollständigen Leitstelle

BA-MA RH 22/142

№ 41

Постанови III Великого Збору ОУН-Бандери

Цей документ німці отримали декілька місяців після Третього Надзвичайного Великого Збору ОУН. Інформатор про цю подію подав дату 3 серпня 1943 р., тоді коли Великий Збір відбувся з 21 по 25 серпня 1943 р. - В.К.

[25 серпня 1943 р.]

Переклад з української мови.
Стосовно: повідомлення довіреної особи.

Рішення III Позачергового Великого Збору Організації Українських Націоналістів (ОУН) від 3 серпня 1943 року

У серпні 1943 року відбувся Великий Надзвичайний Збір ОУН. Дворічний період, що розділяє Третій Надзвичайний Збір від Другого звичайного, є особливою епохою в історії Організації. Німецько-більшовицька війна докорінно змінила політичні відносини в Україні і створила нову ситуацію у політичному світі. У нових відносинах наш народ, наша земля з її багатствами стали метою обох воюючих імперіалістів і територією найзапекліших воєнних подій. Розраховуючи на власні сили, український народ боровся і бореться надалі проти двох сильних та жорстоких напасників.

III Надзвичайний Великий Збір ОУН розглянув минулу боротьбу і розробив плани на майбутнє. Друга імперіалістична війна вступила у критичну фазу. Ми знаходимося напередодні великої години національних революцій, які покладуть край злочинницьким війнам імперіалістів і зітруть з лиця землі тюрми народів імперії.

У міру того, як зростає українська сила, перед нами знову і знову постає реальна і жива картина майбутньої держави України.

Програмні рішення III Надзвичайного Великого Збору більше, ніж дотепер, уточнюють суспільний лад нової України.

Програмні постанови*

Організація Українських Націоналістів бореться за те, щоб кожен народ міг вільно жити у власній самостійній державі. Усунення національного поневолення та експлуатації одного народу іншим, система вільних народів у власних самостійних державах — це єдиний лад, який дасть справедливу розв'язку національного і соціального питання у цілому світі.

ОУН бореться проти імперіалістів та імперій, бо в них пануючий народ культурно, політично та економічно використовує інші народи. Тому ОУН бореться проти Радянського Союзу і німецької нової Європи.

ОУН веде рішучу боротьбу проти інтернаціоналістичних і фашистських програм та політичних концепцій, оскільки вони є загарбницьким інструментом політики імперіалістів. Тому ОУН бореться проти російського комунізму і німецького націонал-соціалізму.

ОУН виступає проти того, щоб один народ для досягнення своїх імперіалістичних цілей “звільняв”, “брав під свою опіку” інші народи, бо за лукавими словами приховується огидний зміст — гноблення, насильство, пограбування. Тому ми боримемося проти російсько-більшовицьких та німецьких загарбників до того часу, поки не звільнимо Україну від усіх “захисників і визволителів”, поки не здобудемо Українську Самостійну Соборну Державу, у якій зможуть вільно, багато і культурно жити та розвиватися селяни, робітники та інтелігенція.

ОУН виступає за повне звільнення українського народу від московсько-більшовицького та німецького ярма, за побудову Української Самостійної Соборної Держави без поміщиків, капіталістів і більшовицьких комісарів, службовців НКВС і партійних паразитів.

В Українській Державі уряд вважатиме інтереси народу за свій найвищий обов'язок. Не маючи загарбницьких цілей та поневолених чужих територій і пригноблених народів у власній державі, уряд України не затратиме часу, енергії і коштів на створення апарату гноблення.

* Текст програмних постанов, який отримали німці, не є повним і дослівним текстом прийнятих III В.З. ОУН “Програмових постанов”. Він децю скорочений, однак повністю зберігає суть і дух цих постанов.

Український народний уряд спрямовуватиме всі економічні ресурси та людську енергію на утворення нового державного справедливого соціального ладу, а також на економічну розбудову країни і культурний розвиток народу.

У лавах ОУН борються українські селяни, робітники та інтелігенція проти гнобителів за Українську Самостійну Соборну Державу, за національне і соціальне визволення, за новий державний лад і нову соціальну систему:

1. а) За знищення більшовицької та німецької експлуатаційної кріпосницької системи в організації селянського господарства. Виходячи з того, що земля є власністю народу, український уряд не буде нав'язувати селянам ніякі форми землекористування;

б) за безкоштовну передачу селянам західноукраїнських областей земельних володінь поміщиків, монастирів і церков.

2. а) За те, щоб важка промисловість стала національно-державною, а легка промисловість — загальнокооперативною власністю;

б) за участь робітників у керівництві фабриками, за професійний, а не комісарсько-партійний принцип управління.

3. а) За загальний 8-годинний робочий день. Понаднормова робота може бути тільки добровільною, як і кожна праця взагалі, а робітник отримує особливу платню;

б) за справедливу оплату праці робітників прибуткових підприємств. Робітник отримуватиме заробітну плату, якої вистачатиме для задоволення матеріальних та духовних потреб його сім'ї. При річних підрахунках доходів підприємств кожен робітник отримує: на кооперативних підприємствах — дивіденди (річна частка чистого доходу, що йому належить), на національно-державних підприємствах — премію;

в) за вільну працю, вільний вибір професії і місця роботи;

г) за свободу спілок. За скасування стаханівської системи, соціалістичних змагань, проти підвищення норм та інших видів експлуатації працюючих.

4. За вільне ремесло, за добровільне об'єднання ремісників у великі майстерні, за право ремісника вийти з майстерні та індивідуально виконувати ремісничу діяльність і вільно розпоряджатися своїми доходами.

5. За повну рівність жінки з чоловіком у всіх громадянських правах і обов'язках, за вільний доступ жінки до всіх шкіл та

професій, за право жінок на легшу фізичну роботу, щоб жінка не шукала прибутків у шахтах, штольнях чи в інших видах важкої діяльності і внаслідок цього шкодила своєму здоров'ю, за державну охорону материнства. Батько, окрім звичайної загальної винагороди за виконану роботу, одержуватиме надбавку на утримання своєї дружини та неповнолітніх дітей. Лише за таких обставин жінка зможе виконувати важливий, почесний і відповідальний обов'язок матері та виховательки молодого покоління. (...)

7. а) За обов'язкове відвідування середньої школи. За піднесення освіти і культури широких народних мас шляхом розширення мережі шкіл, видавництв, бібліотек, музеїв, кінотеатрів, театрів тощо;

б) за поширення системи вищої та середньої спеціальної освіти, за постійне збільшення висококваліфікованих кадрів у всіх сферах життя;

в) за вільний доступ молоді до всіх вищих навчальних закладів. За забезпечення студентів стипендією, матеріальною допомогою, житлом та засобами навчання;

г) за всебічний гармонійний розвиток молодого покоління (моральний, духовний і фізичний). За вільний доступ до всіх наукових та культурних досягнень людства.

8. За повагу до працюючої інтелігенції. За створення таких умов праці, які забезпечать інтелігенції, не турбуючись за завтрашній день і долю сім'ї, можливість займатися культурно-науковою роботою, постійно поглиблювати свої знання і підвищувати культурний рівень.

9. а) За повне страхування старості всіх працюючих, а також страхування від хвороби і нещасного випадку;

б) за введення заходів з охорони здоров'я, за збільшення мережі лікарень, санаторіїв, будинків відпочинку, за збільшення лікарських професій. За право працюючих на безплатне користування всім обладнанням з охорони здоров'я;

в) за особливий державний захист дітей і молоді. За збільшення дитячих садків, санаторіїв, таборів відпочинку та спортивних організацій. За охоплення всіх дітей і молоді державними закладами опіки та виховання.

10. а) За свободу друку, слова, думки, переконань, віри і світогляду. Проти офіційного насадження світоглядних доктрин і догм;

б) за вільне віросповідання і відправлення релігійних обрядів, які не суперечать загальній моралі;

в) за культурні відносини з іншими народами, за виїзд громадян за кордон з метою навчання, лікування та ознайомлення з культурними надбаннями інших народів.

11. За повне право національних меншин плекати власну національну культуру.

12. За рівність усіх громадян України незалежно від їх національності у всіх державних правах і обов'язках, за право на працю, заробіток і відпочинок.

13. За вільну культуру, за героїчну високодуховну мораль, за загальну солідарність, дружбу та дисципліну.

За згідність:

Підпис.

Sonderführer (z)

Übersetzung aus dem Ukrainischen.

Bericht 11. Berichte eines V.-Mannes.

Beschlüsse der III. Ausserordentlichen Grossen Tagung der Organisation der ukrainischen Nationalisten (O.U.N.) vom 3. August 1943.

In August 1943 fand eine grosse ausserordentliche Tagung der O.U.N. statt. Die zweijährige Periode, die die 3. Tagung von der 2. ordentlichen trennt, stellt eine besondere Epoche in der Geschichte der Organisation dar. Der deutsch-bolschewistische Krieg hat die politischen Verhältnisse in der Ukraine von der Wurzel aus geändert und eine neue Lage in der politischen Welt geschaffen. In den neuen Verhältnissen ist unser Volk und andere Völker mit ihren Reichthümern das Ziel beider kriegführenden Imperialisten geworden und das Gebiet der erbittertesten Kriegereignisse. Auf die eigenen Kräfte angewiesen, kämpfte und kämpft heute das ukrainische Volk gleichzeitig gegen 2 starke und grausame Krieger. Die III. Ausserordentliche Grosse Tagung der O.U.N. betrachtete den zurückliegenden Kampf und fasste Pläne des Kampfes für die Zukunft. Der 2. imperialistische Krieg ist in seine kritische Phase getreten. Wir stehen am Vorabend des grossen Augenblicks der nationalen Revolutionen, welche die verbrecherischen Kriege der Imperialisten eine Ende bereiten und von dem Gesicht der Welt die Gefängnisse der Völker - die Imperien wegfehen. In dem Masse, wie die ukrainische Kraft wächst, entsteht immer mehr das reale und lebendige Bild des zukünftigen Staates der Ukraine vor uns. Die Programm-Beschlüsse der III. ausserordentlichen grossen Tagung (III.a. G.F.) präzisieren die Gesellschaftsordnung der neuen Ukraine deutlicher als bisher.

Programatische Bestimmungen.

Die O.U.N. kämpft darum, dass jedes Volk ein freies Leben in seinen eigenen selbständigen Staaten führen kann. Die Beseitigung der nationalen Unterdrückung und die Ausbeutung eines Volkes durch das andere, das System der freien Völker in den eigenen selbständigen Staaten - das ist die einzige Ordnung, die eine gerechte Lösung der nationalen und sozialen Frage in der ganzen Welt gibt. Die O.U.N. kämpft gegen die Imperialisten und gegen die Imperien, weil diese das eine herrschende Volk die anderen Völker kulturell, politisch und wirtschaftlich ausnutzt. Deshalb kämpft die O.U.N. gegen die So-jet-Union und gegen das deutsche neue Europa. Die O.U.N. bekämpft mit aller Entschiedenheit die internationalen und faschistischen Programme und politischen Konzeptionen, weil sie ein Eroberungs-Instrument der Politik der Imperialisten sind. Deshalb kämpft die O.U.N. gegen den russischen Kommunismus und den deutschen Nationalsozialismus. Die O.U.N. ist dagegen, dass ein Volk in Verwirklichung seiner imperialistischen Ziele andere Völker "befreit, unter Schutz nimmt", weil hinter diesen listigen Worten sich ein abscheulicher Inhalt verbirgt, - Unterdrückung, Gewalt, Raub. Deshalb werden wir gegen die russisch-bolschewistischen und deutschen Krieger solange kämpfen, bis wir nicht die Ukraine von allen "Beschützern und Befreier" überleben, bis wir den ukrainischen selbständigen vereinigten Staat (U.S.V.St.) erkämpfen, indem die Bauern, der Arbeiter, der Intelligenzler ein freies, reiches und kulturelles Leben führen und sich entwickeln können. Die O.U.N. ist für die volle Befreiung des ukrainischen Volkes von dem moskau-bolschewistischen und deutschen Joch, für die Errichtung des U.S.V.St. ohne Groß-Grundbesitzer, Kapitalisten und ohne bolschewistische Kommissare, K.K.W.D.-Beamten und Parteiparasiten.

1. dem ukrainischen Staate wird die Regierung die Interessen des Volkes als ihre höchste Pflicht erachten. Ohne Eroberungsziele, sowie ohne eroberte fremde Gebiete und unterdrückte Völker im eigenen Staate, wird die Regierung der Ukraine keine Zeit, Energie und Kosten für die Errichtung eines Unterdrückungs-Apparates verlieren. Die ukrainische Volksregierung wird alle ökonomischen Gegebenheiten und die ganze menschliche Energie auf die Errichtung einer neuen staatlichen Ordnung, die gerecht und sozial ist, sowie auf den ~~wirtschaftlichen~~ wirtschaftlichen Aufbau des Landes und die kulturelle Förderung des Volkes richten.

In den Reihen der O.U.N. kämpfen ukrainische Bauern, Arbeiter und Intellektuelle ~~gegen die Unterdrücker für den U.S.V.St., für die nationale und~~ gegen die Unterdrücker für den U.S.V.St., für die nationale und soziale Befreiung, für eine neue staatliche Ordnung und ein neues soziales System:

- 1 a) für die Vernichtung des bolschewistischen und deutschen Ausbeutungs- und Leibeigenen-Systems in der Organisation der bäuerlichen Wirtschaft. Davon ausgehend, dass der Boden Eigentum des Volkes ist, wird die ukrainische Regierung den Bauern keine Form der Bodennutzung aufzwingen,
- b) für die unentgeltliche Abgabe an die Bauern der westlichen ukrainischen Gebiete des Bodens der Groß-Grundbesitzer, Klöster und Kirchen.
- 2 a) dafür, dass die schwere Industrie national-staatliches und die leichte Industrie gemeinde-genossenschaftliches Eigentum wird.
- b) für die Teilhaftigkeit der Arbeiter an der Leitung der Fabriken, für ein fachliches, nicht kommissarisch-parteiliches Prinzip in der Leitung.
- 3 a) für einen allgemeinen achtstündigen Arbeitstag. Überstunden können nur freiwillig, wie jede Arbeit überhaupt, gemacht werden und der Arbeiter erhält eine besondere Entlohnung.
- b) für eine gerechte Arbeitsentschädigung, für den Anteil der Arbeiter an den Gewinnen der Unternehmen. Der Arbeiter wird eine Arbeitsbelohnung erhalten, die für die Sicherung des materiellen und geistigen Bedarfs seiner ganzen Familie ausreicht. Bei den jährlichen Gewinnerrechnungen der Unternehmen erhält jeder Arbeiter: In den genossenschaftlichen Unternehmen eine Dividende (der ihm zustehende jährliche Teil des Reingewinns) und in den national-staatlichen Unternehmen eine Prämie.
- 4) für die freie Arbeit, die freie Berufswahl, die freie Wahl des Arbeitsplatzes.
- 5) für die Freiheit der Gewerkschaften. Für die Vernichtung des Stachano Systems, der sozialistischen Wettbewerbe, der Erhöhung der Norm und anderer Ausbeutungs-Arten der Arbeiter.
- 6) für ein freies Handwerk, für eine freiwillige Vereinigung der Handwerker in einer Groß-Werkstatt, für das Recht des Handwerkes aus der Groß-Werkstatt auszutreten und in die individuelle Ausübung seines Handwerks und die freie Verfügung über seine Einkünfte.
- 7) für die volle Gleichheit der Frau mit dem Manne in allen Gemeinde-Rechten und Pflichten, für den freien Besuch aller Schulen durch die Frau, für den Zugang zu allen Berufen, für das Recht der Frau auf eine leichtere physische Arbeit, damit die Frau nicht in den Schächten, Steilen und anderen schweren Erwerbszweigen Einkünfte sucht und in der Folge ihre Gesundheit schädigt. Für den staatlichen Schutz der Mutter-schaft. Der Familienvater wird ausser seinem normalen Entgelt für die Arbeit einen Zuschuss für den Unterhalt seiner Frau und seiner minder-jährigen Kinder erhalten. Nur unter diesen Umständen wird die Frau die Möglichkeit haben ihre wichtige, ehrenhafte und verantwortliche Pflicht der Mutter zu erfüllen und die Erzieherin des jungen Geschlechts sein.
- 8 a) für einen obligaten Mittelschulbesuch. Für die Hebung der Bildung und Kultur der breiten Volksmasse über die Ausdehnung des Schulnetzes, der Verlagsgesellschaften, der Bibliotheken, Museen, Kinos, Theater usw.

- b) Für die Hebung des Höheren- und Fachschulwesens, für die ständige Vermehrung der hochqualifizierten Kräfte in allen Lebenszweigen.
- c) Für den freien Zugang der Jugend zu allen höheren Lehranstalten. Für die Sicherstellung von Stipendien, Unterhalt, Wohnung und Lehrmittel für die Studenten-
- d) Für die allseitige harmonische Entwicklung des jungen Geschlechts (die Moralische, geistige und physische Entwicklung). Für den freien Zugang zu allen wissenschaftlichen und kulturellen Errungenschaften der Menschheit.
- 8.) Für die Achtung der Arbeiterintelligenz. Für die Schaffung von Arbeitsgrundlagen, die den Intellektuellen ohne Sorge um das Morgen und um das Schicksal der Familie derartige Möglichkeiten bietet, dass er sich mit kulturell-wissenschaftlicher Arbeit beschäftigen kann und dauernd seine Kenntnisse vertiefen und sein Kulturniveau erhöhen kann.
- 9 a) Für die volle Versicherung aller Arbeitenden für das Alter, sowie für die Kranken- und Unfallversicherung-
- b) Für eine ausgedehnte Einführung von Gesundheitsschutzmassnahmen, für die Vermehrung des Krankenhäuser-Netzes, der Sanatorien, für Erholungsheime, für die Vermehrung der ärztlichen Berufe. Für das Recht der Arbeitenden auf unentgeltliche Inanspruchnahme aller Gesundheitsschutzeinrichtungen.
- c) Für einen besonderen staatlichen Schutz der Kinder und Jugend. Für die Vermehrung von Kindergärten, Sanatorien, Erholungslagern und der Sportorganisation. Für die Erfassung aller Kinder und der Jugend in staatliche Pflege- und Erziehungsanstalten.
- 10 a) Für die Druck-, Wort-, Gedanken-, Überzeugungs-, Glaubens- und Weltanschauungsfreiheit. Gegen das offizielle Aufdringen von Weltanschauungs-Doktrinen- und Dogmen.
- b) Für das freie Bekenntnis und Ausübung der Kulte, die nicht in Widerspruch mit der allgemeinen Moral stehen.
- c) Für kulturelle Beziehungen mit anderen Völkern, für die Ausreise der Bürger zu Studienzwecken, ärztlicher Behandlung und das Kennenlernen der kulturellen Errungenschaften anderer Völker in das Ausland.
- 11) Für das volle Recht der nationalen Minderheiten, ihre eigene nationale Kultur zu pflegen.
- 12) Für die Gleichheit aller Bürger der Ukraine, unabhängig von ihrem Volkstum in allen staatlichen Rechten und Pflichten, für das Recht auf Arbeit, Erwerb und Erholung.
- 13) Für die freie Kultur, für eine heroische geistig hohe Moral, für eine allgemeine Solidarität, Freundschaft und Disziplin.

F.d.R.d.A.

sd. (Z)

BA-MA RW 5/v. 464

№ 42
Справа придушення українського національного
повстання на Волині

печатка: Таємна справа командування

4 копії оригіналу
4-а копія оригіналу

Копія телеграми

25.08.43 р.

Головнокомандувачу території групи армій “Південь”
У зв’язку з тим, що райхсфюрер СС-ів віддав сильні загопи доручених мені військових частин у розпорядження фронту, я вимушений обмежитися залишками цих частин для придушення українського національного повстання на Волині. Оскільки на півночі України виникають через це великі неконтрольовані райони, то в найближчому майбутньому треба розраховувати на посилений тиск банд у південному напрямку.

Вищий фюрер СС і поліції
Підпис: Прюцманн
СС-Обер-групенфюрер

За згідність
(підпис)

Geheim Kommandofache

4. Abschriften-Ausfertigung.
7. Abschrift-Ausfertigung.

F e r n s c h r e i b e n - A b s c h r i f t .

476

25.8. 43

Off.H.Geb.Süd.

Da der RASS starke Verbände der mir zugewiesenen Truppe für den Front-
einsatz zur Verfügung gestellt hat, bin ich gezwungen, mich mit den
mir verbliebenen Restverbänden auf die Niederschlagung des nat.Ukr.
Aufstandes in Wolhynien zu beschränken, Da damit im Norden der Ukraine
Grosse unkontrollierte Räume entstehen, muss in absehbarer Zeit mit
einem verstärkten Bandendruck nach Süden gerechnet werden.

Von HSSu.LF.R.S.

Bez. Prützmann,

SS-Obgruf.

Handwritten signature: *B. H. H. H.*

№ 43

Наказ командира УПА Кліма Савура

Відпис

Передача змісту з української.

V/38

Наказ, 31.08.

**Повстанцям і комендантам революційної
Української Повстанської Армії**

Наказ!

Імперіалісти перебувають у кризовому стані. Вони знесилені війною, поневолені ними народи зруйновані. Блискавичні війни минули, вичерпуються моральні і фізичні сили та матеріальні резерви воюючих.

У цей важкий час український народ зустрічає 31 серпня - день вшанування української зброї.

31 серпня 1919 року об'єднані отаманом Петлюрою війська після запеклої боротьби з більшовиками взяли Київ. Серед численних світлих моментів в історії українського народу цей день є одним з найвизначніших. Цей день для нас, українських повстанців, святковий, це взірць переможної боротьби, який ми будемо наслідувати.

Сьогодні, коли український народ разом з іншими поневоленими народами бореться за свою волю та державну самостійність,

наказую:

1) зміцнити та розширити наші повстанські сили, щоб у час загального повстання змогли з мільйонами бійців підняти на боротьбу;

2) поширити діяльність повстанців по всій Україні;

3) Україна мусить стати єдиним військовим табором, що захистить нас сьогодні від знищення та пограбування, а завтра послужить вихідним пунктом наших наступів;

4) зав'язати тісні стосунки із представниками інших поневолених народів, що перебувають в Україні. Для них буде

корисно утворити власні національні групи в рамках УПА. У відповідний час ці національні легіони відправляться з України на свою батьківщину для проведення революції;

5) підвищити рівень військових знань повстанців та комендантів, провести навчання нових кадрів, щоб у момент повстання бути свідомими всіх вимог.

Повстанці!

Наближається день, коли ми проженемо ворога. Наша сила зростає в міру того, як слабшають наші вороги. Українська збройна сила стоятиме на сторожі майбутньої вільної української держави.

Місце дислокації
31.08.43.

Клим Савур,
командир Української
Повстанської Армії.

A b s c h r i f t .

Inhaltsangabe aus dem Ukrainischen

V/38.
Befehl zum Tage des 31.8.

40

**"An die Aufständischen und Kommandanten der revolutionären
Freiheitsarmee der Ukrainischen Aufständischen.**

B e f e h l !

Die Imperialisten befinden sich in einer Krise. Sie sind durch den Krieg geschwächt, die von ihnen unterdrückten Völker sind zu Grunde gerichtet. Die Blitzkriege sind vorbei, und die moralischen und physischen Kräfte und materiellen Reserven der Kämpfenden erschöpfen sich.

In diesen schweren Tagen sieht das ukrainische Volk dem 31. August dem Tage der Ehre der ukrainischen Waffen entgegen.

Der 31. August 1919. Die unter dem Ataman Petljura vereinigten Armeen nahmen nach harten Kämpfen gegen die Bolschewisten Kiew. Von den zahlreichen wichtigen Momenten in der Geschichte des ukrainischen Volkes ist dieser Tag einer der Hervorragendsten. Dieser Tag ist für uns, die ukrainischen Aufständischen, ein Festtag, ein Beispiel der siegreichen Kämpfe, dem wir folgen werden.

Heute, da das ukrainische Volk in Gemeinschaft mit anderen unterdrückten Völkern um seine Freiheit und Eigenstaatlichkeit kämpft,

befehle ich:

- 1) Unsere aufständischen Kräfte sind zu verstärken und zu erweitern, um im Augenblick des allgemeinen Aufstandes mit Millionen von Kämpfern zur Revolution antreten zu können.
- 2) Die Tätigkeit der Aufständischen ist auf die gesamte Ukraine auszudehnen.
- 3) Die Ukraine muss ein einziges Kriegslager werden, das uns heute vor der Vernichtung und Beraubung schützt, und morgen als Ausgangspunkt für unsere Angriffe dient.
- 4) Mit den in der Ukraine sich aufhaltenden Gliedern anderer unterdrückter Völker sind die engsten Beziehungen anzuknüpfen. Es ist ihnen behilflich zu sein, im Rahmen der UAA eigene nationale Abteilungen zu bilden. Zu gegebener Zeit begeben sich diese

- 2 -

- 4) Internationalen Legionen aus der Ukraine in ihre Heimatländer zur Durchführung der Revolution.
- 5) Das Niveau der militärischen Kenntnisse der Aufständischen und Kommandanten ist zu heben. neue Kader zu schulen. um im Moment der Erhebung allen Anforderungen gewachsen zu sein.

Aufständische !

Es nähert sich der Tag, da wir unsere Feinde versprengen. Unsere Kraft wächst in dem Masse, wie unsere Feinde immer schwächer werden. Die ukrainische Wehrmacht wird auf der Wacht des künftigen freien ukrainischen Staates stehen.

Standort, am 31.8.43.

Klyn Saawur,
Kommandeur der Ukrainischen
Aufständischen Armee."

BA-MA RH 2/v. 2545

№ 44

Гімлер наказує при відступі знищити все

Райхсфюрер СС
Tgb. Nr
RF/Vn

Польовий штаб, вересень 1943 р.

Дорогий Прюцманн!

Генерал піхоти Штапф має відносно території у районі Донецька спеціальні накази. негайно встановіть з ним контакт. Я уповноважую Вас сприяти з усіма силами. Необхідно домогтися того, щоб при евакуації з цих частин території України не залишилося позаду жодної людини, жодної худобини, ані центнера зерна, ані рейки; щоб не було жодного уцілілого будинку, ані шахти, яка би на роки не була виведена з ладу, ані колодязя, який би не був отруєний. Противник мусить застати тотально спалену і зруйновану країну. Негайно обговоріть ці речі зі Штапфом і робіть все найможливіше, що під людську силу.

Гайль Гітлер!
Ваш (H)

5-A

Der Reichsführer-ff
Tgb.Nr.
RF/Bn

Feld-Kommandostelle, den September 1943

Lieber F r u e t z m a n n !

Der General der Infanterie S t a p f hat bezüglich des Donze-Gebietes besondere Befehle. Nehmen Sie mit ihm sofort Fühlung auf. Ich beauftrage Sie, mit allen Kräften mitzuwirken. Es muss erreicht werden, daß bei der Räumung von Gebietsteilen in der Ukraine kein Mensch, kein Vieh, kein Zentner Getreide, keine Eisenbahnschiene zurückbleibt daß kein Haus stehen bleibt, kein Bergwerk vorhanden ist, das nicht für Jahre gestört ist, kein Brunnen vorhanden ist, der nicht vergiftet ist. Der Gegner muss wirklich ein total verbranntes und zerstörtes Land vorfinden. Besprechen Sie diese Dinge sofort mit Stapf und tun Sie Ihr menschenmöglichstes.

TRANSLATION

Dear Fruetzmann!

Infantry General Stapf has special orders relative to the territory of Donetz. Communicate with him immediately. I order you to cooperate with all your might. The following must be done, upon evacuating parts of this territory in the Ukraine, no human being, no head of cattle, not a centner of grain, not a single railway track, is to remain, there shall not be a building, nor a mine, which for years should remain destroyed, neither shall there remain a well, that has not been contaminated. The enemy must find a totally burned and destroyed country. Discuss these matters immediately with Stapf and do all that is most humanly possible.

H e i l H i t l e r !

I h r

(H.)

Heil Hitler!
Yours (H)
(Himmler)

ITM 5-A

3. Покинувши фашистський характер, структура ОУН зазнала принципових змін, які позначилися назовні усуненням фашистського привітання й заміни існуючої емблеми — тризуб із мечем — на тризуб без меча як загальної української емблеми влади*.

Робота головнокомандування УПА проявляється у посиленні організаторської та бойової діяльності націоналістичних бандитських загонів по всіх областях, де виявлено вплив ОУН-Бандери. На Західній Україні обладнують офіцерські та унтер-офіцерські школи. Створені 3 головні ударні групи із позначенням Північна, Центральна та Південна, які повинні просуватися із Західної України в напрямку Дніпра. Наприкінці червня 1943 р. в околицях Житомира з'явилися вже місцеві групи кількістю 500-800 чоловік кожна, які пройшли простір Коростень-Радомишль-Макарів. Змістовний пропагандистський матеріал був особливо розповсюджений на території Звягеля і Коростишів.

З проголошенням жвавої співпраці з іншими народностями, які проживають в Україні, УПА внесла щось нове, що знайшло своє практичне вираження в утворенні окремих бойових підрозділів для кожної народності всередині УПА. Кожна народність має при головнокомандуванні свого відповідального представника. Неукраїнські бойові підрозділи носять тризуб і пов'язку з національними кольорами та літерами, які позначають національну належність підрозділу, наприклад, РНГС — Революційно-Національна Грузинська Сотня і т. д. УПА бореться не лише з більшовицькою, а й з німецькою армією. Підрозділи, які мають також і кінні загоны, добре озброєні і, на відміну від більшовицьких банд, дисципліновані.

Загоны УПА поводяться з цивільним населенням коректно. Пограбування караються смертю. Більшовицькі банди були неодноразово ними розбиті. У серпні більшовицьке керівництво

* Це сталося на Другому Великому Зборі ОУН в 1940 р., на якому покликано до життя Революційний Провід під керівництвом Степана Бандери, тобто на самому початку існування бандерівського руху. Тризуб з мечем залишився в ОУН-Мельника до сьогодні. Автор інформації вживає слово "фашистський", яке належить до радянської і взагалі комуністичної термінології. Правда, інформація походить від "довіреної особи" з Житомирщини, де це слово вживали.

у відповідь зарядило скупчення великих бандитських сил у районах Житомира.

Масові арешти українців у Рівному, Луцьку, Ковелі, Кременці та Дубні, які проводилися на вимогу польських кіл, призвели до того, що до УПА приєдналися нові прибічники з рядів української інтелігенції.

У повідомленнях, які надходять від комуністичних кіл, говориться, що Москва не згодиться на ніякі компроміси з УПА. Пропозиція, зроблена однією частиною більшовицьких банд УПА щодо спільних дій проти німців, залишилась безуспішною. Москва відхиляє кожен політичний змін курсу в українському питанні і вимагає підпорядкування УПА більшовицькому керівництву. Західній Україні обіцяно при цьому деякі не точно окреслені автономні права в майбутній побудові Радянського Союзу. УПА відповіла на це закликом до українських комуністів взяти разом участь у боротьбі проти Радянського Союзу.

Копія згідна
Підпис
Майор

СЕКРЕТНО!

Командуючий армійською Головний штаб, 30.09.43 р.
територією "Південь"
Штаб армії № 262/43 г

За командуючого арм. тер. "Південь"
Шеф генерального штабу
за дорученням (*підпис нечіткий*)
Майор

Роздільник:
Командуючий
Шеф
I а
I с
VII
Відділ Пропаганди
Штаб армії групи військ "Південь" I с АО (Абвер)
Ltd. FP-Direktor

Abstrakt KTB

Abwehrstelle Ukraine
T. N. Nr. 16668/04010/43g III. O 2

Adolbunŕw. dat 15.9.43.

110

Besr.: Ukrainische nationalistische Bewegung.

Besug: ohne

Anlg.: ohne

V-mann des AO III Shitenlr berichtet:

Etwa Mitte Juni 1943 hat die 3. Konferenz der O U N (Vereinigung ukrainischer Nationalisten) in der Westukraine stattgefunden. Vertreter anderer ukrainischer politischer Gruppen waren zur Teilnahme an dieser Konferenz geladen. Höchstwahrscheinlich haben bestimmte Gruppen der Melnikbewegung, Gruppen der ehemaligen militärischen Anhänger der U N M (Petliura), einzelne höhere militärische Fachleute verschiedener ukrainischer Gruppen sowie Unparteiische an der Konferenz teilgenommen.

Auf Veranlassung des O U N des Bandera haben schon vorher Besprechungen mit der Ziel der Gründung eines allukrainischen Verbandes militärischer Prägung stattgefunden.

Aus ukrainischen Kreisen, die an der O U N nicht unmittelbar interessiert sind, verlautet über das Ergebnis der Konferenz folgendes

- 1.) Durch Beschluß der Konferenz wurde der alleinige Führungsanspruch der O U N in ukrainischen Angelegenheiten beseitigt.
- 2.) Unter dem Namen " Oberkommando der Ukrainischen Aufständischen-Armee " (U P A) wurde eine Zentralführung rein militärischen Charakters gebildet. Diese ist auf der Grundlage des allukrainarums, der Überparteilichkeit und der politischen Unabhängigkeit von der O U N des Bandera oder sonstiger politischer Gruppen aufgebaut. In das Oberkommando sind die Mehrzahl der Vertreter des O U N des Bandera und militärische Fachleute anderer Gruppen eingetreten. Teras Bulba hat sich U P A nicht unterstellt. Etwa 200 seiner Anhänger sollen ihn daraufhin verlassen und sich der U P A. angeschlossen haben.
- 3.) Die Struktur des O U N hat durch Aufgabe ihres faschistischen Charakters eine grundlegende Änderung erfahren, die äußerlich durch die Abschaffung des faschistischen Grades und Abänderung des bisherigen Hoheitsabzeichens - Dreizack mit Schwert - in - Dreizack ohne Schwert - als allgemeines ukrainisches Hoheitszeichen in Erscheinung tritt. Innerlich zeigt die Abänderung der politischen Leitlinie der O U N ein Abgleiten zu demokratischen Anschauungen.

Die Arbeit des Oberkommandos der U P A zeigt sich durch die Verstärkung der organisatorischen und kämpferischen Tätigkeit der nationalistischen Bandenabteilungen auf allen Gebieten

we die Einflüsse der O U N das Bandera festgestellt sind. In der Westukraine wird eine Offizier und Unteroffizierschule, eingerichtet. Es wurden 3 Hauptstabsgruppen mit der Bezeichnung Nord-, Mittel-, und Südgruppe aufgestellt, die alle der West - Ukraine in Richtung gegen den Dajewr vorstossen sollen. Ende Juli 1943 erschienen bereits in der Umgebung von Schitomir Teilgruppen in Stärke von je 500 - 800 Mann, die den Raum von Korosten-Radomyschl-Makarow durchzogen. Reichhaltiges Propagandamaterial gelangte besonders in den Gebieten Zwischel und Korostyschew zur Verteilung.

U P A brachte mit der V erkündigung einer engen Zusammenarbeit mit den anderen in der Ukraine lebenden Volkstämmen etwas Neues das in der Bildung von getrennten Kampfeinheiten für jeden Volksstamm innerhalb U P A seinen praktischen Ausdruck findet. Jeder Volksstamm hat beim Oberkommando seinen verantwortlichen Vertreter. Die nicht ukrainischen Kampfeinheiten tragen den Dreizaack und das Band mit ihren nationalen Farben und den Buchstaben, welche die nationale Zugehörigkeit der Einheit bezeichnen. Z. B. RNS - Rewoluzijno Nationaljna Hrusinska Ssotnja (Revolutionäre nationale ukrainische Hundertschaft) usw. U P A kämpft nicht nur gegen die bolschewistische, sondern auch gegen die deutsche Armee. Die Einheiten, die auch Reiterabteilungen besitzen, sind gut bewaffnet und im Gegensatz zu den bolschewistischen Banden gut diszipliniert.

Die Zivilbevölkerung wird von U P A - Abteilungen korrekt behandelt. Plünderungen werden mit dem Tode bestraft. Wiederholt sind bolschewistische Banden von diesen Marschlagern worden. Die bolschewistische Bandenführung hat im August mit einer Konzentration starker Bandenkraft in der Gegend von Schitomir geantwortet.

Massenverhaftungen von Ukrainern in Rowas, Lutz, Kowel, Krawenz und Dubno, die auf Betreiben polnischer Kreise erfolgt waren, hatten zur Folge, daß UPA aus den Kreisen der Ukrainischen Intelligenz neue Anhänger zugeführt wurden.

Aus kommunistischen Kreisen stammende Nachrichten besagen, daß Moskau auf keinerlei Kompromisse mit U P A einzugehen gewillt ist. Der von einem Teil bolschewistischer Banden gemachte Vorschlag für gemeinsames Handeln gegen die Deutschen der an U P A geleitet wurde, blieb ohne Erfolg. Moskau lehnt jede politische Kursänderung in der ukrainischen Frage ab und

- 3 -

forderte die Unterordnung von UPA unter die bolschewistische Führung, wobei der Westukraine gewisse, nicht näher bezeichnete autonome Rechte im künftigen Aufbau der Sowjet-Union in Aussicht gestellt wurden. U P A antwortete hierauf mit einem Aufruf an die ukrainischen Kommunisten sich mit U P A am Kampf gegen die Sowjet-Union zu beteiligen.

f.d.h.d.n.

gez. Unterschrift

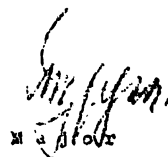
M a j o r

Bfh.H.Geb.Süd **Geheim** H. u., den 30.9.43.
 10 Nr. 262/43g

Verteiler:

Befehlshaber
 Chef
 Ia
 Ic
 VII
 Präp. Abt.
 Okdo H.Gr.Süd Io/10(abw)
 Ltd.PI-Direktor

Für den Bfh.H.Geb.Süd
 r Chef des Generalstabes.
 I. L.

M a j o r

BA-MA RH 22/104

№ 46
Зіставлення сил у війні на Сході
 Станом на 14.10.43 р.

Територія фронту	Німецькі сили			Радянські сили			
	Резерви в тилу	Фронт і прифронтна зона		Фронт і прифронтна зона	Резерви в тилу	Місцезнаходження невідоме	Загальна сума
А		17 піхот. 2 танк. 253 000 226 (106) 808	Дивізії Солдати Наступ. артил. Артилерія	47 стріл. 23 танк. 460 500 590 1 780	28 стріл. 13 танк. 296 000 370 1 120		75 стріл. 36 танк. 756 500 960 2 900
Півдснь	1 піхот. 1 танк. 19 000	43 піхот. 15 танк. 700 000 1338 (271) 2 263	Дивізії Солдати Наступ. артил. Артилерія	155 стріл. 63 танк. 1 636 000 2 090 6 150	8 стріл. 38 танк. 123 500 1 200 230		163 стріл. 101 танк. 1 759 500 3 290 6 380
Центр	1 танк. 10 500	46 піхот. 7 танк. 914 500 594 (216) 2 577	Дивізії Солдати Наступ. артил. Артилерія	161 стріл. 45 танк. 1 501 500 1 320 6 370	11 стріл. 56 танк. 162 500 1 740 350		172 стріл. 101 танк. 1 664 000 3 060 6 720
Північ		44 піхот. - 601 000 146 (108) 2 389	Дивізії Солдати Наступ. артил. Артилерія	88 стріл. 14 танк. 893 000 310 3 470	6 стріл. 11 танк. 66 000 340 210		94 стріл. 25 танк. 959 000 650 3 680
Східний фронт разом	1 піхот. 2 танк. 29 500	150 піхот. 24 танк. 2 468 500 2304 (700) 8 037	Дивізії Солдати Наступ. артил. Артилерія	451 стріл. 145 танк. 4 491 000 4 310 17 770	53 стріл. 118 танк. 648 000 3 650 1 910	32 стріл. 61 танк. 373 000 440 1 090	536 стріл. 324 танк. 5 512 000 8 400 +460 Запас* 20 770

Примітки: союзні сили станом на 14.10.43 р.,
 кількість чоловік -"- на 1.10.43 р.,
 -"- танків -"- на 1.10.43 р.,
 -"- гармат -"- на 1.10.43 р.

* Імовірний запас у нових списках.

Kräftegegenüberstellung							
Stand: 14.10.43							
Deutsche Kräfte				Sowj. russ. Kräfte			
Frontabschnitt	Reserven id. Tiefe	Front u. frontnah		Front u. frontnah	Reserven id. Tiefe	Verbleib unbekannt	Gesamtsumme
R		17 J.D. 2 Pz.	▽	47 S.D. 23 Pz.	28 S.D. 13 Pz.		75 S.D. 36 Pz.
		253 000	⊕	460 500	296 000		756 500
		226 (106)	□	590	370		960
		808	⊕	1780	1120		2900
Süd	1 J.D. 1 Pz.	43 J.D. 15 Pz.	▽	155 S.D. 63 Pz.	8 S.D. 38 Pz.		163 S.D. 101 Pz.
	19 000	700 000	⊕	1636 000	123 500		1759 500
		1338 (271)	□	2 090	1200		3290
		2263	⊕	6150	230		6380
Mitte	1 Pz.	46 J.D. 7 Pz.	▽	161 S.D. 45 Pz.	11 S.D. 56 Pz.		172 S.D. 101 Pz.
	10 500	914 500	⊕	1501 500	162 500		1664 000
		594 (216)	□	1320	1740		3060
		2577	⊕	6370	350		6720
Nord		44 J.D. - Pz.	▽	88 S.D. 14 Pz.	6 S.D. 11 Pz.		94 S.D. 25 Pz.
		601 000	⊕	893 000	66 000		959 000
		146 (108)	□	310	340		650
		2389	⊕	3470	210		3680
stfront gesamt	1 J.D. 2 Pz.	150 J.D. 24 Pz.	▽	451 S.D. 145 Pz.	53 S.D. 118 Pz.	32 S.D. 61 Pz.	536 S.D. 324 Pz.
	29 500	2 468 500	⊕	4 491 000	648 000	373 000	5 512 000
		2304 (700)	□	4 310	3650	440	8400 +460 Vorrat →
		8037	⊕	17 770	1910	1090	20 770

merkungen: Verbandszahlen Stand 14.10.43
Kopffzahlen 1.10.43
Panzerzahlen 1.10.43
Geschützzahlen 1.9.43

*) Vermutl. Vorrat in Neuaufstellungen und für Ersatz-Zufuhr.
Umrechnungsverhältnis für Verbände: 2 Br = 15 D 1 Pz Br = 1 Pz Vbd.
2 K D = 1 * 8 Pz Agt = 5 *
3 D Btl. = 2 *

BA-MA RH 2/v. 2543

№ 47

Помилки німецької політики в Україні

Додаток до № 243/43 секр. від 1.12.43 р.
Уповноважений МРОТС при ВКВ групи “Південь”

Відпис!

Верховне Командування Армії III Житомир
Вр.В. № 624/43 geh.

Житомир, 22.10.43 р.

Стосовно: німецька пропаганда.
Службі абвер Україна.

Таємно

Здолбунів

Довірена особа (V-Манн) на основі знання і досвіду, отриманих на службі Верховного Командування Армії III Житомира, звітує таке до теми “Обсяг і дія німецької пропаганди в містах і селах України та стимулювання її розвитку в майбутньому”.

У німецькій пропаганді в Україні виділяються три часові періоди:

- 1) від початку наступу в 1941 р. до середини 1942 р.;
- 2) від середини до кінця 1942 р.;
- 3) 1943 р.

Крім того, потрібно розділити пропаганду в областях з цивільним управлінням і в областях, влада в яких належить вермахту. Слід також звернути особливу увагу на різноманітний вплив пропаганди в окремих областях України.

Настрої і психічний стан українців

Загальний морально-психічний стан населення Східної України після 20-літнього панування більшовиків занадто добре відомий, щоб ще раз особливо про це згадувати. Проте було б помилкою вважати, що у 1941 р. після приходу німців населення не мало ніяких конкретних надій і цілей. Щоб краще визначити, як

сприймало населення німецьку пропаганду, необхідно уявити, що очікував українець від німців в окремих галузях суспільного життя.

90 % населення, на яке була спрямована більшовицька пропаганда, не вірило їй і тішилося надіями, коли під сильними ударами німецької армії похитнувся гігант на Сході. Поразки більшовицької армії в Україні підірвали віру в більшовиків навіть у їх прибічників. Великі області від Сяну і до Кавказу стали ідеологічною пусткою. Тому потрібно було надати сенс життя народу — селянам і робітникам, що був би зрозумілим, рідним і надихав би маси українського населення. Така загальна моральна мобілізація повинна бути проведена, при цьому можна переконати маси у тому, що почата робота має сенс і пов'язана з правдою. Народ можна було захопити боротьбою за нове життя, нову Європу. Тоді перемога, не тільки фізична, а й моральна, була б здобута. Ця перемога має зміцнити і бути використаною як основа для нової справжньої сили, яка повинна стати і залишатися опорою для гігантської будови нового порядку на сході Європи. Хоча українські землі і були 20 років відірвані від Європи, духовний зв'язок залишився, кремлівським катам не вдалося його зруйнувати. Національно свідомі частини українського населення зробила все, щоб усякими засобами уникнути більшовизму. Ця частина впроваджувала українізацію державного апарату, закладів освіти, літератури, мистецтва. Цим спробам Москва протиставляла жорстокий терор, насильницьку пропаганду, сила якої поєднувала в собі єврейську спритність і лицемірство, азіатську впертість та московську зухвалість. Використовувалась кожна, навіть найменша нагода, щоб влізти в душу української людини. Проте, незважаючи на вміле використання величезного пропагандистського апарату, не вдалося запобігти тому, що населення прийшло до переконання, що пропаганда реальними фактами не дає бажаних результатів. Постійні наступи більшовицької пропаганди спонукали населення захищатися, як равлики в своїх хатинках, і чекати, допоки не з'явиться щось нове. І воно з'явилося. Спрагла народна душа очікувала німецької пропаганди, як цілющої води. Звільнене від більшовицького рабства населення сподівається знищення всіх основ більшовицького порядку в моральному та матеріальному значенні цього слова, тобто всього, що нагадувало б ненависний сталінський режим. Народ захопився надіями і мріями почати нове вільне життя, побудоване на кращих засадах. Можна стверджувати, що

зруйновані більшовиками міста і села, заводи і фабрики могли б за короткий час почати свою роботу. Усе населення перебувало у розпорядженні німецьких властей. Винятками були банди, які залишив Сталін для порушення громадського порядку. Проте вони могли виконувати свою роботу лише в глибокому підпіллі, з великою обережністю до мирного населення, яке з власної ініціативи висліджувало і знищувало їх за допомогою німецької служби безпеки. Німецький солдат, відпочиваючи після важкої боротьби, міг упевнено почувати себе в Україні, бо в цей час на варті стояв український селянин, робітник чи інтелігент. А свою зброю він міг без нагляду поставити у куток. Злагода між армією і населенням була по можливості якнайкращою. Звільнення українських військовополонених послабило більшовиків, принесло німцям вдячність українських жінок, матерів, батьків, вирвало з рук більшовиків важливу пропагандистську зброю. Український народ, перший з усіх народів СРСР, став союзником Німеччини, і інші народи пішли за ним. На основі цього виникло дружнє ставлення до німців з боку інших народів. Зараз настав час для внутрішньої поразки більшовиків. І з цієї точки зору потрібно розглядати подальший розвиток німецької пропаганди в Україні.

Початкові помилки в розбудові пропаганди в Україні

Передумовою для розбудови успішної пропаганди є знання країни, її звичаїв, обрядів і характерних особливостей населення. Дія пропаганди залежить також від вибору осіб, яким доручено її поширення. Точка зору німців саме у цих питаннях спричинила ряд кардинальних помилок уже на початку. В основу їх пропаганди були покладені великонімецькі масштаби і не враховувалось, що Україна і Німеччина — два абсолютно різні світи. Вихідним пунктом цих помилок була думка, що в Україні немає власної культури. Україна має свою культуру, але вона дуже відрізняється від німецької. Якщо українська культура навіть тимчасово і прикрита більшовицькою маскою, та все ж вона є і залишається основною ударною силою народного життя в Україні, завдяки якій вливаються нові життєві соки в організм українського народу. Вважалося, що більшовики і українці є ідентичними, а тому не було ніякої різниці у ставленні до них. На основі численних фактів можна твердити, що навіть

більшовики не вважали Україну більшовицькою. У цьому питанні були зроблені основні помилки, до яких додалися невдачі останніх двох років.

Замість того, щоб опертися при пропагандистській роботі на національно свідомі елементи, до співпраці були залучені особи, які не мали нічого спільного з українськими справами або були залишені запеклими ворогами німців як агенти. Їм вдалося втертися в довіру до німців і скерувати їх на хибний шлях. У багатьох випадках можна довести, що особи, виховані в більшовицькому дусі, займались з допомогою німецького пропагандистського апарату більшовицькою пропагандою в її найяскравішому вираженні. Персонал призначеного німцями українського управління майже на 70 % поповнювався з більшовиків, народ, відповідно, був проти цих, незрозумілих йому, заходів. Потрібно також узяти до уваги, що змінилися лише декорації і не могло бути й мови про якийсь новий порядок. У подальшому розвитку виявилось, що населення почало все більше приховувати свою дружелюбність до німців, бо ставало очевидним, що більшовицькі агенти, які й надалі залишились при владі, старанно реєстрували такі вияви, щоб у майбутньому зробити з цього висновки. Завдяки діяльності більшовицьких агентів, яким удалося проникнути в апарат німецької служби безпеки, почалося переслідування національно свідомого елемента, який був відданий німцям. В особливу біду потрапили ті люди, які переслідувались ще за більшовиків. Вказівки, що людина була “репресована” більшовиками і всіляко переслідувалась, було достатньо для подальшого переслідування. Цього вислову по можливості уникали, оскільки не було жодних шансів на допомогу або співчуття.

Відразу ж після приходу німців постав цілий ряд актуальних запитань. Вирішити їх або принаймні зайнятися їх вирішенням мало би бути першими завданнями пропаганди. А замість того почався пропагандистський наступ на Сталіна і його прибічників. Хотіли вломитися в двері, які й так були відчинені. Хіба міг німець відчувати більшу ненависть до Сталіна і його режиму, ніж перший-ліпший українець, який на власній шкурі відчув “добрі діла” Сталіна. Ніколи б не було такої кількості українців-перебіжчиків у 1941 р., ніколи б не зустрічали з таким захопленням німецькі війська, якщо б українці були більшовиками. Не було також звернуто уваги на необхідність пропаганди проти

російського імперіалізму будь-якого зафарбування — білого чи червоного, проти того імперіалізму, який так люто ненавиділи українці. Стає зрозумілим, чому німецька пропаганда, яка поповнила ряди своїх співробітників з українського питання росіянами, не змогла розіграти цієї карти. Потрібно знати російську душу, її прагнення самодержавства, і немає значення, про яку саме Росію ведеться мова. Росіяни не є меншими ворогами німців, ніж англійців.

Білі емігранти 1918 р. скоріше підтримали б російського більшовика, ніж українця. При цьому такі імена, як Петро I, Олександр Невський, Суворов стали підсилювальним підґрунтям для більшовицької пропаганди. Більшовики добре знають російську душу, тому і бореться Червона армія за честь “російської” зброї. Чи не дивно, що в цей час, коли більшовики покладають всі надії на російський націоналізм, німці саме в Україні шукають прибічників, щоб поповнити свої ряди якоюсь військовою організацією, яка називає себе Російською визвольною армією (РОА. — В.К.). Утворюються підрозділи російських козаків, двоякої дії яких не помічають, хоча пропаганда це і виявляла. Російські козацькі формування, які діють в областях України, займаються лише пропагандою “єдиної неподільної великоруської імперії”. Національно свідоме населення тероризують, гвалтують жінок, як, наприклад, були випадки у Білій Церкві, Гайсині, Теращі і Монастирці. Здивовано і обурено українське населення спостерігає, як псевдоукраїнські бургомістри влаштовують мітинги, на яких закликають українців вступати до Російської визвольної армії. Це траплялось у Вінниці (професор Себастьянов), Києві, Дніпропетровську. Росіяни, які завдяки німцям увійшли в український адміністративний апарат, вимагають від українського населення розмовляти в цих установах російською мовою. Справа зайшла так далеко, що залякане населення фактично не розмовляє українською мовою, щоб не попасти під підозру належності до націоналістичного руху. Театр, кіно, музика, література русифікуються, щоб довести німцям потворність української культури.

Крайня українська націоналістична контрпропаганда, а ще більше більшовицька пропаганда, цілими пригорщами черпали з цієї великої кількості помилок німецької пропаганди. Завдання пропаганди — працювати на майбутнє, вирішувати актуальні питання щоденного життя — не були виконані. Завданням

пропаганди тепер є не лише відкинути старе, а й показати помилки старого порядку, довести, що фундамент для нового порядку вже закладений. Хто були більшовики — на це питання тепер може відповісти кожен пропагандист, але хто може сказати, як виглядатиме нова Європа, яку роль відіграватимуть українці (інтелігенція, робітники і селяни) та Україна? Хто з пропагандистів чи керівників їх підрозділів в українському секторі знає історію України? Чи не тому, само собою зрозуміло, жодному з них не вдалося торкнутися чутливих струн української душі? Заклики пропаганди залишаються лише клаптиками паперу, сухим формальним оголошенням мети, які нічим не відрізняються від звичайних розпоряджень властей. До цього всього додається ще й нестача кадрів; тисячі сіл ніколи й не чули про німецьку пропаганду, хіба лише те, що сказав при нагоді святкування врожаю (німецький. — *В.К.*) крайсландвірт*. Як звучать ці виступи, цілком відомо.

Не докладалося жодних зусиль, щоб використати роботу вчителів, священників, старост, добровільних помічників тощо для розповсюдження пропаганди. Крім преси, яка заповнювала певні прогалини в пропаганді в Україні, та й то недостатньо, не було ніякої іншої організації пропагандистського апарату за чітко встановленим планом. Також у таких важливих питаннях, як поліція і формування добровольців, нічого не відбувалось. Потрібно зауважити, що преса і радіо, використовуючи надані їм засоби, могли охопити лише малу частину населення.

Заклики, брошури, листівки і радіопередачі редагувались людьми, які на 90 % не знали ні країни, ні народу, ні його прагнень, часто не відали про важливість деяких актуальних питань. Мовні, історичні помилки, а також неправдивість, безглуздя у господарських питаннях сильно знизили вартість численних пропагандистських закликів. Тому часто повторювалося те, проти чого, не розуміючи, виступали широкі маси населення, а також й інтелігенція. Текст був наповнений безглуздими словами і реченнями, які ніхто не розумів, або так зашифрований, що не приносив ніякої користі, а коли і був якийсь відгук, його ніхто не враховував. Так, наприклад, у багатьох пропагандистських зверненнях український народ

* *Окружний відповідальний за сільське господарство.*

називався не словом “населення”, а “тубільці”. Це слово німець міг би застосувати до кадрів у Камеруні або Того. Використання цього слова в Україні викликало здивування і обурення, а більшовицька пропаганда відразу скористалася з цієї нагоди, наголошуючи на колоніальних намірах Німеччини в Україні. Вказувалося і на те, що одне німецьке торгове об'єднання, яке розміщувало свої підприємства в Україні, отримало назву “Того-Схід” тільки тому, що Німеччина прирівнювала Україну до африканської колонії. Шкоди, завданої цим необдумановибраним словом, ще досі не можна збагнути.

Пропаганда через музику, спів, театр виконала в деякій мірі своє завдання. Театральні постановки російською мовою, поставлені російськими силами з наголошеним російським характером, служили ідеї “єдиної неподільної російської імперії”. У 1942 р. український письменник Сеїнник, який багато років томився в більшовицьких концтаборах, написав театральну п'єсу під назвою “Марко Отава”. П'єса зображає життя українського селянства у часи голоду 1932-1933 років. Більшовицькі комісари, передусім один єврей, грабували і пригноблювали народ, свідомі елементи висилались і вбивались. Наостанку п'єси показувала голод у цілому селі і закликала селян уперто боротися проти більшовиків, проти Москви, тому що раніше вони боролися проти поляків. П'єса була 4 рази поставлена на сцені в с. Каменському Дніпропетровської області, а тоді заборонена. Заборону наклав голова II віділу міського комісаріату п. Пфайфер. Населення, яке зустріло п'єсу з великим захопленням, сприйняло цю заборону як доказ негативного ставлення німців до конкретних справ українського життя. Пізніше директор театру в Каменському, який за більшовиків роками перебував в ув'язненні в Сибірі, був звільнений, а на його місце поставлений росіянин, якому добре жилося і за більшовиків.

Новий директор театру отримав наказ ставити російські п'єси російською мовою, незважаючи на те, що 81 % населення були українцями. Більшовицько-російські елементи радісно потирали руки. Цей випадок не був поодиноким. Вибір п'єс відбувався таким чином, що дозволялися лише ті п'єси, в яких українця зображали або як нестримного пияка, або як сатирично-комічну фігуру. Ці твори походили з часів російського кріпацтва, тенденцією яких було показати зверхність російської культури над українською. Не дозволялися п'єси, які закликали до

патріотизму або нагадували про історичні домагання. Таким чином, заборонялися розвиток і поглиблення національної свідомості широких мас народу. Наслідком стало те, що народ почувався відштовхнутим німецькою владою. Таким чином, двері і ворота для російсько-більшовицької пропаганди були відчинені. Намагання українських кіл, які щиро прагнули до співпраці з німцями, отримати більше свободи в справах літератури і мистецтва, сприймалися як антидержавні дії, в той час як домагання росіян у цьому самому напрямі повністю задовольнялися. В областях, що керувалися цивільною адміністрацією, впродовж двох років не було надруковано жодної п'єси українського письменника. І навпаки, в кожній хаті можна знайти твори Леніна, Сталіна, історію комуністичної партії і тисячі інших книжок, які є отрутою для народу.

З тисяч радянських платівок звучить музика, під яку танцюють і співають дівчата з німецькими офіцерами. Українські поліцаї і добровольці, маршируючи вулицями, безпечно співають більшовицькі пісні, яких вони навчилися від своїх начальників, колишніх більшовиків. Навіть з гучномовців, що контролюються державою, лунають більшовицькі пісні, марші і танці.

Редакції великої частини українських газет заповнені більшовицькими агентами і запеклими ворогами України, які систематично цькують проти українського народу. Їхні статті були настільки вправно написані, що складалося враження, ніби вони хотіли бути корисними лише німцям. Згідно з розпорядженням підрозділів пропаганди, такі статті отримало багато провінційних газет. Жодна з них не друкувала творів про історичні факти героїчної боротьби українців проти більшовиків. Вони замовчували результати, що були досягнуті в культурній, господарській, адміністративній галузях, у боротьбі за відбудову після багатолітнього більшовицького негативного господарювання.

Сільське господарство

Основу українського народу становить селянство, яке було і залишається опорою кожного правлячого режиму в аграрній Україні. За своєю природою українські селяни дружелюбні, гостинні, невибагливі, виховані. Благословенна родючість і щедрість українських чорноземів формували цих людей протягом століть. Навіть якщо селянин працює повільно, але важко і

старанно. Його багатством був клопоть землі, що передавався від покоління до покоління, за який так часто треба було боротися. Традиція приватного землеволодіння увійшла йому в плоть і кров.

(...)

Німці отримали палку подяку і обіцянки допомоги. Німецька пропаганда мала нагоду створити з цієї концентрованої сили агітаційні штурмові групи, подібних яким ще не бачили на Сході. Таким чином, вона могла б об'єднати всі народи СРСР в єдиний рух, щоб повалити східного гіганта, який і так вже хитався. Проте замість того, зробивши спочатку кілька важливих правильних кроків, пропаганда зупинилася, вливаючи в органічні українські елементи різний набрид, який під захистом німецько-української дружби раптово почув себе "українським". Таким чином, російсько-більшовицьким кротам легко вдалося проникнути в українські елементи, які були повністю віддані німцям. Більшовицька робота почалася. Були підірвані авторитет та довіра до німецьких органів влади. Контрзаходи німців цілком влаштували більшовицьку пропаганду, оскільки, з одного боку, вона отримувала необхідні їй докази, а з другого, мала можливість вилучити завдяки доносам надійні, вкрай небезпечні для неї українські елементи. Невдовзі ці формації втратили довіру народу. Спостерігаючи, він очікував, коли ще залишалась якась надія, що з німецького боку щось буде зроблено. Проте нічого не трапилося. Лише в РОА (Російська визвольна армія), хай навіть і в незначній мірі, проводилася пропаганда "великої неподільної Росії". Більшовицька пропагандистська машина продовжувала свою роботу, і незабаром 80 % формувань були більшовизовані або принаймні інфіковані, тобто стали прибічниками ворога. Решта 20 % були українськими. Якщо вони навіть і вийшли з більшовицької школи і їх не торкнулася німецька пропаганда, то ці люди все ж інстинктивно відвернулися від ворогів Німеччини. Появу екстремістських національно-українських підрозділів* можна приписати браку відповідної пропаганди. У той час, коли більшовицькі банди непокоїли цілу Україну і отримували нове поповнення, українські національні елементи були змушені протиставити цьому рухові певну протипагу, оскільки

* Мається на увазі ОУН-Бандери і УПА.

німецька пропаганда не зуміла покласти край діяльності партизанів. Спритна і хитра більшовицька пропаганда вводила в обіг такі паролі, як “Вільна Україна”; був заснований орден гетьмана Хмельницького в той час, коли українці боялися звертатись зрозумілою мовою до свого народу з допомогою німецької пропаганди, мовою, яка би закликала народ до опору і знищення більшовицьких саботажників. Великим досягненням є створення української СС-дивізії “Галичина”, яка має бути для німецької пропаганди прикладом того, як вести пропагандистську роботу в Україні. Відгомін на це серед населення Східної України був надзвичайно великим, очікували на подальше створення таких полків, проте нічого не відбулося. При утворенні СС-дивізії “Галичина” були зроблені значні пропагандистські помилки, бо добровольцям виписувалися посвідчення, які говорили, що вони завербовані в СС-дивізію “Галичина”. У цих посвідченнях було написано, що доброволець через нез’явлення на примусові роботи в Райху переслідуватися не буде. Той, хто шойно згодився воювати на боці німців, навіть на смерть, почувався завдяки цьому зауваженню як прощений грішник. Полки СС-дивізії “Галичина” марширували вулицями Львова і співали старі українські солдатські пісні. Населення прислуховувалося, а вербувальники ледве могли стримати потік добровольців. У той же самий час у Києві, Вінниці, Дніпропетровську, Полтаві і Харкові марширували псевдоукраїнські утворення і співали більшовицькі пісні, як, наприклад, “Катюша” або “Москва моя”, пісні, яких вони навчилися від своїх більшовицьких командирів, що нагадували населенню про найтемніші часи більшовицького рабства.

Бандитські рухи

В Україні існують такі бандитські рухи:

- 1) центрально керований безпосередньо Москвою;
- 2) неорганізований рух добровольців з промосковською орієнтацією;
- 3) національно-український бандитський рух.

Одночасно з німецькою пропагандою та її наслідками розвинулася діяльність банд в Україні. Позначаються такі три часові періоди:

I. Незважаючи на намагання центру у Москві, у перший відрізок часу бандитський рух не мав ніякого впливу на

населення, а також і жодних перспектив. Населення вороже ставилося до його агентів, видавало їх німецьким властям. Групи парашутистів були змушені переховуватися в лісах. До них приєднувалися лише євреї, втікачі з полону і кримінальні злочинці, які хотіли ухилитися від переслідування. Пости жандармерії, представники німецьких властей і сільськогосподарські керівники, що були полишені самі на себе у дальніх районах, могли вільно пересуватися. Без усякої небезпеки могли використовуватися найвіддаленіші шляхи. Німецька пропаганда не мала жодних причин займатися бандами, в яких не було ніяких шансів на успіх, хоча господарський стан міст і сіл після відступу більшовиків і був гіршим, ніж тепер. У багатьох регіонах населення жило голодуючи. Сприятливий ґрунт для ворожої пропаганди, таким чином, зберігався. Все ж таки мирне населення було готове важко працювати, щоб відбудувати зруйновану країну. Пропаганда обрала правильний шлях, спираючись, в основному, на поради українських кіл. Народ повністю перебував на боці німців.

II. У другому відрізку часу з'являються нещасливі помилки німецької пропаганди, які на початку (цього звіту. — *В.К.*) були висвітлені. Наслідком став добровільний бандитський рух. Залишені Сталіним агенти проникли в цивільну адміністрацію, апарат німецької пропаганди та на інші важливі пости. Вони провокували населення і звалювали вину на німців. Невелика частина населення симпатизувала бандам, що знаходили тут щедру підтримку і відкриті вуха для своєї пропаганди. Помилки відділів праці, регіональних сільськогосподарських та інших державних установ поглибили безодню між німцями і українським населенням. Проте навіть важко принижуваний українець сподівався на зміну обставин. За невеликими винятками, населення було ворожим до банд. До цих винятків належали особи, які часто без усякої причини конфліктували з німецькими властями і втікали в ліс. Німецька пропаганда не була в силі опанувати цю ситуацію. Замість того, щоб викоренити зло там, де воно існувало, відокремити мирне населення від злочинних елементів, було прийнято під впливом прихованого більшовицького впливу чимало помилкових рішень. Караюча рука опустилась на невинне населення, яке й знати не хотіло про ці банди. Там, де з'являвся бандит, знищувалися цілі села. Ворожа пропаганда використовувала ці помилки, переводила підозру на інші села, щоб

спровокувати подальші акції приборкання, результатом яких було знищення сіл, що ще більше поглиблювало провалля між населенням і німецькими властями. Тисячі українських чоловіків втікали в ліси, щоб врятувати собі життя. Вони не мали наміру приєднуватись до банд. Проте в лісах їх очікували більшовицькі агенти і рано чи пізно нещасні підпадали під вплив більшовицької пропаганди. Заходи, що вживалися проти банд, закінчувались здебільшого знищенням цілих поселень, а не самих банд. Більшовицька пропаганда не могла знайти кращих аргументів для своєї роботи.

III. Третій відрізок часу відзначається подальшою бездіяльністю німецької пропаганди. Більшовицька пропаганда охопила велику частину населення, яке втратило надію і перебувало в розпачі через необізнаність про реальний хід воєнних дій на фронті, тому люди намагалися прихильністю до банд створити для себе якісь вигоди на випадок повернення більшовиків, як це постійно обіцяла більшовицька пропаганда. Певна частина населення, в основному 90 % молоді з гарячими головами, бачила загрозову небезпеку повернення більшовизації України, а вину за це перекладала на німців. Більшовизму, так само як і німцям, була оголошена війна*. Поміркована частина населення безпорадно спостерігала, оскільки вона, позбавлена всіляких пропагандистських засобів, не мала можливості вплинути на перебіг подій. Ця частина українського населення звернула свої погляди до Берліна і чекає звітки чуда, що, нарешті, буде зроблено все, щоб знищити спільного ненависного ворога, а також створено нові прийнятні положення для відновлення спільної роботи українського народу з німецькими властями.

Для інформації:

Комендатура території безпеки 2

Генеральне командування XXXXII.А.К.

Командування тилу 585

Командир служби безпеки і СД

Підпис
Майор.

* Цю війну оголосили лише ОУН під проводом Степана Бандери та Українська Повстанська Армія (УПА).

Anlage zu Nr. 243/43 gch vom 1.12.43
Beauftr.d.RwfdB. b. Obkdo.d.H.Wr.Süd (O.Qu.)
Abschrift!

109

A.O. III Shitomir
Br.B. Nr. 614/43 geh.

Shitomir, den 22.10. 1943.

Betr.: Deutsche Propaganda.

Geheim

An Abwehrstelle Ukraine

S d o l b u n o w .

Bewährter V - Mann berichtet auf Grund von Erkenntnissen und Erfahrungen im Dienst des A.O.III Shitomir zu dem Thema "Umfang und Wirkung der deutschen Propaganda in den Städten und Dörfern der Ukraine sowie Anregungen für ihre zukünftige Gestaltung" wie folgt

In der deutschen Propaganda in der Ukraine zeichnen sich zeitlich drei Perioden ab

1. Von Beginn des Feldzuges im Jahre 1941 bis zur Mitte des Jahres 1942.
2. Von Mitte bis Ende des Jahres 1942.
3. Das Jahr 1943.

Es muß außerdem unterschieden werden zwischen der Propaganda in den von der Zivilverwaltung und der Propaganda in den von der Wehrmacht verwalteten Gebieten. Ferner muß der unterschiedlichen Wirkung der Propaganda in einzelnen Gebieten der Ukraine Beachtung geschenkt werden.

Stimmungen und psychische Einstellung der Ukrainer.

Der allgemeine moralisch-psychische Zustand der Bevölkerung der Ost-Ukraine nach der 20 Jahre dauernden Herrschaft der Bolschewisten ist zu gut bekannt, um noch besonders erwähnt zu werden. Es wäre aber ein Fehler, anzunehmen, daß die Bevölkerung im Jahre 1941 nach dem Einzug der Deutschen keine konkreten Hoffnungen und Ziele gehabt hätte. Um klar feststellen zu können, wie die Bevölkerung die Propaganda der Deutschen aufnahm, ist es wichtig darzulegen, was der Ukrainer von den Deutschen auf den einzelnen Gebieten des gemeinschaftlichen Lebens erwartete.

90 % der Bevölkerung, welche der bolschewistischen Propaganda ausgesetzt, dieser jedoch keinen Glauben schenkte, wärmte sich an Hoffnungen, als unter den starken Schlägen der deutschen Wehrmacht der Gigant im Osten ins Wanken geriet. Die Niederlagen der bolschewistischen Armee in der Ukraine untergruben den Glauben an die Bolschewisten auch bei deren Anhängern. Große Gebiete vom San bis zum Kaukasus waren ideologisch Brachland geworden. Dem Leben des Volkes, der Bauern und der Arbeiter mußte Sinn und Inhalt gegeben werden. Ein Sinn und Inhalt, der den Massen der ukrainischen Bevölkerung verständlich, nahe verwandt und begeisternd gewesen wäre. Eine totale moralische Mobilisierung hätte durchgeführt werden müssen, indem man die Massen überzeugt hätte, daß das begonnene Werk Zweck und Wahrhaftigkeit in sich schließt. Die Massen hätten mitgerissen werden müssen im Kampfe für ein neues Leben, für ein neues Europa. Der Sieg - nicht nur psychisch sondern auch moralisch - war errungen. Er hätte gefestigt und als Grundlage für eine neue gerechte Kraft genützt werden sollen, eine Kraft, welche die Stütze des gigantischen Baues der Ordnung im Osten des neuen Europa sein und bleiben sollte. Waren die ukrainischen Länder auch 20 Jahre von Europa getrennt, die geistige Verbindung blieb bestehen; denn es war den Henkern im Kreaml nicht gelungen, diese zu zerstören. Der nationalbewusste Teil der ukrainischen Bevölkerung tat alles, um den Bolschewismus mit allen Mitteln zu umgehen. Dieser Teil setzte die Ukrainisierung des staatlichen Apparates durch, genauso war es mit dem

- 2 -

Schulwesen, der Literatur und den Künsten. Gegen diese Bemühungen stemmte sich Moskau mit rohem Terror, mit einer gewaltigen Propaganda, deren Stärke jüdische Schlaueit und Falschheit, asiatische Widerspenstigkeit und moskowitische Frechheit war. Jede, auch die kleinste Gelegenheit wurde wahrgenommen, um sich in die Seele des ukrainischen Menschen einzuschleichen. Trotz meisterhafter Handhabung des riesigen Propagandaapparates gelang es nicht zu verhindern, daß sich die Bevölkerung zu der Überzeugung durchrang, daß die Propaganda mit den realen Tatsachen, mit dem Leben nicht schritthalte. Die wiederholten Angriffe der bolschewistischen Propaganda veranlaßten die Bevölkerung, sich wie Schnecken in ihr Häuschen zurückzuziehen und zu warten, bis etwas Neues kommt. Und das Neue kam. Die verdurstende Volksseele erwartete die deutsche Propaganda wie ein heilendes Wasser. Die aus der bolschewistischen Knechtschaft befreite Bevölkerung erwartete eine Ausmerzung aller Grundlagen der bolschewistischen Ordnung im moralischen und materiellen Sinne des Wortes, kurz allem, was an das verhaßte Regime Stalins erinnerte. Das Volk begeisterte sich an Hoffnungen und Wünschen, um ein neues, freies, auf besseren Grundlagen aufgebautes Leben zu beginnen. Man kann behaupten - und Tatsachen sprechen dafür -, daß von den Bolschewisten zerstörte Städte und Dörfer, Fabriken und Werkstätten in kürzester Zeit wiederhergestellt ihre Arbeit beginnen konnten. Die ganze Bevölkerung stellte sich einmütig in die Dienste der deutschen Behörden. Ausgenommen waren die von Stalin zum Zwecke der Störung der öffentlichen Ordnung zurückgelassenen Banden. Doch auch diese konnten nur aus tiefster Verborgenheit heraus ihr Handwerk betreiben und mußten vor der friedfertigen Bevölkerung auf der Hut sein, welche aus eigenem Anlaß diesen bolschewistischen Agenten nachspürte und sie mit Hilfe der deutschen Sicherheitsbehörden vernichtete. Der deutsche Soldat konnte sich in der Ukraine sicher fühlen, denn wenn er nach harten Kämpfen ruhte, so wachte der ukrainische Bauer, Arbeiter oder Intelligenzler. Seine Waffen konnte er unbewacht in eine Ecke stellen. Das Einvernehmen zwischen Armee und Bevölkerung war das denkbar beste. Die Entlassung der ukrainischen Kriegsgefangenen aus der Gefangenschaft schwächte die bolschewistische Armee, brachte den Deutschen die Dankbarkeit unzähliger ukrainischer Frauen, Mütter und Väter und schlug den Bolschewisten eine gewichtige Waffe der Propaganda aus der Hand. Als erstes von allen Völkern der UdSSR wurde das ukrainische Volk der Verbündete Deutschlands und die anderen Völker eiferten ihm nach. Auf dieser Grundlage entstanden seitens anderer Völker freundschaftliche Beziehungen zu den Deutschen. Jetzt war der Zeitpunkt für den inneren Zerfall der Bolschewisten gekommen. Von diesem Gesichtswinkel aus muß die weitere Entwicklung der deutschen Propaganda in der Ukraine betrachtet werden.

Die anfänglichen Fehler im Ausbau der Propaganda in der Ukraine.

Voraussetzung für den Aufbau einer Propaganda, die auch Erfolg haben soll, ist die Kenntnis des Landes, seiner Sitten, Gebräuche und der charakteristischen Eigenheiten der Bevölkerung. Die Wirkung der Propaganda ist abhängig auch von der Wahl der Personen, welche mit ihrer Verbreitung betraut werden. Die Einstellung der Deutschen gerade in diesen Fragen zeit bereits im Anfang kardinale Fehler auf. Sie legten in ihrer Propaganda großdeutsche Maßstäbe an und vergaßen, daß Deutschland und die Ukraine zwei ganz verschiedene Welten sind. Ausgangspunkt dieser Fehler war die Annahme, daß die Ukraine keine Kultur besitze. Die Ukraine hat Kultur, sie ist nur sehr verschieden von der Kultur der Deutschen. Wenn auch zeitweilig durch das bolschewistische Mäntelchen verdeckt, so ist und bleibt sie die Hauptschlag-

ader des völkischen Lebens der Ukraine, durch welche dem Organismus des ukrainischen Volkes neuer Lebenssaft zugeführt wird. Es wurde angenommen, daß die Ukrainer und die Bolschewisten identisch seien, man machte daher in der Behandlung keine Unterschiede. An einer Anzahl von Tatsachen kann nachgewiesen werden, daß nicht einmal die Bolschewisten die Ukraine als bolschewistisch ansahen. In dieser Frage wurden die grundsätzlichen Fehler begangen, denen die nachfolgenden Fehlentscheidungen und Mißerfolge der letzten zwei Jahre zuzuschreiben sind.

Anstatt sich bei dieser schweren Aufgabe auf ukrainisch bewußte Elemente zu stützen, wurden zur Mitarbeit Personen herangezogen, welche mit der ukrainischen Sache nichts gemeinsam hatten, oder solche, welche eigens von den verschworenen Feinden der Deutschen als Agenten zurückgelassen wurden. Diesen gelang es, sich in das Vertrauen der Deutschen einzuschleichen und diese dann auf Irrpfade zu führen. In vielen Fällen kann bewiesen werden, daß Personen, welche in bolschewistischem Geiste erzogen wurden, unter Mithilfe des deutschen Propagandaapparates bolschewistische Propaganda reinsten Wassers betreiben. Das Personal der durch die Deutschen eingesetzten ukrainischen Verwaltung rekrutierte sich zu 70 % aus Bolschewisten und das Volk stand dieser Maßnahme verständnislos gegenüber. Es mußte zu der Einsicht kommen, daß lediglich die Dekorationen geändert wurden, daß aber von einer neuen Ordnung keine Rede sein könne. In der weiteren Entwicklung zeigte es sich, daß die Bevölkerung ihre Deutschfreundlichkeit immer mehr verbarg, da offensichtlich war, daß die bolschewistischen Agenten, welche auch weiter an der Macht blieben, solche Kundgebungen vorsorglich registrierten, um in der Zukunft hieraus die Konsequenzen ziehen zu können. Durch Betreiben der bolschewistischen Agenten, welchen es auch gelungen war, den Apparat des deutschen Sicherheitsdienstes zu durchdringen, begann die Verfolgung des ukrainisch bewußten Elementes, welches den Deutschen ergeben war. In Mitleidenschaft wurden besonders diejenigen gezogen, welche bereits zur Zeit der Bolschewisten verfolgt wurden. Ein Hinweis darauf, daß man von den Bolschewisten "repressiert", d.h. in jeder Hinsicht verfolgt wurde, genügte, um wieder weiteren Verfolgungen ausgesetzt zu sein. Diesen Ausdruck vermied man tunlichst, da keine Aussicht auf Hilfe oder Mitleid bestand.

Gleich nach dem Einzuge der Deutschen wurde eine Reihe von Fragen aktuell. Diese zu lösen oder sich zumindest mit ihnen zu befassen, wäre die erste Aufgabe der Propaganda gewesen. Anstattdessen begann ein Propagandafeldzug gegen Stalin und Konsorten. Man wollte eine Tür einrennen, die offen stand. Konnte ein Deutscher einen größeren Haß gegen Stalin und dessen Regime fühlen, als der erste, beste Ukrainer, welcher am eigenen Leibe Stalins "Wohltaten" erlebt hatte? Nie hätte es im Jahre 1941 diese Unmenge von übergelaufenen Ukrainern gegeben, nie wären die Deutschen mit solcher Begeisterung empfangen worden, wenn die Ukrainer bolschewistisch gewesen wären. Unbeschadet blieb die Notwendigkeit einer Propaganda gegen den russischen Imperialismus, gleich welcher Prägung - ob rot oder weiß -, jenen Imperialismus, welchen die Ukrainer so glühend hassen! Es ist klar, daß die deutsche Propaganda, welche die Reihen ihrer Mitarbeiter in der Frage der Ukraine mit Russen gefüllt hatte, diese Karte nicht ausspielen konnte! Man muß die russische Seele und deren Drang zur staatlichen Selbstherrschaft kennen, gleich um welches Rußland es sich auch handelt. Die Russen sind keine geringeren Feinde der Deutschen als der Engländer.

- 4 -

Die weißen Emigranten von 1918 akzeptierten lieber einen russischen Bolschewisten als einen Ukrainer. Daher sind Namen wie : Peter I., Alexander Njewskij, Suworow zugkräftige Parolen der bolschewistischen Propaganda. Die Bolschewisten kennen die russische Seele, daher kämpft die rote Armee für die Ehre der "russischen" Waffen. Ist es da nicht verwunderlich, daß z.Zt., da die Bolschewisten alle Hoffnung auf den russischen Nationalismus setzen, die Deutschen gerade in der Ukraine Anhänger suchen, um ihre Reihen durch eine militärische Organisation aufzufüllen, welche sich russische Befreiungsarmee nennt. Es werden Abteilungen von russischen Kosaken aufgestellt, doch sieht man nichts von einer Paralell-Aktion, obzwar eine solche von der Propaganda in Aussicht gestellt war. Die in den Gebieten der Ukraine eingesetzten russischen Kosakenformationen betrieben nun ihre Propaganda im Sinne eines "großrussischen unteilbaren Reiches". Die nationalbewußte ukrainische Bevölkerung, welche mit dieser Parole nicht einverstanden war, wurde terrorisiert, Frauen wurden vergewaltigt, wie es Vorfälle in Bila Zerkwa, Gaissin, Teraschtscha und Monastyryschtsche zeigen. Erstaunt und empört mußte der Ukrainer zusehen, wie pseudo-ukrainische Bürgermeister Meetings veranstalteten, auf welchen sie die ukrainische Bevölkerung zum Eintritt in die russische Befreiungsarmee aufforderten. Dieses geschah in Winniza (Prof. Sewastianow), Kiew, Dnjepropetrowsk. Russen, welche von den Deutschen in den ukrainischen Verwaltungsapparat eingebaut wurden, verlangten von der ukrainischen Bevölkerung, daß diese in den Ämtern russisch spreche. Es kam so weit, daß die verängstigte Bevölkerung tatsächlich nicht mehr ukrainisch sprach, um nicht in den Verdacht zu kommen, einer nationalistischen Bewegung anzugehören. Theater, Kino, Musik und Literatur wurden russifiziert, um dem Deutschen ein Zerrbild der ukrainischen Kultur vorzuführen.

Die extreme ukrainisch-nationalistische Gegenpropaganda, noch mehr aber die bolschewistische Propaganda schöpften mit vollen Löffeln aus diesem Überfluß von Fehlern der deutschen Propaganda. Die Aufgabe der Propaganda, auf lange Sicht zu arbeiten, aktuelle Fragen des täglichen Lebens zu behandeln, wurde nicht erfüllt. Es ist nicht nur die Aufgabe der Propaganda, das Alte zu stürzen, vielmehr muß auch auf die Fehler der alten Ordnung hingewiesen und bewiesen werden, daß die Grundmauern für eine neue Ordnung bereits gelegt wurden. Wer die Bolschewisten waren, diese Frage kann heute wohl bereits jeder der Propagandisten beantworten, doch wer kann uns sagen, wie das neue Europa aussehen, welche Rolle der Ukrainer und die Ukraine, der Intelligenzler, der Arbeiter und der Bauer spielen wird. Welcher der Propagandisten oder Leiter der Propaganda-Abteilungen im ukrainischen Sektor kennt die Geschichte der Ukraine ? Ist es da nicht selbstverständlich, daß es diesen Menschen nie gelingen kann, die empfindlichsten Saiten in der Seele des Ukrainers anzuschlagen ? Die Aufrufe der Propaganda bleiben daher nur ein Fetzen Papier mit formeller, trockener Ankündigung des Zieles, welcher sich in fast nichts von den üblichen Anordnungen der Behörden unterschied. Zu diesem Mangel gesellte sich noch der Umstand, daß Tausende von Dörfern nie etwas von der deutschen Propaganda gehört hatten, außer, daß der Kreislandwirt anlässlich einer Erntefeier eine Ansprache hielt. Wie diese Ansprachen aussahen, ist genügend bekannt.

Man nahm sich nicht die Mühe, die Arbeit der Lehrer, Geistlichen, Starosten, freiwilligen Helfer und anderer für die Propaganda auszunützen. Außer der Presse, welche - wenn auch mangelhaft -

- 5 -

gewisse Lücken der Propaganda in der Ukraine ausfüllte, schien keine andere Einrichtung des Propagandaapparates nach einem festgelegten Plan zu arbeiten. Auch in so wichtigen Fragen wie in denen der Polizei und der freiwilligen Formationen geschah nichts. Zu beachten ist, daß die Presse und der Rundfunk mit den geringen, zur Verfügung stehenden Mitteln nur einen kleinen Teil der Bevölkerung erfassen konnten.

Aufrufe, Broschüren, Flugblätter und Mitteilungen im Rundfunk wurden von Leuten redigiert, welche zu 90 % weder das Land, noch das Volk und dessen Wünsche kannten, oft aber auch über die Wichtigkeit einer der angeschnittenen Tagesfragen im unklaren waren. Sprachliche Fehler, historische Irrtümer und auch Unwahrheiten, Unsinn in Wirtschaftsfragen minderten den Wert zahlreicher propagandistischer Aufrufe stark herab. So konnte es wiederholt geschehen, daß die breite Masse des Volkes, aber auch dessen intelligentester Teil einem Thema verstandlos, gegenüberstand. Der Text war entweder mit sinnlosen Worten oder Sätzen gespickt, welche niemand verstand, oder derart verschlüsselt, daß das ganze zumindest keinen Nutzen brachte, wenn es nicht gar - wie es auch oft vorkam - einen Widerhall zur Folge hatte, welcher sicher nicht beabsichtigt war. So wurde z.B. das ukrainische Volk in einer Unzahl von propagandistischen Aufrufen nicht mit dem Wort "Naselennja", gleich "Bevölkerung" angesprochen oder bezeichnet, vielmehr wurde der Ausdruck "Tubylzi" verwendet, welcher siangemäß dem deutschen Wort "Eingeborener" entspricht. Dieses Wort verwendet der Deutsche, wenn er z.B. von den Kaffern in Kamerun oder Togo spricht. Die Anwendung dieses Wortes rief Verwunderung und Empörung hervor, die bolschewistische Propaganda benützte die Gelegenheit und verstärkte diesen Eindruck, indem sie die kolonialen Absichten Deutschlands in der Ukraine unterstrich. Es wurde darauf hingewiesen, daß eine deutsche Handelsgesellschaft, welche ihren Geschäftsbetrieb auf die Länder der Ukraine ausgedehnt hatte, nur deshalb den Namen "Togo-Ost" bekommen habe, weil Deutschland die Ukraine der afrikanischen Kolonie gleichstellte. Der Schaden, welcher durch dieses eine unbedachtsam gewählte Wort angestiftet wurde, ist noch nicht zu übersehen.

Die Propaganda durch Musik, Gesang und Theater erfüllte in beschränktem Maße ihre Aufgabe. Theateraufführungen in russischer Sprache, mit russischen Kräften und betont russischem Charakter dienten der Idee des "einigen unteilbaren russischen Reiches." Im Jahre 1942 schrieb der ukrainische Schriftsteller Seynnyk, welcher lange Jahre in bolschewistischen Konzentrationslagern schmachtete, ein Theaterstück mit dem Titel "Marko Otawa". Das Stück schildert das Leben des ukrainischen Landvolkes z.B. der Hungerjahre 1932 - 33. Bolschewistische Kommissare, voran ein Jude, berauben u. drangsalieren das Volk, das bewußte Element wird verschickt und ermordet. Zum Schluß zeigt das Stück den Hungertod eines ganzen Dorfes und ruft die Bauern auf, so verbissen gegen die Bolschewisten, gegen Moskau zu kämpfen, wie sie früher gegen die Polen gekämpft hätten. Das Stück wurde viermal in Kamenskoje, Gebiet Dnjepropetrowsk, aufgeführt und dann verboten. Das Verbot sprach der Leiter der II. Abteilung des Stadtkommissariates, Herr Pfeifer, aus. Die Bevölkerung, welche das Stück mit Begeisterung aufgenommen hatte, faßte dieses Verbot als einen Beweis für die negative Einstellung der Deutschen zu den Tatsächlichkeiten des ukrainischen Lebens auf. Später wurde der ukrainische Direktor des Theaters in Kamenskoje, welcher zur Zeit der Bolschewisten jahrelang in Sibirien in der Verbannung lebte, entlassen und an seiner Stelle ein Russe eingesetzt, welchem es auch bei den Bolschewisten recht gut gegangen war.

Dieser erhielt den Befehl, russische Theaterstücke in russischer Sprache aufzuführen, obzwar 81 % der Bevölkerung Ukrainer waren. Das bolschewistisch - russische Element rieb sich hocheifrig die Hände. Dieser Vorfall stand nicht vereinzelt da. Die Auswahl eines Theaterstückes fand so statt, daß nur solche Stücke zugelassen wurden, in welchen der Ukrainer entweder als hemmungsloser Säufer oder als satirisch-komische Figur dargestellt war. Diese Stücke stammen aus der Zeit der russischen Leibeigenschaft, deren Tendenz es war, die russische Kultur neben der ukrainischen Kulturlosigkeit hervorzuheben. Nicht zugelassen wurden Theaterstücke, welche zum Patriotismus aufriefen oder an historische Ansprüche erinnerten. So wurde die Entwicklung und Vertiefung des Nationalbewußtseins der breiten Masse des Volkes unterbunden. Die Folge war, daß sich das Volk von der deutschen Verwaltung zurückgestoßen fühlte. Hiermit war den russisch-bolschewistischen Einflüssen Tür und Tor geöffnet. Die Bemühungen ukrainischer Kreise, welche aufrichtig bestrebt waren, mit den Deutschen zusammenzuarbeiten, mehr Freiheit in Dingen der Literatur und der Kunst zu erhalten, wurden als staatsfeindlicher Akt angesehen, während den Russen Forderungen in dieser Richtung restlos erfüllt wurden. In den von der Zivilverwaltung verwalteten Gebieten wurde in zwei Jahren kein einziges Theaterstück eines ukrainischen Schriftstellers gedruckt. Hingegen findet man in jeder Hütte Werke von Lenin, Stalin, die Geschichte der kommunistischen Partei und tausend andere Bücher, welche Gift für das Volk sind.

Tausende sowjetischer Schallplatten liefern die Musik, zu welcher die Mädchen mit den deutschen Soldaten tanzen und singen. Die auf der Straße marschierenden ukrainischen Polizisten und Freiwillige singen ungehindert bolschewistische Lieder, welche sie von ihren Vorgesetzten, ehemaligen Bolschewisten, gelernt haben. Sogar aus den staatlich kontrollierten Lautsprechern klangen bolschewistische Lieder, Märsche und Tänze.

Die Redaktionen eines großen Teiles der ukrainischen Zeitungen wurden von bolschewistischen Agenten und verschworenen Feinden der Ukraine durchsetzt, welche systematisch gegen das ukrainische Volk hetzten. Ihre Artikel wurden so geschickt abgefaßt, daß man den Eindruck hatte, als wollten sie nur den Deutschen nützen. Auf Anordnung der Propaganda-Abteilungen wurden solche Artikel von vielen Provinzzeitungen übernommen. Keine dieser Zeitungen brachte einen Aufsatz, welcher sich mit den historischen Tatsachen des heldenhaften Kampfes der Ukrainer gegen die Bolschewisten befaßte. Sie verschwiegen Leistungen, welche auf kulturellem, wirtschaftlichem und administrativem Gebiete im Kampfe für den Wiederaufbau nach jahrzehntelanger bolschewistischer Mißwirtschaft errungen wurden.

Die Landwirtschaft.

Den Stamm des ukrainischen Volkes bildet das Bauerntum, welches immer die Stütze eines jeden Regierungssystems in dem Agrarland Ukraine war und bleiben wird. Von Natur aus ist der ukrainische Bauer ein freundlicher, genügsamer, gastfreundlicher und folgsamer Mensch. Die gesegnete Fruchtbarkeit und Gebefreudigkeit der ukrainischen Schwarzerde formte diesen Menschen in Jahrhunderten. Wenn auch langsamer in seiner Arbeit, blieb er hart und fleißig. Sein Reichtum war das Stück Land, welches von Geschlecht zu Geschlecht vererbt war und um welches er so oft kämpfen mußte. Die Tradition des privaten Landbesitzes war ihm in Fleisch und Blut übergegangen. Daher stieß die bolschewistische Kollektivisierung

Glühender Dank und äusserste Hilfsbereitschaft wurden den Deutschen entgegengebracht. Die deutsche Propaganda hatte Gelegenheit, aus dieser zusammengeballten Kraft Propagandastörtrupps zu bilden, wie sie ihresgleichen der Osten noch nie gesehen hatte. So hätte sie alle Völker der UdSSR in Bewegung setzen können, um den damals bereits im Wanken befindlichen ostischen Giganten zum Sturze zu bringen. Statt dessen blieb die Propaganda nach wenigen ersten richtigen Schritten stehen, impfte den organischen ukrainischen Formationen allerlei Gesindel ein, welches sich unter dem Schutze der deutsch - ukrainischen Freundschaft plötzlich auch als "Ukrainer" fühlte. So wurde es den russisch- bolschewistischen Wühlmäusen besonders leicht gemacht, das ukrainische Element zu durchdringen, welches den Deutschen restlos ergeben war. Die bolschewistische Arbeit begann. Die Autorität der deutschen Behörde und das Vertrauen zu ihr wurden untergraben. Die Gegenmaßnahmen der Deutschen waren der bolschewistischen Propaganda genehm, da sie einerseits mit Argumenten versorgt wurde und andererseits in der Lage war, durch Denunziationen das verlässliche, ihr äußerst gefährliche ukrainische Element auszuschalten. Bald hatten diese Formationen das Vertrauen des Volkes verloren. Teilnahmslos sah das Volk zu, wenn auch immer noch die Hoffnung bestand, daß von deutscher Seite etwas unternommen werden würde. Es geschah nichts. Lediglich in der ROA (russische Befreiungsarmee) hatte der russische Einfluß - wenn auch in bescheidenem Maße - eine Propaganda im Sinne eines "unteilbaren Großrußlands" durchgesetzt. Die bolschewistische Propagandamaschine arbeitete weiter und bald waren 80 % der Formationen bolschewisiert oder zumindest infiziert, also Gehilfen des Feindes geworden. Der Rest von 20 % sind Ukrainer. Wenn auch aus bolschewistischer Schule hervorgegangen und unberührt von der deutschen Propaganda, so haben sich diese Menschen doch instinktiv von den Feinden der Deutschen abgewandt. Die Erscheinung der extremen national - ukrainischen Abteilungen ist dem Mangel an entsprechender Propaganda zuzuschreiben. Als die bolschewistischen Banden die ganze Ukraine beunruhigten und ständig neuen Zuwachs erhielten, sah sich das ukrainisch - nationale Element gezwungen, dieser Bewegung ein Gegengewicht entgegenzustellen, da die deutsche Propaganda nicht in der Lage war, dem Partisanenunwesen Einhalt zu gebieten. Die geschickte und schlaue bolschewistische Propaganda brachte Parolen wie "freie Ukraine" in Umlauf, es wurde ein Orden des Hetjma Chmelnitzkyj gestiftet, während die Ukrainer Angst haben, durch das Sprachrohr der deutschen Propaganda mit dem ukrainischen Volke eine verständliche Sprache zu führen, welche das Volk zum Widerstand und zur Vernichtung der bolschewistischen Saboteure aufruft. Eine erfreuliche Erscheinung ist die Bildung der ukrainischen SS-Division "Galizien", welche der Propaganda ein Beispiel sein soll, wie die Arbeit in der Ukraine zu führen ist. Der Widerhall unter der Bevölkerung der Ostukraine war sehr groß, man erwartete die Bildung weiterer Regimenter, es geschah jedoch nichts. Auch bei der Bildung der SS-Division "Galizien" wurden gewisse propagandistische Fehler gemacht, so wurden den Freiwilligen Bescheinigungen ausgestellt, daß sie sich zur SS - Division "Galizien" gemeldet hätten. Auf der gleichen Bescheinigung stand zusätzlich geschrieben, daß der Freiwillige wegen Nichtmeldung zum Arbeitseinsatz ins Reich nicht zu verfolgen sei. Der Freiwillige, welcher sich soeben bereiterklärt hatte, an der Seite der Deutschen - wenn nötig - auch in den Tod zu gehen, fühlte sich durch diese Bemerkung zum begnadigten Sünder gestempelt. Regimenter der SS-Division "Galizien" marschierten durch die Straßen Lembergs und sangen alte ukrainische Soldatenlieder. Die Bevölkerung

horchte auf und die Werbestellen konnten den Zustrom der Freiwilligen kaum bewältigen. Zur gleichen Zeit marschierten pseudo-ukrainische Formationen durch die Städte Kiew, Winniza, Dnjepropetrowsk, Poltawa und Oharkow und sangen bolschewistische Lieder wie "Katjuscha" oder "mein Moskau", Lieder, welche sie von ihren bolschewistischen Kommandeuren gelernt hatten und welche die Bevölkerung an die finstersten Zeiten der bolschewistischen Knechtschaft erinnerten.

Die Bandenbewegung.

Die Bandenbewegung in der Ukraine umfaßt folgende Richtungen:

- 1) Die zentral von Moskau geleitete Bandenbewegung.
- 2) Die nicht organisierte freiwillige Bewegung, mit nach Moskau gerichteter Orientierung.
- 3) Die national-ukrainische Bandenbewegung.

Gleichlaufend mit der deutschen Propaganda und ihrer Wirkung entwickelte sich auch das Bandenwesen in der Ukraine. Es zeichnen sich zeitlich drei Perioden ab :

I. Trotz der Bemühungen des Zentrums in Moskau hatte im ersten Zeitabschnitt die Bandenbewegung keinen Einfluß auf die Bevölkerung, ihr konnte jeder Erfolg abgesprochen werden. Die Bevölkerung stellte sich feindlich gegenüber den Agenten ein und zeigte diese den deutschen Behörden an. Gruppen von Fallschirmspringern mußten sich in den Wäldern verbergen. Sie hatten nur Zulauf von Juden, flüchtigen Kriegsgefangenen und kriminellen Verbrechern, welche sich ihrer Verfolgung entziehen wollten. Gendarmereiposten, Vertreter der deutschen Behörden und Landwirtschaftsführer, welche in weiten Gebieten auf sich selbst angewiesen waren, konnten sich frei bewegen. Die Straßen auch in den entlegensten Gegenden konnten ohne Gefahr benutzt werden. Die deutsche Propaganda hatte keine Veranlassung, sich mit der Bandenfrage zu befassen, weil für diese keine Erfolgsaussichten bestanden, obwohl die wirtschaftliche Lage der Städte und Dörfer nach Abzug der Bolschewisten schwieriger war als jetzt. In vielen Ortschaften mancher Gegenden lebte die Bevölkerung unter an Hungersnot grenzenden Verhältnissen. Der Nährboden für feindliche Propaganda war somit vorhanden. Die friedfertige Bevölkerung zog es aber vor, schwer zu arbeiten und das zerstörte Land wieder aufzubauen. Die Propaganda hatte den richtigen Weg eingeschlagen, sie wurde größtenteils von ukrainischen Kreisen beraten. Die Bevölkerung stand restlos auf der Seite der Deutschen.

II. In den zweiten Abschnitt des Geschehens fallen die unglücklichen Fehler der deutschen Propaganda, welche eingangs beleuchtet wurden. Die Folge war die freiwillige Bandenbewegung. Die von Stelin zurückgelassenen Agenten waren bereits in die Zivilverwaltung, in den Apparat der deutschen Propaganda und in andere maßgebliche Stellen eingedrungen. Sie provozierten die Bevölkerung und schoben alsdann die Schuld auf die Deutschen. Ein kleiner Teil der unzufriedenen Bevölkerung sympathisierte mit den Banden, diese fanden reichlich Unterstützung und offene Ohren für ihre Propaganda. Fehler der Arbeitsämter, der Kreislandwirte und anderer staatlicher Stellen vertieften die Kluft zwischen den Deutschen und der ukrainischen Bevölkerung. Doch noch immer hoffte der, wenn auch schwer gekränkte Ukrainer auf eine Änderung der Verhältnisse. Mit wenigen Ausnahmen verhielt sich die Bevölkerung ablehnend gegenüber den Banden. Bei diesen Ausnahmen handelte es sich zumeist um Personen, welche oft ohne eigene Schuld in Konflikt mit den

deutschen Behörden geraten waren und nun in den Wald flüchteten. Die deutsche Propaganda war dieser Lage nicht gewachsen. Anstatt das Übel dort bei der Wurzel zu packen, wo es tatsächlich saß, anstatt die friedfertige Bevölkerung von dem verbrecherischen Element zu trennen, ließ man sich durch geschickt getarnte bolschewistische Einflüsse zu Fehlentscheidungen verleiten. Die strafende Hand traf die unschuldige Bevölkerung, welche nichts von den Banden wissen wollte. Wo ein Bandit auftauchte, wurden zum Teil ganze Dörfer niedergebrannt. Die feindliche Propaganda nützte diese Irrtümer aus und lenkte den Verdacht auf andere Dörfer, um weitere Befriedigungsaktionen, deren Ergebnis die Vernichtung der Dörfer war, zu provozieren, um so die Kluft zwischen der Bevölkerung und den deutschen Behörden zu vertiefen. Tausende ukrainischer Männer flüchteten in die Wälder, um ihr Leben zu retten. Sie hatten nicht die Absicht, sich den Banden anzuschließen. Doch in den Wäldern lauerten die bolschewistischen Agenten, früher oder später unterlagen die Unglücklichen den Überredungskünsten der bolschewistischen Propaganda. Gegen die Banden durchgeführte Unternehmungen endeten in den seltensten Fällen mit der Vernichtung der Bandengruppen, in den meisten Fällen aber mit der Zerstörung ganzer Siedlungen. Die bolschewistische Propaganda konnte sich keine besseren Argumente für ihre Arbeit wünschen.

XII. Der dritte Zeitabschnitt wird durch weitere Tatenlosigkeit der deutschen Propaganda gekennzeichnet. Die bolschewistische Propaganda hingegen erfaßte bereits einen großen Teil der verzagten und hoffnungslosen Bevölkerung, die über den tatsächlichen Verlauf der Kampfhandlungen an der Front im unklaren gelassen wurde und nun versuchte, durch eine Begünstigung der Banden sich Vorteile zu verschaffen für den Fall, daß die Bolschewisten tatsächlich zurückkehren würden, wie es die bolschewistische Propaganda ständig behauptete. Ein weiterer Teil der Bevölkerung, davon fast 90 % Jugend mit heißen Köpfen sah die drohende Gefahr einer Wiederholung der Bolschewisierung der Ukraine. Die Schuld wurde bei den Deutschen gesucht. Dem Bolschewismus aber auch den Deutschen wird der Kampf angesagt. Der gemäßigte Teil der Bevölkerung sah ratlos zu, da er - aller propagandistischen Mittel bar - nicht in der Lage war, den Lauf der Ereignisse noch zu beeinflussen. Dieser Teil der ukrainischen Bevölkerung hat seinen Blick auf Berlin gerichtet und erwartet von dort ein Wunder. Er erwartet, daß endlich alles daran gesetzt wird, um den verhassten gemeinsamen Feind zu vernichten und eine neue tragbare Grundlage für die Wiederaufnahme der Zusammenarbeit des ukrainischen Volkes mit den deutschen Behörden zu schaffen.

Nachrichtlich:

Kommandantur des Sicherungsgebietes 2
 Generalkommando XXXXII.A.K.
 Korück 585
 Kommandeur der Sipo u.d.SD.

Unterschrift.
 Major.

BA R 6/302

№ 48

Про рухи опору на Волині. Українські повстанці численніші від радянських партизан

Генеральний комісар
Волині та Поділля
-V-I-

Луцьк, 31 жовтня 1943 р.

(...)

VII. Внутрішнє управління

За звітний період особлива увага адміністративної роботи була зосереджена на розміщенні підрозділів вермахту, евакуйованих цивільних служб, фірм німців за походженням (фольксдойчів), місцевих жителів і т.д., що було зумовлено зміщенням (відступом) східного фронту назад.

(...)

Поліція

Ситуація щодо банд дедалі більше загострюється. Постійно розкрадають і руйнують державні господарства, промислові підприємства та цілі села. У центральній Волині внаслідок терору, особливо українців над польським населенням, не вдалося зібрати частину врожая. Цілі місцевості тут обезлюднені. Поширення діяльності банд у Генеральному окрузі характеризується тим, що за звітний період було вчинено напади і почасти повністю зруйновано в нечуваних дотепер масштабах оперативні групи, охоронні підрозділи під час збору врожая, гарнізони опорних пунктів силою до одної роти.

Зміщення лінії східного фронту назад надає стимулу як радянським бандитам, так і ОУН та польському руху опору. До цього ще й несприятливий вплив воєнних подій на допоміжні сили, сформовані з ненімецького населення, так що надійність охоронної поліції стає все більш сумнівною. Утікачі з рядів цієї поліції переходять зі своєю зброєю в основному до українських бандитів, завдяки чому їхня боездатність — а також щодо

керівництва — постійно зростає, в той час як озброєння радянських бандитів треба вважати добрим.

Причиною цього факту є та обставина, що в розпорядженні радянських банд перебуває кілька аеродромів з поживленим повітряним сполученням, причому найосновніші товари, які сюди привозяться, — це зброя, вибухівка і пропагандистський матеріал, назад везуть м'ясо для забезпечення советів, яке становить основний товар для вивезення.

Загалом же можна констатувати, що постійний наплив до бандитів обидвох течій зумовлений, мабуть, не лише воєнними подіями, але й частково пояснюється тим, що сільському населенню у зв'язку з сильним терором бандитів, відбиранням худоби і продуктів харчування навряд чи залишається ще щось інше.

З детальнішого спостереження випливає, що на півночі Волині є територія впливу радянських бандитів, межа якої проходить на півдні приблизно по лінії Любомиль-Ковель-Сарни-Коростень. Радянські бандити перебувають тут під строгим командуванням, їхнім головним досягненням є несподівано завдане і сильне зруйнування залізничної лінії Луїнець-Столин 23.09.43 р. На прилеглих з півдня територіях Генерального округу розташовані лише поодинокі, але переважно досить чисельні радянські банди, діяльність яких зводиться до тяжких пошкоджень шляхів комунікації, особливо залізничних колій. Зрештою, ця територія перебуває під впливом національно-українських бандитів, які чисельно значно переважають радянські банди, проте ще дотепер не є під єдиним проводом*.

Цілковита охорона цієї території при даній ситуації з відносно слабкими німецькими силами неможлива. З іншого боку, було б неправильно обмежуватися пасивною охороною залізничних колій і головних транспортних магістралей. Яких успіхів можна досягти при активному просуванні вперед більшими силами, свідчать звіти бойової групи Гюнтера, яка змогла розбити чи відтіснити всі банди в районі Ковеля і Берестя і, таким чином, домогтися за короткий час нейтралізації території своїх бойових дій. На жаль, є побоювання, що діяльність банд після

* Натяк на те, що існувала УПА і окремо загін Т.Бульби-Боровця, який не підпорядковувався головному командуванню УПА.

розформування згаданої бойової групи на цій завойованій території зразу ж заново відродиться.

У зв'язку зі зміною становища деякі менші охоронні об'єкти (державні господарства) й опорні пункти довелося залишити, які пізніше зразу ж були знищені бандитами.

Без численних мобільних бойових частин неможлива успішна боротьба проти повстанського руху, який ще не досяг свого апогею.

Hergestellt im Bundesarchiv – Weitergabe dieser Aufnahme nicht gestattet, Reproduktion nur mit schriftlicher Genehmigung des Bundesarchivs.

Der General-Kommissar
für Wolhynien und Podolien
- V - I -

Luzk, den 31. Oktober 1943

56

VII. Innere Verwaltung

In der Berichtszeit lag das Hauptgewicht der Verwaltungsarbeit in der durch die Rücknahme der Ostfront bedingten Unterbringung von Wehrmachtseinheiten, rückgeführten zivilen Dienststellen, Firmen, evakuierten Volksdeutschen und Einheimischen usw.
(...)

P o l i z e i .

Die Bandenlage hat sich weiterhin verschärft. Laufend wurden Staatsgüter, Industriebetriebe und ganze Dörfer ausgeraubt bzw. vernichtet. In Mittel-Wolhynien konnte infolge des Terrors, besonders der Ukrainer an der polnischen Bevölkerung, die Ernte z.T. nicht eingebracht werden. Ganze Landstriche sind hier vollkommen entvölkert. Die Ausdehnung der Bandentätigkeit im Generalbezirk wird dadurch gekennzeichnet, daß in der Berichtszeit in einem bisher nicht gekannten Ausmaß Einsatzkzds., Ernteschutzkzds. und Stützpunktbesatzungen bis Kompaniestärke angegriffen oder überfallen und z.T. völlig aufgerieben wurden.

Die Zurückverlegung der Ostfront gibt sowohl den Sowjetbanditen als auch der OUN und der poln. Widerstandsbewegung Auftrieb. Hinzu kommt die ungünstige Wirkung der militärischen Ereignisse auf die fremdvölkischen Hilfskräfte, so daß die Zuverlässigkeit der Schumas immer fragwürdiger wird. Die Überläufer aus den Reihen der Schumas gehen mit ihren Waffen in der Hauptsache zu den ukrain. Banditen über, wodurch deren Kampfkraft - auch führungsmäßig - ständig steigt, während die Bewaffnung der Sowjetbanditen durchweg als gut bezeichnet werden muß.

Diese Tatsache ist dem Umstand zuzuschreiben, daß die sowjetischen Banden über mehrere Flugplätze mit lebhaftem Flugverkehr verfügen, wobei Waffen, Sprengstoff und Propagandamaterial auf dem Herflug, Fleisch, zur Versorgung der Sowjets, auf dem Rückflug die hauptsächlichsten Transportgüter bilden.

Ganz allgemein kann jedoch festgestellt werden, daß der anhaltende Zulauf zu den Banditen beider Richtungen nicht nur durch die militärischen Ereignisse bedingt, sondern z.T. auch darauf zurückzuführen ist, daß der ländlichen Bevölkerung durch den starken Terror der Banditen, Wegnahme des Viehes und der Lebensmittel, kaum noch etwas anderes übrig bleibt.

Bei näherer Betrachtung ergibt sich in Nord-Wolhynien ein zusammenhängendes Einflußgebiet der Sowjetbanditen, das im Süden ungefähr durch die Linie Luboml - Kowel - Sarny - Korosten begrenzt wird. Die Sowjetbanditen stehen hier unter strenger Führung und konnten als Haupterfolg die am 23.9.43 schlagartig erfolgte und nachhaltige Zerstörung der Bahnlinie Luniniez - Stolin buchen. In den südlich angrenzenden Teilen des Generalbezirks befinden sich nur vereinzelte, aber meist stärkere Sowjetbanden, auf deren Tätigkeit die schweren Störungen des Verkehrs, besonders der

Eisenbahnstrecken hauptsächlich zurückzuführen sind. Im übrigen steht dieser Raum jedoch unter dem Einfluß der natr.-ukr. Banditen die zahlenmäßig den Sowjetbanden weit überlegen sind, bis jetzt aber noch nicht unter einer einheitlichen Führung stehen.

Ein völliger Schutz des Gebietes ist bei dieser Lage mit den verhältnismäßig schwachen deutschen Kräften unmöglich. Andererseits wäre es falsch, sich auf den passiven Schutz der Eisenbahnstrecken und Hauptverkehrswege zu beschränken. Welche Erfolge bei aktivem Vorgehen mit größeren Kräften erreicht werden können, zeigen die Berichte der Kampfgruppe Günther, die alle im Raum Kowel - Brest befindlichen Banden zerschlagen bzw. zurückdrängen konnte und damit in kurzer Zeit die Befriedung ihres Kampfraumes erreichte. Leider steht zu befürchten, daß die Bandentätigkeit nach der Auflösung der Kampfeinheit auch in diesem freigekämpften Gebiet sofort neu auflebt.

Infolge der veränderten Lage mußten in der Berichtszeit einige kleinere Schutzobjekte (Staatsgüter) und Stützpunkte aufgegeben werden, die dann sofort von den Banditen vernichtet wurden.

Ohne stärkere und bewegliche Kampfverbände ist eine erfolgreiche Bekämpfung der noch nicht auf ihrem Höhepunkt angelangten Aufstandsbewegung undurchführbar.

BA R 6/310

№ 49
Насильне “вербування” людей
на роботу до Німеччини

Інформаційне бюро
керівного штабу “Політика”
Гегельплац 2

3.11.43 р.

Для інформації:

Міністерство Райху окупованих територій Сходу (МРОТС) з самого початку акції “Вербування остарбайтерів”^{*} вказувало на згубні наслідки вербування робітників не шляхом пропаганди, а засобами примусу. Тим часом розгортання подій на окупованих територіях Сходу цілком підтвердило побоювання МРОТС. Із порівняння повідомлень інших німецьких службових інстанцій випливає, що полювання на людей, зафіксоване у багатьох випадках документально, відіграло вирішальну роль у нечуваному зростанні бандитизму на всій окупованій території Сходу. Саме порівняння цих службових звітів з відомим зауваженням Молотова від 11.05.43 р. показує, що Молотов перебільшував лише в деяких пунктах.

Із 64 повідомлень, що надійшли з листопада 1942 р. по вересень 1943 р., подано тут уривки із найважливіших:

1. *Економічний штаб “Схід”*, 16.06.43 р.

...Особливо негативний вплив має втручання в приватну власність та особисту свободу (примусове відправлення до Райху)... Так, наприклад, із областей, які перебувають під загрозою банд, повідомляється, що там, де до місцевих жителів ставляться суворо, але справедливо і турботливо, припиняється приплив до банд і зростає бажання до праці.

^{*} *Робітників зі Сходу.*

2. *Верховне командування вермахту*, 12.06.43 р.

...Примусова робота існувала й існує сьогодні, а такий набір робочої сили для Німеччини за допомогою кийків й облав на ринках і площах неодноразово використовувався при більшовиках.

3. *Керівник головного відділу , Генеральний комісаріат в Мінську*, 28.03.43 р.

...Річ у тому, що завдяки зрозумілій політичній та економічній постановці мети ми домоглися, що населення крокує не з бандитами, а з нами. Але свавільними заходами ми доб'ємося якраз зовсім протилежного. Так, вербування робочої сили мало для Райху катастрофічні наслідки, оскільки у заходах з вербування за останні тижні і місяці йшлося про очевидні полювання на людей, що має негативний політичний та економічний наслідок.

4. *Начальник поліції безпеки та служби безпеки (СД)*, 22.06.43 р.

...Примусовий набір робочої сили для Райху дається все згубніше взнаки. Методи набору сприяють цьому. За розпорядженням керівника відділу праці 26 і 27 травня 1943 р. польова жандармерія провела облави на ринку в Смоленську, при цьому всі, хто не міг достатньо посвідчити свою особу, були заарештовані та призначені для вивезення в Німеччину.

Особливе занепокоєння викликав той факт, що на роботу набирали дітей і молодь віком від 12 до 18 років. Серед населення все більше поширюється думка, що краще піти в банди, ніж бути примусово висланим у Німеччину... Я мушу з усією рішучістю вказати на те, що застосований метод сприяє утворенню банд і цим шкодить нам не лише в економічному плані, а й коштує також німецької крові. Новим є те, що робота в Німеччині представляється однією із німецьких службових інстанцій як покарання.

5. *Штурмові відділи партії (SA)* - Керівник бригади Цех, 27.04.43 р.

...Я встановив, що вербували також осіб кавказьких народів. Я заявив протест проти цього керівникові відділу праці, посилаючись на оголошені райхскомісаріатом розпорядження. Той мені пояснив, що він не отримував таких розпоряджень, а ці звучали так: "Без винятку!" Характерною була відповідь керівника відділу праці, що у випадку правильності мого протесту у нього зросте надлишок роботи, який він не зміг би подолати. Політичний аспект справи його не цікавить.., у той час як

роздратований настрої, викликаний брутальним характером відправлення працездатного населення до Райху, завдає органам цивільної влади і без того чимало клопотів.

6. *Алексіс Штекер (відділ військової господарки), 11.05.43 р.*

...У районі Луцька, наприклад, під час мого приїзду у березні 1943 р. було ще все спокійно. Однак уже на початку квітня збройні напади на шосе та в селах стали звичайним явищем. Українська допоміжна міліція поодиноці і навіть підрозділами зі зброєю та боеприпасами відійшла в ліси. Через примусовий набір робочої сили для Райху та суворі заходи польової жандармерії велика кількість українських сільських жителів подалися до банд.

7. *Представник групи армій "Південь" майор Мюллер, 24.04.43 р.*

У Кривому Розі спеціальною "акцією Заукель" було охоплено юнаків і дівчат. Для реєстрації вони були доставлені в табір. Там їм показали фільм і після його демонстрування одразу затримали в таборі. Рідним було заборонено вступати у зв'язки з тими, хто перебував у таборі, вони навіть не мали права принести їм одяг.

Лікарський огляд українські дівчата проходили роздягнутими до пояса у тій самій кімнаті, в якій були українські чоловіки. І тільки одним покривалом прикривали для годиться цей огляд. У хворих, прикутих до ліжка матерів забирали дітей на роботу... Керівник відділу праці в Маріуполі, як кажуть, силоміць затримав цікавих осіб, що дивилися на пожежу солдатського кінотеатру, щоб вислати на роботу в Німеччину. Цей інспектор жорстоко знущався над деякими людьми прикладом рушниці і ляпасами. Під час вивезення до Райху 1 500 добровольців із Запоріжжя я особисто встановив, що ці люди дуже мало були поінформовані про роботу в Німеччині. Населення, що залишалось, поводитися так, немовби йшлося про заслання в Сибір.

8. *Міністерство закордонних справ, із повідомлення одного спецкерівника.*

Надзвичайно сильно тероризують населення Дніпропетровська. Методи цього набору перетворюються просто-таки в полювання на людей; зненацька проводяться перекриття вулиць і площ, людей витягують з трамваїв. У селах достатньо з'явитися німецькій вантажівці, аби дати привід усьому населенню до втечі.

9. *Головнокомандування групи армій "Південь", майор Мюллер, 24.03.43 р.*

Генерал Мірцінські подає скаргу про те, що з боку службовців “акції Заукеля” на основі їх повноважень у вербуванні робочої сили для Райху неодноразово траплялися неприємні зловживання владою, а погрози розстрілу та тілесних покарань були не рідкісним фактом...

16.03.43 р. Велике невдоволення серед населення примусовим висланням підтверджує один випадок, коли люди штурмували поїзд із робітниками для Райху, що слабо охоронявся, і звільнили робочу силу. Це сприяє утворенню банд. Фронт, який кривавими жертвами повинен відвоювати у ворога кожен метр землі і вдячний, коли за ним стоїть готове допомогти дружелюбне німецьке населення, не може зрозуміти ці методи.

10. *Начальник поліції безпеки та СД, 27.03.43 р.*

(Умань)... Після проведеного примусового набору чоловіків і жінок було розміщено окремо у школі. Усіх зігнали в маленьке приміщення. Матеріалу для опалювання не придбали, тому, перебуваючи в таборі, люди змушені були розпалювати печі соломою, яка була тоненько розстелена для лежання на землі. Води для миття не було. Обладнаних туалетів або відхожих місць теж. Чоловіки часто виконували свою природну потребу через вікна, оскільки вони не мали права покидати приміщення. Харчування було надзвичайно поганим. На обід видавали трохи ріденького і поганого супу, до цього 1 кг хліба на 8 осіб на цілий день. Обставини, звичайно, приводять до того, що захоплені особи намагаються втекти під час перевезення. Наприклад, під час останнього перевезення з Умані до Києва із 369 осіб втекло понад 100.

11. *Група армій “Південь”, майор Мюллер, 22.03.43 р.*

У Переяславі набір проводився під час кіносеансу під конвоєм поліції. Навіть уночі поліція піднімала людей з ліжок і вивозила... 10.04.43 р. у районі Іркелева під приводом повідомлення про підготовку поля до весняного посіву були проведені збори. Після доповіді присутніх зачинили в залах зборів до наступного ранку, а потім оглянули їх на придатність до роботи в Німеччині. Наскільки безтолково і свавільно вони при цьому поводитися, впливає із повідомлення старости, в якому йдеться про затримання людей похилого віку та навіть калік. З-поміж числа зачинених можна було лише одного чоловіка вислати в Німеччину... 12.04.43 р. 07.04.43 р. з Києва відправлено поїзд з робітниками до Німеччини. Перекладачі зі штабу з питань роботи

якнайбрутальніше ображали українських робітників. Керівник штабу навіть копнув у зад жінку похилого віку, яка важко пленталася зі своїм багажем, так що вона аж впала на землю. Після того, як все повантажили, вагони було заперто зовні на засув, так що ті, кого замкнули, не мали можливості вийти в туалет. Внаслідок цього сеча часто просочувалася крізь щілини дверей.

12. *Блюмредер, підполковник у генеральному штабі, 04.05.43 р.*

...Було б цікаво знати, хто віддавав накази і допускав це полювання на людей. Такі методи ведуть до утворення банд! Вони не роблять послугу Східному фронтові.

13. *Верховне командування війська, генеральний штаб, 30.06.43 р.*

...Але особливо негативно впливають деякі методи. Так, наприклад, було використано масові скупчення місцевих жителів під час театральних вистав і зборів для захоплення великої кількості робочої сили за одним разом. Дуже невдалим був захід однієї неділі в Слав'янську, де міліція під час виходу населення із церкви перевіряла документи і відправляла частину тих, хто молився, на роботу. Нова акція захоплення робочої сили викликала в населення свого роду панічний настрій.

14. *Похідний батальйон 15, Бекіш, ст. лейтенант і ад'ютант, 22.06.43 р.*

Знам'янка. Готові працювати залізничники та залізничниці були захоплені на своїх робочих місцях і примусово відправлені на залізницю. Ні вони, ні їх родичі не були попередньо повідомлені, так що ніхто не був спроможний до подорожі чи маршу. Намагання родичів принести харчі, напої, одяг і покривала заборонялися німецькими залізничними службовцями та поліцією. Поводження з робітниками та робітницями було брутальним, з допомогою пістолетів та палиць. Обурення населення зросло ввечері, коли не було вже можливості забезпечити посаджених у вагони людей продовольством чи попрощатися з ними. Затримані перебували у вагонах усю холодну ніч без соломи та покривал, лише у своєму легенькому робочому одязі. 22.06.43 р., у день звільнення України від більшовизму, який був проголошений фюрером святом, чувся з самого ранку голосний плач і стогін не тільки затриманих, а й їхніх рідних. Обурення зросло ще більше, коли стало відомо, що в матерів забрали дітей і пере-

дали їх дідусям та бабусям. Коли близько 12 години деякі родичі, не витримуючи болі розлуки, кинулися до вагонів, особливо відзначився залізничний секретар Леманн тривалою стріляниною з револьвера. Я особисто переконався в тому, що не було необхідності стріляти. Так вирошують партизанів, а не приєднують до нас охочих працювати. Усяка політична пропаганда на майбутнє у Знам'янці втратила сенс.

15. *Начальник поліції безпеки та SD, 24.04.43 р.*

Зі звіту про думки, які були висловлені в німецьких колах.

Під час акції захоплення йшлося з цієї точки зору тільки про те, щоб отримати якомога більше робочої сили. При тому робітники були зібрані з допомогою хитрості і насильства. Такі заходи, як, наприклад, кіносеанси виключно з метою затримання глядачів, зовсім не є рідкістю. З чуток стало відомо про оточування сіл, церков, похоронних процесій з метою захоплення робочої сили. У районах, які прочісуються (німцями. — *В.К.*), жителі рятуються від насильницьких дій вербувальних комісій здебільшого втечею. У відповідь на це підпалювали села або принаймні окремі будинки, щоб потім схопити пожежні команди. Банди постійно поповнюються місцевими жителями.

16. *Керівник окружного управління Георг Вітман.*

У Краснодарі наказали словенській поліції оточити школу для дівчат, забрали всіх 14 — 17-річних і, не давши їм можливості попрощатися з батьками, вивезли в Німеччину. Окружний комісар пояснив мені, що з 90 000 жителів він мусить доставити 9 000. Для цього він не має можливості, тому що необхідні підрозділи та поліція для вилучення людей відсутні. Але якщо б це було можливим, то, напевно, 30 000 жителів округу перейшли б до банд.

17. *АТ "Бавовна", Херсон, 14.02.43 р.*

"Агенти вербувальної комісії" їздили по країні й організували захоплення та відправлення людей. Це було, як мені якось дуже влучно сказав один окружний комісар (гебітскомісар), справжнім полюванням на рабів. Під час моєї подорожі я бачив на довгих шосе цілі переселення народів, які миттю нагадали мені раніше прочитані історії про африканські вивезення рабів. Така валка прикро вражає, бо люди йдуть повільно і пригнічено, немов в'язні.

18. *Група армії "Південь", Ербелег, лейтенант польової жандармерії, 05.09.43 р.*

У неділю, 05.09.43 р. близько 10 год. на головній вулиці Александрії в напрямку ринку пролунало декілька пострілів. Я особисто слідкував за цією справою. Охоронна поліція блокувала головний недільний ринок, який відвідувало багато людей з околиць, і зігнала всіх чоловіків, жінок, дітей і старців, не перебираючи, до купи. При цьому не бракувало ударів прикладами рушниць, стусанів і копняків. Двох людей було поранено пострілами. Один пан з відділу праці і члени жандармерії копали старших жінок у зад.

На моє запитання керівник відділу праці відповів: “Я зганяю людей до купи, а завтра їх посортую. Тих, хто має важливе заняття, я відпущу”. Заступнику окружного комісара панові Кальнеру, який їхав верхи по ринку з якимось провідником, я висловив своє несхвалення методу. У відповідь на це він сказав лише: “Нам потрібна робоча сила для Німеччини”.

Через такі середньовічні примусові заходи все більше зростає обурення серед цивільного населення, що загрожує безпеці області.

19. *Лейтенант Адольф Ауман, службовий пункт 12 525, 27.08.43 р.*

21.08.43 р. На вокзалі Шаровка я став свідком поведінки німецьких службовців цивільних органів, яка й сьогодні видається мені майже неймовірною. Я був свідком вивезення українців 1926 року народження на роботу в Райх. Прибулу колону під конвоєм німецьких солдатів та української міліції із зарядженою зброєю розподілили і людей групами запхали у вагони, що стояли напоготові, при цьому навіть трохи побили. Тим часом родичі прибули на вокзал, щоб передати своїм дітям привезений на возах багаж. Однак українська міліція стримала всіх готовою вистрілити зброєю. Деяким зацікавленим, незважаючи на це, вдалося наблизитись до своїх дітей, що, однак, дало відразу пану Бале із відділу праці Долинська привід витягти свій револьвер і наосліп вистрілити по місцевості. Він схопив ззаду одного трохи повільного українця, надавав йому копняків і закричав: “Ви не хочете відступити назад, пси паршиві?!” В іншому місці знеславив себе пан Гельтергоф зі штабу з питань роботи з Александрії, коли він товстим дрючком так довго бив українця по голові, поки він не розламався надвое. Українець навіть не поворухнувся, щоб захиститися, і спокійно терпів це знущання. Далі я констатував, що завантаженим заборонили брати солону у

вагони, хоча близько 30 наповнених соломою возів стояли напоготові на вокзалі. Отже, люди змушені були розпочати 6 — 8-денну поїздку до Райху без соломи. Посадка була завершена близько 16 год. 45 хв., але поїзд відійшов лише о 23 год. Жодна людина не мала права покинути вагон з природної потреби. Людей примушували робити це у вагонах, на підлозі яких вони спали вночі.

Ці повідомлення можна доповнити і розширити сотнями українських голосів, які як скарги чи прохання були звернені до німецького цивільного управління або виявлені у місцях контролю листів.

3.11.43 117

Zur Information:

Das RMfdbO hat vom Beginn der Aktion "Ostarbeiterwerbung" an auf die verderblichen Folgen einer nicht durch Propaganda, sondern durch Zwangsmittel erfolgenden Arbeiterwerbung hingewiesen. Inzwischen hat die Entwicklung in den besetzten Ostgebieten die Befürchtungen des RMfdbO weitestgehend bestätigt. Eine Zusammenstellung von Berichten anderer deutscher Dienststellen läßt erkennen, daß die in dutzenden von Fällen aktenmäßig festgestellten Menschenjagden mitentscheidend für das ungeheure Anwachsen des Bandenwesens in den gesamten besetzten Ostgebieten waren. Selbst ein Vergleich dieser amtlichen Berichte mit der berühmten Molotow-Note vom 11.5.43 zeigt, daß Molotow nur in wenigen Punkten übertreibt.

Aus 64 Berichten, die in der Zeit vom November 1942 bis September 1943 angefallen sind, werden die wichtigsten hiermit auszugsweise vorgelegt:

1.) W1- Stab Ost, 16.6.43

..... Besonders ungünstigen Einfluß üben alle Eingriffe in das Privateigentum und in die persönliche Freiheit aus. (Zwangsverschickung in das Reich)..... So wird zum Beispiel aus den bandengefährdeten Gebieten gemeldet, daß dort, wo die Einheimischen streng aber gerecht und fürsorglich angefaßt werden, der Zulauf zu den Banden aufhört und die Arbeitswilligkeit zunimmt.

2.) OKW, 12.6.43

..... Die Zwangsarbeit bestand und besteht auch heute, und solche zwangsweisen Rekrutierungen der Arbeitskräfte für Deutschland mithilfe von Knüppeln und Mazzinen auf den Märkten und Plätzen gab es nicht einmal bei den Bolschewiken.

3-) Hauptabteilungsleiter III, Generalkommissariat in Kiew, 28.6.43

..... Es kommt darauf an, daß durch eine klare politische und wirtschaftliche Zielsetzung erreicht wird,

- 2 -

wird, daß die Bevölkerung nicht mit den Banditen, sondern mit uns marschiert. Mit Willkürmaßnahmen erreichen wir aber geradezu das Gegenteil. So hatte die Erfassung von Arbeitskräften für das Reich katastrophale Auswirkungen, denn bei den Erfassungsmaßnahmen der letzten Wochen und Monate handelte es sich um ausgesprochene Menschenjagden, die eine nicht wieder gutzumachende politische und wirtschaftliche Auswirkung haben.

4.) Der Chef der Sicherheitspolizei und des SD, 22.6.43

..... Die Zwangsaushebungen der Arbeitskräfte für das Reich wirken sich immer verheerender aus. Die Methoden der Auswahl tragen hierzu bei. Auf Veranlassung des Leiters des Arbeitsamtes wurden am 26. und 27.5.43 von der Feldgendarmerie Bazzien auf dem Marks in Smolensk durchgeführt, wobei alle Personen, die sich nicht genügend ausweisen konnten, festgenommen und für den Abtransport nach Deutschland bestimmt wurden.

Besondere Erregung hat die Tatsache hervorgerufen, daß sich Kinder und Jugendliche im Alter von 12-18 Jahren zum Arbeitseinsatz ausgehoben wurden. In der Bevölkerung verbreitet sich immer mehr die Ansicht, daß es besser sei, zu den Banden überzulaufen, als sich nach Deutschland zwangsverschicken zu lassen..... Ich muß mit aller Entschiedenheit darauf hinweisen, daß die angewendete Methode die Bandenbildung fördert und damit uns nicht nur wirtschaftlich schädigt, sondern auch deutsches Blut kostet. Neu ist, daß der Arbeitseinsatz in Deutschland auch von einer deutschen Dienststelle als Strafe bezeichnet wird.

5.) SA-Brigadeführer Zech, 27.4.43

..... Ich stellte fest, daß auch Angehörige kaukasischer Völker miterfaßt wurden. Ich erhob dagegen Vorstellung beim Vorstand des Arbeitsamtes unter Berufung auf die vom RK ergangenen Weisungen. Dieser erklärte mir, daß er derartige Weisungen nicht erhalten habe, sondern daß seine Weisungen lauteten "Ohne Ausnahme!". Bezeichnend war die Antwort des Arbeitsamtsvorstandes, daß ihm im Falle der Richtigkeit meiner Vorstellungen ein Mehr an Arbeit erwachsen würde, das er nicht mehr bewältigen könne. Die politische Seite der Angelegenheit interessiere ihn nicht..... als im gleichen Augenblick die durch die brutale Art der Verschickung der Arbeitspflichtigen ins Reich gereizte Stimmung den Zivilbehörden ohnehin schon genug Sorgen bereiten.

6.) Alexis Stöcker K.V.O.I., 11.5.43

..... Beispielsweise in der Umgebung von Lutz war bei meiner Ankunft im März 1943 noch alles ruhig. Dagegen schon Anfang April waren bewaffnete Überfälle auf den Landstraßen und in den Dörfern an der Tagesordnung. Die ukrainische Hilfsmiliz ist einzeln und sogar als geschlossene Formation mit Waffen und Munition in die

- 3 -

Wälder abmarschiert. Durch die Zwangerekutierung der Arbeitskräfte für das Reich und die scharfen Maßnahmen der Feldgendarmarie ist eine große Zahl der ukrainischen Dorfbewohner zu den Banden geflüchtet.

- 7.) Der Vertreter bei der Heeresgruppe Süd, Major Müller, 24.4.43

In Kriwoi-Rog wurde die durch die Sonderaktion Sauckel befohlene Erfassung der jüngeren Jahrgänge durchgeführt. Zur Registrierung wurden die Anwärter in ein Lager bestellt. Dort wurde ihnen ein Film gezeigt und im Anschluß an die Vorführung wurden sie gleich im Lager behalten. Den Angehörigen war es verboten, mit den Lagerinsassen in Verbindung zu treten, sie durften ihnen nicht einmal Kleider bringen.

Bei der ärztlichen Untersuchung sollen die ukrainischen Mädchen mit entblößtem Oberkörper in demselben Zimmer untersucht worden sein, in dem sich ukrainische Männer aufgehalten haben. Nur notdürftig mit einer Decke soll diese Untersuchung gegen Sicht abgeschirmt worden sein. Kranken, bettlägerigen Müttern wurden die letzten Kinder für den Arbeitseinsatz weggenommen..... Der Leiter des Arbeitsamtes in Mariupol soll aus der Menge der Neugierigen, die den Brand des Soldatenkinos umstanden, Leute gewaltsam für den Arbeitseinsatz festgenommen haben. Einzelne Leute sollen dabei mit Gewehrkolben und durch persönliche Ohrfeigen dieses Inspektors mißhandelt worden sein. Beim Abtransport von 1.500 Arbeitswilligen in das Reich in Saporoschje stellte ich persönlich fest, daß diese Menschen viel zu wenig über den Arbeitseinsatz im Reich aufgeklärt worden waren. Die zurückbleibende Bevölkerung benahm sich so, als ob es sich um eine Verschickung nach Sibirien handele.

- 8.) Auswärtiges Amt, nach dem Bericht eines Sonderführers.

Die Bevölkerung von Dnjepropetrowsk sei außerordentlich terrorisiert worden. Die Methoden dieser Aushebung arten geradezu in eine Menschenjagd aus; es werden plötzlich Absperrungen von Straßen und Plätzen vorgenommen, die Leute aus den Straßenbahnen herausgeschleift. In den Dörfern genüge das Erscheinen eines deutschen Kraftwagens, um die ganze Bevölkerung zur Flucht zu veranlassen.

- 9.) Oberkommando der Heeresgruppe Süd, Major Müller, 24.3.43

General Mierziensky führt darüber Klage, daß vielfach durch Beamte der Sauckel-Aktion aufgrund ihrer Vollmachten in der Werbung der Arbeitskräfte für das Reich unliebsame Übergriffe vorgekommen sind, und daß Androhungen von Erschießungen und Prügelstrafen keine Seltenheit waren.....

16.3.43. Die Unzufriedenheit über die Zwangsverschickung in der Bevölkerung ist groß; das beweist ein Fall, wo die Bevölkerung einen schwach bewachten Arbeitertransportzug für das Reich gestürzt und die Arbeitskräfte befreit hat. Damit wird der Bandenbildung Vor-schub geleistet. Die Front, die mit ihrem Blutopfern jeden Meter Boden dem Feind abringen muß und die dankbar ist, wenn hinter ihr eine hilfsbereite und deutschfreundliche Bevölkerung steht, hat für diese Methoden kein Verständnis.

10.) Chef der Sicherheitspolizei und des SD, 27.3.43

(Uman) Nach erfolgter Zwangsrekrutierung wurden die Männer und Frauen getrennt in einer Schule untergebracht. Es wurden alle auf kleinstem Raum zusammengepfercht. Heizmaterial wurde nicht beschafft, sondern es mußten die Öfen von den Lagerinsassen mit dem Stroh geheizt werden, welches zum Lagern auf dem Erdboden dünn ausgelegt war. Wasser zum Waschen war nicht vorhanden. Einrichtungen an Toiletten und Latrinen fehlten. Oftmals mußten die Männer ihre Notdurft durch die Fenster verrichten, da sie die Räume nicht verlassen durften. Die Verpflegung war als ausgesprochen schlecht zu bezeichnen. Als Mittagessen wurde eine dünne kraftlose Suppe ausgegeben, dazu kam auf acht Personen für den ganzen Tag 1 kg Brot zur Verteilung. Die Zustände führen naturgemäß dazu, daß die erfaßten Personen versuchen, beim Abtransport die Flucht zu ergreifen. So sind z.B. bei einem der letzten Transporte von Uman nach Kiew von 369 Personen über 100 entwichen.

11.) Heeresgruppe Süd, Major Müller, 22.3.43

In Perejaslaw wurden Aushebungen während einer Kinovorstellung unter Polizeibedeckung vorgenommen. Sogar nachts wurden die Leute von der Polizei aus den Betten geholt und abtransportiert..... 10.4.43. Im Rayongebiet Irklejew wurden unter dem Vorwand einer Unterrichtung über die Frühjahrbestellung Versammlungen abgehalten. Nach dem Vortrag wurden die Anwesenden in den Versammlungsräumen bis zum folgenden Morgen eingesperrt und anschließend auf ihre Tauglichkeit für den Arbeitseinsatz in Deutschland untersucht. Wie verständnislos und willkürlich dabei im einzelnen verfahren wurde, geht aus dem Bericht des Starosten hervor, demzufolge selbst alte Leute und Körperbehinderte festgehalten wurden. Von der eingesperrten Menge konnte nur ein einziger Mann nach Deutschland geschickt werden..... 12.4.43. Am 7.4.43 ging von Kiew ein Arbeitertransport ins Reich. Die Dolmetscher des Arbeitseinsatzstabes beschimpften dabei in unflätigster Weise die ukrainischen Arbeitskräfte. Der Leiter des Einsatzstabes selbst versetzte einer alten Frau, die sich mit ihrem Gepäck mühselig abschleppte, einen Tritt ins Gesicht, sodaß sie zu Boden stürzte. Nach dem Verladen wurden die Wagen von außen verriegelt, sodaß die Eingeschlossenen keine Möglichkeit hatten, sich zu einer Latrine

- 5 -

zu begeben. Die Folge war, daß immer wieder aus den Türritzen der Urin herabsickerte.

- 12.) v. Blumröder, Oberstleutnant im Gen.St., 4.5.43

..... Es wäre interessant festzustellen, wer diese Menschenfängerei befohlen und geduldet hat. Solche Methoden müssen zur Bandenbildung führen! Damit ist der Ostfront nicht gedient.

- 13.) OKH, Gen.St.d.H., 30.6.43

..... Besonders schlecht aber wirken gewisse Methoden. So hat man die Kasierung von Ortsbewohnern bei Theateraufführungen und Versammlungen dazu benutzt, eine große Menge von Arbeitskräften mit einem Schläge zu erfassen. Sehr ungeschickt war auch der Arbeitseinsatz an einem Sonntag in Slawjansk, wo die Miliz beim Herausretren der Bevölkerung aus der Kirche die Papiere kontrollierte und einen Teil der Letzenden zur Arbeit führte. Die neue Aktion zur Erfassung von Arbeitskräften hat unter der Bevölkerung eine Art Panikstimmung hervorgerufen.

- 14.) Karsch-Batl. 15, Beckisch, Oberleutnant und Adjutant, 22.6.43.

Snanenka. Arbeitswillige Eisenbahnarbeiter und Eisenbahnarbeiterinnen wurden an ihrer Arbeitsstelle abgefangen und zwangsweise zum Bahnhof transportiert. Weder sie noch ihre Angehörigen waren vorher benachrichtigt worden, sodaß niemand sich in reise- bzw. marschfähigem Zustand befand. Das Bestreben der Angehörigen, Nahrungsmittel, Getränke, Kleidung und Decken zu bringen, wurde durch Reichsbahnbeamte und Bahnpolizei unmenschlich vereitelt. Die Behandlung der Arbeiter und Arbeiterinnen erfolgte zum Teil brutal mit Pistolen und Stöcken. Die Empörung unter der Bevölkerung steigerte sich am Abend, als keine Gelegenheit gegeben wurde, die Einwaggonierten zu verpflegen oder vor ihnen Abschied zu nehmen. Die Festgenommenen befanden sich in den Waggons auch während der kalten Nacht ohne Stroh, ohne Decken nur in ihrer leichten Arbeitsbekleidung. Am 22.6.43, also am Tage der Befreiung der Ukraine vom Bolschewismus, der vom Führer als Feiertag erklärt wurde, hörte man in den Morgenstunden das Heulen, Jammern und Weinen nicht nur der Festgenommenen, sondern auch der Angehörigen. Die Empörung steigerte sich noch, zumal festgestellt wurde, daß man Müttern ihre Kinder weggenommen und den Großeltern übergeben hatte. Als gegen 12 Uhr der Trennungsschmerz einzelne Angehörige zu den Waggons vorwärtstrieb, tat sich der Reichsbahnsekretär Lehmann als dauernd schießender Revolverheld besonders hervor. Ich habe mich persönlich überzeugt, daß eine Notwendigkeit zum Schießen nicht vorlag. So züchtet man Partisanen, aber gewinnt keine Arbeitswilligen für uns. Jede politische Propaganda ist für die nächste Zeit in Snanenka sinnlos geworden.

- 6 -

- 15.) Chef der Sicherheitspolizei und des SD, 24.4.43
Aus einer Berichterstattung über Äußerungen, die in reichsdeutschen Kreisen gemacht wurden:
Bei den Erfassungsaktionen handle man nur nach dem Gesichtspunkt, möglichst viele Kräfte zu erhalten. Dabei würden die Arbeiter mit List oder Gewalt zusammengeholt. Veranstaltungen wie z.B. Kinovorführungen lediglich zu dem Zweck, die Teilnehmer festzuhalten, seien durchaus keine Seltenheit. Gerüchtweise sei auch das Umstellen von Dörfern, Kirchen und Leichenzügen zwecks Erfassung der Arbeitskräfte bekanntgeworden. Die Bewohner der Gebiete, die durchgekämmt werden, würden sich in der Mehrzahl dem Zugriff der Werbekommissionen durch die Flucht entziehen. Teilweise habe man daraufhin die Dörfer oder zumindest Einzelhäuser in Brand gesetzt, um dann die Löschmannschaften mitzunehmen. Die Banden erlitten ständigen Zulauf aus den Landesbewohnern heraus.
- 16.) Kreisamtsleiter Georg Wittmann
In Krasnograd habe man durch slowenische Polizei eine Mädchenschule umstellen lassen und alle 14-17jährigen Mädchen herausgeholt und ohne Abschied von den Eltern nach Deutschland transportiert. Ein Gebietskommissar erklärte mir, daß er von 90.000 Einwohnern 9.000 stellen müsse. Er habe keine Möglichkeit dazu, da die nötigen Truppen und Polizeikräfte zum Einfangen dieser Leute fehlen würden. Falls dies aber möglich sei, würden bestimmt 30.000 seiner Einwohner zu den Banden überlaufen.
- 17.) Baumwoll-A.G. Chersoz, 14.2.43
"Die Agenten der Werbekommission" reisten im Lande herum und organisierten die Erfassung und den Abtransport der Menschen. Es wäre, wie mir ein Gebietskommissar einmal sehr richtig sagte, reinster Sklavenfang und Sklavenjagd. Ich habe auf meiner Reise ganze Völkerwanderungen auf den langen Landstraßen gesehen, die mich lebhaft an früher gelesene Geschichten von afrikanischen Sklaventransporten erinnerten. Ein solcher Zug macht einen traurigen Eindruck, weil die Menschen langsam und entmutigt wie Gefangene einhergehen.
- 18.) Heeresgruppe Süd, 5.9.43, Erbslöh, Leutnant der Feldgendarmarie
Am Sonntag, den 5.9.43, gegen 10 Uhr fielen in der Hauptstraße von Alexandria Richtung Markt einige Schüsse. Ich ging persönlich der Sache nach. Die Schuma hatten den aus der Umgebung stark besuchten Sonntagshauptmarkt abgesperrt und trieben sämtliche anwesenden Männer, Frauen, Kinder und Greise wahllos zusammen. Dabei wurde von Kolbenstößen, Hieben und Fußtritten reichlich Gebrauch gemacht. Durch Schüsse wurden zwei Leute verletzt. Ein Herr vom Arbeitsamt

und Angehörige der Gendarmerie traten älteren Frauen ins Gesicht. Auf meine Frage beim Leiter des Arbeitsamtes erwiderte dieser: "Ich treibe die Leute zusammen, morgen sortiere ich dann aus. Diejenigen, welche wichtige Beschäftigungen haben, lasse ich laufen." Dem stellvertretenden Gebietskommissar, Herrn Kallner, der mit einem Begleiter über den Markt ritt, erklärte ich meine Mißbilligung der Methode. Er sagte daraufhin, nur: "Wir brauchen Arbeitskräfte für Deutschland."

Mit derartigen mittelalterlichen Zwangsmassnahmen steigt die Erbitterung unter der Zivilbevölkerung immer mehr, sodaß die Sicherheit des Gebiets gefährdet wird.

19.) Leutnant Adolf Aumann, Dienststelle 12 525, 27.8.43

Am 21.8.43 wurde ich am Bahnhof Scharowka Zeuge eines für mich heute noch fast unglaublich erscheinenden Verhaltens deutscher Zivilverwaltungsangestellter. Ich wurde Zeuge des Abtransportes der Ukrainer des Geburtsjahres 1926 zum Arbeitseinsatz im Reich. Der angekommene Zug, rundum eskortiert von deutschen Soldaten und ukrainischer Miliz mit schußbereiten Gewehren, wurde eingeteilt und truppweise in die bereitstehenden Waggons gedrängt und sogar teilweise geprügelt. Inzwischen waren die Angehörigen auf dem Bahnhofsgelände eingetroffen, um ihren Kindern das mit Panjefahrzeugen angefahrne Gepäck zu übergeben. Die ukrainische Miliz hielt jedoch mit schußbereitem Gewehr alle zurück. Einigen Keugierigen war es trotzdem gelungen, in die Nähe ihrer Kinder zu kommen, was aber sofort einen Herrn Bala vom Arbeitsamt Dolinka veranlaßte, seinen Trommelrevolver zu ziehen und blind in die Gegend zu schießen. Einen etwas langsamen Ukrainer faßte er von rückwärts, bearbeitete ihn mit Fußstritten und schrie: "Wollt Ihr nicht zurückgehen, Ihr Sauhunde! An einer anderen Stelle tat sich ein Herr Helterhoff vom Arbeitseinsatzstab Alexandrija unrühmlich hervor, indem er mit einem 1½" starken Knüttel solange auf den Kopf eines Ukrainers einschlug, bis der Knüttel restlos entzwei war. Der Ukrainer machte keine Bewegung zur Abwehr und duldete ruhig diese Mißhandlung. Weiter habe ich festgestellt, daß den Verladern verweigert wurde, Stroh in ihre Waggons zu bekommen, obwohl ca. 30 Panjefahrzeuge gefüllt mit Stroh auf dem Bahnhofsgelände bereitstanden. Die Verschickten mußten also die 6-stägige Fahrt ins Reich ohne Stroh antreten. Die Verladung war nachmittags gegen 16,45 Uhr abgeschlossen, der Zug rollte aber erst um 23,00 Uhr ab. Kein Mensch durfte die Waggons verlassen, um seine Notdurft zu verrichten. Sie waren gezwungen, sich ihrer Notdurft in den Waggons zu entledigen, auf deren Boden sie machte schlafen mußten.

Diese Berichte können ergänzt und erweitert werden durch hunderte von ukrainischen Stimmen, die teils als Beschwerde oder Bitte an die deutsche Zivilverwaltung gerichtet oder von den Erforschungsstellen angehört wurden.

BA R 6/73

№ 50

Перша інформація про структуру УПА

Відділ “Чужі армії на Сході” Штаб-квартира, 11.11.1943 р.

Замітки для доповіді

Національно-український бандитський рух

З повідомлення верховного командуючого загонами СС і поліції (групи армії. — В.К.) “Південь” випливає, що в національно-українському бандитському русі відбулися докорінні зміни, а саме: провідною в цьому русі є відтепер “Українська Повстанська Армія (УПА)” — надпартійна народна організація, яка є військовим інструментом “Організації Українських Націоналістів (ОУН — Рух Бандери)” у боротьбі за незалежність України.

Головнокомандуючий:	Клим Савур.
Начальник військового штабу:	Гончаренко.
Мета:	вільна незалежна Україна.
Структура:	поділ на провінції, області, округи, райони. Військове політичне і господарське керівництво здійснює одна особа.
Поле діяльності:	1) мобілізація і організація самозахисту; 2) Служба Безпеки і жандармерія; 3) економіка; 4) політика; 5) охорона здоров'я; 6) зв'язок.

Кількість:	близько 20 000 осіб.
Озброєння:	недостатнє.
Основні повстанські території:	пн-сх.: Тернопіль, Дубно, Рівне, Костопіль; пд: Новоград-Волинський; пн-сх.: Ковель; пн-зах.: Сарни.

Загальна чисельність національно-українських банд становить, за обережними підрахунками, 35-40 тис. осіб.

Рух Тараса Бульби (поміркованого спрямування), який безупинно втрачає вплив, налічує начебто ще понад 5-6 тис. осіб.

V o r t r a g s n o t i z .

National-ukrainische Bandenbewegung.

Einem Bericht des Höheren SS- und Polizeiführers Süd ist zu entnehmen, daß in der national-ukrainischen Bandenbewegung grundlegende Änderungen eingetreten sind und zwar:

Führend ist nunmehr

"Die ukrainische Aufrüstlichen-Armee (UTA)",

die als überparteiliche Volksorganisation bezeichnet wird und das militärische Instrument der "Organisation der ukrainischen Nationalisten (OUN = Bandera-Bewegung)" zur Erköpfung der Unabhängigkeit der Ukraine darstellt.

<u>Oberkommandierender:</u>	Klim Sawur,
<u>Chef des militärischen Stabes:</u>	Gontscharenko,
<u>Ziel:</u>	Freie unabhängige Ukraine,
<u>Organisation:</u>	Einteilung in Provinzen, Gebiete, Kreise, Rayons und Bezirke. Militärische, politische und wirtschaftliche Führung sind jeweils in einer Person vereinigt.
<u>Aufgabengebiete:</u>	1.) Mobilisation und Organisation des Selbstschutzes, 2.) Sicherheitsdienst und Gendarmerie, 3.) Wirtschaft, 4.) Politik, 5.) Gesundheitswesen, 6.) Nachrichtenwesen,
<u>Stärke:</u>	Etwa 20.000 Mann,
<u>Bewaffnung:</u>	Mangelhaft,
<u>Hauptaufstandsgebiete:</u>	Nordostw. Tarnopol, Dubno, Rowno, Kostopol, südl. Nowograd Wolynsk, nordostw. Kowel und nordwestl. Sarny.

Die Gesamtstärke der national-ukrainischen Banden beläuft sich nach vorsichtiger Schätzung auf 35-40.000 Mann.

Die Bewegung des Taras Bulba (gemäßigte Richtung), der laufend Einfluß verliert, soll angeblich nur noch über 5-6.000 Mann verfügen. f

№ 51

Настрої населення. Боротьба між українськими повстанцями і радянськими партизанами

Райхскомісар України
-V-I 301

Рівне, 13 листопада 1943 р.

Стосується: повідомлення про ситуацію.

II. Загальна політична ситуація

Розвиток політичної ситуації визначався воєнними подіями, які відбувалися протягом звітного періоду. Нижче повідомляється про їхні впливи на:

- а) німців;
 - б) українців;
 - в) банди.
- (...)

До б). За звітний період українці займали вичікувальну позицію. Оскільки вони добре співпрацювали з німцями, то дуже бояться, чи їх вчасно евакуюють, щоб вони не потрапили в руки більшовиків. Не даючи тут докладних повідомлень, можна припустити, що навіть ті кола українства, які почали вороже ставитись до німців, займуть принаймні вичікувальну позицію, оскільки наступ більшовиків міг би зганьбити честолюбні сподівання цих українців на самостійну державу тощо. Маса українців поводитья як діти, які зовсім не усвідомлюють небезпеки і самі нічого не роблять, щоб протистояти, а лише боязко ховають голови в пісок.

Проти церковної політики Сталіна і його патріарха українські єпископи боролися енергійними листами до вірних. Про це буде ще докладно повідомлено.

До в). Незважаючи на фронтове положення, активізації діяльності банд не спостерігалось. Дуже активними стали,

звичайно, більшовицькі банди на півночі райхскомісаріату. Однак націоналістичні українські банди не дуже посилили свою активність. Вони, мабуть, не знають, що мають робити в цей момент, оскільки в жодному випадку не хочуть допустити подальшого просування росіян на західноукраїнські землі. Іноді навіть доходило до збройних сутичок між націонал-українськими і радянськими бандами. Зрештою, вороже настроєне до Райху націоналістичне українство, здається, отримало в цей момент дуже корисний урок і, мабуть, уперше задумалося, що, власне кажучи, буде означати, якщо Райх покине Україну.

Rowno, den 13. November 1943. 5

Betr.: Lagebericht.

II. Allgemeine politische Lage.

Die Entwicklung der politischen Lage ist durch die militärischen Ereignisse in der Berichtszeit bestimmt worden. Es soll nachstehend berichtet werden über ihre Einflüsse auf

- a) die Deutschen
- b) die Ukrainer
- c) die Banden.

(...)

Zu b.) Die Ukrainer benahmen sich in der Berichtszeit sehr abwartend. Soweit sie gut mit den Deutschen zusammengearbeitet haben, sind sie von banger Angst erfüllt, ob sie auch rechtzeitig abtransportiert werden, damit sie nicht den Bolschewisten in die Hände fallen. Ohne dass hierüber ausführliche Berichte vorliegen, kann angenommen werden, dass auch von denjenigen Kreisen des Ukrainertums, die sich den Deutschen gegenüber feindselig einzustellen begannen, eine zumindestens abwartende Haltung gezeigt wird, denn das Vordringen des Bolschewisten dürfte die ehrgeizigen Hoffnungen dieser Ukrainer auf einen selbständigen Staat usw. zu Schanden machen. Die Masse der Ukrainer benimmt sich sowie sie sich immer benommen hat, wie Kinder, die sich einer Gefahr nicht recht bewusst sind und von sich aus auch nichts tun, um dieser Gefahr zu begegnen, sondern höchstens ängstlich den Kopf in den Sand stecken.

Gegen die Kirchenpolitik Stalins und seines

Patriarchen sind die Ukrainischen Bischöfe in sehr energischen Hirtenbriefen tätig geworden. Hierüber wird noch ausführlich berichtet.

Zu c.) Trotz der Frontlage konnte eine allgemeine Zunahme der Bandentätigkeit nicht festgestellt werden. Sehr aktiv sind natürlich die bolschewistischen Banden im Norden des Reichskommissariats geworden. Die national-ukrainischen Banden jedoch haben ihre Aktivität nicht besonders verstärkt. Anscheinend wissen sie im Augenblick nicht recht was sie machen sollen, denn ein weiteres Vordringen der Russen in die westukrainischen Gebiete hinein wollen sie ja auch in keinem Fall zulassen. Gelegentlich ist es sogar zu bewaffneten Auseinandersetzungen zwischen national-ukrainischen und sowjetischen Banden gekommen. Im übrigen scheint das reichsfeindliche Nationalukrainertum im Augenblick eine für sie sehr heilsame Lehre zu empfangen und sie scheinen sich zum ersten Mal Gedanken zu machen, was es eigentlich bedeuten würde, wenn das von ihnen befehdete Reich die Ukraine aufgeben würde.

BA R 6/311

№ 52

Тарас Бульба виїхав на переговори з німцями

Секретно

VO Ausl/Ic

F.H.Qu., 22.11.43 р.

Стосується: український ватажок банд Тарас Бульба.

Штабові Баун служби Абвер/закордон підпорядковується спеціальний штаб R, який займається виключно виявленням банд у тилкових районах армій на Сході. Цей спеціальний штаб підтримує зв'язок з провідником українських націоналістичних банд Тарасом Бульбою. Цей зв'язок частково служить виявленню банд, а особливо має завдання спонукати Тараса Бульбу до припинення його діяльності проти нас. Усі ці роботи проводилися без СД (служба безпеки. — В.К.), яка, незважаючи на багаторазові запити, не була поінформована про наміри спеціального штабу R, щоб уникнути можливих втручань.

Зусиллями спеціального штабу R вдалося привезти Тараса Бульбу на переговори в Рівне, куди він прибув 19 листопада. Оскільки переговори, які потрібно було провести, мали насамперед політичний характер, то Тараса Бульбу передали службі безпеки (СД) і відправили у Варшаву, куди він прибув сьогодні, 22 листопада. Служба безпеки, яка працює незалежно від райхскомісара України, ще сьогодні буде випрошувати у СС-райхсфюрера вказівки стосовно дальшого поводження з Тарасом Бульбою. Абвер поки що залишається у цій справі, оскільки СД готова передати йому Тараса Бульбу після налагодження політичних переговорів.

Ця справа обговорена мною з шефом відділення “Чужі армії на Сході”, який просить залишити стан справ без змін, оскільки він дає найбільше обіцянок стосовно подальшої розвідки банд, особливо внаслідок доброї співпраці СД і абверу, яка була досі в цій галузі. Він вважає, що не досить чисельні українські

націоналістичні банди припинять свою діяльність також і внаслідок небезпеки, яка загрожує їм від росіян, через це незабаром можна буде очікувати послаблення загрози нашим тилочим зв'язкам.

Підпис

Розподілювач:
Steler. Chef WEST
Op. (H)
Qu
Ic

VO Ausl./Ic

F.H.Qu., den 22. 11 .43

Betr.: Ukrainischer Bandenführer Taras Bulba.

Dem Stab Baun des Amtes Ausland/Abwehr untersteht ein Sonderstab R, der sich ausschliesslich mit der Erkundung der Banden in den rückwärtigen Heeresgebieten des Ostens befasst. Dieser Sonderstab unterhält eine Verbindung mit dem Führer der ukrainischen Nationalisten Banden, Taras Bulba, die teils der Bandenerkundung dient, insbesondere aber die Aufgabe hat, Taras Bulba zur Einstellung seiner Tätigkeit gegen uns zu veranlassen. Alle diese Arbeiten erfolgten ohne den SD, der trotz mehrfacher Anfrage über die Absichten des Sonderstabes R im unklaren gelassen wurde, um etwaige Störungen zu vermeiden.

Den Bemühungen des Sonderstabes R ist es ~~gelingen~~ gelungen, Taras Bulba zu Verhandlungen nach Rowne zu bringen, wo er am 19.11. eintraf. Da die zu führenden Verhandlungen in erster Linie politischer Natur sind, wurde Taras Bulba nunmehr dem SD übergeben und nach Warschau gebracht, wo er heute, den 22.11., eingetroffen ist. Der SD, welcher unabhängig vom Reichskommissar Ukraine arbeitet, wird noch heute beim Reichsführer // Weisungen für die Weiterbehandlung des Taras Bulba erbitten. Die Abwehr bleibt insofern eingeschaltet, als der SD bereit ist, Taras Bulba nach Erledigung der politischen Verhandlungen gegebenenfalls der Abwehr frei zu geben.

Die Angelegenheit ist von mir mit Chef Fremde Heere Ost besprochen, der bittet, es bei dem verstehenden Verfahren zu belassen, da er sich in Bezug auf die weitere Bandenerkundung, insbesondere infolge des bisherigen sehr guten Zusammenarbeitens zwischen SD und Abwehr auf diesem Gebiet, hiervon am meisten verspricht. Er glaubt, daß die an sich nicht sehr zahlreichen ukrainischen Nationalisten-Banden auch infolge der ihnen von der Russen drohenden Gefahr ihre Tätigkeit einstellen werden, und daß eine gewisse Entlastung der Bedrohung unserer rückwärtigen Verbindungen dadurch bald erwartet werden kann.

Verteiler:

Stellv. Chef WFSt.

Cp. (H)

Ca.

Ic

BA-MA RW 5/v. 464

№ 53

**Наказ УПА з метою впорядкування діяльності
районних адміністрацій округу “Лісова пісня”**

Переклад з української.
V/45

**Наказ №10 по території “Лісова пісня” від 03.12.43 р.
про діяльність районних адміністрацій**

До всіх районних адміністрацій
округу “Лісова пісня”
Наказ №10 А

З проведеного огляду діяльності декількох районів випливає, що районні адміністрації зволікають з вирішенням покладених на них завдань. Названі районні адміністрації не лише не виявляють жодної власної ініціативи, але й легковажають при виконанні розпоряджень окружної адміністрації. З огляду на становище та передумови, за яких повинні працювати в цей момент адміністрації, окружна адміністрація видала лише найнеобхідніші розпорядження, без виконання яких робота в адміністративній галузі була б ускладнена або ж цілком унеможливлена.

Я вбачаю у невиконанні розпоряджень окружної адміністрації злу волю, за що безпощадно притягатиму до відповідальності винуватців, тому що хитрим керівникам адміністрацій вдається чим-небудь обґрунтувати невиконання розпоряджень. Але чим вони обґрунтують неподання тижневих та місячних звітів, які жоден з районів, за винятком району “Замок”, не надсилає систематично, що виразно свідчить про недбале ставлення деяких керівників районів до своїх обов’язків і, безумовно, підлягає покаранню.

До найтерміновіших робіт, котрі найближчим часом необхідно виконати, належить у зв’язку з наступним примусовим

здаванням хліба для УПА впорядкування поіменних списків землевласників у сільських управах за наступним зразком:

- стовпчик
- 1) номер по порядку;
 - 2) прізвище, ім'я, по батькові;
 - 3) назва села;
 - 4) розміри власного землеволодіння:
 - а) рілля, б) луки, в) пасовища та непридатна для обробітку земля, г) разом;
 - 5) земля, наділена органами УПА:
 - а) рілля, б) луки, в) пасовища та непридатна для обробітку земля, г) разом;
 - 6) сімейний стан власника — кількість осіб;
 - 7) примітки.

Таким чином впорядкований список залишається у сільських управах, а районні адміністрації ведуть у себе поки що лише облік загальної суми площ і населення, окремих громад — роздільно, про що подають копію до окружної адміністрації.

Що стосується надсилання тижневих звітів районних адміністрацій до окружних, то наказ № 6 скасовується. На майбутнє наказую надсилати звіти кожного 10-го, 20-го та 30-го числа; два перші повинні бути десятиденними звітами, а останній (30-го числа) — місячним, тобто в останньому звіті треба чітко доповісти про роботу району за цілий місяць.

Я вимагаю пунктуального відправлення звітів.

3.XII.43

Місце постою

Слава Україні!
підпис (нерозбірливо)

V/45

Befehl Nr.10 für das Gebiet "Lissowa uianja" vom 3.12.43.
Über die Tätigkeit der Rayonverwaltungen.

**"An alle Rayonverwaltungen des Bezirks
"Lissowa uianja"**

Befehl Nr.10 A.

Aus den durchgeführten Besichtigungen der Tätigkeit einiger Rayons geht hervor, dass die Rayonverwaltungen an die Lösung der ihnen auf-
erlegten Aufgaben nur zögernd herangehen. Die genannten Rayonverwal-
tungen entwickeln nicht nur keine eigene Initiative, aber sie sind
auch leichtfertig in der Ausführung der Anordnungen der Bezirks-
verwaltung. In Rücksicht auf die Lage und die Voraussetzungen, unter
denen die Verwaltungen im gegebenen Moment arbeiten sollen, hat die
Bezirksverwaltung nur die allernotwendigsten Anordnungen erlassen,
ohne deren Durchführung weitere Arbeit im Verwaltungsabschnitt er-
schwert oder ganz unmöglich gemacht würden.

Alle Anordnungen der Bezirksverwaltung müssen deshalb durchgeführt
werden. Ich sehe in der Nichtausführung der Anordnungen der Bezirks-
verwaltung einen bösen Willen, wofür ich die Schuldigen rücksichtslos
zur Verantwortung ziehen werde; denn schlaue Verwaltungsvorsteher
bringen es fertig, die Nichtdurchführung der Anordnungen mit irgend-
etwas zu begründen. Aber womit begründen sie die Nichteinsendung
der Wochen- und Monatsberichte, die mit Ausnahme des Rayons "Samok",
von keinem der Rayons systematisch eingesandt werden, was deutlich
von dem lössigen Verhältnis einiger Rayonsvorsteher zu ihren Pflich-
ten zeugt und unbedingt strafbar ist.

Zu den vordringlichsten Arbeiten, die in kürzester Zeit ausgeführt
werden müssen, gehört, in Verbindung mit der kommenden zwangsweisen
Ablieferung von Getreide für die UAA das Ordnen der namentlichen
Verzeichnisse der Grundbesitzer in den dörflichen Verwaltungen
nach folgendem Muster:

- Kolonne 1): Laufende Nummer, 2): Familien-, Vor- und Vatersname,
3): Name des Dorfes, 4): Grösse des eigenen Bodenbesitzes:
a) Ackerland, b) Wiesen, c) Weiden und Unland, d) zusam-
men,
5): Durch Organe der UAA zugeteiltes Land: a) Acker, 198

b) Wiesen, c) Weiden und Unland, d) zusammen,
6): Familienstand des Eigentümers - Anzahl der Personen, 7): Bemerkungen.

Eine auf diese Weise gebildete Aufstellung verbleibt in den Dorfverwaltungen, und die Rayonverwaltungen führen einstweilen bei sich nur eine Evidenz der Gesamtsumme der Flächen und der Bevölkerung, für die einzelnen Gemeinden getrennt - wovon sie eine Abschrift der Bezirksverwaltung einreichen.

B e r i c h t e. Was die Einsendung der Wochenberichte der Rayonverwaltungen an die Bezirksverwaltung anbetrifft, wird der Befehl Nr.6 aufgehoben. Für die Zukunft ordne ich an, dass die Berichte jeden 10., 20. und 30. einzusenden sind; die zwei ersten sollen 10-Tageberichte, der letzte (am 30.) ein Monatsbericht sein, d.h. dass im letzten Bericht genau über die Arbeit des Rayons im ganzen Monat zu berichten ist.

Ich verlange ein pünktliches Absenden der Berichte.

3.XII.43
Standort

Heil der Ukraine .
Unterschrift (unleserlich)

BA-MA RH 2/v. 2545

№ 54

Німці отримують нову інформацію про УПА

Цей документ виявляє, що на початку грудня 1943 р. німці вже мали багато точної інформації про силу УПА, але мало знали про її командування через добру конспірацію щодо осіб. До листопада 1943 р. УПА дійсно поділялася на три групи: "Північ" під командуванням Дубового, "Північний Захід" під командуванням Рудого та "Південний Захід" під командуванням Енея. Інформатори німців подали назви цих "дивізій" неточно російською мовою... — В.К.*

Таємно

Службова інстанція Валлі І
(Службова інстанція Баун)
I/Vd

OU, 5.12.1943 р.

Щоденник № 18934/43 geh.

Стосовно: донесення контррозвідки про банди "Схід"
Українська Повстанська Армія ("Бандера")
Джерело: повідомлення резидентів та агентів

Для:
"Чужі Армії на Сході" (I/Vd)

Нижче подається повідомлення про Повстанську Армію.
Згідно з повідомленням агентів, на чолі Української Повстанської Армії стоїть штаб УПА, який одночасно вважається найвищим керівним органом усього національно-українського

* Правдиві прізвища: Дубовий — Литвинчук., Рудий — Стельмащук Ю., Еней — Олійник П.

руху (“Бандери”). Цей рух охопив велику частину Волині: між околицями Ковель-Сарни-Корець.

Штаб УПА станом на 18.11.43 р. був розташований у селі Стидін (45 км від Рівного).

Заступником керівника проводу українського руху “Бандери” є якийсь Рубан* з Галичини.

Начальник штабу УПА — Климишин, відомий під псевдо, Савур**. Він уже багато років є членом Української Національної Партії (ОУН. — В.К.), провів декілька років у тюрмі за політичні переконання.

При штабі УПА існують:

1. Центральне Управління Служби Безпеки (УСБ), яке очолює полковник Трейка.
2. Вища виконавча влада (виконавчий комітет).
3. Центральне санітарне управління.
4. Головне управління постачання.
5. Військова школа для офіцерів та унтер-офіцерів.

Українська Повстанська Армія поділена на окремі групи (дивізії), а ці групи — на полки та сотні.

Є повідомлення про 3 дивізії УПА.

Перша дивізія “Заграва”

1. Востанне встановлено 18.11.43 р.
2. Місце бойових дій: Людвиполь, Городнище (25 км від Корця), Корець.
3. Кількість: 10-12 тис. чоловік.

* Після арешту Степана Бандери 4 липня 1941 р. у Кракові і Ярослава Стецька 9 липня 1941 р. у Львові та їх депортування до Берліна урядовим головою ОУН був до весни 1943 р. Микола Лебедь, псевдо — Максим Рубан. Однак від початку існування до листопада 1943 р. головним командиром УПА був не він, а Р.Клячківський, псевдо — Клим Савур. У листопаді 1943 р. цей пост перебрав Роман Шухевич — ген. Тарас Чупринка.

** Климишин і Клим Савур — різні особи (М.Климишин від вересня 1941 р. був у німецькому концтаборі). Начальником штабу УПА був спочатку Василь вахів — Сонар (загинув у бою з німцями 13.05.1943 р.), потім полковник Леонід Ступницький — Гончаренко, колишній старшина армії УНР, який не був членом ОУН.

4. Склад і національність: українці — молодь віком від 15 до 18 років, фанатично національно настановлені.

5. Озброєння: 2 гармати калібру “3”, 4 протипанцерні з обмеженою кількістю боеприпасів, тяжкі і легкі кулемети, міномети, рушниці.

6. Керівництво: командир дивізії — якийсь “Еней” за псевдо, 50 років, галичанин.

Начальник штабу — Макаренко з міста Славута.

7. Бойові дії: боротьба з ворогами “Української держави” — німцями, поляками і більшовиками.

Політична пропаганда, вербування молоді у ряди УПА, диверсії на залізничних коліях і шосе.

8. Зв’язок зі штабом УПА та окремими групами (дивізіями) через кінних кур’єрів або членів ОУН. Транспортні засоби перебувають постійно у їхньому розпорядженні.

9. Забезпечення продуктами харчування шляхом конфіскації майна місцевого населення та пограбування продовольчих складів і складів з боеприпасами німецького вермахту.

Друга Дивізія “Северная”

1. Востанне встановлено 18.11.43 р.

2. Місце бойових дій: лісовий простір біля села Степань (55 км на північ від Рівного).

3. Кількість: 10 тис. чоловік.

4. Склад і національність: українці.

5. Озброєння: 2 гармати 3-го калібру, 6 протитанкових гармат з обмеженою кількістю боеприпасів, тяжкі і легкі кулемети, міномети, рушниці.

6. Керівництво: командир дивізії — якийсь “Дубовий” на псевдо, прізвище Литвинчук Іван, 22 роки, 5 років член Української Національної Партії (ОУН. — В.К.). Був керівником партійної організації ОУН в окрузі Сарни.

7. Бойові дії:

8. Зв’язок:

9. Забезпечення продуктами харчування:

} (див. Перша дивізія)

Третя дивізія “Ковельська”

1. Востаннє встановлено 18.11.43 р.
2. Місце бойових дій: лісова смуга 40 км на північний захід від місцевості Колки.
3. Кількість: 10-12 тис. чоловік.
4. Склад та національність: українці.
5. Озброєння: 2 гармати 3-го калібру, 4 протитанкові гармати з обмеженою кількістю боєприпасів, тяжкі і легкі кулемети.
6. Керівництво: командир дивізії — якийсь Закоштуй, 30 років. Він не згідний з пануючою суворою дисципліною і національно-українською позицією УПА.
Начальник штабу — якийсь “Гончаренко” за псевдонімом, прізвище Ступницький, має чин полковника.
7. Бойові дії: }
8. Зв’язок: } (див. Перша дивізія)
9. Забезпечення: }

Підпис.

BA 1261

Dienststelle W a l l i I
(Dienststelle Baum)
I/Bd.

Tgb.Nr. 18934/43 geh.

Geheim

C.U., den 5.12.1943

- 6. DEZ 1943

St. 18934/43 geh.

Betr.: Bandenabwehrmeldungen (st.
Ukrainische Aufstands = Armee. ("Bandera")

Quelle: Residenten- und Agentenmeldungen.

An

Fremde Heere Ost (I/Bd.)

Nachstehend wird Meldung über die im Betreff genannte
Aufstandsarmee übersandt :

Laut Agentenmeldung steht an der Spitze der Ukrainischen
Aufstands=Armee, - (" Ukrainiskaja Powstantscheskaja Armija ")
der Stab UPA, der gleichzeitig als oberste Führung der gesamten
national-ukrainischen Bewegung (" Bandera ") anzusehen ist. Von
dieser Bewegung ist ein großer Teil Wolhyniens, zwischen Kowelj -
Ssarny - Korez, erfasst.

Der Stab UPA hatte nach dem Stande v. 10.11.43 im Dorf
Stydin (45 km N Rowno) seinen Standort.

Stellvertreter des Führers der Nationalukrainischen Bewe-
gung d. "Bandera", ist ein gewisser R u b a n , Galizier.

Stabschef der UPA = K l y m i s c h i n , bekannt unter
dem DN = " S a w u r ". Er ist langjähriges Mitglied
der Nationalukrainischen Partei; wegen seiner polit. Über-
zeugung brachte er einige Jahre im Gefängnis zu.

Beim Stabe der UPA bestehen :

- 1) Zentrale Verwaltung des Sicherheitsdienstes = Zentralnjoje
Uprawlenje Slushby Besopasnosti (USB), an der Spitze =
Oberst T r e j k o .
- 2) Höhere Partei = Exekutive (Vollstreckungskomitee).
- 3) Zentrale Sanitätsverwaltung.
- 4) Hauptintendantur.
- 5) Kriegsschule für Offiziere und Unteroffiziere.

Die Ukrainische Aufstands=Armee ist in einzelne Gruppen
gegliedert (Divisionen) ; die Gruppen sind wiederum in Regimenten
(Folki) und Hundertschaften (Ssotni) unterteilt.

Meldungen liegen über 3 Divisionen der UPA vor :

1. Division (Diwisia) "Sagrawa"

1. Zuletzt festgestellt: 18.11.43

2. Einsatzraum: Raum um Ljudwipolj, Gorodniza, (25 km NWO Korez)
Korez.

3. Stärke: 10.000 = 12.000 Mann

208

- 2 -

4. Zusammensetzung und Nationalität: Ukrainer, Jugendliche im Alter von 15 - 18 Jahren, fanatisch - national eingestellt.
5. Ausrüstung: 2 Geschütze, Kal."3", 4 Pak mit begrenzter Munition, sMG und leMG, GrW, Gewehre.
6. B.-Führung: Führer der Division = ein gewisser "E n e j" DN, 50 Jahre alt, Galizier, Stabschef = "M a k a r e n k o" DN, aus der Stadt Slawuta.
7. Operationstätigkeit: Kampf gegen die Feinde des "Ukrainischen Staates", = Deutsche, Polen und Bolschewisten. Politische Propaganda, Werbung der Jugend für die UPA, Diversionsakte auf Eisenbahnstrecken und Rollbahnen.
8. Verbindung mit dem Stab der UPA und den einzelnen Gruppen (Divisionen) durch Staletten, Mitglieder d.OUN; Verkehrsmittel stehen ihnen unbegrenzt zur Verfügung.
9. Versorgung mit Lebensmitteln durch Beschlagnahme bei der Ortsbevölkerung und durch Plünderung von Verpflegungs- und Munitionsmagazinen der dt. Wehrmacht.

2. Division " Ssewernaja "

1. Zuletzt festgestellt: 18.11.43
2. Einsatzraum: Waldraum beim Dorf Stepanj (55 km N Rowno)
3. Stärke: 10.000 Mann.
4. Zusammensetzung und Nationalität: Ukrainer.
5. Ausrüstung: 2 Geschütze "3", 6 Pak mit begrenzter Munition, sMG, leMG, GrW und Gewehre.
6. B.-Führung: Führer der Division ein gewisser "D u b o w y j" DN, - Familienname L i t w i n t s c h u k Iwan, 22 Jahre alt, seit 5 Jahren Mitglied d.Natio ukrain.Partei. War Leiter der OUN Parteiorgansisation im Bezirk Ssarny.
7. Operationstätigkeit :
8. Verbindung : (siehe 1. Division)
9. Versorgung :

3. Division " Koweljskaja "

1. Zuletzt festgestellt: 18.11.43
2. Einsatzraum: Waldraum 40 km NW Kolki
3. Stärke: 10.000 = 12.000 Mann.
4. Zusammensetzung und Nationalität: Ukrainer.
5. Ausrüstung: 2 Geschütze "3", 4 Pak mit begrenzter Munition, sMG, leMG, MPis und Gewehre.

209

-3-

6. Führung: Führer der Division ein gewisser S a k o s c h t u j, 30 Jahre alt. Er ist mit der herrschenden strengen Disziplin und der chauvinistischen, national-ukrainischen Einstellung der Ukrainischen Aufstands-Armee nicht einverstanden.

Stabschef = ein gewisser " G o n t s c h a r e n k o," DN, - Familienname S t u p n i z k i j, steht im Rang eines Oberstlt.

7. Operationstätigkeit:

8. Verbindung: (siehe 1. Division)

9. Versorgung:

*D. d.
Bontliger*

210

BA-MA RH 2/v. 2339

№ 55

**Точний огляд збройного опору в Україні у 1943 році
(31 грудня 1943 року)***

Копія

**Звіт про сучасний стан банд та політичні настрої
на Західній Україні**

Нижчеподаний звіт є загальним оглядом сучасного стану банд та відображенням політичних настроїв на Західній Україні. Цей звіт було складено на основі повідомлень різних довірених осіб. Можна з упевненістю вважати, що всі адресати вже знають більшу частину змісту. Та все ж вважаємо необхідним письмово зафіксувати цей загальний виклад, щоб не загубилася жодна деталь чи цікаве зауваження.

А. Виникнення банд.

1. Передісторія та розвиток банд на Західній Україні.

Як відомо, після вступу німецьких військ на цій території тривалий час не існувало взагалі ніяких банд. Лише протягом 1942 р. внаслідок цілеспрямованої діяльності більшовицьких організацій та незадоволення українських національних партій безправ'ям щодо всіх українців, а також через постійні помилки органів (німецької. — В.К.) цивільної адміністрації почали виникати спочатку малі, не пов'язані між собою організаційно банди.

Перші банди були більшовицького походження і діяли приблизно на теренах Смоленська, Вітебська та Мінська. Велика частина банд, розбитих німецькими охоронними частинами, почала рухатися в напрямку Барановичі-Любінець-Пінськ, щоб уникнути переслідування. Ця болотиста лісова територія особливо

* Документ не має дати. На основі аналізу він написаний наприкінці грудня 1943 р., після евакуації німцями Житомира.

придатна для такої мети. Там банди було реорганізовано і добре озброєно.

На початку літа 1942 р. ці комуністичні банди вперше встановили контакт з польськими бандами, які прибули з району Варшава-Білосток-Седльце. Співпраця між цими двома групами не відбулася. Українсько-більшовицькі банди, чисельність яких постійно зростала, відтіснили кількісно менший склад поляків десь у район Седльце-Радом-Опатов. Там польські бандити все-таки зміцнили свої позиції впродовж 1942 р. і почали посилено проникати у район Львів-Станіславів-Перемишль. Подальше підкріплення поляки отримали із залишків євреїв.

Лише навесні 1943 р. було виявлено нові некомуністичні групи банд. Це були, з одного боку, фанатичні українські націоналісти під проводом прибічників Бандери, а з іншого — більша банда під керівництвом Тараса Бульби (колишнього зондерфюрера Боровця*). Обидві бандитські групи сформувалися виключно з українців. Провідну й активістську роль перейняли члени ОУН (Організація Українських Націоналістів). Територією виникнення була Волинь, але скоро вони охопили також Галичину та інші прилеглі українські території.

2. Політичні і терористичні цілі.

- а) Комуністичні банди агітують відкритими комуністичними лозунгами, пристосовуючись завжди якнайбільше до місцевої обстановки. Однак вони, безсумнівно, використовують українські національні аргументи і навіть релігійні:

1) вивезення оstarбайтерів на роботу до Німеччини, жорстокі насильницькі методи вивезення та подальша доля оstarбайтерів у Райху;

* "Зондерфюрер" (спеціальний керівник) тому, що Тарас Бульба-Боровець командував загоном "Поліська Січ" (вересень-листопад 1941 р.), що, озброєний вермахтом, очищував ліси Полісся і південної Білорусії.

- 2) погане забезпечення населення найнеобхіднішими споживчими товарами і несправедливий розподіл продовольства органами цивільного управління;
- 3) великі безсоромні обіцянки про майбутнє України.

Німецька сторона робила спочатку дуже мало для припинення цієї активної пропаганди, а на віддалених територіях не було вжито взагалі ніяких заходів. Таким чином, комуністична пропаганда почала знаходити все більше відгуків серед місцевого населення, а пізніше і значну підтримку.

- б) Банда “Тарас Бульба” складається виключно з українців, однак усіх тих політичних орієнтацій, які колись мали конфлікти з німецькою владою. Основна маса членів формується з:
 - 1) людей, що уникли вивезення до Німеччини або втекли звідти;
 - 2) українських допоміжних поліцаїв, що переховуються в лісах;
 - 3) невдоволеного місцевого населення.Крім того, було виявлено численних колишніх членів УНАКОР (український народний козацький рух).
- в) Банда Бандери. Це найсильніший на сьогодні бандитський рух в Україні, позиції якого й далі зміцнюються. Керують ним виключно члени ОУН. Їхня головна політична мета — самостійна Україна. Їхні лозунги безкомпромісні, а антинімецькі настрої прибічників цього угруповання все більше й більше зростають. За останніми повідомленнями, ця банда намагається охопити всі українські етнічні території (наприклад, Румунію, Трансністрію, Буковину, Карпатську Україну тощо). Від недавнього часу вони почали іменувати себе УПА (“Українська повстанська армія”).

3. Структура і методи боротьби.

- а) Комуністичні банди. Їхня структура і методи боротьби могли бути загальновідомими.

б) Банди Бандери. Тут треба розрізняти дві головні групи:

- 1) сильна група на території Волині;
- 2) група з базою в Карпатах, чисельність якої останнім часом сильно зросла.

Обидвома групами керує українець на прізвище Лебедь, який має свою резиденцію в Карпатах. Його вповноважений на Волині є капітан Шухевич.

Волинська група. Її чисельність на сьогодні становить приблизно від 120 до 130 тис. чоловік. Група поділена на менші бойові групи, якими керують старші члени ОУН, що мають військову освіту. В основному відомі три наступні типи цих груп:

- 1) бойові групи, що здійснюють саботажі, напади та інші терористичні акти;
- 2) допоміжні групи, які займаються доставкою продовольства, санітарним обслуговуванням, розвідкою;
- 3) замасковані групи, члени яких невідомі, живуть у містах і селах. Вони проводять нагляд за всіма німецькими інстанціями і передають усі відомості.

Усі ці групи підтримують між собою якнайтісніший зв'язок і перебувають під централізованим військовим командуванням, хоча часто знаходяться на великій відстані одна від одної.

Для підготовки членів цих окремих груп споруджено спеціальні табори вишколу. Один такий табір для членів бойових груп розташований у районі Сарн (120 км на північ від Рівного). Більшість цих таборів сховано в густих лісах. Після закінчення підготовки тут формують сотні (роті. — *В.К.*), які отримують конкретні доручення у відповідних районах дії.

Існують також так звані рухомі (похідні. — *В.К.*) групи, які прочісують великі території і організують на всіх сприятливих місцевостях нові бандитські групи. Там залишають декілька підготованих людей, а нові групи рухаються далі і в іншому напрямку з тією ж метою.

Такі рухомі групи (загони) було недавно виявлено в районі Коростеня, Фастова, Житомира та Шепетівки. Між ними і діючими в тих же районах комуністичними бандами існують постійні тертя і точиться боротьба. Але в озброєнні рухомі банди поступаються комуністичним.

Карпатська група. Цією групою правдоподібно керує капітан Гасин (раніше член відділу окремого призначення 800). “Штабквартира” розташована в лісах біля місцевості Сколе (40 км на південний захід від Стрия). Певно, там знаходяться численні табори вишколу, які формують загони для Карпатської України (Угорщина), Буковини (Румунія) та Південно-Західної України. За одним повідомленням, у Карпатах відбулися бойові сутички цих банд з угорською армією, і вони були частково розсіяні. Встановлені в районі Калинівки (30 км на північний схід від Вінниці) бандити також, мабуть, належать до таких маршових з’єднань з Карпат. Місцеве населення тут оцінює сили банд на теперішній момент в 5 000 осіб. Добре обладнаний командний пост розміщений у лісі приблизно на 8 км на північ від Калинівки.

Озброєння обох бойових груп складається головним чином з пістолетів, рушниць, автоматів та кулеметів. У їхньому розпорядженні є також декілька гранатометів. Кількісно банди озброєні недостатньо, так що лише бойові групи могли бути забезпечені скорострільною зброєю.

в) Банди Тараса Бульби. З політичної та організаційної точки зору ця банда перебуває десь посередині між прибічниками комуністів та Бандери. Її керівництво також не має чітко визначеної політичної лінії. Ця банда діє головним чином у районі Луцьк-Рівне-Крем’янець-Горохів. Особливо впадає у вічі те, що ця банда завжди уникає нападів на членів вермахту. Кілька місяців тому служба безпеки Рівного провела переговори з Тарасом Бульбою, які закінчилися безрезультатно. Особливо цікаво розгортаються події в міру того, як ця група все більше і більше поповнюється людьми Бандери.

(г) Банди Бандери. — *В.К.*) Останнім часом стали відомими деякі чутки, особливо показові для ментальності прибічників Бандери, яку пропагують агенти Бандери серед бандитів та населення. Так, наприклад, кажуть, що кілька місяців тому на Поліських болотах приземлялися сильні українсько-канадські війська, які, однак, мали б бути введені в бій лише у сприятливий момент. Ще безглуздішою є звістка, що недавно поширилася в

Галичині, ніби на території Ірану розміщена сильна канадська армія, яка нараховує близько 250 тис. осіб і складається з українців, що проживають в Канаді. Не треба ігнорувати того факту, що подібні чутки поширюють англійці через польські кола, щоб підбурити українське населення та змусити однодумців Бандери вистояти до кінця.

Бандерівське угруповання в Галичині уклало громадянський мир з польськими терористичними бандами.

На днях було вперше помічено нову уніформу бандерівців. а саме: чорний плащ і чорна шапка зі значком, якого не вдалося розгледіти зблизька.

Б. Політичне становище.

Наслідком відступу фронту, який почав поступово спадати з серпня цього року, стало те, що близько 2-3 млн. українського населення евакуйованих областей приєдналися до німецьких (відступаючих. — В.К.) військ. При цьому в основному розрізняли:

- 1) кількісно дуже незначну частину офіційно “евакуйованих” людей;
- 2) величезну кількість біженців.

На жаль, було встановлено, що в загальному евакуація проводилася лише в рідкісних випадках, а часто й взагалі не організовувалася.

Через це потоки біженців рушили в різні міста і райони, які вже були переповненими (можливо, причиною цього були придатні для пересування дороги), в той час як на інших територіях такого великого напливу біженців не спостерігалось. Але після прибуття у тиллові райони (наприклад, район Вінниці, Бердичева або навіть Кам'янця, Подільська чи Проскурова) ці біженці ніким не затримувалися. Вони тинялися без діла і значно посилювали паніку. Крім того, в багатьох біженців, які пропрацювали в німецьких службових інстанціях два роки і більше та показали себе з найкращої сторони, почало зростати почуття гіркоти через мізерність й взагалі відсутність проведення заходів соціального забезпечення. Вони почували себе покинутими напризволяще і у випадку дальшого зміщення лінії фронту назад не хотіли переживати цього ще раз, тому йшли все далі на захід. Спостерігається цікава тенденція, що більшість цих людей-направляється

до Хорватії, Сербії та Чехії. Без сумніву, причиною цього є панславистські гасла, які останнім часом сильно пропагує радянська влада. Загалом серед українського населення вже 3-4 тижні спостерігається все більша симпатія до ідей панславізму. Відкрито говориться про те, що у випадку об'єднання слов'янських народів (наприклад, болгар, угорців, чехів та українців) виникне нова, велика, цілком життєздатна європейська держава. У зв'язку з цим знову і знову вказується на великодержавну політику Японії стосовно східної частини Великої Азії, а саме, що на окупованих Японією територіях утвердилася вже ціла низка нових самостійних і життєздатних держав. Тепер навіть і пересічний українець, не кажучи вже про фанатичних бандерівців та українську інтелігенцію, все наполегливіше запитує, чи не має наміру німецьке керівництво обмежити його політичні права, а, очевидно, східні народи взагалі не матимуть права відігравати якусь роль у новій Європі?

Цілком протилежними є безглузді і безсоромні обіцянки радянської влади, які стосуються навіть незалежності України. Крім того, вкрай небезпечна з політичної точки зору ідея панславізму починає, як згадано вище, набувати все більшого розмаху. Для знешкодження цієї отрути радянської пропаганди німецьке керівництво, очевидно, ще не винайшло протиотрути. Німецька пропаганда мовчить і пустила події на самоплив. Поодинокі невеликі акції енергійних активістів серед багатомільйонного населення все одно, що крапля в морі. Знавці української ментальності вважають, що при постійному зростанні руху Бандери і відсутності якоїсь політичної спрямованості або принаймні могутньої посиленої пропаганди аж до весни 1944 р. активна частина українського населення підніметься на бунт, подібний до народного повстання.

Три показові приклади з досвіду:

1. При поспішній евакуації Житомира влада залишила розміщений там батальйон української допоміжної поліції без будь-яких наказів та інструкцій. Внаслідок цього більша частина людей спочатку втекла в ліси, а потім перейшла на бік більшовиків, які увійшли в місто.

2. Незадовго після евакуації Дніпропетровська український обер-бургомістр міста доктор Соколовський, який вже два роки перебував на цій посаді, та його співробітник і керівник пропаганди пан Смирний, що жив як український емігрант в Банаті

та був одружений з німкенею, прибули до місця перебування військової частини на південь від Вінниці зі своїми сім'ями. Ці пани, які на превелику радість всіх німецьких служб проводили в Дніпропетровську зразкову адміністративну і пропагандистську роботу, мали з собою проїзні посвідчення до Відня. Однак вони відмовилися використати таку можливість і запропонували себе та свій великий досвід і перевірені вміння в питаннях цивільної адміністрації в розпорядження німецьких служб. Але не лише це не вдалося їм. Даремними були також їх пошуки належного притулку для себе та своїх сімей. Лише після енергійного втручання керівника особливого призначення № 114 їх прийняв окружний комісар Вінниці. Їхня перша участь в роботі організованого ними пропагандистського ешелону мала такий великий успіх, що викликала загальне здивування, і відтепер співпраці з цими панами почали надавати більшого значення. Пана Соколовського навіть призначили свого роду інспектором апарату українського громадського управління не лише Вінниці, але й довколишніх районів. Однак помешкання чи принаймні якусь контору для Соколовського і Смирного звільнити не вдалося. Наслідком такої мізерної підтримки став, звичайно, різкий спад їхньої зацікавленості в отриманих ними дорученнях. Їх радо прийняли в міській канцелярії 114-ї частини особливого призначення, і на цей момент вони займаються вербуванням особливо придатних впливових довірених осіб на власному автомобілі. Після виконання цього завдання існує намір представити цих надзвичайно здібних і політично прямолінійних активістів східному міністерству для роботи, відповідної до їхніх особистостей. Окружні комісари та інші керівники органів цивільного управління, видно, не вміли використати співпрацю з такими цінними співробітниками.

3. За допомогою закликів та особистих зв'язків доктору Соколовському вдалося зібрати у Вінниці багатьох обер-бургомістрів та бургомістрів евакуйованих областей (наприклад, Полтави, Харкова, Кисловодська, П'ятигорська, Гомеля та ін.), щоб провести обмін думок про їхню подальшу діяльність. Однак його намагання не мали успіху. Крім цього, ці два високо заслужені українці зазнали приниження при від'їзді до Львова. Хоч вони мали всі достовірні папери, німецькі службовці та наглядачі мало не побили їх палицями в стилі "азіатських недолюдків" і не викинули з поїзда.

88 B

14-f

A b s c h r i f

32

B e r i c h tÜber die gegenwärtige Bandenlage und die politische Stimmung in der Westukraine.

Nachstehender Bericht soll eine Gesamtübersicht über die gegenwärtige Bandenlage und das politische Stimmungsbild in der Westukraine darstellen. Dieser Bericht wurde zusammengestellt auf Grund der Meldungen verschiedener zuverlässiger V-Leute. Es ist mit Sicherheit anzunehmen, daß alle Empfänger den größten Teil des Inhalts bereits kennen. Trotzdem wurde es für nützlich erachtet, eine solche Gesamtdarstellung schriftlich niederzulegen, damit keine Einzelheiten und interessante Hinweise verloren gehen können.

A.) Bandenwesen.

1.) Vorgeschichte und Bandenentwicklung in der Westukraine.

Wie bekannt, existierten nach dem Einmarsch deutscher Truppen in diesem Gebiet längere Zeit überhaupt keine Banden. Erst im Laufe des Jahres 1942 entstanden durch zielbewußte bolschewistische Organisationsaktivität, durch Unzufriedenheit der ukrainischen nationalen Parteien mit der Rechtlosigkeit aller Ukrainer, aber auch durch fortlaufende Fehler der Zivilverwaltung zunächst nur kleine, miteinander organisatorisch nicht verbundene Banden.

Die ersten beobachteten Banden waren bolschewistischer Herkunft und betätigten sich etwa in Raume Smolenk, Witebek, Minak. Durch deutsche Sicherungstruppen zersprengt, zog ein grosser Teil, um der Verfolgung zu entgehen, in Richtung Baranowitsche - Luninetz - Pinsk, eine für diese Zwecke besonders geeignete Wald- und Sumpfgegend. Dort wurden sie neu organisiert und reichlich mit Waffen versehen.

Im Frühsommer 1942 kamen diese kommunistischen Banden zum ersten Mal mit polnischen Banden in Berührung, die aus dem Raum Warschau - Kialystok - Siedlze kamen. Eine Zusammenarbeit zwischen diesen beiden Gruppen kam nicht zustande. Die zahlenmässig schnell wachsenden ukrainisch-bolschewistischen Banden verdrängten die zahlenmässig unterlegenen Polen etwa in den Raum Siedlze - Radom - Cpatow. Dort verstärkten sich im Laufe des Jahres 1942 jedoch auch die polnischen Banditen und begannen zunehmend auch den Raum Lemberg-Stanislawow - Przemysl zu versuchen. Eine weitere Verstärkung erhielten die Polen durch die Überreste der Juden.

228
Erst im Frühjahr 1943 wurden neue, nicht kommunistische Bandengruppen festgestellt. Es waren dies einerseits fanatische Nationalukrainen, geführt von Bandenanhängern und andererseits eine stärkere Bande, geführt von Taras Bulba (ehem. Sonderführer Borowets). Beide Bandengruppen rekrutierten sich ausschliesslich aus Ukrainern. Die führende und aktivistische Rolle übernahmen Elemente der O.U.N. (Organisation ukrainischer Nationalisten). Das ursprüngliche Entstehungsgebiet war Wolhynien; bald erfassten sie aber auch Galizien und weitere anliegende ukrainische Gebiete.

2.) Politische und terroristische Ziele.

- a) **Kommunistische Banden** werben mit offenen kommunistischen Parolen, immer stark an lokale Verhältnisse angepasst. Sie benutzen jedoch bedenkenlos ukrainische nationale Argumente, ja sogar religiöse. Hauptpropaganda-Argumente sind
- 1.) Arbeitseinsatz der Ostarbeiter in Deutschland, brutale Verschleppungsmethoden und das weitere Schicksal der Ostarbeiter im Osten.
 - 2.) Mangelhafte Versorgung der Bevölkerung mit den notwendigen Verbrauchsgütern und ungerechte Verteilung der Lebensmittelkontingente durch die Zivilverwaltung.
 - 3.) Weitgehende skrupellose Versprechungen für die Zukunft der Ukraine.

Von deutscher Seite wurde gegen diese aktive Propaganda zunächst nur wenig und in weiten Gebieten garrichts unternommen. So fand die kommunistische Propaganda in der einheimischen Bevölkerung mehr und mehr Gehör und später auch weitgehende Unterstützung jeder Art.

- b) "Taras Bulba" Bande, setzt sich ausschliesslich aus Ukrainern, jedoch aller politischen Richtungen zusammen, die irgend wann in Konflikt mit der deutschen Verwaltung geraten waren. Die Masse der Anhänger rekrutiert sich aus
- 1.) dem Arbeitseinsatz entkommenen oder entflohenen Leuten,
 - 2.) den in die Wälder Übergelaufenen ukrainischen Hilfspolizisten,
 - 3.) unzufriedener einheimischer Bevölkerung.

Außerdem wurden zahlreiche frühere Mitglieder des U.Na. Ko.R. ("Unakor") festgestellt.

- c) "Bandera" Bande. Dies ist die zurzeit stärkste und sich noch weiter rapide verstärkende Bandenbewegung in der Ukraine, ausschließlich durch Mitglieder der O.U.N. geführt. Ihr politisches Hauptziel ist die selbständige Ukraine. Ihre Parolen sind kompromisslos und ihre Anhänger zunehmend äußerst deutschfeindlich eingestellt. Letzte Nachrichten besagen, dass diese Bande bemüht ist, alle ukrainischen ethnografischen Gebiete zu erfassen (z.B. Rumänien, Transnistrien, Bukowina, Karpaten-Ukraine usw.). Seit neuester Zeit führen sie den Namen: U P A "Ukrainska Powstantscha Armija".

3.) Organisation und Kampfmethoden.

229

- a) **Kommunistische Banden.** Deren Organisation und Kampfmethoden dürften allgemein bekannt sein.
- b) **Bandera-Banden.** Hier sind zwei Hauptgruppen zu unterscheiden
- 1.) eine starke Gruppe im Raum Wolhynien,
 - 2.) eine in letzter Zeit stark anwachsende Gruppe mit Basis in den Karpaten.

Beide Gruppen sind von einem Ukrainer namens L a b i d geleitet, der seinen Sitz in den Karpaten hat. Sein Beauftragter für Wolhynien ist Hpta. Schuchewytsch.

Wolhynien-Gruppe: Stärke zurzeit etwa 120 bis 150 000 Mann. Die Gruppe ist aufgeteilt in kleinere Kampfgruppen,

- 3 -

die von alten O.U.E.-Mitgliedern mit militärischer Ausbildung geführt werden. Man kennt grundsätzlich folgende drei Arten:

- 1.) Kampfgruppen, die Sabotage, Überfälle und andere Terroraktionen durchführen.
- 2.) Hilfsgruppen, die sich mit Lebensmittelbelieferung, Sanitätsversorgung, Orts erkundung usw. beschäftigen.
- 3.) getarnte Gruppen, deren Mitglieder unerkannt in Städten und Dörfern leben. Von ihnen wird Überwachung aller deutschen Dienststellen und Übermittlung von Nachrichten aller Art gefordert.

Alle diese Gruppen haben, obwohl sie oft bereichersmäßig weit voneinander entfernt sind, enge Fühlung untereinander und werden einheitlich geführt und eingesetzt.

Zur Ausbildung der Mitglieder dieser einzelnen Gruppen sind Ausbildungsleiter eingerichtet worden. Ein Ausbildungslager für Kampfgruppenmitglieder befindet sich im Raum von Stryj (120 km N Kowno). Die meisten dieser Lager sind in dichten Wäldern versteckt. Nach vollendeter Ausbildung werden dort Hinterschäfte formiert und mit genauen Aufträgen in bestimmten Wirkungsgebieten versehen.

Es gibt sogenannte bewegliche Gruppen, die grosse Gebiete durchstreifen und an allen geeigneten Orten neue Bandengruppen organisieren. Dort werden einige ausgebildete Leute zurückgelassen und die neuen Gruppen gehen dann ihrerseits mit dem gleichen Ziel in anderer Richtung weiter.

Solche bewegliche Gruppen (Schony) wurden in letzter Zeit beobachtet im Raum Korosten, Mastow, Shitomir, Schepetowka. Mit den im gleichen Raum operierenden kommunistischen Banden stehen sie in ständiger Reibung und bekämpfen diese; in der Bewaffnung sind sie aber den kommunistischen Banden unterlegen.

Karpaten-Gruppe: Diese Gruppe wird wahrscheinlich von Hptm. Kassyn (früher z.B. V. SGO) geleitet. Das "Hauptquartier" befindet sich in den Wäldern von Skole (40 km SSW Stryj). Es ist sicher, dass dort zahlreiche Ausbildungsleiter bestehen, die bereits Abteilungen für die Karpaten-Ukraine (Ungarn), Bukowina (Rumänien) und die Südwest-Ukraine aufstellen. Nach einer Meldung sollen diese Banden schon in Gefechtsberührung mit ungarischen Truppen in den Karpaten gekommen und teilweise zerprengt worden sein. Auch die im Raum Kalinowka (30 km NNO Winniza) festgestellten Banditen sollen solchen Marschabteilungen aus den Karpaten angehören. Von der Bevölkerung werden die Banden hier auf eine derzeitige Stärke von 5000 Mann geschätzt. Eine gutausgebaute Befehlszentrale befindet sich ca. 8 km N Kalinowka im Walde.

Die Bewaffnung beider Kampfgruppen besteht hauptsächlich aus Pistolen, Gewehren, M.Fi. (russisch) und MG. Es sind auch einige wenige Granatwerfer dabei. Zahlenmäßig ist die Bewaffnung unzureichend, sodass nur die Kampfgruppen mit Schnellfeuerwaffen versehen werden konnten.

- c) Taras Bulba Banden. Politisch und organisatorisch steht diese Bande etwa in der Mitte zwischen Kommunisten- und Bandera-Anhängern. Auch ihre Anführer haben keine bestimmte politische Linie. Der Operationsraum dieser Bande liegt in der Hauptsache zwischen Luck - Rowno - Kremjanez - Horoshow. Besonders auffällig ist,

dass diese Bande immer vermeidet, Wehrmachtsangehörige anzugreifen. Vor einigen Monaten führte der SD von Rowno aus Verhandlungen mit Taras Bulba, die aber ergebnislos blieben. - Eine besonders interessante Entwicklung zeichnet sich insofern ab, als diese Gruppe mehr und mehr durch Bandenaleute durchsetzt wird.

In letzter Zeit wurden einige für die Mentalität der Bandenanhänger besonders aufschlussreiche Parolen bekannt, die durch Bandenagenten innerhalb der Banditen und der Bevölkerung verbreitet wurden. So z.B. sollten vor ein paar Monaten in den Polisien-Sümpfen starke ukrainisch-kanadische Fallschirmtruppen gelandet sein, die jedoch erst im richtigen Zeitpunkt eingesetzt würden. - Noch toller ist die erst kürzlich in Galizien verbreitete Nachricht, dass im Iran eine 250 000 Mann starke kanadische Armee stehe, die aus den in Kanada lebenden Ukrainern zusammengestellt worden wäre. - Es ist nicht ganz von der Hand zu weisen, dass solche Finten von der Engländer über polnische Kreise lanciert werden, um die ukrainisch-nationale Bevölkerung aufzuhetzen und um die Bandenanhänger zum Durchhalten zu zwingen.

Mit polnisch-terroristischen Banden hat die Banden-Bewegung für das Galiziengebiet einen Furgfrieden geschlossen.

In den letzten Tagen wurde zum ersten Mal eine neue, einheitliche Uniformierung der Bandenaleute beobachtet, nämlich: Schwarzer Übermantel und schwarze Mütze mit einem noch nicht näher beobachteten Abzeichen.

B) Politische Lage.

Die rückläufige Frontbewegung seit August dieses Jahres hat in der Ukraine zur Folge, dass sich die Bevölkerung der geräumten Gebiete in einer Stärke von etwa 2 - 3 000 000 den deutschen Truppen anschloss. Hierbei unterschied man grundsätzlich

- 1.) den zahlenmässig sehr geringen Teil von offiziell "Evakuierten" und
- 2.) die übergrosse Zahl von "Flüchtlingen."

Leider musste festgestellt werden, dass im allgemeinen die ~~Evakuierung~~ ^{Organisierung} nur mangelhaft oder oft überhaupt nicht organisiert war.

Dadurch ergossen sich Ströme von Flüchtlingen, wahrscheinlich veranlasst durch brauchbare Strassen, in verschiedene Städte und Gebiete, die dann überbelegt waren, wohingegen andere Gebiete nur wenig belegt waren. Aber selbst nach ihrem Eintreffen im rückwärtigen Gebiet (z.B. Raum Winniza, Berditschew oder gar Kamenetz, Podolsk, Proskurow) wurden die Massen nicht erfasst. Sie hungerten ohne Beschäftigung herum und erhöhte die Panik beträchtlich. Außerdem erwuchs in vielen dieser Flüchtlinge, die oft schon 2 Jahre und mehr mit bester Bewährung für deutsche Dienststellen arbeiteten, durch die mangelhaften oder ganz fehlenden Fürsorgemaßnahmen eine grosse Bitterkeit. Sie fühlten sich im Stich gelassen und wollten es bei einer eventueller weiteren Rückverlegung der Front nicht noch einmal soweit kommen lassen und drängten daher immer weiter nach Westen. Beim grössten Teil dieser Leute interessanter Weise die Tendenz beobachtet, nach Böhmen, Kroatien oder Serbien zu kommen. Zweifellos sind hierfür die in letzter Zeit von den Sowjets stark propagierten panslawistischen Parolen verantwortlich zu machen. Ganz allgemein ist seit 3 bis 4 Wochen unter der ukrainischen Bevölkerung zunehmend die Sympathie für panslawistische Ideen festzustellen. Man unterhält sich offen darüber, dass bei einem evtl. Zusammenschluss der slawischen Völker (also beispielsweise der Bulgaren, Ungarn, Tschechen und Ukrainer)

eine europäische Grossmacht entstehe, die durchaus lebensfähig sei. In diesem Zusammenhang wird immer und immer wieder auf die Grossostasienpolitik Japans hingewiesen, daß in den von ihm besetzten Gebieten schon eine ganze Reihe neuer selbstständiger und lebensfähiger Staaten gebildet haben. Abgesehen von fanatisierten Bandenanhängern und auch abgesehen von der ukrainischen Intelligenz fragt nun auch der Durchschnittsukrainer immer nachdrücklicher, ob die deutsche Führung ihm denn kein politisches Ziel gestatten wollte, offenbar sollten die Ostvölker im neuen Europa überhaupt keine Rolle spielen dürfen.

Demgegenüber stehen wahnsinnige, skrupellose Versprechungen der Sowjets, wobei sogar von Selbständigkeit der Ukraine die Rede ist. Außerdem legitimiert, wie oben schon erwähnt, die politisch äußerst gefährliche Parole des Panславismus sich mehr und mehr auszuwirken. Für die Bekämpfung dieses Giftes der Sowjetpropaganda hat die deutsche Führung offenbar noch immer kein Gegengift gefunden. Die deutsche Propaganda schweigt und lässt den Dingen ihren Lauf. Wenige Kleinaktionen rühriger Aktivisten verpuffen unter den Millionenmassen, wie ein Tropfen auf heißem Stein. Gute Kerne der ukrainischen Mentalität halten es nicht für ausgeschlossen, dass bei ständigem Machtzuwachs der Landerabewegung und beim Ausbleiben jeglicher politischer Zielsetzung oder zumindest einer gewaltig verstärkten Propaganda bis zum Frühjahr 1944 der aktivistische Teil der Ukraine in blindem Hass und ohne Überlegung der Folgen zu einer an einen Volksaufstand grenzenden Revolte schreiten.

Nachstehend 3 aufschlussreiche Erfahrungsbeispiele:

- 1.) Bei der eiligen Evakuierung der Stadt Shtomir ließen die Behörden das dort liegende Batl. ukr. Hilfspolizei ohne jegliche Befehle oder Verhaltensmaßnahmen zurück. Das Ergebnis war, dass der größte Teil dieser Leute zunächst in die Wälder flochtete und sodann zu den einrückenden Bolschewisten übergingen.
- 2.) Kurz nach der Evakuierung der Stadt Dnjepropetrowk traf der zwei Jahre im Amt gewesene ukrainische Oberbürgermeister dieser Stadt, Dr. Sokolowski, mit seinem Mitarbeiter und Propagandachef, Herrn Smirny, der als ukrainischer Emigrant und mit einer Deutschen verheiratet im Exil lebte, am Sitz des Trupps südl. Winniza mit ihren Familien ein. Diese Herren, die zur größten Zufriedenheit aller deutschen Dienststellen beispielhafte Verwaltungs- und Propagandaarbeit in Dnjepropetrowk leisteten, hatten Fahrtausweise bis nach Wien. Diese Gelegenheit wollten die Herren jedoch nicht wahrnehmen, sondern sich auch weiterhin mit ihren grossen Erfahrungen und ihrem bewährten Können der Zivilverwaltung zur Verfügung stellen. Aber nicht nur dies gelang ihnen nicht, sondern sie suchten vergeblich nach einer geeigneten Unterkunft für sich und ihre Familien. Erst nach energischer Einschaltung des Truppführers z.B.V. 114 wurden sie vom Gebietskommissar Winniza gehört. Ihr erster Einsatz in einer von ihnen organisierten Propagandawelle war ein so grosser Erfolg, dass dies allgemeines Erstaunen hervorrief und man nunmehr allergrössten Wert auf die Mitarbeit dieser Herren legte. Man setzte Herrn Dr. Sokolowski sogar als eine Art von Inspekteur für den ukrainischen Verwaltungsapparat nicht nur in Winniza, sondern auch aller umliegenden Rayons ein. Trotzdem gelang es angeblich nicht, eine Wohnung, oder auch nur Büroräume für diese Herren freizumachen. Das Ergebnis einer so mangelhaften Unterstützung war naturgemäss ein starkes Absinken des Interesses dieser Herren an den ihnen gestellten Aufgaben. Sie fanden gastfreie Aufnahme im Stadtbüro des

23
- 6 -

des Trupps s.b.V. 114 und sind surzeit für den Trupp als Werber von besonders geeigneten und einflussreichen V-Leuten mit eigenem Pkw. unterwegs. Nach Erledigung dieser Aufgabe besteht die Absicht, diese ungewöhnlich befähigten und politisch gradlinien Aktivisten, dem Ostministerium für einen ihrem Format entsprechenden Einsatz namhaft zu machen. - Bei den Gebietskommissaren und anderen Führern der zivilen Verwaltung war die Nutzung solch wertvoller Mitarbeiter offenbar nicht möglich!

- 3.) Durch Aufrufe und persönliche Verbindungen war es Herrn Dr. Sokolowski gelungen, zahlreiche Oberbürgermeister und Bürgermeister der gerühmten Gebiete (z.B. aus Ioltauw, Charkow, Kislowodak, Pjatigorsk, Gomel u.a.m.) in Winniza zu sammeln und Aussprachen über deren weitere Verwendung herbeizuführen. Die Bemühungen waren ohne Erfolg. Darüber hinaus mußten diese hochverdienten Ukrainer noch die Demütigung über sich ergehen lassen, bei der Abreise nach Lemberg, versehen mit allen völliglichen Papieren nach dem Stil "Asiatisches Untermenschentum!" beinahe mit Stockschlägen von deutschen Beamten und Aufsehern aus den Zuge geworfen zu werden.

BA-MA RH 2/v. 2339

Список скорочень

ГПУ	Головне політичне управління
КП	Комуністична партія
НКВС, НКВД	Народний комісаріат внутрішніх справ
ОКВ	Верховне командування вермахту
ОУН	Організація Українських Націоналістів
ПУН	Провід Українських Націоналістів (від 10 лютого 1940 р. провід ОУН- Мельника)
СД	Служба безпеки та розвідки, очолювана райхсфюрером СС, політична поліція
СП	Поліція безпеки
СРСР	Союз Радянських Соціалістичних Республік
УВО	Українська Військова Організація
УГА	Українська Галицька Армія
УГВР	Українська Головна Визвольна Рада
УНО	Українське Національне Об'єднання
УНР	Українська Народна Республіка
УПА	Українська Повстанська Армія
УЦК	Український Центральний Комітет

Джерела документів

BA	Bundesarchiv, Koblenz, Німеччина
BA-MA	Bundesarchiv-Militärarchiv, Freiburg, Німеччина
IfZ	Institut für Zeitgeschichte, München, Німеччина
AA	Politisches Archiv des Auswärtigen Amtes, Bonn, Німеччина
Pr. Arch	Приватний архів автора; Архів ім. С.Бандери, УЦІС, Лондон
IMT	International Military Tribunal, Nürnberg, Німеччина

Показчик імен та географічних назв

Географічні назви подані курсивом. Назви “Україна”, “Німеччина”, “Росія”, “Райх”, які згадуються майже на кожній сторінці, в показчику не наведені.

- Австрія* 10, 231
Азовське море 183
Айхгорн 232
Александрія 323
Алексій, архієп. 19
Англія 175
Андрусів 202
Ауман А. 323
Африка 184
- Бабик О. 48
Багазій 9, 118 — 119
Бале 323
Банаті 359
Бандера С. 7, 9, 11 — 12, 44, 63, 65, 79, 118, 125 — 127, 173, 175, 184 — 185, 189, 210 — 211, 284, 302, 346 — 347, 354 — 359
Баран В. 49
Барановичі 353
Бартадоміц 64
Бауер 91
Безхлібник В. (псевд. Беркут) 63
Бекіш 321
Берген 230
Бердичів 358
Береза 16
Березно 212
Берестя 9, 79 — 80, 313
Берестя-Литовське 79 — 80
Берія 201
- Берлін* 7 — 10, 12, 29, 31, 36, 38, 43, 47 — 48, 53, 60, 63, 68, 109, 125, 127, 133, 136, 163, 171, 184, 199, 203, 210, 230, 250, 253, 302, 347
Берлінценеберг 107
Беруска 61
Беттінген 208
Бечківський 212
Біла Підляська 86, 93
Біла Церква 152, 295
Білгорай 89, 93
Білик Г. 64
Білисток 354
Білорусія 54 — 55, 221, 243, 354
Блюмредер 321
Бобошко П. 49
Борман 230
Боровець-Бульба Т. 9 — 12, 126, 171 — 176, 208, 210, 212, 236 — 237, 283, 313, 333, 339, 354 — 355, 357
Боршовський С. 48
Ботюк А. 49
Брауншвейг 31, 43
Браунштумм 240
Брест 146
Бройтігам 115
Буковина 355, 357
Бульба — див. Боровець-Бульба
Бюлер 84

- Вальчак О. 190
Варшава 12, 171, 259, 339, 354
 Васков А. 49
Ватеништадт 43
 Величко 43
 Вехтер 91, 210, 262
Відень 48, 360
Вінниця 118, 128, 209, 240,
 242, 245, 250 — 251, 262,
 295, 300, 357 — 358, 360
Вістки 63
Вітебськ 353
 Вітик Г. (псевд. Дарка-Хмара)
 63
 Вітман Г. 322
Владава 86
Волинь 9 — 11, 13, 31, 36,
 60, 79, 126, 146, 154 —
 155, 165 — 166, 169, 171 —
 172, 184 — 185, 189,
 211 — 212, 220 — 221,
 236, 253, 275, 312 — 313,
 347, 354, 356
Ворошиловград 111
Воцанці 43
- Гаї* 43
Гайворон 151
 Гайдар 190
Гайсин 152, 295
Галичина 7, 10, 68, 85 — 86,
 88, 90 — 91, 93 — 94,
 188, 209 — 211, 231, 258 —
 259, 262, 347, 354, 358
 Галле/Заале 245, 250
Ганновер 49
 Гануш 230
 Гарабач Є. 48
Гарабез 126
 Гас 141
 Гасин 127, 357
 Гауптман 259
 Гімлер 6, 10, 13, 230
- Гірх 230
 Гітлер 5, 6, 8 — 10, 14, 30, 107,
 163, 230, 262
 Гольтерман 183
Гомель 360
 Гончаренко 332, 347, 349
 Горбачовська М. 94
Горинь 169
Городенка 94
Городнище 347
 Горохвянка П. 48
Горохів 165, 357
 Гоянюк З. 94
 Грицай Д. 127
 Гриців 184 — 186, 188 — 190
Грубешів 86
 Група Бандери 30 — 31, 43 —
 44, 47 — 49, 63 — 65,
 93 — 94, 125 — 128, 171,
 173, 183, 356
 Група Мельника 125, 128, 189,
 283
 Губельман-Ярославський 20
 Гюнтер 313
- Гелен Г. 10, 208
 Георг 211
 Гільдесгайм 49
Готенлянд 250
Готи 43
Грац 86
 Грюнер 208
- Данилевич Р. 212
Деражня 176, 213
 Дикий 210 — 211
Димитрів 43
 Діонісій, митроп. 19
Дніпро 116, 151, 284
Дніпропетровськ 264, 295, 297,
 300, 319, 359 — 360
Долинськ 323

- Домачів* 81
Донбас 12, 140, 187, 190
Донецьк 281
Дорошин 127
Дрегус М. 49
Дрищів 43
Дубно 20, 155, 165, 212 — 213, 285, 333
Дубовий 346, 348
Дунайці 116
Дутко 80
Дуче 107
Дюкен-Галла 44
- Ербелег* 322
Естонія 54 — 55
- Європа* 84, 92, 107, 140, 199, 254, 262, 268, 292, 296, 359
Єндрошин 49
- Жижура* 190
Житомир 8, 13, 29, 36, 60 — 61, 118, 146 — 147, 153 — 154, 221, 253, 283 — 285, 291, 353, 356, 359
Жуковський 80
Жульчин 127
- Закоштуй* 349
Залісовці 60
Заліщики 86
Залуч 94
Замость 89 — 91
Запоріжжя 184, 319
Заукель 146, 319 — 320
Заукен 134, 240, 251
Західна Україна 31, 64, 84, 187, 189, 283 — 285, 353
- Звягіль* 284
Здолбунів 213, 283
Зідлюн'сгаузен 44
Знам'янка 321
Золочів 85
- ванків* 153
Івановчик 44
Івахів В. (псевд. Сонар) 347
ллінци 152
рклеїв 320
Ірхар В. 49
- Кавказ* 9, 54 — 55, 111, 140, 292
Каганович 201
Калинівка 357
Калуш 85
Кам'янець 10, 358
Кам'янець-Подільський 9, 116 — 118, 128, 165
Камерер 245
Камерун 297
Камінка Струмилова 93
Камінь-Каширський 116, 169
Кандиба-Ольжич О. 65
Карл XII 38
Карпати 356 — 357
Катинь 243 — 244
Кауш 255
Київ 9, 12 — 13, 31, 47, 64 — 65, 116 — 118, 127 — 128, 146 — 147, 152 — 153, 189 — 190, 232, 253, 264, 277, 295, 300, 320
Кисловодськ 360
Клек Т. 49
Клепак М. 49
Климишин 347
Климус С. 49
Клячківський Р. 347
Ковалишин 43

- Ковальський В. (псевд. Копач) 127
 Ковель 146, 185, 253, 285, 313, 333, 347
 Когут П. 49
 Козятин 152
 Колка 349
 Коломия 6, 87, 93 — 94, 210
 Коновалець 128
 Кордуба Д. (псевд. Ромко) 63
 Корець 146, 347
 Коростень 284, 313, 356
 Коростишів 284
 Коссак О. 93
 Костик В. 43
 Костопіль 7, 36, 126, 155, 165, 175 — 176, 212, 333
 Котельницький О. 43
 Кох Е. 5 — 6, 9 — 10, 71, 74, 115, 119, 151, 230 — 231, 253, 254
 Кравчук Є. 44
 Краків 6, 84, 86, 89, 92, 210, 347
 Краснодар 322
 Краузе 188
 Крем'янець 128, 155, 357
 Кременець 165, 211 — 213, 285
 Кременчук 118
 Кривий Ріг 189, 319
 Крим 12, 253
 Криницький 80
 Кубань 133
 Кубійович В. 6, 84
 Кузьмінський О. 127
 Курськ 6
- Лалак М. 49
 Латвія 54, 55
 Лебедь 347, 356
 Лемик 189
 Леник 43
 Ленін 212, 298
- Лесик Й. 49
 Летичів 10, 169, 224
 Литва 54 — 55
 Литвинчук І. 346, 348
 Ліндер 222
 Лічман Т. 185, 190
 Лобай В. 31
 Лондон 175
 Лунінець 169, 313
 Луцьк 10, 31, 79, 165, 169, 222 — 223, 285, 312, 319, 357
 Любич Королівський 87, 91, 93
 Люблін 6, 88, 90, 91, 210, 211
 Любомиль 165, 313
 Людвиполе 176, 347
 Люнінець 353
 Ляммерс 231
 Лятишевський О. 44
 Львів 6, 8, 14, 29 — 31, 44, 64, 87, 93 — 94, 125, 127, 173, 186 — 187, 190, 211, 253, 258 — 259, 262, 300, 347, 354, 360, 384
- Магдебург 43
 Маївський 8
 Макар В. 49
 Макаренко 348
 Макарів 284
 Мала Вільшанка 127
 Малішевська 212
 Мальорита 81
 Мальц 230
 Маринчак М. 44
 Маріуполь 12, 183 — 187, 189 — 190, 319
 Мельник 9, 65, 107, 118, 125, 128
 Миколаїв 127, 151
 Мирон Д. 47
 Михайловичі 63
 Мікашевичі 169

- Мінськ* 318, 353
Мірцінські 320
Молотов 8, 317
Монастирець 295
Москва 5, 7, 9 — 10, 13, 38, 48, 139, 165, 175, 199, 203, 285, 292, 297, 300
Мости-Великі 127
Мстислав, єписк. 174
Мюллер 136, 319, 320
Мюнхен 14
- Надвірна* 43
Найдіг 79
Невський О. 295
Недосов 91
Нізієнко 80
Нікополь 68
Новий Миргород 151
Новоград-Волинський 333
- Одеса* 31
Озернихів 43
Ойтуль 43
Околот Б. 44
Олександрівка 151
Олександрія 151
Опатов 354
Остріг 127
ОУН-Бандери 7 — 9, 11, 13, 29, 44, 47, 63, 65, 125 — 128, 138, 173, 175, 187, 199, 267, 283 — 284, 299, 332
ОУН-Мельника 11 — 12, 65, 128, 284
- Панків* 91
Панківський К. 93
Париж 14
Парфемук В. 49
Паук М. (псевд. Carip) 63
- Первомайськ* 151
Переворськ 211
Перемишель 354
Переяслав 320
Пернеровський М. (псевд. Коваль) 63
Петерс 44
Петлюра 277, 283
Петро І 295
Пінськ 7, 36, 79, 165, 353
Пісочне 184
Повщак В. 49
Поділля 7, 10, 13, 60, 79, 154, 165, 169, 220 — 221, 236, 253, 312
Подільськ 358
Полісся 7, 11, 31, 172, 200 — 201, 354
“Поліська Січ” 10 — 11, 171 — 175, 354
Полтава 300, 360
Польща 8, 18, 48, 171, 232, 259
Пощенський 211
Прага 44
Пржевалє 91, 93
Прип’ять 61, 146
Пришляк Я. 49
Прокоп’як С. 49
“Просвіта” 18, 116 — 117, 209
Проскурів 10, 118, 169, 224, 358
Прусія 86
Прут 94
Прюцманн 275, 281
Псков 86, 92
Пфайфер 297
П’ясецький А. 93
П’ятигорськ 360
- Рава-Руська* 85, 87, 91, 93
Радом 259, 354
Радомишль 284
Радянський Союз 54, 268, 285, 293, 299

- Ремель* 213
Рига 202
Рібентроп 8, 107
Рівне 10 — 12, 31, 36, 61, 116, 118, 128, 146—147, 151, 155, 174—176, 211—213, 220, 240, 251, 253, 285, 333, 335, 339, 347—348, 356—357
Розгізне 127
Розенберг 5, 9, 38, 115, 220, 230—232
Романчук В. 49
Румесак М. 43
Румецак М. (псевд. Клим) 63
Румунія 31, 185, 355, 357
- Савур К.* 13, 277 — 278, 332, 347
Самок 342
Санків 61
Саксенгаузен 7, 12
Сарни 7, 27, 36, 61, 126, 153, 165, 171 — 172, 175, 212, 222, 313, 333, 347—348, 356
Святе 213
Себастьянов 295
Седльце 354
Семанівці 94
Сеник М. 49
Сербія 359
Сергій 19 — 20
Сибір 297, 319
Сидоряк О. 44
Сікорський 48, 107
Сколе 357
Слав'янськ 321
Славута 348
Случ 212
Смирний 359 — 360
Смоленськ 55, 318, 353
Смородський 174
- Сокаль* 86, 92
Соколовський 359 — 360
Соконів 63
СРСР — див. *Радянський Союз*
Сталін 8, 30, 48, 54, 163, 201, 212, 293—294, 298, 301, 335
Сталінград 6, 9, 184, 210
Сталіно 111, 187 — 188
Станіславів 354
Станко Я. 48
Стасюк 190
Стахів Є. 12, 185 — 190
Степань 348
Стецько 12
Стидін 347
Століно 165, 169, 313
Стрий 64, 93, 189, 357
Ступка М. 43
Ступницький 347, 349
Суворов 295
Сумин 91, 93
Східна Україна 31, 64 — 65, 187, 291, 300
США 44
Сян 292
Сянок 89
- Танці* 60
Тарноватка 91, 93
Тауберт 240
Теодор-Полтавець 185 — 186, 188 — 189
Тераца 295
Тернопіль 85, 125, 333
Тибичук Є. 91
Того 297
Трансністрія 355
Треjk 347
Тустановський Р. 49
- Угорщина* 31, 185, 357

Укарма Л. 64
Умань 128, 152, 320

Фастів 356
Федорус І. 43
Фененко 184 — 186, 189
Франк 6, 84
Франкфурт-на-Майні 43

Хавтур С. 49
Харків 9, 111, 117 — 118, 126,
209, 300, 360
Херсон 322
Хмельницький 38, 300
Холм 88, 89, 171, 210
Хорватія 358

Цех 318

Чернівці 31
Чернігів 152, 172

Чехія 43, 359
Чортків 85, 87, 92 — 94

Шабне 153
Шалавага М. 49
Шароля 91
Шарфф Г. 8, 31
Шевченко Т. 140
Шене 10, 221
Шенк 146 — 147
Шепетівка 356
Шмеербек 224
Шрадер 245, 250
Штапф 281
Штекер А. 319
Штуль-Жданович 11 — 12
Штумм 250
Шухевич 189, 347, 356
Шучман Г. 49

Янів 93
Ярмолинці 10, 165, 169
Ярослав 89

Короткий огляд основних праць Володимира Косика*, виданих українською мовою

Монографії та інші праці

- Україна і Німеччина під час Другої світової війни, 1938-1945 / З французької переклав Роман Осадчук. Нью-Йорк., УККА, 1992. Ця обширна монографія з'явилася також англійською мовою в Нью-Йорку, в міжнародному видавництві Пітер Ланг.
- Україна і Німеччина у Другій світовій війні / Переклад з французької Романа Осадчука. Львів: НТШ, 1993.
- Україна у Другій світовій війні у документах. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України та

* *Володимир Косик народився 24 листопада 1924 р. в с. Залужани Дрогобицького району Львівської області. Вчився в Дрогобицькій гімназії. Під час Другої світової війни переслідувався гестапо, примушений виїхати до Берліна, де працював пожежником у центральному будинку нафтових компаній Європи. Після закінчення війни виїхав до Західної Німеччини, де завершив середню освіту. З 1948 р. проживає у Франції. Університетську освіту здобув з великими труднощами. Навчання у Сорбонні розпочав у 1949 р., але через відсутність засобів на проживання перервав його і почав працювати робітником на заводі, а з 1956 р. — журналістом. У 1976-1979 рр. продовжив навчання в Сорбонні. Почав займатися науковою діяльністю. Захистив у Сорбонні докторську дисертацію з історії сучасних міжнародних відносин, а другу докторську дисертацію з новітньої історії — в Українському Вільному Університеті. У Сорбонні був ініціатором і співтворцем Осередку студій про Україну. Викладав історію України в Національному інституті східних мов і цивілізацій (Університет Париж-3). Тепер працює професором Львівського національного університету ім. вана Франка, Українського Вільного Університету (Мюнхен), Київського міжрегіонального інституту вдосконалення вчителів ім. Б. Грінченка. Редактор науково-популярного історичного журналу "Східна Європа", що видається французькою мовою. З 1998 р. — лицар Ордена мистецтв, письменства й гуманітарних наук Франції. Голова Об'єднання українців у Франції.*

Львівський національний університет ім. Івана Франка, том 1 — 1997, том 2 — 1998. Це збірники німецьких архівних матеріалів 1941-1942 рр.

- Розкол ОУН 1939-1940. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України та Львівський національний університет ім. Івана Франка, 1997. У збірнику подаються документи про розкол Організації Українських Націоналістів у 1939-1940 рр.

- Тисячоліття християнства в Україні (988-1988). Брюссель-Лондон, 1987. Ця невелика праця з'явилась українською, французькою, англійською, німецькою, фламандською, хорватською мовами (існує теж невиданий російський переклад).

- Гійом Левассер де Боплан, Опис України... / З французької мови переклав Володимир Косик. Рим: Український Католицький Університет, 1991. В Україні ця книжечка вийшла у видавництві "Мета", Львів, 1998 р.

Доповіді, статті

- Українці в Франції. // Українські поселення. Довідник. Український соціологічний Інститут. Записки НТШ. Нью-Йорк, 1980.

- Нездійснена подорож митрополита Шептицького до Риму в 1917 році // *Intrepido Pastori*. Науковий збірник на честь Блаженнішого Патріарха Йосифа в 40-ліття вступлення на Галицький престіл 01.11.1944 р. Український Католицький Університет св.Климентія папи. Рим, 1984.

- До питання про еволюцію світогляду І.Франка // *Symbolae in honorem Volodymyr Janiv*, Збірник на пошану проф. д-ра Володимира Янева. Український Вільний Університет. Мюнхен, 1983.

- Ставлення німців до ОУН і УПА (1941-1944), в „Українська Повстанська Армія і національно-визвольна боротьба в Україні у 1940-1950 рр.". Матеріали Всеукраїнської конференції. Київ, 25-26 серпня 1992 р.

- Українська Повстанська Армія. Короткий історичний огляд. Стрий, 1992; Київ, 1999.

- Німеччина і Акт 30 червня 1941 року // Національно-визвольна боротьба 20—50-х років ХХ ст. в Україні. Збірник матеріалів Першої міжнародної наукової конференції. Інститут

української археографії Академії наук України, Український центр документації національно-визвольної боротьби. Київ-Львів, 1993.

- 1) Український національний рух опору. 2) Реабілітувати чи визнати боротьбу ОУН-УПА? Доповіді. Стрий, 1993.

- Проблеми історії ОУН і УПА // Матеріали наукової конференції “Організація Українських Націоналістів і Українська Повстанська Армія (історія, уроки, сучасність)”. Івано-Франківськ, січень 1993 р. Стрий, 1993.

- Про шляхи розвитку церкви в Україні і Росії (XI-XVI ст.) Український Історичний Журнал. Київ, 1993. № 2, № 3.

- “Український Історик” про ОУН і УПА // Український Історик. Нью-Йорк, 1994. № 1, № 4.

- Незнищенність ідеї. Незалежність України крізь призму часу і в дзеркалі історії // Політика і час. Київ, 1998. Травень № 5.

- Україна напередодні Другої світової війни. // Соборність. (журнал Київської організації Спілки письменників України). 1999. № 1.

Зміст

Про що говорять документи	5
№ 1 Німецьке повідомлення про ситуацію в Україні (20.10.42 р.)	15
№ 2 Німецьке командування повідомляє, що українські націоналісти вперше сформувалися у велику “банду” (29.10.42 р.)	27
№ 3 Провід ОУН-Бандери закликає радянських партизан до спільної боротьби проти німецького і російського імперіалізму. У Львові член Проводу ОУН-Бандери вбиває визначного гестапівця з Берліна (27.11.42 р.)	29
№ 4 Наслідки діяльності “банд” на Волині (04.12.42 р.)	36
№ 5 Директиви Розенберга щодо німецької пропаганди в Україні (16.12.42 р.)	38
№ 6 Арешти бандерівців у Німеччині і Чехії (08.01.43 р.)	43
№ 7 Ставлення ОУН-Бандери до партизан. Арешти в Райху (15.01.43 р.)	47
№ 8 Пропозиція зміни німецької політики на Сході (16.01.43 р.)	53
№ 9 Інформація про ситуацію на Волині і Поділлі (22.01.43 р.)	60
№ 10 Дальші арешти ОУН-Бандери в Райху (12.02.43 р.)	63
№ 11 Повідомлення про отриману сировину до кінця 1942 р. (16.02.43 р.)	68
№ 12 Інструкція райхскомісара Еріха Коха (20.02.43 р.)	71
№ 13 Політична ситуація і настрої в окрузі Берестя (25.02.43 р.)	79
№ 14 Лист В.Кубійовича про німецькі репресії в Західній Україні (25.02.43 р.)	84

№ 15 Телеграма А.Мельника до Гітлера (08.03.43 р.)	107
№ 16 Початок відступу. Настрій населення. Утікачі (16.03.43 р.)	109
№ 17 Райхскомісар Кох про потребу протиукраїнських репресій (16.03.43 р.)	115
№ 18 Діяльність ОУН-Бандери, пропаганда ОУН-Мельника (19.03.43 р.)	125
№ 19 Повідомлення про отримане продовольство з України (26.03.43 р.)	133
№ 20 Лист армії до міністерства Сходу в справах листівки ОУН (26.03.43 р.)	136
№ 21 Листівка ОУН-Бандери закликає населення до боротьби проти німецького і московського імперіалізму (26.03.43 р.)	138
№ 22 Німецьке свідчення про ситуацію на Волині (01.04.43 р.)	146
№ 23 Звіт Еріха Коха про сільськогосподарські втрати (04.04.43 р.)	151
№ 24 Про звернення ОУН до радянських партизанів (17.04.43 р.)	163
№ 25 Волинь: “Треба говорити про повстанський рух” (30.04.43 р.)	165
№ 26 Посилення боротьби українського руху опору (30.04.43 р.)	169
№ 27 Про Тараса Бульбу і його “Поліську Січ” (21.05.43 р.)	171
№ 28 Про діяльність ОУН у Маріуполі (17.05. — 07.06.43 р.) ...	183
№ 29 Листівка ОУН-Бандери проти Берліна і Москви (травень 43 р.)	199
№ 30 Отримані армією повідомлення про незадоволення населення, дивізію “Галичина”, розстріли, отамана Бульбу (травень — 09.06.43 р.)	208
№ 31 Волинь і Поділля: організація робочої сили і питання безпеки (05.06.43 р.)	220

№ 32 Гітлер: “Україна — ненька Росії. Галичани — не українці і з них можна створити дивізію” (уривки з протоколу Бормана) (10.06.43 р.)	230
№ 33 До переговорів Тараса Бульби з вермахтом (11.06.43 р.)	236
№ 34 Виявлення масових поховань у Вінниці (11.06.43 р.)	240
№ 35 Медичний звіт про масові розстріли у Вінниці (16.06.43 р.)	242
№ 36 Вісім-десять тисяч замордованих у Вінниці (19.06.43 р.)	250
№ 37 Ситуація в Україні: збройний опір, депортація робітників, знищення євреїв (26.06.43 р.)	253
№ 38 Ситуація в Галичині (01.07.43 р.)	258
№ 39 Формування СС-дивізії “Галичина” (18.07.43 р.)	262
№ 40 Приготування евакуації Києва (28.07.43 р.)	264
№ 41 Постанови III Великого Збору ОУН-Бандери (03.08.43 р.)	267
№ 42 Справа придушення українського національного повстання на Волині (25.08.43 р.)	275
№ 43 Наказ командира УПА Кліма Савура (31.08.43 р.)	277
№ 44 Гімлер наказує при відступі знищити все (вересень 1943 р.)	281
№ 45 Дальша інформація про ОУН і УПА (15.09.43 р.)	283
№ 46 Зіставлення сил у війні на Сході (14.10.43 р.)	289
№ 47 Помилки німецької політики в Україні (22.10.43 р.)	291
№ 48 Про рухи опору на Волині. Українські повстанці численніші від радянських партизан (31.10.43 р.)	312
№ 49 Насильне “вербування” людей на роботу до Німеччини (03.11.43 р.)	317
№ 50 Перша інформація про структуру УПА (11.11.43 р.)	332
№ 51 Настрої населення. Боротьба між українськими повстанцями і радянськими партизанами (13.11.43 р.)	335

№ 52 Тарас Бульба виїхав на переговори з німцями (22.11.43 р.)	339
№ 53 Наказ УПА з метою впорядкування діяльності районних адміністрацій округу “Лісова пісня” (03.12.43 р.)	342
№ 54 Німці отримують нову інформацію про УПА (05.12.43 р.)	346
№ 55 Точний огляд збройного опору в Україні у 1943 році (31 грудня 1943 року)	353
Список скорочень	367
Джерела документів	368
Показчик імен та географічних назв	369
Короткий огляд основних праць Володимира Косика, виданих українською мовою	376

Володимир КОСИК
УКРАЇНА В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ
У ДОКУМЕНТАХ

Збірник німецьких архівних матеріалів

Том 3

Комп'ютерне макетування

Оксана Дунець

Коректор

Лілія Івасенко

Обкладинка

Василь Сава

Технічний редактор

Роман Дунець

Підписано до друку 11.11.99 р. з готових діапозитивів.
Формат 84x108/32. Папір офсет. №1. Гарнітура Таймс.
Офсетний друк. Ум. друк. арк. 20,16.
Замовлення №

Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України
Львів, вул. Козельницька, 4, тел. 42-14-18

Друк НВФ "Українські технології"
79601, м. Львів, просп. Чорновола, 67, тел. 59-20-04